

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน

นางสาวรัมภ์รดา กองช้าง

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESPONDING STRATEGIES TO VERBAL IRONY IN THAI: A CASE STUDY OF SPEAKERS OF
EQUAL STATUS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

รัมภ์รดา กองช้าง : กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน (RESPONDING STRATEGIES TO VERBAL IRONY IN THAI: A CASE STUDY OF SPEAKERS OF EQUAL STATUS) อ.ที่ปริกษาวิทยานรินทร์หลัก: รศ. ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 208 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย กับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน และปัจจัยเรื่องเพศ ในกรณีที่คู่สนทนามีสถานภาพเท่ากัน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากคำตอบในแบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion task หรือ WDCT) ซึ่งประกอบด้วยสถานการณ์ที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน 10 สถานการณ์ แบ่งเป็นสถานการณ์ที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน (sarcastic irony) และสถานการณ์ที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (humorous irony) กรณีละ 5 สถานการณ์ กลุ่มตัวอย่าง เพศชาย 200 คน เพศหญิง 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน และข้อมูลจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวันแบบเผชิญหน้า จำนวน 20 สถานการณ์

ผลการวิจัยพบว่า การตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยมี 3 รูปแบบตามลำดับความถี่ในการปรากฏ ได้แก่ การตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น และการไม่ตอบคู่สนทนา กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ แบ่งเป็น 5 กลวิธีใหญ่ 13 กลวิธีย่อย เรียงตามลำดับความถี่ ได้แก่ 1) กลวิธีการตอบแบบสุภาพ ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบ การหยอกล้อ 2) กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ ประกอบด้วย 5 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน การบริภาษด้วยคำหยาบ การตำหนิ การดักเตือน และการปฏิเสธ 3) กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ และการหยอกล้อ 4) กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย คือ การตอบแบบสั้น และการเปลี่ยนประเด็นสนทนา และ 5) กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด ส่วนกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ แบ่งเป็น 4 กลวิธีใหญ่ 11 กลวิธีย่อย เรียงตามลำดับความถี่ ได้แก่ 1) กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การหยอกล้อ การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม 2) กลวิธีการตอบแบบสุภาพ ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อยเช่นกัน ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ และการแสดงความรับผิดชอบ 3) กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ และการเปลี่ยนประเด็นสนทนา และ 4) กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การดักเตือน และการปฏิเสธ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผันพบว่า ปัจจัยชนิดของถ้อยคำนัยผกผันมีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน สาเหตุเพราะจุดประสงค์ของถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดแตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบพบว่า การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันใช้กลวิธีการตอบแบบสุภาพเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อใช้กลวิธีหยอกล้อกลับไปเป็นส่วนใหญ่ และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันกับปัจจัยเรื่องเพศพบว่า เพศมีผลต่อกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ กลวิธีส่วนหนึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏค่า p ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ภาควิชา ภาษาไทย

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ภาษาไทย

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2560

5780166722 : MAJOR THAI

KEYWORDS: SPEECH ACT / HUMOROUS IRONY / SARCASTIC IRONY / VERBAL IRONY / STRATEGIES

RUMRADA KONGCHANG: RESPONDING STRATEGIES TO VERBAL IRONY IN THAI: A CASE STUDY OF SPEAKERS OF EQUAL STATUS. ADVISOR: ASSOC. PROF.NATTHAPORN PANPOTHONG, Ph.D., 208 pp.

This research had the primary objectives to study the strategies of responding to irony in Thai and analyze the relationship between responding strategies and factors concerning the types of irony and gender in the case study of interlocutors of equal status. Data used in this research were elicited from a sample of 400 respondents, of which 200 were male and 200 were female. The sample were asked to complete the Written Discourse Completion Test (WDCT), which consisted of 10 situations where sarcastic irony was used and five situations where humorous irony was used. In addition, data were elicited from naturally occurring in 20 situations.

According to the results, the responding strategies to irony in Thai language can be categorized into verbal response, non-verbal response, and no response, based on the order of frequency. The responding strategy to sarcastic irony by means of verbal response can be further divided into five major strategies and 13 sub-strategies, ranking in the order of frequency as follows: 1) Polite strategy, which comprises three sub-strategies, namely the act of apologizing, reasoning, and taking responsibilities. 2) Impolite strategy, which consists of five sub-strategies, namely the use of sarcastic irony, invective, reprimand, warning, and rejection. 3) Humorous strategy, which comprises two sub-strategies, namely the use of humorous irony and pleasantry. 4) Conversation-terminating strategy, which encompasses two sub-strategies, namely short responses and digression from the topic of conversation. 5) Intention-checking strategy. Meanwhile, the responding strategy to humorous irony by means of verbal response can be classified into four main strategies and 11 sub-strategies, ranking in the order of frequency as follows: 1) Humorous strategy, which comprises three sub-strategies, namely the use of humorous irony, pleasantry, and profanity to express intimacy. 2) Polite strategy, which consists of three sub-strategies, namely the act of apologizing, reasoning, and taking responsibilities. 3) Conversation-terminating strategy, which encompasses three sub-strategies, namely short responses, prohibition of the use of pleasantry, and digression from the topic of conversation. 4) Impolite strategy, which consists of two sub-strategies, namely warning and rejection.

Upon consideration of the relationship between responding strategies and factors concerning the types of irony, it was evident that the types of irony had an effect on the adoption of the responding strategies, which was accounted for by the differences in the objectives of the two types of irony. According to the results of comparison, the most common responding strategy to sarcastic irony was polite strategy. On the other hand, humorous strategy was the most common strategy of responding to humorous irony. Regarding the relationship between responding strategies and gender, it was found that gender had a partial effect on the adoption of the responding strategies to both types of irony. In other words, there were statistically significant differences in the responding strategies at a p-value of less than 0.05.

Department: Thai
Field of Study: Thai
Academic Year: 2017

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จและความเมตตาของรองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ความรู้ ให้แนวคิดและคำแนะนำอันทรงคุณค่า ตลอดจนเสียสละเวลาตรวจทานและแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างละเอียดด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง นอกเหนือจากความรู้ทางวิชาการ ครุยังให้ความเมตตา ให้กำลังใจและให้โอกาสในการทำงาน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและจะระลึกถึงพระคุณครุมิรู้ลืม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรวงเกียรติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุก และอาจารย์ ดร.ปิ่นดา เลอเลิศยุติธรรม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาชี้แนะให้เห็นข้อบกพร่องและให้คำแนะนำเพื่อปรับแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้ด้านวิชาการ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลงไม่ได้หากไม่มีข้อมูลการตอบถ้อยคำนายผกผัน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สุรียรัตน์ บำรุงสุข อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กรุณาช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม และขอขอบคุณนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนที่สละเวลามาเป็นข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ระหว่างทำวิจัย ผู้วิจัยได้รับทุนการศึกษา “วันกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส ประจำปี 2559” และทุนอุดหนุนการศึกษาเพื่อทำหน้าที่ผู้ช่วยสอน ประจำปีการศึกษา 2560 ขอขอบพระคุณแหล่งทุนการศึกษาทั้งสองไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่ ๆ ปริญาเอก ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกคนที่คอยให้คำแนะนำและให้กำลังใจกันเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นปีทุกคน คุณแกมกาญจน์ คุณเอกพล คุณวาสิฏฐิ์ คุณอัญมาศ ที่คอยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันในทุกสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณหัตตดาว รักมาก ที่คอยให้คำปรึกษาและยินดีช่วยเหลือกันทุกเมื่อทั้งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ รับฟังทั้งเรื่องดีและร้ายเคียงข้างกันตลอดมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวที่ห่วงใย ถวายกำลังใจและส่งกำลังใจมาให้ตลอด ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ปิ่นเพชร ทวีเพียร กำลังใจสำคัญที่สุดในชีวิต คอยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้วิจัยศึกษาต่อ และคอยดูแลทั้งกำลังกายและกำลังใจลูกคนนี้เสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	๗
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	6
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย	7
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย	11
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	13
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1.1 แนวคิดถ้อยคำนัยแฝง.....	13
2.1.2 แนวคิดวัจนกรรม.....	25
2.1.3 แนวคิดสนทนาวิเคราะห์.....	27
2.1.4 ทฤษฎีความสุขภาพ	28
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยแฝงโดยตรง	31

2.2.2 งานวิจัยในภาษาไทยที่ผลการศึกษางานส่วนเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน	41
บทที่ 3 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน.....	49
3.1 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ.....	50
3.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ.....	50
3.1.1.1 กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ.....	52
3.1.1.1.1 การขอโทษ	52
3.1.1.1.2 การชี้แจงเหตุผล	54
3.1.1.1.3 การแสดงความรับผิดชอบ.....	55
3.1.1.2 กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ	59
3.1.1.2.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	59
3.1.1.2.2 การบริภาษด้วยคำหยาบ.....	65
3.1.1.2.3 การตำหนิ	66
3.1.1.2.4 การตักเตือน	66
3.1.1.2.5 การปฏิเสธ.....	67
3.1.1.3 กลวิธีการหยอกล้อกลับไป.....	68
3.1.1.3.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ.....	68
3.1.1.3.2 การหยอกล้อ	71
3.1.1.4 กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	72
3.1.1.4.1 การตอบแบบสั้น	72
3.1.1.4.2 การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา.....	73
3.1.1.5 การถามย้ำเจตนาผู้พูด.....	74
3.1.2 การปรากฏร่วมกันของกลวิธีในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	81
3.2 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยวิธีอื่น.....	89

3.2.1 การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น.....	91
3.2.1.1 การแก้ไขสถานการณ์	91
3.2.1.2 การแสดงออกทางสีหน้าในทางบวก.....	92
3.2.1.3 การยกมือไหว้.....	93
3.2.1.4 การหัวเราะ	93
3.2.2 การกระทำให้สถานการณ์แย่ลง	93
3.2.2.1 การกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้น	93
3.2.2.2 การแสดงออกทางสีหน้าในทางลบ.....	94
3.3 การไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	94
บทที่ 4 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ.....	103
4.1 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ	104
4.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ	104
4.1.1.1 กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	106
4.1.1.1.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ.....	107
4.1.1.1.2 การหยอกล้อ	112
4.1.1.1.3 การใช้คำหยาบแทนความสนิทสนม	115
4.1.1.2 กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	117
4.1.1.2.1 การชี้แจงเหตุผล	117
4.1.1.2.2 การขอโทษ	119
4.1.1.2.3 การแสดงความรับผิดชอบ.....	121
4.1.1.3 กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	123
4.1.1.3.1 การตอบแบบสั้น	123
4.1.1.3.2 การห้ามไม่ให้หยอกล้อ.....	124

4.1.1.3.3 การเปลี่ยนการประเด็นสนทนา.....	125
4.1.1.4 กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ	126
4.1.1.4.1 การตักเตือน	126
4.1.1.4.2 การปฏิเสธ.....	126
4.1.2 การปรากฏร่วมกันของกลวิธีในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	130
4.2 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยวิธีอื่น	135
4.2.1 การกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป	138
4.2.1.1 การกระทำที่แสดงว่าชอบใจ.....	138
4.2.1.2 การหยอกล้อกลับไป.....	140
4.2.2 การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่สนใจ	141
4.2.3 การกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์.....	142
4.2.4 การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจ	143
4.3 การไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ.....	144
4.4 ข้อดี-ข้อด้อยของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	148
ภาพรวมของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	149
บทที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยต่าง ๆ.....	145
5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน	145
5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องเพศ.....	156
5.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันกับปัจจัยเรื่องเพศ.....	156
5.2.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำของผู้ตอบเพศชาย	159

5.2.1.2 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำของผู้ตอบ เพศหญิง	162
5.2.1.3 สรุปภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบ ประชดประชันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องเพศ.....	164
5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อกับปัจจัยเรื่องเพศ .	170
5.2.2.1 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย	173
5.2.2.2 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง	175
5.2.2.3 สรุปภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบ หยอกล้อในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องเพศ.....	177
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	184
6.1 สรุปผลการวิจัย	184
6.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน.....	185
6.1.2 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ	188
6.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยต่าง ๆ ...	190
6.2 อภิปรายผล	192
6.3 ข้อเสนอแนะ	194
รายการอ้างอิง	196
ภาคผนวก.....	201
แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย แบบสอบถามงานวิจัยด้านภาษาไทย.....	202
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	208

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	แสดงสถานการณ์ที่พบสูงสุด 5 อันดับ จากการทำแบบสอบถามเบื้องต้น	9
ตารางที่ 2	แสดงรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	49
ตารางที่ 3	แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ	51
ตารางที่ 4	แสดงการปรากฏลักษณะของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	82
ตารางที่ 5	แสดงการปรากฏกลวิธีการตอบถ้อยคำในผกผันแบบประชดประชันที่มีหนึ่งถ้อยคำ	82
ตารางที่ 6	แสดงการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อประชดประชันโดยวิธีอื่น	89
ตารางที่ 7	แสดงข้อดี-ข้อด้อยของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	99
ตารางที่ 8	แสดงรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	104
ตารางที่ 9	แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ	105
ตารางที่ 10	แสดงการปรากฏรูปแบบของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	131
ตารางที่ 11	แสดงการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยการทำสิ่งอื่น	136
ตารางที่ 12	แสดงเหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	144
ตารางที่ 13	แสดงข้อดี-ข้อด้อยของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	148
ตารางที่ 14	แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผัน แบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทย	146
ตารางที่ 15	แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	148
ตารางที่ 16	แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	149
ตารางที่ 17	แสดงการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการ ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเรียงตามลำดับความถี่	151
ตารางที่ 18	แสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน และการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยถ้อยคำ	152
ตารางที่ 19	แสดงการเปรียบเทียบความถี่ของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน และการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยถ้อยคำ	154

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำ นัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศ.....	157
ตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการ ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันด้วยถ้อยคำจำแนกตามเพศ	158
ตารางที่ 22 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชันของผู้ตอบเพศชาย	160
ตารางที่ 23 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชันของผู้ตอบเพศหญิง.....	162
ตารางที่ 24 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบ ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศ.....	164
ตารางที่ 25 แสดงผลการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตาม เพศด้วยสถิติ Independent Samples T-test	169
ตารางที่ 26 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำ นัยผกผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศ	170
ตารางที่ 27 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการ ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ.....	172
ตารางที่ 28 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย.....	173
ตารางที่ 29 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง.....	175
ตารางที่ 30 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัย ผกผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศ	178
ตารางที่ 31 แสดงผลการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศ ด้วยสถิติ Independent Samples T-test.....	182
ตารางที่ 32 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	186
ตารางที่ 33 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ.....	188

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบรักษาความสัมพันธ์	58
แผนภูมิที่ 2 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ	68
แผนภูมิที่ 3 แสดงรูปแบบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันด้วยถ้อยคำ	78
แผนภูมิที่ 4 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการหยอกล้อกลับไป	116
แผนภูมิที่ 5 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบแบบสุภาพ	122
แผนภูมิที่ 6 แสดงรูปแบบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ	127
แผนภูมิที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่ร้อยละของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทย	146
แผนภูมิที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชันจำแนกตามเพศ	157
แผนภูมิที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการตอบถ้อยคำนัย ผกผันแบบประชดประชันด้วยถ้อยคำจำแนกตามเพศ	159
แผนภูมิที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชด ประชันของผู้ตอบเพศชาย	161
แผนภูมิที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชด ประชันของผู้ตอบเพศหญิง	163
แผนภูมิที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผัน แบบประชดประชันจำแนกตามเพศ	166
แผนภูมิที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อจำแนกตามเพศ	171
แผนภูมิที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการตอบถ้อยคำนัย ผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ	172
แผนภูมิที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ของผู้ตอบเพศชาย	174

แผนภูมิที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงผ่านแบบหยอกล้อ
ของผู้ตอบเพศหญิง 176

แผนภูมิที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงผ่าน
แบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ 179

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากเราพิจารณาการสนทนาในชีวิตประจำวัน จะพบถ้อยคำที่สื่อความหมายไม่ตรงตามรูปภาษาเป็นเรื่องปกติ (Grice, 1965) ถ้อยคำที่สื่อความไม่ตรงตามรูปภาษาชนิดหนึ่ง คือ การใช้ถ้อยคำนัย ผกผัน (verbal irony) ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้เพื่อสื่อความหมายตรงกันข้ามในการสนทนา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง (1) ก มีนัดหมายทำงานกลุ่มกับเพื่อน แต่ ก ไปสายเป็นเวลา 1 ชั่วโมง
เมื่อมาถึง เพื่อนจึงพูดกับ ก ว่า

เพื่อน: งานเสร็จพอดีเลย

ตัวอย่าง (2) แม่พูดกับลูกชายที่มีวุ่นแต่ดูการ์ตูนทางโทรทัศน์เพลิน ไม่ยอมไปล้าง
จานตามที่สั่งว่า

แม่: ดูมาตั้งแต่เกิดยังไม่พออีกหรือไง

ตัวอย่าง (3) อาโป เมรี และคุณหญิง กำลังนั่งทะเลาะอย่างสนุกสนาน อิงค์กี้ซึ่งเป็นพนักงานอีกคนหนึ่งได้ยินเข้า จึงโยนแก้วน้ำใส่ถังขยะข้าง ๆ ทำให้น้ำ
กระเซ็นโดนสามสาวร้องวิ๊ดว้าย อิงค์กี้ก็กล่าวต่อทั้งสามคนว่า

อิงค์กี้: ต้าย...ขอประทานโทษนะค่ะ ไม่เห็นว่ามีคน ปกติบริเวณนี้
มันเป็นที่สำหรับทิ้งขยะ

กลรักรัตนอร์เบอร์รี่ (พงศกร, 2555: 61)

ตัวอย่าง (4) เป็นความคิดเห็นที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ เว็บไซต์ <http://www.pantip.com>¹ กรณีนักแสดง มิน พีชญา พิณเมืองงาม ซื้อกระเป๋าราคาแพงจากต่างประเทศหลายใบ เพื่อเป็นของขวัญวันเกิดให้ตนเอง แต่กลับมีผู้วิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็น ดังตัวอย่าง

ความคิดเห็น ก: ขอเทคนิค ผ่าน ตม. ด้วยค่ะ

ความคิดเห็น ข: เอาตั้งค้ไปทำบุญเนาะ

---

¹ ข้อมูลเผยแพร่ตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน 2559 ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2559

ตัวอย่างข้างต้นที่ยกมานั้น เป็นการสนทนาที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อการประชดประชันคู่สนทนา จากหลากหลายแหล่งข้อมูล ตัวอย่าง (1) และ (2) จากโครงการนำร่องของผู้วิจัย² ตัวอย่างที่ (3) จากนวนิยายไทย และตัวอย่างที่ (4) เป็นข้อมูลความคิดเห็นจากสื่อสาธารณะ แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันสามารถพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน

ถ้อยคำนัยผกผันมีลักษณะร่วมกันอย่างหนึ่งคือ จะมีความหมายตามรูปเป็นความหมายด้านบวก ส่วนความหมายที่ต้องการสื่อเป็นความหมายด้านลบ (Panpothong, 1996) ในตัวอย่างที่ (1) เพื่อนกล่าวว่า “งานเสร็จพอดีเลย” แต่ความจริงแล้วงานนั้นยังไม่เสร็จ เป็นการนำถ้อยคำที่มีความหมายตรงข้ามกับสิ่งที่พูดมาใช้เพื่อประชดเพื่อนที่มาสายว่า มาสายจนงานเสร็จไปแล้ว ตัวอย่างที่ (2) แม่พูดว่า “ดูมาตั้งแต่เกิดยังไม่พออีกหรือไง” หากพิจารณาแล้วประโยคนี้ไม่ใช่ประโยคที่มีเจตนาถาม ผู้พูดมีได้ต้องการคำตอบจากลูกชายแต่เป็นประโยคที่มีเจตนาเพื่อประชดประชันลูกชาย สามารถอธิบายตามหลักวัจนกรรมได้ว่า แม่แสดงวัจนกรรมที่ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition)

ตัวอย่างที่ (3) อิงค์ก็กล่าวว่า “ตาย...ขอประทานโทษนะคะ ไม่เห็นว่ามีคน ปกติบริเวณนี้มันเป็นที่สำหรับทิ้งขยะ” เป็นลักษณะหนึ่งของถ้อยคำนัยผกผันเช่นกัน “ตาย...ขอประทานโทษนะคะ” เป็นถ้อยคำที่ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจ เพราะผู้พูดกล่าวขอโทษแต่มีได้รู้สึกผิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น “ไม่เห็นว่ามีคน ปกติบริเวณนี้มันเป็นที่สำหรับทิ้งขยะ” ทั้งที่ความจริงแล้วผู้พูดก็เห็นว่ามีคนกำลังคุยกันอยู่บริเวณนั้น แต่ต้องการประชดคนที่มานินทาผู้อื่น

ตัวอย่างที่ (4) ความคิดเห็น ก “ขอเทคนิค ผ่าน ตม. ด้วยค่ะ”³ ผู้พูดมีได้ต้องการขอข้อมูลการนำเข้าสินค้าจากนักแสดงคนนี้จริง ๆ เพียงแต่ต้องการประชดประชันที่นักแสดงคนนี้สามารถนำกระเป๋าเข้ามาภายในประเทศได้ กล่าวโดยนัย คือ นักแสดงคนนี้หลบเลี่ยงภาษีนำเข้าสินค้าเช่นเดียวกันกับความคิดเห็น ข “เอาตั้งค์ไปทำบุญนะ” ผู้พูดต้องการสื่อเจตนาประชดประชันนักแสดงคนนี้โดยสร้างแนะนำว่า “หากมีเงินมากนัก ควรเอาเงินนั้นไปทำบุญจะเป็นประโยชน์มากกว่า”

² รัมภ์รดา กองช้าง, “การตอบถ้อยคำนัยผกผัน : กรณีศึกษานิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” *บทความภาคนิพนธ์ ราชวิทยาลัย* 2201783 การวิเคราะห์ภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ (ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³ การซื้อสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศนั้นจะต้องชำระค่าภาษีอากรกับเจ้าหน้าที่ศุลกากร ยิ่งสินค้านั้นมีราคาสูงก็ยิ่งทำให้เสียภาษีในราคาที่สูงขึ้น สำหรับเหตุการณ์นี้ กระเป๋าแบรนด์เนมจะถูกเรียกเก็บภาษีอากรในอัตรา 30% ของราคากกระเป๋า รวมกับค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม 7% ของราคากกระเป๋า ซึ่งรวมแล้วเป็นเงินจำนวนสูงมาก

แนวคิดเกี่ยวกับถ้อยคำนัยแฝงมีผู้เสนอไว้อย่างหลากหลาย ฌ็อง-ปอล ซาทูร์ (2556: 117) ให้คำนิยามถ้อยคำนัยแฝง คือ (1) ถ้อยคำที่ตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือตรงข้ามกับความหมายมูลบทและความหมายเป็นนัย (2) วัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำเช่นนั้น เป็นต้น และ (3) ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด ซึ่งรวมทั้งเสียงสะท้อนกลับคำพูดและเสียงสะท้อนกลับความคิดที่ผู้พูดเชื่อว่ามีอยู่ และพบในรูปวัจนกรรมหลายชนิด เช่น วัจนกรรม การขอร้อง การถาม การแนะนำ การอนุญาต การขอบคุณ การขอโทษ การแสดงความยินดี ลีช (Leech, 1983 : 82-84) กล่าวถึงหลักการนัยแฝง (Irony Principle – IP) กรณีที่ผู้พูดไม่กระทำตามหลักการความร่วมมือในการสนทนาเพื่อรักษาหลักการความสุภาพไว้ เป็นหลักการซึ่งคู่สนทนาใช้เพื่อให้ “ดูเหมือน” สุภาพ การใช้ถ้อยคำนัยแฝงช่วยลดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้เมื่อเทียบกับการบริภาษ บรวาน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1978, 1987) เสนอว่า ถ้อยคำนัยแฝงเป็นกลวิธีอ้อม (off-record) ที่สุภาพกว่าการบริภาษตรง ๆ และไกรซ์ (Grice, 1975) ได้กล่าวถึงถ้อยคำนัยแฝงเช่นกันว่าเป็น ถ้อยคำที่มีความหมายตามรูปละเมิดกฎความร่วมมือในการสนทนาในข้อกฎคุณภาพ (The Maxim of Quality) เป็นต้น

นอกจากถ้อยคำนัยแฝง “ดูเหมือน” จะสุภาพกว่าหากเทียบกับการบริภาษด้วยคำหยาบแล้ว ยังอาจช่วยหลีกเลี่ยงการฟ้องร้องได้ ในทางกฎหมาย การว่าผู้อื่นด้วยคำหยาบหรือบริภาษต่อหน้าบุคคลที่สามนั้นถือว่าผิดกฎหมายหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (วรารัตน์ คริสตณ, 2558) เช่น ถ้าพูดว่า “เธอนี้มันเลว” ผิดกฎหมายหมิ่นประมาท อาจถูกฟ้องร้องได้ แต่หากใช้ถ้อยคำนัยแฝงพูดว่า “เธอนี้มันดีจริง ๆ นะเนี่ย” ผู้พูดอาจเลี่ยงโดยอ้างว่าตนหมายความว่าตามรูปภาษา

สรุปได้ว่าลักษณะสำคัญที่น่าสนใจของถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) ดังนี้ 1. ถ้อยคำนัยแฝงใช้เพื่อพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความตรงกันข้าม สามารถใช้แสดงออกถึงความไม่พอใจ หรือทำให้ผู้อื่นเจ็บใจได้ในขณะที่รูปภาษานั้น “ดูเหมือน” สุภาพ ผู้ฟังต้องตีความจากบริบทจึงจะทราบความหมายที่แท้จริง 2. ถ้อยคำนัยแฝงมีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ ใช้เพื่อประชดประชันให้ผู้ฟังเจ็บใจและเพื่อหยอกล้อ แสดงอารมณ์ขันโดยมิได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด แต่ในหลายสถานการณ์เป็นการใช้ถ้อยคำนัยแฝงเพื่อประชดประชันและเพื่อหยอกล้อไปพร้อม ๆ กัน ในลักษณะ “หยิกแกมหยอก” กล่าวคือ ประชดประชันเป้าหมาย ใน

ขณะเดียวกันก็สร้างความขบขัน สร้างเสียงหัวเราะภายในกลุ่ม (Panpothong, 1996) คุณสมบัติดังกล่าวทำให้ถ้อยคำนัยผกผันนั้นโต้ตอบกลับได้ยากกว่าการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน หรือการบริภาษตรง ๆ

ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ คือ เมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเกิดขึ้นในผลัดแรก ผู้กล่าวตอบถ้อยคำนัยผกผันมีกลวิธีการตอบกลับอย่างไรบ้าง การตอบถ้อยคำนัยผกผันเป็นส่วนที่สองของคู่ถ้อยการสนทนา (adjacency pair) (Sack et al., 1974) ตามแนวคิดของ ลีช (Leech, 1983: 142-145, Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996) ถ้อยคำนัยผกผันเป็นถ้อยคำที่ดูเหมือนสุภาพ ต่างไปจากการบริภาษโดยตรงซึ่งไม่สุภาพอย่างชัดเจน ดังนั้นเมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันจึงทำให้คู่สนทนาโต้ตอบกลับได้ยากกว่า คู่สนทนาจะต้องคิดว่า จะตอบกลับถ้อยคำนัยผกผันอย่างไรจึงจะเหมาะสม แตกต่างไปจากการบริภาษที่อาจจะตอบด้วยการบริภาษกลับไปได้ เพราะถ้าผู้พูดใช้ถ้อยคำนัยผกผันแล้วผู้ตอบบริภาษกลับไป บุคคลที่สามที่ไม่รู้สถานการณ์จะมองว่าผู้ตอบซึ่งเป็นผู้กล่าวบริภาษเป็นฝ่ายไม่สุภาพ

ผู้วิจัยได้ทำโครงการวิจัยนำร่อง พบว่าผู้พูดภาษาไทยตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยกลวิธีหลากหลาย เช่น

ตัวอย่าง (1) ก มีนัดหมายทำงานกลุ่มกับเพื่อน แต่ ก ไปสายเป็นเวลา 1 ชั่วโมง
เมื่อมาถึง เพื่อนจึงพูดกับ ก ว่า

เพื่อน: งานเสร็จพอดีเลย

ก: ขอโทษนะ เราตั้งนาฬิกาไว้แต่มันไม่ปลุก

ตัวอย่าง (2) แม่พูดกับลูกชายที่มัวแต่ดูการ์ตูนทางโทรทัศน์เพลิน ไม่ยอมไปล้างจานตามที่สั่งว่า

แม่: *ดูมาตั้งแต่เกิดยังไม่พออีกหรือไง*

ลูกชาย: อีกแป๊บหนึ่งแม่ ใกล้เคียงแล้ว

ตัวอย่าง (7) แนนและหนูชวนกันออกจากห้องเรียนไปซื้อขนมมาทานก่อนอาจารย์เข้าสอน แนนเห็นว่าใกล้เวลาเรียนแล้วแต่หนูชบอกว่ “อาจารย์ติดประชุมยังไม่มาหรอก” เมื่อกลับมาถึงห้องเรียนกลับพบว่าอาจารย์เริ่มสอนไปแล้ว แนนจึงหันไปพูดกับหนูชว่

แนน: *อาจารย์ติดประชุมยังไม่มาหรอก*

หนูช: ฮ่า ๆ ๆ ๆ ๆ

ตัวอย่าง (8) เหมือนกับแฟนหนุ่มกำลังเดินเที่ยวอยู่ในห้างสรรพสินค้า ขณะนั้น

เดินผ่านกลุ่มเพื่อนสาวจึงแะทักทาย เพื่อนคนหนึ่งกล่าวกับเหมียวว่า

เพื่อน: มีความสุขกันจริงจังจริง ทำยังไงถึงจะจับฉลากได้แฟนดี ๆ แบบ

นี้บ้าง

เหมียว: (ยิ้ม)

จากตัวอย่างที่ (1) ก กล่าวตอบว่า “ขอโทษนะ เราตั้งนาฬิกาไว้แต่มันไม่ปลุก” มีการกล่าวขอโทษ และอธิบายเหตุผลว่า “เราตั้งนาฬิกาไว้แต่มันไม่ปลุก” ตัวอย่างที่ (2) ลูกชายกล่าวตอบโดยอธิบายเหตุผลว่า “อีกแป๊บหนึ่งแม่ ใกล้จบแล้ว” ในตัวอย่างที่ (7) และ (8) ไม่ได้มีการกล่าวถ้อยคำใด ๆ ตอบไป ขณะที่ตัวอย่าง (7) หนูใช้วิธีการหัวเราะแทนการตอบโต้บทสนทนานั้น แสดงการรับมือที่คาดการณ์ผิดไป และตัวอย่างที่ (8) เหมียวใช้การยิ้ม แทนการตอบบทสนทนานั้น

จะเห็นว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนี้พบในโครงการนำร่องนั้นมีหลากหลาย ทั้งการตอบ โดยใช้ถ้อยคำและการตอบโดยวิธีอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจเรื่องการตอบถ้อยคำนี้ให้ละเอียดและครอบคลุมมากขึ้นว่ามีกลวิธีการตอบอย่างไรบ้าง โดยเลือกศึกษาปัจจัย 2 ด้าน คือ ปัจจัยชนิดของ ถ้อยคำนี้พบ และปัจจัยเรื่องเพศ

จากบทบาทหน้าที่ที่โดดเด่นของถ้อยคำนี้พบในการประชดประชัน (sarcastic irony) โจมตีฝ่ายตรงข้ามและหน้าที่ในการสร้างอารมณ์ขัน (humorous irony) ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่า ถ้อยคำนี้พบทั้ง 2 ชนิดนี้จะส่งผลกระทบต่อผลการตอบในการสนทนาหรือไม่

ปัจจัยเรื่องเพศ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากมีงานวิจัยจำนวนมากไม่น้อยที่ศึกษาพบว่า เพศมีผลต่อการใช้ถ้อยคำในการปฏิสัมพันธ์ อาทิ งานวิจัยของ โคลสันและลี (Colston and Lee, 2004: 289–306) พบว่าเพศชายนิยมใช้ถ้อยคำนี้พบมากกว่าเพศหญิง มีลานอวิช (Milanowicz, 2013: 115-132) ศึกษาการรับรู้ถ้อยคำนี้พบผ่านช่องทางการสื่อสาร อารมณ์ ทักษะคิด ระดับสติปัญญาที่สัมพันธ์กับถ้อยคำนี้พบข้ามเพศ ในงานวิจัยเรื่อง Irony as a means of perception through communication channels. emotions, attitude and IQ related to irony across gender ผลการวิจัยสรุปว่า เพศชายใช้ถ้อยคำนี้พบเพื่อความตลกขบขัน และใช้ในการวิจารณ์ ขณะที่เพศหญิงใช้ถ้อยคำนี้พบเพื่อแสดงความไม่พอใจหรือสื่อความรู้สึกด้านลบผ่านความขบขัน เป็นต้น ผลการวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ถ้อยคำนี้พบ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาต่อไปว่า ปัจจัยเรื่องเพศจะมีผลต่อการตอบถ้อยคำนี้พบด้วยหรือไม่

ที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันจำนวนหนึ่ง แต่ไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผัน นอกจากงานวิจัยเรื่อง Responding to irony in different context: on cognition in conversation (Kotthoff, 2003: 1387–1411) เป็นการศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาเยอรมันกับปัจจัยเรื่องบริบทของสถานการณ์ เปรียบเทียบกันระหว่างถ้อยคำนัยผกผันในบทสนทนาที่ไม่เป็นทางการบนโต๊ะอาหารระหว่างเพื่อน และรายการทางโทรทัศน์ที่มีการอภิปรายโต้แย้งกัน แต่งานในภาษาไทยยังไม่มีงานที่ศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยตรง นอกจากโครงการนำร่องของผู้วิจัย เรื่อง การตอบรับถ้อยคำนัยผกผัน: กรณีศึกษานิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีในการตอบรับถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยให้ละเอียดและครอบคลุมสถานการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น โดยมุ่งพิจารณาปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผันและปัจจัยเรื่องเพศเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ในมุมมองทางวิจัยปฏิบัติศาสตร์ ถ้อยคำนัยผกผันเป็นการสื่อสารอีกลักษณะหนึ่งที่มีความน่าสนใจในหลายมิติ ทั้งในแง่ของวัจนกรรม วิธีการส่งสาร การตีความถ้อยคำ รวมไปถึงวิธีในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน อันจะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการปฏิสัมพันธ์ในสังคมวัฒนธรรมไทยว่า ผู้พูดภาษาไทยจะตอบถ้อยคำนัยผกผันซึ่งเป็นลักษณะที่มีความน่าสนใจนี้ด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษากลวิธีในการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยในกรณีที่คู่สนทนามีสถานภาพเท่ากัน

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน และปัจจัยเรื่องเพศ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันหลายกลวิธี กลวิธีสำคัญได้แก่ การขอโทษ การแสดงเหตุผล การตอบกลับด้วยถ้อยคำนัยผกผัน และการบริภาษกลับ

1.3.2 ปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผันและปัจจัยเรื่องเพศ มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย

1.4 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผันและปัจจัยเรื่องเพศ โดยศึกษา เฉพาะผู้ที่มีสถานภาพเท่ากัน (เพื่อน) เท่านั้น ผู้วิจัยมิได้พิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เช่น อายุ ความสนิทสนม

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1.5.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็น เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวถึงแนวคิด และทฤษฎีเรื่องวัจนกรรม แนวคิดสนทนาวิเคราะห์ แนวคิดถ้อยคำนัยผกผัน แนวคิดความสุภาพ และ ทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย

1.5.2 รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลการใช้ภาษาที่มาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่งข้อมูลประกอบกัน คือ ข้อมูล จากแบบสอบถาม และข้อมูลการสนทนาในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ข้อมูลจากสอง แหล่งข้อมูลนี้ประกอบกันจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและเพียงพอต่องานวิจัยชิ้นนี้

1.5.2.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1.5.2.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนดังนี้

ก) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 200 คน และวัยทำงาน ได้แก่ กลุ่มอาชีพข้าราชการ และกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างข้างต้น เนื่องจากผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลที่มีความหลากหลายและครอบคลุมทุกช่วงอายุ แม้ว่าเพ็กแมนและเกลนไรท์ (Pexman & Glrnwright, 2007) เสนอว่ามนุษย์จะเริ่มมีความเข้าใจในความหมายและเจตนาของถ้อยคำนัยผกผันเมื่ออายุ 6-10 ปี ตรงกับการศึกษาในระดับประถมศึกษา แต่ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เพราะผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามนั้นจะมีความเข้าใจในแบบสอบถามและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ข) แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ตามปัจจัยเพศ คือ กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่ นิสิตนักศึกษาเพศชาย จำนวน 100 คนและวัยทำงานเพศชายจำนวน 100 คน กลุ่มที่สอง ได้แก่ นิสิตนักศึกษาเพศชาย จำนวน 100 คน และวัยทำงานหญิงจำนวน 100 คน

1.5.2.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกแบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion task หรือ WDCT) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่ได้รับการยอมรับในสาขาวิชาวิจัยนปฏิบัติศาสตร์ว่าเหมาะสมโดยเฉพาะงานวิจัยที่ต้องการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถเก็บข้อมูลจำนวนมากได้ในเวลาที่จำกัด แม้ว่าข้อมูลที่ได้จะมีความเป็นธรรมชาติน้อยกว่าการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตจากสถานการณ์จริง แต่การเก็บข้อมูลในสถานการณ์จริงไม่สามารถควบคุมปัจจัยที่จะใช้ในการศึกษาได้ อาจได้ข้อมูลไม่หลากหลายและมีจำนวนไม่มากพอ

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ก) สร้างแบบสอบถามชุดแรกขึ้นมาเพื่อคัดเลือกสถานการณ์ที่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันทั้ง 2 ชนิด คือ ถ้อยคำนัยผกผันแบบการประชดประชัน และถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อกันระหว่างเพื่อนเท่านั้น ชนิดละ 6 สถานการณ์ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาและวัยทำงาน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่ นิสิตนักศึกษาเพศชายจำนวน 10 คนและวัยทำงานเพศชายจำนวน 10 คน กลุ่มที่สอง ได้แก่ นิสิตนักศึกษาเพศชาย จำนวน 10 คน และวัยทำงานเพศหญิงจำนวน 10 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 40 คน

ข) รวบรวมสถานการณ์ที่ได้จากแบบสอบถามข้อ ก) จากนั้นคัดเลือกสถานการณ์ที่เป็นการประชดที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ได้จำนวนทั้งสิ้น 370 สถานการณ์ แบ่งเป็นถ้อยคำนัยผกผันเพื่อการประชดประชัน 290 สถานการณ์ และถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อ 80 สถานการณ์

ค) ผู้วิจัยนำสถานการณ์ที่คัดเลือกแล้วมาเรียงตามลำดับความถี่เพื่อคัดเลือกสถานการณ์ที่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันทั้ง 2 ชนิดความถี่สูงสุด 5 อันดับ มาใช้สร้างแบบสอบถามกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันต่อไป

ตารางที่ 1 แสดงสถานการณ์ที่พบสูงสุด 5 อันดับ จากการทำแบบสอบถามเบื้องต้น

สถานการณ์ที่มีการใช้ ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อ การประชดประชัน	ความถี่ร้อยละ	สถานการณ์ที่มีการใช้ ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อ หลอกล่อ	ความถี่ร้อยละ
1. ผิดเวลา/ มาช้า	40.00	1. ทานมากเกินไป	31.25
2. ยืมเงินแล้วไม่คืน	30.00	2. รูปร่าง หน้าตา	27.25
3. ขับรถช้า	10.34	3. ผิดเวลา, มาช้า	18.75
4. ทำสิ่งของชำรุด	9.66	4. แต่งตัว, แต่งหน้า ผิด จากปกติ	15.00
5. เสียงดัง	3.45	5. เข้าห้องนํ้านาน	3.75

ง) ผู้วิจัยนำสถานการณ์ที่ได้จากข้อ ค) มาสร้างเป็นสถานการณ์ในการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งจะใช้เก็บข้อมูลในงานวิจัย โดยไม่เรียงตามกลุ่ม แบบสอบถามมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาใช้ประกอบในการอภิปรายผลการวิจัย ประกอบด้วยข้อมูล เพศ อายุ อาชีพ ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง : กรุณาระบุข้อมูลส่วนตัวของท่าน

เพศ   ชาย   หญิง

อายุ   _____ ปี

อาชีพ   นิสิต นักศึกษา สถาบัน _____

ประกอบอาชีพ _____

ส่วนที่ 2 การบรรยายสถานการณ์

ส่วนนี้เป็นการบรรยายสถานการณ์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบถ้อยคำนัยผกผันและประเมินความรุนแรงของน้ำหนักระบบสถานการณ์เพื่อนำไปประกอบในส่วนของการอภิปรายผลการวิจัย ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง : ขอความกรุณาอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างละเอียดและเติมถ้อยคำที่ท่านจะกล่าวเพื่อตอบเพื่อน พร้อมระบุเหตุผลที่กล่าวเช่นนั้น โดยแบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การตอบการประชด

ตอนที่ 2 การตอบการหยอกล่อ

สถานการณ์ที่ ก ผิดเวลา

ท่านมีนัดหมายทำงานกลุ่มกับเพื่อนไว้เวลา 10.00 น. แต่ท่านไปสายเป็นเวลา 2 ชั่วโมง โดยมิได้โทรล่วงหน้า เมื่อมาถึงเพื่อนของท่านจึงกล่าวประชดประชันว่า

เพื่อน : “งานใกล้เสร็จพอดีเลย ทำไมไม่มาพรั่งนี้เลยล่ะ”

1. ท่านจะกล่าวต่อเพื่อนอย่างไร กับสถานการณ์นี้

- กล่าวต่อเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวต่อหน้าเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใด ๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉย ๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

1.5.2.2 ข้อมูลการสนทนาในชีวิตประจำวัน

ข้อมูลการสนทนาในชีวิตประจำวันเก็บข้อมูลจากการจัดบันทึกการสนทนาในสถานการณ์การสนทนาแบบเผชิญหน้าที่มีผู้ร่วมสนทนาจำนวน 2 คน ผู้ร่วมสนทนาทั้ง 2 คนเป็นผู้ที่มีสถานภาพเท่ากัน ในช่วงเดือนมกราคม-เดือนมีนาคม ปีพุทธศักราช 2560 ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมสนทนา (participant) หรือเป็นผู้อยู่ร่วมในบริบทการสนทนา (bystander) ทุกสถานการณ์ แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมใด ๆ ในการสนทนา ผู้วิจัยจัดบันทึกบทสนทนา รวมทั้งรายละเอียดที่เป็นอวัจนภาษาเช่น การยิ้ม การหัวเราะ การทำท่าทางล้อเลียน ที่ปรากฏในบริบทการสนทนา พร้อมทั้งสอบถามเหตุผลของการตอบถ้อยคำนั้นๆ หลังจากสิ้นสุดบทสนทนาแล้ว ข้อมูลการสนทนาในชีวิตประจำวันจำนวนทั้งสิ้น 20 สถานการณ์

1.5.3 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และข้อมูลจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์กลวิธีการตอบโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1.5.3.1 จำแนกการตอบออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ 2) การตอบโดยวิธีอื่น และ 3) การไม่ตอบคู่สนทนา ทั้งนี้การตอบโดยใช้ถ้อยคำที่ไม่ได้กล่าวกับคู่สนทนาโดยตรง เช่น การบ่นกับตนเอง การหันไปพูดกับสิ่งอื่น การเขียนถ้อยคำตำหนิใส่กระดาษ เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่าต่างไปจากการกล่าวตอบคู่สนทนาโดยตรง จึงจัดให้เป็นการตอบโดยวิธีอื่น

1.5.3.2 นำคำตอบที่เป็นการตอบด้วยถ้อยคำมาแยกเป็นถ้อยคำ โดยใช้นิยามถ้อยคำ (utterance) หมายถึง ช่วงของการพูดที่คั่นด้วยความเงียบ (Hurford and Heasley, 1983: 16) เกณฑ์ที่ว่า ถ้อยคำต้องมีเนื้อความสมบูรณ์ และเนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มาจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงพิจารณาการเว้นวรรคเป็นสำคัญ

เช่น “ขอโทษที่มาสายนะครับ มีอะไรจะให้ช่วยไหมครับ” สามารถแบ่งได้เป็น 2 ถ้อยคำ คือ

- ขอโทษที่มาสายนะครับ
- มีอะไรจะให้ช่วยไหมครับ

วิเคราะห์ว่าแต่ละถ้อยคำเป็นกลวิธีใด โดยพิจารณาจากเนื้อความและใช้แนวคิดเรื่อง คู่ถ้อยวัจนกรรม วัจนกรรม และถ้อยคำนัยผกผัน

1.5.3.3 จำแนกกลวิธี โดยใช้เกณฑ์ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ พิจารณาจากเนื้อความ และปริบท เช่น น้ำเสียง (ที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุ) ถ้อยคำแวดล้อม และข้อมูลเพิ่มเติมที่ผู้ตอบระบุไว้ในแบบสอบถาม หรือจากการสอบถามโดยตรงกรณีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันภาย หลังจากการสนทนานั้นสิ้นสุดลง

1.5.4 การนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลการศึกษาร้อยละและพรรณนาวิเคราะห์ โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) นำเสนอข้อมูลการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน 2) นำเสนอข้อมูลการตอบ ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ 3) นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันกับ ปัจจัยชนิดต่าง ๆ

1.5.5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

1.6.1 ถ้อยคำ หมายถึง ช่วงของการพูดที่คั่นด้วยความเงียบ (Hurford and Heasley, 1989 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555)

1.6.2 กลวิธี หมายถึง การเลือกใช้รูปภาษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร (Brown and Levinson, 1978, 1987)

1.6.3 ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนิยามตาม ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) ดังนี้

(1) ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูปหรือตรงข้ามกับความหมายมูลบทและความหมายเป็นนัย

(2) วจนกรรมที่ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำเช่นนั้น ฯลฯ

(3) ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด ซึ่งรวมทั้งเสียงสะท้อนกลับคำพูดและเสียง สะท้อนกลับความคิดที่ผู้พูดเชื่อว่ามีอยู่

1.6.4 ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน (sarcasm irony) หมายถึง ถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้เพื่อโจมตีหรือทำให้ผู้ที่เป่าหมายรู้สึกเจ็บปวด ถ้อยคำชนิดนี้ช่วยให้ผู้พูดไม่ต้องรับผิดชอบในคำพูดของตนที่อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคืองใจ และยังช่วยให้ผู้พูดรักษาความสัมพันธ์ไว้ได้อีกด้วย (Myers 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94)

1.6.5 ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (playful irony) คือ ถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้หยอกล้อกันเล่นในกลุ่มเพื่อนสนิท ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยไม่ได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94)

1.6.6 การตอบถ้อยคำนัยผกผัน หมายถึง ส่วนที่สองของคู่ถ้อย ซึ่งเป็นการตอบส่วนที่หนึ่งที่เป็นถ้อยคำนัยผกผัน ทั้งนี้ ในงานวิจัยนี้อาจเป็นการตอบด้วยถ้อยคำ หรือการตอบโดยใช้วิธีอื่นก็ได้

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันของผู้พูดภาษาไทยที่มีสถานภาพเท่ากัน

1.7.2 สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมไทย

1.7.3 เป็นแนวทางในการศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น สถานภาพคู่สนทนา การศึกษา อายุ ฯลฯ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ศึกษาเรื่อง กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดวัจนกรรม

2.1.2 แนวคิดสนทนาวิเคราะห์

2.1.3 แนวคิดถ้อยคำนัยผกผัน

2.1.4 ทฤษฎีความสุขภาพ

2.1.5 ทฤษฎีอารมณ์ขัน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการโดยเฉพาะนักวัจนปฏิบัติศาสตร์กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดถ้อยคำนัยผกผัน

ถ้อยคำนัยผกผันเป็นหัวข้อที่นักวัจนปฏิบัติศาสตร์สนใจศึกษา ทั้งที่ใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวันรวมถึงศึกษาในบริบทประเภทต่าง ๆ นักวัจนปฏิบัติศาสตร์ตั้งคำถามว่า “เราสื่อความหมายที่หมายโดยไม่ได้หมายความว่าพูดได้อย่างไร” (saying what you mean without meaning what you say) (Cultler, 1974 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง 2555: 115) และผู้ฟังเข้าใจความหมายที่ไม่ตรงตามรูปภาษานี้ได้อย่างไร และเหตุใดเราจึงเลือกพูดตรงข้ามกับสิ่งที่ต้องการจะสื่อ แนวคิดถ้อยคำนัยผกผันช่วยอธิบายคำถามเหล่านี้ได้

นัยผกผัน (irony) แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. นัยผกผันเชิงสถานการณ์ (situational irony) และ 2. ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) นัยผกผันเชิงสถานการณ์ที่มีได้เกี่ยวข้องกับเรื่องถ้อยคำ เป็นเรื่องของสภาพเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ผกผันหรือขัดแย้งกับเหตุการณ์ที่ควรจะเป็น ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นชนิดของนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองทางภาษาศาสตร์ (Amante, 1975: 17 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 115) สอดคล้องกับ Muecke (1982) ซึ่งได้แบ่งนัยผกผัน

ออกเป็น 2 ชนิดเช่นเดียวกัน คือ ถ้อยคำนัยผกผัน (Verbal Irony) และนัยผกผันเชิงสถานการณ์ (Situation Irony) โดยถ้อยคำนัยผกผันนั้นมีจุดประสงค์เพื่อการเสียดสี ในขณะที่นัยผกผันเชิงสถานการณ์มุ่งไปที่ เรื่องขบขัน โศกนาฏกรรม หรือหลักปรัชญา ในงานวิจัยเล่มนี้ศึกษาเฉพาะ นัยผกผันที่เป็นถ้อยคำหรือถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เท่านั้น

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดถ้อยคำนัยผกผันแบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ นิยามของถ้อยคำนัยผกผัน แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1.1 นิยามของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

นิยามของถ้อยคำนัยผกผันเป็นเรื่องที่ยาก เพราะเป็นถ้อยคำซึ่งมีลักษณะที่หลากหลาย ถ้อยคำนัยผกผันเป็นหัวข้อที่มีผู้ให้คำนิยามไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

Oxford advanced learner's dictionary of current English ให้คำนิยามถ้อยคำนัยผกผันไว้ว่า ถ้อยคำที่มีความหมายตามรูปภาษาที่พูดอย่างหนึ่ง ตรงข้ามกับสิ่งที่คิด เพื่อแสดงการเน้นย้ำ (emphatic) ความขบขัน (amusing) การประชดประชัน (sarcastic) และอื่น ๆ (Hornby, 1974: 450)

Webster's ninth new collegiate dictionary ให้คำนิยามถ้อยคำนัยผกผันไว้ว่า หมายถึงการใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงบางอย่างที่นอกเหนือไปจากความหมายตามรูปภาษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายตรงข้ามกับความหมายตามรูปภาษา (Mish, 1991: 639)

Longman Advanced American Dictionary ให้นิยามถ้อยคำนัยผกผันไว้ว่า เป็นการใช้คำตรงข้ามกับสิ่งที่หมายถึง มักใช้เพื่อความสนุกสนานขบขัน (Summers, 2000: 762)

The Concise Oxford Dictionary of Linguistics ได้ให้นิยามถ้อยคำนัยผกผันว่า เป็นการพูดที่ตรงข้ามกับความหมาย (Matthews, 1997: 187)

อามันเต้ (Amante, 1975 อ้างถึงใน panpothong, 1996) ให้คำนิยามไว้ว่าหมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับรูปภาษา

อตัตาโต้ (Attardo, 2001 อ้างถึงใน กาญจนา เจริญเกียรติบวร, 2548) ให้คำนิยามว่าหมายถึง การกล่าวถ้อยคำคำหนึ่ง แต่หมายความอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งความหมายที่ต้องการสื่อ นั้นมักจะตรงข้ามกับถ้อยคำที่กล่าวออกไป

นักวรรณคดีใช้คำว่า “การแฝงนัย” แทนถ้อยคำนัยผกผัน พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ได้อธิบายความหมายของการแฝงนัยไว้ว่า การแฝงนัยเป็นภาพพจน์ (figure of speech) ชนิดหนึ่งที่เจตนา

หรือความคิดที่ต้องการจะสื่อสารนั้นมีความ แตกต่างหรือตรงกันข้ามกับความหมายตามตัวอักษร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 128)

มารศรี สอทพิทย์ (2542: 12) ให้นิยามถ้อยคำนัยผกผัน ว่าหมายถึง การเขียนที่ผู้เขียนแสดง ความคิด ความรู้สึก อารมณ์หรือทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตรงกันข้ามกับถ้อยคำหรือข้อความที่ปรากฏ

นีอกซ์ (Knox, 1961 อ้างถึงใน Panpathong, 1996: 13) ให้นิยามถ้อยคำนัยผกผัน ไว้ว่า หมายถึง การใช้คำที่สื่อบางสิ่งบางอย่างที่แตกต่างไปจากความหมายตามรูป

จะเห็นได้ว่า นิยามของถ้อยคำจากทั้ง พจนานุกรม นักภาษาศาสตร์ รวมไปถึงนิยามทาง วรรณคดี ส่วนใหญ่จะหมายถึง การพูดที่สื่อ “ตรงข้าม” กับความหมายตามรูป และส่วนหนึ่งเป็นการ พูดที่สื่อความหมาย “ต่างไป” จากรูปภาษา

แม้ว่านิยามที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันมีความหมายไปในแนวทางเดียวกันคือ พูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายตรงกันข้าม (saying one thing and meaning the opposite) หรือก็คือ ถ้อยคำที่สื่อความหมายตรงข้ามกับความหมายตามรูป (literal meaning) ซึ่งเป็นนิยามที่รู้จักกันดีของ ถ้อยคำนัยผกผันแต่ก็ครอบคลุมถ้อยคำนัยผกผันได้เพียงกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เฮเวอร์เคท (Haverkate, 1990 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 13-14) เสนอแนวคิดที่ต่างออกไป เขากล่าวว่ายังมีอีกหลาย กรณีที่นิยามข้างต้นนั้นไม่สามารถอธิบายได้ ดังตัวอย่าง

“Could you do me the favor of shutting up?”

(Haverkate, 1990: 85 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 13)

ตัวอย่างนี้ไม่สามารถใช้นิยามแรกในการอธิบายได้ เพราะเมื่อผู้พูดกล่าวว่า “ช่วยกรุณาเงียบ หน่อยได้ไหม” ผู้พูดมิได้ต้องการสื่อความหมายตรงกันข้ามว่า “ช่วยพูดต่อไปได้ไหม” เฮเวอร์เคท อธิบายตัวอย่างข้างต้นตามทฤษฎีเงื่อนไขวัจนกรรม ว่าคำถามลักษณะนี้เป็นคำถามแสดงนัยผกผัน (the ironic question) ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (violating a sincerity condition) กล่าวคือผู้พูดมิได้ ต้องการคำตอบ และผู้พูดก็รู้ว่าผู้ฟังนั้นสามารถหยุดพูดได้ ทำให้เกิดอีกนิยามหนึ่ง คือ พูดอย่างหนึ่งแต่ หมายความว่าอย่างอื่น (saying one thing, meaning another) อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดว่านิยามที่สอง นั้นยังกว้างเกินไป หากใช้นิยามนี้จะต้องรวมเอาถ้อยคำชนิดอื่น เช่น ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphor) ถ้อยคำที่กล่าวน้อยกว่าจริง (understatement) วัจนกรรมอ้อม (indirect speech act) ฯลฯ เอาไว้ด้วย เพราะถ้อยคำเหล่านี้ก็เป็นการพูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายอย่างอื่นเช่นกัน

ถ้อยคำนัยผกผันอีกกลุ่มหนึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด ถ้อยคำนัยผกผันเสียงสะท้อนกลับ (irony as echoic) ว่าเป็นการเอ่ยถึงถ้อยคำที่มีผู้กล่าวไว้ก่อนแล้ว หรือไม่ได้มีผู้ใดกล่าวถ้อยคำนั้นไว้ก่อนแต่ผู้ใช้ถ้อยคำนัยผกผันเชื่อว่ามีความคิดเช่นนั้นอยู่ จึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันสะท้อนกลับมาซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูดถ้อยคำนัยผกผันนั้นไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

ส้มและแอนเดินต้องไปซื้อขนมปังในตลาดตามคำสั่งของแม่ ระหว่างเดินหาขนมปัง ส้มพูดขึ้นว่าว่า “ร้านนี้หาง่าย เคยไปแล้ว” แอนจึงเดินตามส้มไปเรื่อย ๆ จนเมื่อเวลาผ่านไป ส้มและแอนยังเดินหลงอยู่ในตลาดโดยที่หาขนมปังไม่เจอ แอนจึงหันไปพูดกับส้มว่า “ร้านนี้หาง่าย เคยไปแล้ว”

จากตัวอย่าง หากยึดนิยามว่า “พูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายตรงข้าม” คงไม่สามารถบอกว่าถ้อยคำนี้เป็นถ้อยคำนัยผกผันได้เพราะมิได้สื่อความหมายตรงข้ามกับสิ่งที่พูด แต่สามารถอธิบายถ้อยคำที่แอนพูดด้วยถ้อยคำนัยผกผันเสียงสะท้อนกลับถ้อยคำที่ส้มพูดก่อนหน้า แอนใช้เสียงสะท้อนกลับนี้เพื่อประชดส้มที่ยืนยันว่าเคยไปร้านนี้แล้วแต่ก็ยังหลงทาง

ลักษณะที่หลากหลายของถ้อยคำนัยผกผันทำให้ยากต่อการให้คำนิยามอย่างชัดเจนและครอบคลุมในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ตามณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 117) ไว้ดังนี้

- 1) ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูปหรือตรงข้ามกับความหมายมูลบทและความหมายเป็นนัย
- 2) วัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำตามเช่นนั้น ฯลฯ
- 3) ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด ซึ่งรวมทั้งเสียงสะท้อนกลับคำพูดและเสียงสะท้อนกลับความคิดที่ผู้พูดเชื่อว่ามีอยู่

2.1.1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน

ถ้อยคำนัยผกผันเป็นถ้อยคำที่สื่อความหมายต่างไปจากรูปภาษา และมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท แต่ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำผกผันประเภทใด ถ้อยคำนัยผกผันในภาษาต่าง ๆ ก็มีลักษณะร่วมกันคือ ความหมายตามรูปจะเป็นความหมายด้านบวก ส่วนความหมายที่ต้องการจะสื่อจะเป็นความหมายด้านลบ หรือก็คือถ้อยคำนัยผกผันเป็นการพูดดีแต่หมายไม่ดีนั่นเอง แนวคิดถ้อยคำนัยผกผันนั้นสามารถอธิบายผ่านแนวคิดต่าง ๆ กันไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ไกรซ์ (Grice, 1975) กล่าวถึงถ้อยคำนัยแฝงไว้ในหลักการความร่วมมือในการสนทนา (Cooperative Principle-CP) ว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากการไม่ทำตามหลักความร่วมมือในการสนทนา (flouting a maxim) ในข้อกฎคุณภาพ (maxim of quality) เพื่อแสดงความหมายเป็นนัย (implicature) กล่าวคือ หากต้องการให้การสนทนานั้นสัมฤทธิ์ผล ผู้พูดจำเป็นต้องกล่าวในสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นจริง แต่ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำที่เป็นเท็จเพื่อต้องการแนะนำความบางประการ เช่น การประชดประชัน หรือการแสดงทัศนคติในด้านลบเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้

ส่วน จูซ (Juez, 1995: 25-30) เสนองานวิจัยเรื่อง Verbal Irony and the Maxims of Grice's Cooperative Principle เพื่อแสดงว่าถ้อยคำนัยแฝงนั้นไม่ได้เป็นเพียงแต่เป็นการสนทนาที่ไม่ปฏิบัติตามหลักการความร่วมมือของไกรซ์ ในข้อหลักคุณภาพ (violate the Quality Maxim) เท่านั้น แต่ยังเป็นการใช้หลักการอื่นอีก 3 ข้อที่เหลื่อมด้วย ดังตัวอย่าง

หลักปริมาณ (Maxim of Quantity) จูซยกตัวอย่าง การกล่าวน้อยกว่าจริง (understatement) เช่นประโยค หญิงสาวพูดถึงชายคนหนึ่งว่า “He’s all right” ซึ่งมีความหมายในเชิงวิจารณ์ว่า “I think he’s fabulous”

หลักสัมพันธ (Maxim of Relevance) แม้ว่าจะพูดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องและเป็นคำสุภาพ (euphemism) แต่ไม่ได้สื่อเจตนาตามนั้นก็ถือว่าเป็นถ้อยคำนัยแฝง

หลักคุณลักษณะ (Maxim of Manner) เมื่อผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำนัยแฝงแสดงว่าผู้พูดนั้นไม่ต้องการหลีกเลี่ยงความสับสน และความคลุมเครือ โดยเฉพาะในการวิจารณ์ ผู้พูดมีแนวโน้มที่จะใช้ความคลุมเครือและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ เช่นประโยค “She’s not of the most helpful variety.” แปลว่าผู้พูดต้องการเลี่ยงที่จะพูดว่า “She is unhelpful.”

ในขณะที่ บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levenson, 1978, 1987) กล่าวถึงถ้อยคำนัยแฝงไว้ในกลวิธีความสุภาพ โดยจัดให้ถ้อยคำนัยแฝงเป็นการกล่าวอ้อม (off record) เป็นกลวิธีที่ผู้พูดถ้อยคำต้องการหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการคุกคามหน้า (Face Threatening Act-FTA) โดยไม่ผูกมัดกับวัจนกรรมใด นับว่าเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลและในขณะเดียวกันก็เป็นการป้องกันตนเองเพราะขึ้นอยู่กับความถ้อยคำของผู้ฟัง

ลีช (Leech, 1983) เสนอหลักการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Rhetoric) มี 3 ข้อ ได้แก่ 1) หลักการความร่วมมือในการสนทนา (Cooperative Principle-CP) ของไกรซ์

2) หลักการความสุภาพ (Politeness Principle-PP) และ 3) หลักการนัยผกผัน (Irony Principle-IP) โดยส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ หลักการนัยผกผันซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หลักการนัยผกผัน (Irony Principle-IP) เป็นหัวข้อหนึ่งของหลักการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Rhetoric) โดยอธิบายถ้อยคำนัยผกผันว่า เป็นหลักการซึ่งคู่สนทนาใช้เพื่อการแสดงความรู้สึกโดยอ้อม เป็นรูปแบบที่ทำให้ “ดูเหมือน” สุภาพหรือที่เรียกว่า (mock-politeness) เพราะรักษาความสุภาพแต่เพียงระดับรูปภาษาเท่านั้น เกิดขึ้นในกรณีที่ผู้พูดไม่กระทำตามหลักความร่วมมือ (Cooperative Principle-CP) เพื่อรักษาหลักความสุภาพไว้ (Politeness Principle-PP) คือ หลักคุณภาพ (Quality Maxim) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

A: Geoff has just borrowed your car.

B: Well, I like THAT!]

(Leech, 1983: 83)

จากตัวอย่างดังกล่าวสามารถอธิบายด้วยหลักการนัยผกผันได้ว่า สิ่งที่ B กล่าวเหมือนเป็นการแสดงความรู้สึก และถ้อยคำดังกล่าวก็เห็นได้ชัดเจนว่าไม่เป็นความจริง ดังนั้นสิ่งที่ B พูดจึงสื่อความหมายที่ไม่สุภาพและความหมายเป็นนัยต่อ Geoff สื่อสารโดยละเมิดหลักคุณภาพ (Quality Maxim) ทำให้เกิดความหมายเป็นนัยสนทนาขึ้น ดังแผนภาพด้านล่าง

(Leech, 1983: 83)

จากแผนภาพ ลีชอธิบายว่า การสื่อสารอย่างสุภาพนั้นมักเป็นการ “ปะทะ” (clash) กันระหว่าง หลักการความร่วมมือในการสนทนา (Cooperative Principle-CP) และหลักการความสุภาพ (Politeness Principle - PP) ที่คู่สนทนาต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ดังภาพที่ 1 แต่การใช้ถ้อยคำนัยผกผันนั้น คู่สนทนาจะใช้ประโยชน์จากหลักความสุภาพและหลักความร่วมมือในระดับที่สูงขึ้น ดังภาพที่ 2 โดยผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันอาจดูเหมือนตั้งใจทำให้ผู้ฟัง

เข้าใจผิด B ดูเหมือนตั้งใจให้ A เข้าใจว่าตนยินดีให้ Geoff ยืมรถ แต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นการละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ นั่นคือ B ไม่พอใจที่ Geoff ยืมรถ

ลีช ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการใช้ถ้อยคำนัยแฝง เช่น เพื่อแสดงความสุภาพโดยอ้อม เพื่อต่อต้านสังคม และเพื่อตำหนิผู้อื่นด้วยความสุภาพ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหน้าที่เชิงบวกของถ้อยคำนัยแฝงว่า ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้พูดสามารถแสดงความก้าวร้าวได้อย่างเปิดเผยด้วยถ้อยคำที่สุภาพซึ่งการตอบกลับที่ผู้พูดได้รับอาจเป็นการตอบกลับที่แสดงความเห็นอกเห็นใจ ในขณะที่การกล่าวถ้อยคำวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น การกล่าวคำหยาบคายหรือข่มขู่ผู้พูด ย่อมจะได้รับการตอบกลับเป็นถ้อยคำในลักษณะเดียวกัน เนื่องจากมนุษย์มีสัญชาตญาณในการปกป้องตนเอง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การโจมตีที่รุนแรงย่อมนำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรงด้วยเช่นกัน ดังนั้นการใช้ถ้อยคำนัยแฝงจะทำให้ผู้พูดไม่ถูกตำหนิว่าหยาบคายหรือไม่สุภาพ และเป็นการเลี่ยงผลกระทบที่รุนแรง

เกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะถ้อยคำที่แสดงการประชด คือ การพูดเกินจริง (Exaggeration) การพูดน้อยกว่าความจริง (Understatement) โดยผู้ฟังต้องตีความถ้อยคำเหล่านั้นเช่น That's all I wanted ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงปริมาณมากที่สุด คือ That's all แทนที่จะใช้คำตามสถานการณ์จริง The only thing I wanted. (Leech , 1983: 142-144)

จากแนวคิดของลีช แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยแฝงแล้ว อาจได้รับการตอบกลับที่แสดงความเห็นอกเห็นใจหรือถ้อยคำที่สุภาพ เมื่อเทียบกับการกล่าวถ้อยคำวิพากษ์วิจารณ์หรือบริภาษผู้อื่นการกล่าวคำหยาบคายหรือข่มขู่ผู้พูดย่อมจะได้รับการตอบกลับเป็นถ้อยคำในลักษณะเดียวกัน

แนวคิดของลีชมีความสอดคล้องกับ Myers (1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996) ซึ่งกล่าวว่าถ้อยคำนัยแฝงสามารถจำกัดแนวทางการตอบของผู้ฟังได้ Myers เชื่อว่าการที่ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำนัยแฝงเพื่อตำหนิหรือวิจารณ์จะช่วยให้ผู้พูดสามารถเลี่ยงความรับผิดชอบได้ในกรณีที่ผู้ฟังจับได้ว่าเป็นการตำหนิและไม่พอใจและบางครั้งถ้อยคำนัยแฝงที่แสดงเจตนาประชดประชันนั้นก็สร้างความขบขันไปด้วยพร้อมกัน กล่าวคือ สร้างความเจ็บปวดให้กับคนหนึ่งแต่เป็นความขบขันต่อบุคคลอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การใช้ถ้อยคำนัยแฝงช่วยให้ผู้พูดสามารถควบคุมการสื่อสารให้เป็นไปดังที่ต้องการ กล่าวคือ ทำให้ผู้ตอบโจมตีกลับได้ยากกว่าการตอบกลับคำบริภาษตรง ๆ ในบางบริบท ผู้พูดยังสามารถบอกได้ว่าเป็นเพียงความหมายตามรูปภาพ ทำให้หลีกเลี่ยงจากการถูกฟ้องร้องเป็นคดีได้

สเปอร์เบอร์และวิลสัน (Sperber and Wilson, 1981, 1992) เสนอแนวคิด irony as mention แยังนิยามที่ว่า ถ้อยคำนัยแฝงเป็นถ้อยคำที่มีความหมายตรงข้ามกับความหมายตามรูป

ภาษา สเปนอร์เบอร์และวิลสันเสนอว่า ถ้อยคำนัยผกผันยังมีลักษณะเฉพาะ คือ หมายความว่าตามรูปภาษาแต่แฝงแสดงทัศนคติบางอย่างของผู้พูดที่มีต่อถ้อยคำนั้นในบทความเรื่อง Irony and The Use-Mention Distinction ทั้งสองเสนอว่า ถ้อยคำนัยผกผันไม่ใช่ การ “ใช้” ถ้อยคำเพื่อสื่อความหมายตรงกันข้าม แต่เป็น “การเอ่ยถึง” (mention) ถ้อยคำที่มีผู้กล่าวไว้ก่อนหน้าหรือความคิดที่ผู้พูดเชื่อว่ามีอยู่ และแสดงท่าทีหรือทัศนคติในแง่ลบ การดูถูก เยาะเย้ย ความไม่พอใจต่อถ้อยคำนั้นกล่าวได้ว่าในแนวคิดนี้ผู้ฟังจะได้รับทั้ง 2 อย่างประกอบกัน คือ ความหมายตามรูปภาษาของถ้อยคำและทัศนคติของผู้พูดต่อความหมายนั้น เช่น เมื่อมีผู้กล่าวว่า “วันนี้อากาศดีจัง” ในวันที่มีอากาศร้อนเป็นพิเศษเป็นการเอ่ยอ้างถึงคำพยากรณ์อากาศเพื่อแสดงการประชดหรือทัศนคติที่ไม่ดีต่อสภาพอากาศ โดยมีกระบวนการเกิดถ้อยคำนัยผกผันดังนี้

- 1) ถ้อยคำนัยผกผันนั้นเป็นการอ้างถึงความหมาย
- 2) ถ้อยคำนัยผกผันที่อ้างถึงความหมายนั้นมักจะสื่อความหมายเป็นนัยบางอย่างโดยสังเกตได้จากบริบท
- 3) ความหมายเป็นนัยนั้นแสดงทัศนคติในแง่ลบต่อความหมายที่อ้างถึง
- 4) ความหมายเป็นนัยที่แสดงทัศนคติในแง่ลบนั้นสะท้อนกลับ (echoic) มายังความหมายที่อ้างถึงดังตัวอย่าง

A: I'm a reasonable man.

B: Whereas I'm not (is what you are implying).

(Sperber and Wilson, 1981: 307)

ถ้อยคำของ B ในตัวอย่าง “Whereas I'm not” เป็นการเอ่ยถึง (mention) ถึงสิ่งที่ B คิดว่า A สื่อเป็นนัย กล่าวคือ การที่ A เป็นคนมีเหตุผล สื่อเป็นนัยว่า B ไม่มีเหตุผล B จึงเอ่ยตอบถึงสิ่งที่สื่อเป็นนัยและแสดงท่าทีลบต่อความคิดนี้ ถ้อยคำที่ B เอ่ยเป็นเสียงสะท้อนกลับสิ่งที่ A คิด สเปนอร์เบอร์และวิลสันเรียกว่า ถ้อยคำนัยผกผันเสียงสะท้อนกลับ (Echoic Irony / Irony as Echoic Mention)

แนวคิดถ้อยคำนัยผกผันเสียงสะท้อนกลับ (Echoic Irony / Irony as Echoic Mention) เป็นแนวคิดหนึ่งของการเอ่ยถึง(mention) โดยคนที่หนึ่งกล่าวถ้อยคำ แล้วคนที่สองเอ่ยซ้ำถ้อยคำของคนหนึ่งที่หนึ่ง โดยคนที่สองนั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะบอกว่าคนที่หนึ่งกล่าวอะไร แต่ต้องการสะท้อนกลับว่าเขาได้ยินและเข้าใจสิ่งที่คนหนึ่งกล่าว และในเวลาเดียวกันก็แสดงทัศนคติที่มีต่อเรื่องที่คนที่

สองกล่าวสะท้อนออกมา ซึ่งเป็นไปได้หลายรูปแบบ ตัวอย่างที่ (ก) แสดงทัศนคติเป็นห่วงเป็นใย ตัวอย่างที่ (ข) แสดงทัศนคติไม่เป็นห่วงเป็นใย และตัวอย่าง (ค) แสดงทัศนคติไม่เชื่อ

ตัวอย่าง (ก) He: I've lost my job.
She: You've lost your job. I'm sorry to hear that.

ตัวอย่าง (ข) He: Should I wear a tie?
She: Should you wear a tie? Who cares?

ตัวอย่าง (ค) He: I've seen a wolf!
She: You've seen a wolf? Hmm hmm. Are you sure it was a wolf?

นอกจากการเอ่ยถึงสะท้อนกลับไปทันทีแล้ว ยังมีการเอ่ยถึงสะท้อนกลับถึงสิ่งที่ผู้พูดคนที่สองไม่ได้ยินแต่ผู้พูดคนที่สองคิดว่าผู้พูดคนที่หนึ่งบอกเป็นนัยอะไรบางอย่างจากสิ่งที่กล่าว เช่น

ตัวอย่าง (จ) He: It's not my fault!
She: Then it's my fault! Is that what you mean?

(Jorgensen, Miller and Sperber, 1984: 113)

นอกจากนี้ยังมีอีกแนวคิดหนึ่งคือ pretense theory เป็นแนวคิดที่อธิบายว่า ผู้ใช้ถ้อยคำนัย ผกผันไม่ได้กล่าวอย่างหนึ่งเพื่อสื่อความหมายตรงข้าม แต่กำลัง “แสร้ง” ทำว่าสื่อความหมายเช่นนั้น เช่น S กำลังพูดกับ A และพูดกับ A' (แม้ว่า A' นั้นจะอยู่หรือไม่อยู่ในเหตุการณ์ หรือแม้ว่า A' จะ เป็นความจริงหรือจินตนาการก็ตาม) ในแนวคิดนี้ คือ S กำลังแสร้งว่า S พูดอยู่กับ A' สิ่งที่ S พูดนั้นสื่อถึง ความไม่เป็นมิตร ในแง่ลบ หรือความรู้สึกไม่พอใจ หรือดูถูก โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1) ความไม่สมดุลของผลกระทบ (Asymmetry of affect) ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนิยมแสร้งพูดถึงสิ่งที่ดีงาม ความสำเร็จ มากกว่าในทางที่ไม่ดี เช่น พูดถึงแนวคิดที่แย่ว่า “เป็นแนวคิดที่ดีมากเลย”
- 2) เหลือของถ้อยคำนัยผกผัน (Victims of irony) มี 2 กลุ่ม คือ ผู้พูดที่ไม่เข้าใจว่าถ้อยคำนัย ผกผันสื่อถึงอะไร และผู้ฟังที่ไม่ได้เป็นวงใน (inner circle)
- 3) ทำนองเสียงถ้อยคำนัยผกผัน (Ironic tone of voice) ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันมักจะใช้น้ำเสียงเกินจริง น้ำเสียงล้อเลียน หรือน้ำเสียงประชดประชัน

กล่าวโดยสรุปคือ แนวคิด irony as mention ช่วยอธิบายถ้อยคำที่มีได้สื่อความหมายตรงกันข้าม แต่เป็น “การเอ่ยถึง” (mention) ถ้อยคำที่มีผู้กล่าวไว้ก่อนหน้าหรือความคิดที่ผู้พูดเชื่อว่ามีอยู่ และแสดง

ท่าทีหรือทัศนคติในแง่ลบ เรียกว่า ถ้อยคำนัยผกผันเสียงสะท้อนกลับ (Irony as Echoic Mention) การอ้างถึงถ้อยคำนั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จ ถ้าผู้ฟังมิได้วิเคราะห์เจตนาและตีความว่ามันเป็นถ้อยคำนัยผกผัน มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดการแสรังทำ (pretense theory) ว่าถ้าสิ่งที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจนั้นเป็นการแสรังทำ เมื่อผู้ฟังทราบแล้วก็จะนำไปสู่ความเข้าใจในเจตนาที่ผู้พูดต้องการจะสื่อ

2.1.1.3 หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน

นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์ได้กล่าวถึงหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันไว้แตกต่างกัน ดังนี้

มายเออร์ (Myers 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในบริบทการสนทนาในชีวิตประจำวัน ได้แบ่งถ้อยคำชนิดนี้ออกเป็น 3 ประเภทตามหน้าที่ ดังนี้

1. ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน (sarcasm irony) คือ ถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้เพื่อโจมตีหรือทำให้ผู้ที่เป่าหมายรู้สึกเจ็บปวด ถ้อยคำชนิดนี้ช่วยให้ผู้พูดไม่ต้องรับผิดชอบในคำพูดของตนที่อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคืองใจ และยังช่วยให้ผู้พูดรักษาความสัมพันธ์ไว้ได้อีกด้วย

2. ถ้อยคำนัยผกผันแบบกำกวม (ambiguous irony) คือ ถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดใช้ในบริบทที่ไม่ชัดเจน โดยพยายามทำให้สถานการณ์หรือคำพูดนั้น ๆ ดูกำกวม หรือทำให้ผู้ฟังตีความไปได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถบอกรับผิดชอบในกรณีและผู้ฟังเกิดความไม่พอใจได้ โดยการอ้างว่าตนหมายความว่าตามรูปภาษา

3. ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (playful irony) คือ ถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้หยอกล้อกันเล่นในกลุ่มเพื่อนสนิท ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยไม่ได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด การใช้ถ้อยคำนัยผกผันชนิดนี้มักใช้ในกลุ่มเพื่อนสนิทเท่านั้น เพราะมีฉะนั้นผู้ฟังอาจตีความเจตนาที่ผู้พูดต้องการจะล้อเล่นผิดไปกลายเป็นคำพูดเสียดสีหรือประชดประชันได้

โรเบิร์ตส (Roberts ,1992 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 99) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันพบว่า ผู้พูดภาษาอังกฤษใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหน้าที่ในการสื่อสาร 2 ประการ ได้แก่ เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกในด้านลบ และเพื่อสร้างอารมณ์ขัน นอกจากนั้นยังพบหน้าที่ในการสื่อสารอื่น ๆ อีก คือ เพื่อนั่นย้ำ เพื่อทำให้ชัดเจน เพื่อกระตุ้นให้ตอบสนอง เพื่อลดหรือบรรเทาความอึดอัดหรือความไม่สบายใจ เพื่อเรียกร้องความสนใจ เพื่อควบคุมการสนทนาและเพื่อกลบเกลื่อนหรือซ่อนความคิดบางประการ

ฮัทเชียน (Hutcheon,1995 อ้างถึงใน วรนุช กรองทอง 2547, 13-16) ได้ศึกษากระบวนการสื่อสารของถ้อยคำนัยผกผัน จากการรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมและเกมการละเล่นในภาษาอังกฤษ ไว้ในหนังสือ Irony's Edge: the theory and politics of irony กล่าวถึงหน้าที่

ทางการสื่อสารของการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน (Functions of Irony) ประกอบด้วย 9 หน้าที่หลัก เรียงตามลำดับ ประสิทธิภาพทางการสื่อสารจากน้อยที่สุดไปมากที่สุด ดังนี้

1. หน้าที่แสดงการเน้นถ้อยคำ (Reinforcing) ประกอบด้วย 4 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อเน้นความ เพื่อความสละสลวยของถ้อยคำ เพื่อพูดให้ตรงประเด็น และเพื่อเสริมแต่งถ้อยคำ

2. หน้าที่แสดงความหมายที่ซับซ้อน (Complication) ประกอบด้วย 3 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อเพิ่มความซับซ้อน เพื่อทำให้คลุมเครือ และเพื่อทำให้กำกวม

3. หน้าที่แสดงการหยอกล้อ (Ludicrous) ประกอบด้วย 5 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อเพิ่มความขบขันเพื่อแสดงไหวพริบ เพื่อแสดงความไม่รับผิดชอบ เพื่อแสดงความขี้เล่น เพื่อลดทอนความสำคัญ และเพื่อพูดหยอกล้อ

4. หน้าที่แสดงระยะห่าง (Distancing) ประกอบด้วย 3 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อเสนอมุมมองใหม่ เพื่อแสดงการเมินเฉย และเพื่อแสดงการไม่ผูกมัด

5. หน้าที่แสดงการปกป้องตนเอง (Self-protective) ประกอบด้วย 4 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อดูถูกตนเอง เพื่อแสดงความเย่อหยิ่ง เพื่อตั้งข้อสงสัยในความคิดของตน และเพื่อโต้ตอบเชิงตั้งรับ

6. หน้าที่แสดงการกล่าวเงื่อนไขเกี่ยวกับความจริง (Provisional) สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ วิธีเชิงบวก และวิธีเชิงลบ

6.1 วิธีเชิงบวก ประกอบด้วย 2 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อแสดงว่าสิ่งที่ได้ยินนั้นไม่มีทางเป็นจริง และเพื่อทำให้ข้อความ (ที่ได้ยิน) ชัดเจนขึ้น

6.2 วิธีเชิงลบ ประกอบด้วย 3 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อหลีกเลี่ยงการพูดความจริง เพื่อพูดอย่างทำอย่าง และเพื่อพูดปิด

7. หน้าที่แสดงการโต้แย้ง (Oppositional) ประกอบด้วย 4 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อแสดงการต่อต้านสังคม เพื่อแสดงการล้มล้างรัฐบาล เพื่อแสดงการดูหมิ่น และเพื่อแสดงการต่อต้านการกระทำ

8. หน้าที่แสดงการโจมตีผู้อื่น (Assailing) ประกอบด้วย 4 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อเสนอแนะทางแก้ไข เพื่อแสดงการเสียดสี เพื่อพูดให้เสียหาย และเพื่อแสดงการข่มขู่

9. เพื่อแสดงผลลัพธ์ (Elitist) ประกอบด้วย 2 หน้าที่ย่อย คือ เพื่อถ่ายทอดความคิดที่ทรงพลัง และเพื่อแสดงมิตรภาพภายในกลุ่ม

นอกจากนี้ ฮัชเชียน ยังได้แบ่งการตีความลักษณะทางความหมายของถ้อยคำนัยผกผันออกเป็น 3 กลวิธี ดังนี้

1. กลวิธีแสดงความสัมพันธ์ (Relational Strategy) เป็นการตีความถ้อยคำนัยแฝงโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์แบบตรงข้ามระหว่างสิ่งที่ผู้พูดกล่าวออกมา (the said) กับสิ่งที่ผู้พูดไม่ได้กล่าวออกมา (the unsaid) วิธีนี้เป็นการศึกษาถ้อยคำนัยแฝงที่ใช้กันมานาน

2. กลวิธีการตีความโดยรวม (Inclusive Strategy) เป็นการตีความสารที่แสดงความหมายเป็นนัย เช่น เรื่องขบขัน การเล่นคำพ้องเสียง เป็นต้น

3. กลวิธีตีความหลายระดับ (Differential Strategy) เป็นการตีความที่ใช้กับถ้อยคำอุปลักษณ์ เนื่องจากต้องใช้การตีความหลายขั้นตอน

โจเกนเซน (Jorgensen, 1996) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงแสดงการประชดประชันในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในบทความเรื่อง The functions of sarcastic irony in speech ผลการศึกษาพบว่า ถ้อยคำนัยแฝงแสดงการประชดประชัน มักใช้เพื่อการตำหนิหรือวิจารณ์ผู้ฟังที่มีความสัมพันธ์อย่างสนิทสนมกับผู้พูดหรือเป็นเพื่อนสนิท และมีหน้าที่เพื่อความขบขัน ผลการศึกษาพบว่าบางข้อมูลปรากฏทั้งสองหน้าที่พร้อมกัน

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Panpothong, 1996) ได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทยไว้ในงานวิจัยเรื่อง “A pragmatic study of verbal irony in Thai” ซึ่งผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำนัยแฝงเพื่อประชดประชันมากที่สุด นอกจากนี้ยังใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน เพื่อลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ และเพื่อเสริมสร้างความสนิทสนมอีกด้วย

อรกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข (2559) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช พบว่าหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนมีทั้งสิ้น 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. หน้าที่ด้านประชดประชัน 2. หน้าที่ด้านสร้างอารมณ์ขัน และ 3. หน้าที่ด้านลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับถ้อยคำนัยแฝงทั้งหมดสรุปได้ว่า ถ้อยคำนัยแฝงนั้นมีหน้าที่ที่หลากหลาย การตีความถ้อยคำนัยแฝงก็เป็นเรื่องที่ซับซ้อน มักขึ้นอยู่กับผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงต้องการสื่อมากน้อยเพียงใด ขณะเดียวกันก็ขึ้นอยู่กับผู้รับสารด้วยว่าสามารถแยกถ้อยคำนัยแฝงออกจากถ้อยคำที่มีความหมายตามรูปได้หรือไม่ ซึ่งต้องอาศัยการมีภูมิหลังร่วมกับผู้พูด การรับรู้ถึงความขัดแย้งต่าง ๆ ในถ้อยคำ เป็นต้น ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงไปจำแนกถ้อยคำนัยแฝงในงานวิจัยออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ ถ้อยคำนัยแฝงแบบประชดประชัน และถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อ

2.1.2 แนวคิดวัจนกรรม

ถ้อยคำนัยผูกพันจัดเป็นกลวิธีหนึ่งในการแสดงวัจนกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอทบทวนแนวคิดวัจนกรรมก่อนในส่วนแรก

แนวคิดเรื่อง วัจนกรรม (Speech acts) เริ่มต้นจากนักปรัชญาภาษา ชื่อว่า ออสติน (Austin, 1962) ได้เสนอแนวคิดสำคัญชี้ให้เห็นว่า การกล่าวถ้อยคำใด ๆ นั้น ไม่ใช่เพียงเพื่อบอกเล่าถึงสิ่งที่เป็นจริงหรือเป็นเท็จเท่านั้น แต่เป็นการใช้ถ้อยคำเพื่อกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือสื่อเจตนาต่าง ๆ ด้วย ซึ่งถ้อยคำตามลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกว่า ถ้อยคำบ่งการกระทำ หรือ performative utterance

ออสติน เสนอว่า ในการกล่าวถ้อยคำเราไม่อาจทราบเจตนาของผู้พูดได้จากรูปภาษาเสมอไป เพราะในการสื่อเจตนาของผู้พูด ผู้พูดไม่จำเป็นต้องเลือกรูปภาษาที่ตรงกับเจตนาเสมอไป เมื่อกล่าวถ้อยคำจะเกิดการกระทำต่าง ๆ ร่วมกัน 3 อย่าง ได้แก่ ถ้อยคำ (locutionary act) การสื่อเจตนา หรือวัจนกรรม (illocutionary act) และ วัจนผล (perlocutionary act/effect) หรือผลจากการกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดต้องการจะเกิดขึ้น

ต่อมา เซิร์ล (Searle, 1969 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555) ลูกศิษย์ของออสติน ได้พัฒนาแนวคิดวัจนกรรมให้เป็นระบบมากขึ้น และมีผู้นำไปอ้างอิงในงานวิจัยวัจนกรรมจำนวนมาก โดยเซิร์ลชี้ให้เห็นว่า หน่วยพื้นฐานที่เราใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเกิดจากการนำรูปประโยคมา กล่าวเพื่อแสดงวัจนกรรมและมีส่วนประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนเนื้อความ (proposition content) และส่วนวัจนกรรมหรือเจตนา (illocutionary act) เพื่อแสดงให้เห็นว่าเนื้อความและวัจนกรรมไม่ใช่สิ่งเดียวกัน อย่างไรก็ตามบางวัจนกรรมอาจไม่มีส่วนเนื้อความก็ได้ เช่น เย้! อู้ย! ว้าย! รูปภาษาเหล่านี้มีแต่ส่วนของการสื่อเจตนา เย้!-(เจตนา) ดีใจ และ อู้ย! ว้าย!-(เจตนา) ตกใจโดยไม่มีส่วนของเนื้อความ

เซิร์ล (Searle, 1969 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 27) ได้เสนอแนวคิดเงื่อนไขวัจนกรรมที่เรียกว่า felicity conditions ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎประกอบสร้าง เงื่อนไขเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจำแนกหรือตัดสินประเภทของวัจนกรรม ประกอบด้วย 4 เงื่อนไข ได้แก่

- 1) เงื่อนไขด้านเนื้อความ (proposition content)
- 2) เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory condition)
- 3) เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition)
- 4) เงื่อนไขจำเป็น (essential condition)

เซิร์ลได้เสนอเงื่อนไขวัจนกรรมไว้ 8 ชนิด ได้แก่ ขอร้อง บอกเล่า ถาม ขอบคุณ แนะนำ ตักเตือน ทักทาย และแสดงความยินดี เช่น ถ้อยคำจะจัดเป็นวัจนกรรมขอร้อง เมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้

เงื่อนไขด้านเนื้อความ	การกระทำของผู้ฟังในอนาคต
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้ฟังสามารถทำในสิ่งที่ขอนั้นได้และผู้พูดก็เชื่อว่า ผู้ฟังสามารถทำสิ่งนั้นได้ 2. ไม่ชัดเจนว่า ผู้พูดจะทำตามสิ่งนั้นหากผู้พูดไม่ขอ
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำสิ่งที่ขอ
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นความพยายามให้ผู้ฟังทำสิ่งนั้น

นอกจากนี้ เซิร์ล ยังได้เสนอการแบ่งประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท ไว้ในบทความชื่อ A Classification of Illocutionary acts (Searle, 1976) ได้แก่

- 1) กลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว (representatives) หมายถึง วัจนกรรมต่าง ๆ ที่ผู้พูดผูกมัดตนเองกับความเป็นจริงของถ้อยคำที่กล่าว เช่น การบอกเล่า การสรุป การรายงาน การดำเนิน การปรึกษา ฯลฯ
- 2) กลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การสั่ง การขอร้อง การแนะนำ การถาม ฯลฯ
- 3) กลุ่มวัจนกรรมผูกมัด (commissives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การขู่ การเสนอให้ การปฏิญาณตน ฯลฯ
- 4) กลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงภาวะเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น การขอบคุณ การขอโทษ การแสดงความยินดี การทักทาย ฯลฯ
- 5) กลุ่มวัจนกรรมประกาศ (declaratives) หมายถึง วัจนกรรมที่เมื่อประกาศไปแล้วจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทันที มักเกี่ยวข้องกับสถาบัน ผู้กระทำจะต้องเป็นผู้มีสิทธิหรืออำนาจ เช่น การประกาศสงคราม การประกาศสมรส การไล่ออก ฯลฯ

จากวัจนกรรมทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวเฮเวอร์เคท (Haverkate, 1990 อ้างถึงใน Panpothong, 1996) ได้เสนอว่า ถ้อยคำนัยผูกพันสามารถปรากฏในรูปวัจนกรรมกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว กลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ กลุ่มวัจนกรรมผูกมัด และกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก โดยวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว พบถ้อยคำนัยผูกพันมากที่สุดส่วนวัจนกรรมประกาศไม่พบถ้อยคำนัยผูกพัน ซึ่งแนวคิดของเฮเวอร์เคทสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Panpothong (1996) ที่ศึกษาถ้อยคำนัยผูกพันในภาษาไทย

แม้ว่าออสตินและเซิร์ลนั้นจะไม่ได้กล่าวถึงถ้อยคำนัยแฝงในงานของตน แต่การกล่าวถ้อยคำนัยแฝงก็ถูกนำมาอภิปรายอย่างกว้างขวางว่า แนวคิดเรื่องการสื่อเจตนาหรือวัจนกรรม (illocutionary act) และเรื่องเงื่อนไขวัจนกรรม (felicity condition) ควรนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (flouting the sincerity condition) (Haverkate, 1990 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 29) ดังนั้นผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องวัจนกรรม และการจัดแบ่งประเภทวัจนกรรมของเซิร์ลมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไป

2.1.3 แนวคิดสนทนาวิเคราะห์

สนทนาวิเคราะห์เป็นการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงกับการใช้ภาษาในสังคมนั้น ทั้งนี้การวิเคราะห์โครงสร้างการสนทนาจะแสดงให้เห็นการเปิดการสนทนา การดำเนินการสนทนา และการปิดการสนทนา และยังศึกษาลึกลงไปในส่วนรายละเอียดการสนทนาทั้งระบบเปลี่ยนแปลง ความไม่คล่องตัวในการสนทนา คู่ถ้อยการสนทนาและหัวข้อในการสนทนา เป็นต้น

แนวคิดที่นำมาใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ คือ คู่ถ้อยการสนทนา (adjacency pair) แซคส์ และคณะ (Sacks et al., 1974) กล่าวถึงคู่ถ้อยการสนทนาหรือคู่ถ้อยวัจนกรรมว่า เมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำใดออกมาแล้วผู้ฟังจะกล่าวถ้อยคำใดตามมาได้บ้าง คู่ถ้อยการสนทนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของผลัดการสนทนาของคู่สนทนาที่มาเรียงต่อกันและมีความสัมพันธ์ต่อกัน คือ ผลัดสนทนาแรกส่งผลต่อการกระทำ การตอบหรือถ้อยคำในผลัดการสนทนาส่วนต่อมา

ส่วนประกอบของคู่ถ้อยการสนทนา ประกอบด้วยส่วนที่หนึ่งของคู่ถ้อย (first pair part - FPP) และส่วนที่สองของคู่ถ้อย (second pair part - SPP) คู่ถ้อยการสนทนาจะมีความสมบูรณ์เมื่อผู้พูดคนแรกพูดและผู้พูดคนที่สองได้พูดกล่าวในส่วนที่สองต่อมาโดยที่ส่วนที่กล่าวต่อหรือที่เรียกว่าส่วนที่สองของคู่ถ้อยนี้ จะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งที่คู่ถ้อยส่วนที่หนึ่งได้กล่าวไว้ในลักษณะที่ว่าส่วนที่หนึ่งของคู่ถ้อยการสนทนาทำให้เกิดการพูดในส่วนที่สองของคู่ถ้อยการสนทนาตามมา นอกจากนี้คู่ถ้อยการสนทนายังมีลักษณะที่ว่า ส่วนที่หนึ่งของคู่ถ้อยและส่วนที่สองของคู่ถ้อย มักจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันสลับที่กันไม่ได้

จากการทบทวนทฤษฎีสถนาวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า คู่ถ้อยการสนทนาคือการผลัดการพูด ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งของคู่ถ้อยและส่วนที่สองของคู่ถ้อยการสนทนา แม้ว่าแซคส์ และ

คณะ มิได้กล่าวถึงการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในผลัดการสนทนา แต่กล่าวว่าถ้อยคำในส่วนที่หนึ่งของคู่ถ้อยคำนั้นส่งผลต่อการตอบหรือถ้อยคำในส่วนที่สองต่อมา จึงสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าเมื่อส่วนที่หนึ่งของคู่ถ้อยคำกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมาแล้ว ส่วนที่สองของคู่ถ้อยคำจะมีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในการสนทนานั้นอย่างไร แนวคิดนี้จึงเป็นประโยชน์ในการนำเสนอต่อไป

2.1.4 ทฤษฎีความสุภาพ

ความเข้าใจเรื่อง “ความสุภาพ” ของคนส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องการรู้จักมารยาท กาลเทศะ และความประพฤติตามบรรทัดฐานสังคม ส่วน “ภาษาสุภาพ” คนส่วนใหญ่ก็จะเข้าใจว่าหมายถึงการไม่พูดคำหยาบ การไม่กล่าวคำบริภาษ การใช้คำรีนหู การใช้คำลงท้าย การเลือกสรรพจนานให้เหมาะสมกับสถานภาพของคู่สนทนา เป็นต้น อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์ที่แม้ผู้พูดเลือกใช้ภาษาด้วยถ้อยคำดังกล่าวข้างต้นแต่ผู้ฟังก็ยังคงเกิดความไม่พอใจก็มี สถานการณ์เหล่านี้จึงไม่อาจใช้เรื่อง “ความสุภาพ” ตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่มาอธิบายได้อย่างเพียงพอ ความสุภาพในมุมมองของนักวิจัยปฏิบัติศาสตร์จึงไม่ใช่เรื่องรูปภาพหรือมารยาท กาลเทศะ และความประพฤติที่ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องของหลักการบางอย่างที่อยู่เบื้องหลังการใช้ภาษาด้วย (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 78-79, ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม, 2549: 11)

ที่ผ่านมา มีนักวิจัยปฏิบัติศาสตร์หลายท่านได้นิยามความหมายของความสุภาพและได้เสนอแนวคิดในการอธิบายความสุภาพในการปฏิสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดเรื่องความสุภาพส่วนที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน ดังต่อไปนี้

ลีช (Leech, 1983) เสนอหลักการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Rhetoric) มี 3 ข้อ ได้แก่ 1) หลักการความร่วมมือในการสนทนา (Cooperative Principle-CP) 2) หลักการความสุภาพ (Politeness Principle-PP) 3) หลักการนัยผกผัน (Irony Principle-IP)

ในหลักการความสุภาพ (Politeness Principle-PP) ลีชอธิบายว่าเป็นการรักษาสมดุลทางสังคมและความสัมพันธ์ฉันมิตร เมื่อมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เราก็มั่นใจได้ว่าคู่สนทนาจะให้ความร่วมมือในสื่อสาร ซึ่งหลักการความสุภาพของลีชประกอบด้วย 6 ข้อ ดังนี้

- 1) หลักกถวิธี (Maxim of Tact) ลดการเสียประโยชน์ของผู้ฟังและเพิ่มประโยชน์ให้ผู้ฟัง
- 2) หลักความเอื้อเฟื้อ (Maxim of Generosity) ลดประโยชน์ของตนและเพิ่มประโยชน์ให้ผู้ฟัง
- 3) หลักการยกย่อง (Maxim of Approbation) ลดการไม่ชื่นชมผู้ฟังและเพิ่มการยกย่องชื่นชมผู้ฟัง
- 4) หลักการถ่อมตน (Maxim of Modesty) ลดการยกย่องตนเองและเพิ่มการถ่อมตน

5) หลักความเห็นพ้อง (Maxim of Agreement) ลดความเป็นแย้งและเพิ่มความเห็นพ้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น

6) หลักความเห็นใจ (Maxim of Sympathy) ลดความเป็นปรปักษ์และเพิ่มความเห็นใจระหว่างตนเองกับผู้อื่น

ลีชกล่าวถึงความสุขภาพในวัจนกรรมว่าชนิดของวัจนกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับความสุขภาพ เราจะใช้ความสุขภาพลักษณะใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับชนิดของวัจนกรรมด้วย และยังกล่าวอีกว่าความสุขภาพในฐานะหลักการที่ต้องใช้ภาษาต้องคำนึงถึงควบคู่ไปกับหลักการความร่วมมือในการสนทนา และถ้อยคำนี้ ผกผันถือเป็นการปฏิบัติตามหลักการความสุขภาพนี้ด้วย เพราะเป็นถ้อยคำที่ทำให้ดูเหมือนช่วยรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1978, 1987) เสนอแนวคิดเรื่องความสุขภาพที่สัมพันธ์กับ “หน้า” ของคน โดยทั้งสองได้นิยาม “หน้า” (face) ตามแนวคิดของ กอฟแมน (Goffman, 1967) ว่าหมายถึง “ภาพลักษณ์ที่ทุกคนในสังคมต้องการ เป็นความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในสังคม” ประกอบด้วย

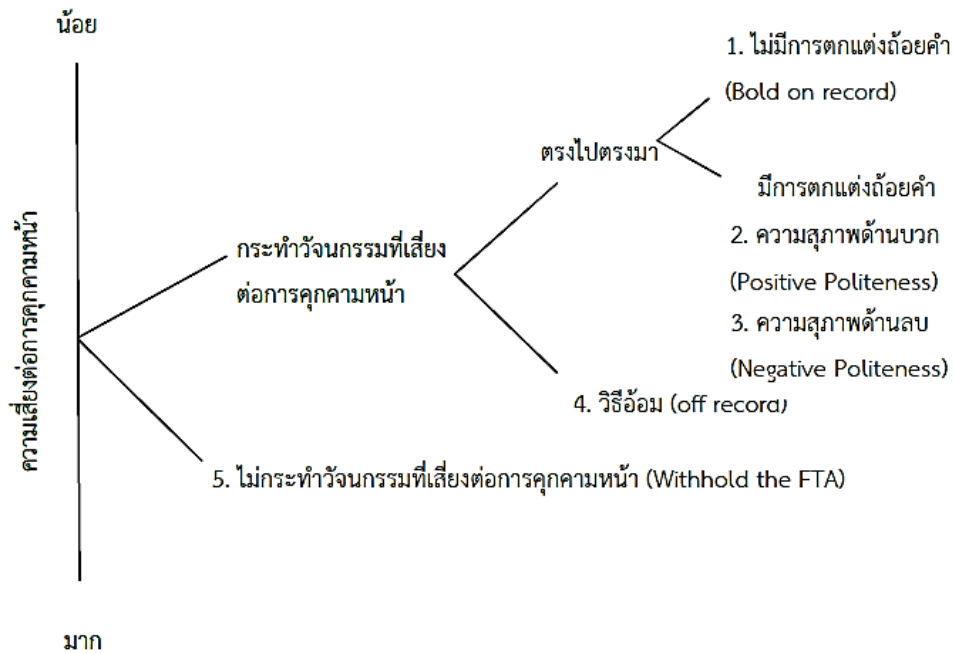
- หน้าที่ด้านบวก (positive face) หมายถึง ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม หรือความต้องการให้สังคมยอมรับความคิด การตัดสินใจ และการกระทำของตนเอง

- หน้าที่ด้านลบ (negative face) หมายถึง ความต้องการที่จะมีอิสระในการกระทำ รวมทั้งความต้องการความเป็นส่วนตัว ไม่ต้องการให้ใครมาก้าวก่ายหรือบังคับ

แนวคิดเรื่องหน้าและมีความสุขภาพของทั้งสองเริ่มจากความคิดที่ว่าคนในสังคมหรือผู้ร่วมสนทนาทุกคนมีหน้าที่ด้านบวก (positive face) และหน้าที่ด้านลบ (negative face) ทุกคนจะใช้กลวิธีในการสนทนาเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของตน ผู้ร่วมสนทนาต่างรักษาหน้าของฝ่ายตรงข้าม โดยหวังให้ฝ่ายตรงข้ามรักษาหน้าของตนเช่นกัน ในการสนทนามีการกระทำบางอย่างที่อาจทำให้คู่สนทนาเสียหน้าหรือเรียกว่าเป็น “การกระทำที่คุกคามหน้า” (face threatening acts หรือ FTAs)

กลวิธีช่วยลดความเสี่ยงต่อการคุกคามหน้าของผู้ฟัง ตามแนวคิด โดยพิจารณาตามระดับความเสี่ยง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงกลวิธีการกระทำวัจนกรรมที่เสี่ยงต่อการคุกคามหน้า

(Brown and Levinson, 1987: 69)

จากแผนภาพ การกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันจัดอยู่ในวิธีอ้อม (off record) การใช้ถ้อยคำน้อยผกผันเป็นการพูดตรงกันข้ามกับสิ่งที่ตนหมายถึง ถือเป็น การละเมิดหลักคุณภาพ ซึ่งผู้พูดสามารถกล่าวความหมายที่ตนตั้งใจสื่อได้อย่างอ้อม ๆ

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าถ้อยคำน้อยผกผันเป็นลักษณะการพูดที่ละเมิดหลักการสื่อสาร อาทิ เงื่อนไขวัจนกรรม (Felicity Conditions) หลักการความร่วมมือในการสนทนา (Cooperative Principle) ที่เกิดจากความตั้งใจของผู้พูดเพื่อให้เกิดความหมายเป็นนัยสนทนาขึ้น ถือเป็น การใช้ภาษาอ้อมเพื่อรักษาความสุภาพไว้

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีความสุภาพมาเป็นแนวทางการอธิบายกลวิธีกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกลวิธีที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งการศึกษาออกเป็น การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำน้อยผกผันโดยตรง และงานวิจัยที่ผลการศึกษบางส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับถ้อยคำน้อยผกผัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันโดยตรง

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Panpothong, 1996) ได้ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันภาษาไทยไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง A pragmatics study of verbal irony in Thai โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ข้อมูลมาจากบทสนทนาในนวนิยายไทย 30 เรื่อง และบทสนทนาในละครโทรทัศน์อีก 2 เรื่อง พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของภาษาอีก 12 คน

ผลการศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย พบว่า ตามหลักความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice) นั้น ถ้อยคำนัยผกผันจัดเป็นถ้อยคำที่มีความหมายเป็นนัยสนทนาที่เกิดจากการไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) โดยกลวิธีที่ผู้พูดภาษาไทยนำถ้อยคำนัยผกผันมาใช้มี 5 ลักษณะ

1. วางถ้อยคำที่มีความขัดแย้งกันไว้คู่กัน (Contradictory Adjacent Expressions) เป็นลักษณะที่ผู้พูดนิยม ตรงตามทฤษฎีของไกรซ์ ที่ผู้พูดถ้อยคำนัยผกผันจะกล่าวถ้อยคำตรงข้ามกับภูมิหลังของผู้พูด หรือตรงข้ามกับบริบทไว้คู่กันกับถ้อยคำความรู้สึกจริง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถตีความได้ว่าผู้พูดนั้นละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ นั่นคือพูดไม่จริง

2. กล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ หรือไม่สมเหตุสมผล (Irrational Expressions) เป็นการกล่าวในสิ่งที่ตรงข้ามกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริง

3. กล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก (Overtly Exaggerated Expressions) การกล่าวเกินจริงนั้นทำให้บทสนทนาเกิดความน่าสนใจมากขึ้น หรือทำให้ผู้ฟังรู้สึกดี แต่การกล่าวเกินจริงอย่างมากจะทำให้ผู้ฟังคิดว่าผู้พูดนั้นไม่จริงใจ

4. ใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม (Inappropriate Language) การนำคำศัพท์ที่ใช้กับผู้ที่มีสถานภาพต่างไปจากคู่สนทนา เช่น การใช้ “คำราชาศัพท์” พูดกับสามัญ

5. การใช้ทำนองเสียงพิเศษ (Special Intonation) เป็นการใช้ทำนองเสียงในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม ขัดกับเนื้อความ เน้นเสียงหนักเกินไป หรือลากเสียงเน้นหนักข้อความ ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งของถ้อยคำนัยผกผันเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังพบถ้อยคำนัยผกผันที่จัดเป็นความหมายเป็นนัยที่ใช้จนกลายเป็นแบบขนบ (Conventionalized Ironic Implicature) คือ ถ้อยคำที่ถูกนำมาใช้เป็นถ้อยคำนัยผกผันเสมอ ถ้อยคำที่ใช้ในความหมายใหม่ซึ่งมีนัยผกผันเสมอ ไม่ตรงกับความหมายตามรูป มีทั้งสิ้น 8 คำในภาษาไทย คือ วิเศษ ประเสริฐ ผู้ดีแปดสาแหรก ปากดี สวยเต็มประดา/ สวยตาย/ สวยตายท่า สวยชะไม่มี ตัวดี และงามหน้า

ผู้วิจัยเสนอว่า นอกเหนือจากวัจนกรรมการบอกกล่าวที่พิจารณาตามมุมมองของไกรซ์ ว่าสามารถสื่อความหมายนัยแฝงได้แล้ว ในภาษาไทยยังมีถ้อยคำนัยแฝงในรูปแบบของวัจนกรรมต่าง ๆ ที่ละเมียดเจือปนใจความจริงใจ ได้แก่ กลุ่มวัจนกรรมชี้้นำ (directives) เช่น ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ประโยคคำสั่งที่ไม่มีเจตนาสั่ง ประโยคแนะนำที่ไม่มีเจตนาแนะนำ วัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) เช่น แสดงความยินดี ขอบคุณ ขอโทษ เสียใจ ยกเว้นการทักทาย กลุ่มวัจนกรรมผูกมัด (commissives) เช่น การสัญญา การเสนอ แต่ไม่พบในกลุ่มวัจนกรรมประกาศ (declarations) สาเหตุเพราะ ถ้อยคำนัยแฝงไม่เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นทางการ

นอกจากนี้ยังเสนอหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงในภาษาไทย 3 ประการ คือ

1. เพื่อประชดประชัน เป็นหน้าที่สำคัญที่ใช้มากที่สุดภาษาไทย ผู้พูดมีความเห็นว่าถ้อยคำนัยแฝงนั้นส่งผลให้ผู้ฟังเจ็บปวด ในขณะที่ดูเหมือนสุภาพ ซึ่งความจริงแล้วเป็นความไม่สุภาพ
2. เพื่อสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งมักเกิดขึ้นกับผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และในบรรยากาศเป็นกันเอง
3. ระบายความคับข้องใจและเสริมสร้างความสนิทสนม ถ้อยคำนัยแฝงนั้นสามารถใช้พูดเพื่อระบายความคับข้องใจได้ และยังสามารถช่วยสร้างความสนิทสนมขึ้นภายในกลุ่มได้จากความเข้าใจในความหมายเป็นนัยที่มีร่วมกัน

อูซึมิ (Utsumi, 2000) เสนองานวิจัยเรื่อง Verbal Irony as Implicit Display of Ironic Environment: Distinguishing Ironic Utterances from Nonirony ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติของถ้อยคำนัยแฝงคือการสื่อเป็นนัย ไม่ใช่การสื่ออย่างชัดเจน ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวที่จะสื่ออย่างชัดเจนว่า ถ้อยคำนั้นคือถ้อยคำนัยแฝง ผู้วิจัยนำเสนอทฤษฎีการแสดงความหมายโดยนัยของถ้อยคำนัยแฝง (The Implicit Display Theory of Verbal Irony) เพื่ออธิบายว่า เหตุใดคนเราจึงสามารถแยกถ้อยคำนัยแฝงออกจากคำพูดปกติได้ ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวมีใจความสำคัญดังนี้

1. ถ้อยคำนัยแฝง จะสามารถคาดคะเนได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม โดยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นนัยแฝง (Ironic Environment) ซึ่งสภาพแวดล้อมที่เป็นนัยแฝงนี้ประกอบด้วยความคาดหวัง ความไม่เข้ากัน และทัศนคติด้านลบที่มีต่อความไม่เข้ากัน
2. ถ้อยคำนัยแฝงเป็นถ้อยคำที่สื่อสภาพแวดล้อมที่เป็นนัยแฝง (ironic environment) แบบเป็นนัย คือถ้อยคำที่พูดถึงความคาดหวังของผู้พูดเป็นนัย ๆ การละเมียดหลักการทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ข้อใดข้อหนึ่ง และการปรากฏร่วมกับการแนะนำบอกเป็นนัยแบบอ้อม

3. ถ้อยคำนัยผกผัน แตกต่างจากถ้อยคำที่ไม่ใช่ถ้อยคำนัยผกผันตรงที่ถ้อยคำนัยผกผันจะมีความสอดคล้องกับทั้งเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่เป็นนัยผกผัน (ironic environment condition) และเงื่อนไขการสื่อแบบไม่ชัดแจ้ง (implicit display condition)

โคลสัน (Colson, 2002: 135-138 อ้างถึงใน พิมพันธ์ โตสติ , 2553) เขียนบทความ Contrast and Assimilation in Verbal Irony. กล่าวถึงบุคคลเมื่อต้องประสบกับสถานการณ์ในด้านลบ เช่น ข้อสอบปลายภาคไม่่ง่ายอย่างที่คาดหวังไว้ บุคคลนั้นก็ตัดสินสถานการณ์ดังกล่าวด้วยความรู้สึกที่ค่อนข้างติดลบ และเมื่อต้องอธิบายถึงสถานการณ์นั้นก็ใช้คำพูดในแง่ลบ โดยระดับของความรู้สึกด้านลบนี้จะถูกรับรู้ได้เมื่อผู้พูดพูดด้วยถ้อยคำนัยผกผันในด้านบวกมาก ๆ (เช่น ข้อสอบสุดยอดเยี่ยม ๆ) ส่วนในกรณีที่สถานการณ์นั้นค่อนข้างเป็นไปในทางบวกมาก ๆ ผู้พูดก็จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันถึงเหตุการณ์นั้นด้วยคำพูดด้านบวกพอสมควร ผลการวิจัยยังระบุว่า ถ้าผู้ตีความได้รับผลจากสถานการณ์ด้านลบนั้นด้วย (เช่น ผู้ตีความเป็นนักศึกษาในชั้นเรียนซึ่งข้อสอบปลายภาคยากมากอย่างคาดไม่ถึง) การกล่าววิจารณ์แบบนัยผกผันก็จะถูกตำหนิมากกว่าการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา แต่หากสถานการณ์นั้นไม่มีผลด้านลบต่อผู้ตีความ (เช่น ผู้ตีความไม่ได้เป็นนักศึกษาในชั้น) การวิจารณ์แบบนัยผกผันนั้นก็จะไม่เป็นการตำหนิมากไปกว่าการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาแต่อย่างใด

ดิยุ ศรีนราวัฒน์ (2544) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิธีสื่อสารด้วยการพูดอ้อมของคนไทย” แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ศึกษารูปแบบและหน้าที่ของการพูดอ้อม จากบทสนทนาในนวนิยาย และศึกษาการเลือกใช้กลวิธีการสื่อสาร จากแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบประโยคที่แสดงวัจนกรรมอ้อม แบ่งออกเป็น 3 ประเภทเรียงตามลำดับความถี่ คือ ประโยคคำถาม ประโยคบอกเล่า และประโยคคำสั่ง โดยพบหน้าที่เพื่อการพูดประชดในการใช้วัจนกรรมอ้อมมากที่สุด ส่วนการศึกษาการเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกวิธีพูดอ้อม และพูดตรงในอัตราความถี่ที่ใกล้เคียงกัน และยังพบว่า การใช้ภาษาอ้อมมีแนวโน้มว่าจะสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มจะเลือกใช้ภาษาอ้อมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาดำกว่า นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบการเลือกใช้ภาษาอ้อมตามหน้าที่การสื่อสารพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกพูดอ้อมเพื่อเน้นความสุภาพมากที่สุด

ผู้วิจัยสังเกตว่าถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) มีลักษณะบางประการคล้ายกับการพูดอ้อม (indirectness) กล่าวคือ การพูดทั้งสองประเภทนี้ ความหมายของเจตนาผู้พูดจะแตกต่างไปจากความหมายตามรูปภาษาของถ้อยคำ และมีหน้าที่สำคัญอย่างเดียวกัน คือ ประชดประชันเพื่อทำให้ผู้ฟัง

เกิดความเจ็บปวด สอดคล้องกับงานของ อนุรักษ์ พานโพธิ์ทอง (Panpothong, 1996, อรรถกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข, 2559) ที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยพบว่า หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันใช้เพื่อประชดประชัน (sarcasm) มากที่สุด

วรรณุช กรองทอง (2547) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีและหน้าที่ทางการสื่อสารด้วยการพูดประชดในการอภิปรายทางการเมืองไทย” โดยประยุกต์เกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะถ้อยคำการพูดประชดที่แสดงความหมายบ่งชี้เป็นนัย และหน้าที่ทางการสื่อสาร ตามแนวคิดของฮัทเชียน (Hutcheon, 1995) และอนุรักษ์ พานโพธิ์ทอง (Panpothong, 1996) ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองไทยใช้กลไกในการพูดประชด 7 ลักษณะ กลไกที่พบมากที่สุด ได้แก่ การใช้ถ้อยคำปฏิเสธ ใช้คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง หรือใช้คำแสดงเงื่อนไข วรรณุชได้ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักการเมืองและกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีต่อหน้าที่ทางการสื่อสารของการพูดประชดพบว่า นักการเมืองชายและหญิงส่วนใหญ่พูดประชดเพื่อแสดงความคิดเห็น ขณะที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนเพศชายและหญิงส่วนใหญ่พูดประชดเพื่อแสดงการเสียดสี

พิมพ์นภัส โตสติ (2553) ศึกษาเรื่อง “การพูดประชดในวรรณกรรมเรื่อง Pride and Prejudice ของเจน ออสเตน การศึกษาเปรียบเทียบในฉบับแปลภาษาไทยของจุลเสียดและของ ปฐมมา พรหมสรร” พิมพ์นภัสนำข้อมูลการพูดประชดมาแบ่งหมวดหมู่ตามแนวคิดหลักความร่วมมือ (Co-operative Principle-CP) ของ ไกรซ์ (Grice, 1975) เพื่อนำมาใช้ในการตีความการพูดประชด และพบว่าบ่อยครั้งที่คู่สนทนาจงใจละเมิดหลักความร่วมมือในการสนทนาเพื่อต้องการสื่อความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย คือ การพูดประชด ผลการศึกษาพบข้อมูลการพูดประชดที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามหลักความร่วมมือเป็นจำนวนมาก ทั้งการละเมิดทีละหลักย่อย และการละเมิด 2 หลักย่อยพร้อมกันนอกจากนี้ ยังพบบทสนทนาที่ปฏิบัติตามหลักความร่วมมือครบทั้ง 4 ข้อ แต่ก็สามารถแฝงนัยยะการประชดประชันได้ และพบการประชดทีละเมิดหลักทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ ละเมิดหลักคุณภาพ ละเมิดหลักวิธีการ ละเมิดหลักปริมาณ และละเมิดหลักตรงประเด็นเพื่อประชด

งานวิจัยในภาษาไทยอีกเรื่องหนึ่งที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันโดยตรง ได้แก่ งานของ อรรถกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข (2559) ศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน อวัจนภาษา และหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผลการวิจัยพบว่าถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้ในการแสดงเดี่ยวปรากฏถ้อยคำที่พิจารณาตามลักษณะเรียงตามลำดับความถี่ ได้แก่ การกล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล การกล่าว

เน้นให้เกินจริงอย่างมาก และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ ส่วนชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน อีกกลุ่มหนึ่งพิจารณาจากมุมมองวัจนกรรม ได้แก่ การจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมต่าง ๆ เพื่อเนาะความหมายนัยผกผัน ซึ่งเสนอด้วยวัจนกรรมหลายชนิด ที่โดดเด่นและพบมากที่สุดคือวัจนกรรม การถาม

นอกจากนี้ อรรถกัญญาได้ศึกษาวัจนภาษาที่อุดม แต่พานิชใช้ในการแสดงเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันด้วย วัจนภาษาที่อุดมใช้มีบทบาทในการทำให้เห็นความขัดแย้งกับวัจนกรรมหรือปริบท และช่วยเน้นให้ ถ้อยคำนัยผกผันเด่นชัดขึ้น ทำให้ผู้ชมการแสดงสนใจได้ดียิ่งขึ้น และยังสื่ออารมณ์ความรู้สึกและ ทักษะคิดด้านลบต่อบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เป็นเป้าของถ้อยคำนัยผกผันนั้นๆ ด้วย ส่วนหน้าที่ของ ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้คือ เพื่อประชดประชัน สร้างอารมณ์ขัน และลดความเครียดหรือระบาย ความคับข้องใจ

เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่ปรากฏโดยเปรียบเทียบงานวิจัยของ อรรถกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข (2559) และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Panpothong, 1996) พบว่ามีส่วนที่ เหมือนกันคือ เพื่อประชดประชัน เพื่อสร้างอารมณ์ขัน เพื่อลดความเครียด และระบายความคับ ข้องใจ ขณะที่ณัฐพรจะพบหน้าที่ในการสร้างความสนิทสนมด้วย เหตุที่ไม่พบหน้าที่นี้ในการศึกษา ของอรรถกัญญาเนื่องจากการแสดงเดี่ยวของอุดมนั้นเป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้พูดและผู้ฟังอาจมี โอกาสในการสร้างความสนิทสนมกันได้น้อยกว่าข้อมูลของ Panpothong อีกประการหนึ่งคือ วัตถุประสงค์ของปริจเฉทการแสดงโชว์เดี่ยวที่มุ่งสร้างความบันเทิงเป็นหลัก การสร้างความสนิท สนมจึงอาจไม่จำเป็นมากสำหรับการแสดงโชว์ดังกล่าว

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผันนั้นมีลักษณะและหน้าที่อย่างหลากหลาย การตีความถ้อยคำนัยผกผันนั้นก็เป็นเรื่องที่ซับซ้อน ขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ บริบทแวดล้อม ทักษะคิดและความเข้าใจของผู้พูดและผู้ฟังที่มีร่วมกัน ขึ้นอยู่กับผู้พูดว่ามีความชัดเจน และจริงจังกับถ้อยคำมากน้อยเพียงใด ในขณะที่เดียวกันก็ขึ้นอยู่กับผู้ฟังว่าสามารถแยกถ้อยคำนัยผกผัน ออกจากถ้อยคำปกติได้หรือไม่ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์หาถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อว่า การใช้ถ้อยคำนัยผกผันเหล่านั้นจะมีการตอบกลับอย่างไร

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันโดยปัจจัยเรื่องเพศเป็นสำคัญ ซึ่งเป็น ปัจจัยที่ผู้วิจัยศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย มีรายละเอียดดังนี้

โคลสันและลี (Colston and Lee, 2004 : 289–306) ศึกษาการใช้ถ้อยคำนัยผกผันที่แตกต่างกันระหว่างเพศ ไว้ในบทความเรื่อง Gender Differences in Verbal Irony Use โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความแตกต่างระหว่างเพศในการรับรู้และการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ผู้บอกภาษาเป็นนักศึกษา ระดับชั้นปริญญาตรีจำนวน 24 คน แบ่งเห็นเพศหญิง 12 คน และเพศชาย 12 คน ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย University of Wisconsin–Parkside ผลการศึกษาพบว่าเพศชายนิยมใช้ถ้อยคำนัยผกผันมากกว่าเพศหญิง และถ้อยคำนัยผกผันมีหน้าที่ 5 หน้าที่ คือ 1. แสดงความรู้สึกในทางลบ 2. เพื่อความขบขัน 3. แสดงความหยาบคาย 4. ลดความสำคัญ และ 5. แสดงความดูถูก หน้าที่เพื่อแสดงความหยาบคาย ลดความสำคัญและแสดงความดูถูกพบว่า เพศหญิงใช้มากกว่าเพศชาย ส่วนหน้าที่ในการแสดงความรู้สึกในทางลบ และเพื่อความขบขันพบว่าทั้งสองเพศใช้เท่า ๆ กัน และผลการศึกษาพบว่าความเสี่ยงต่อการเข้าใจผิดในถ้อยคำนัยผกผันนั้นมีผลมาจากชนิดของข้อความ ไม่เกี่ยวกับเรื่องเพศ

ลิงค์และครูซ (Link and Kreuz, 1999) เลือกศึกษาปัจจัยเรื่องเพศเช่นเดียวกับโคลสัน และลี ในบทความเรื่อง Do men and women use nonliteral language differently when they talk about emotions? ทั้งสองเสนอว่าการใช้ภาษาที่ไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษา ได้แก่ การใช้ถ้อยคำอุปมา (metaphor) ถ้อยคำอุปมา (simile) สำนวน (idiom) การกล่าวเกินจริง (hyperbole) การกล่าวน้อยกว่าจริง (understatement) คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ (rhetorical question) ถ้อยคำนัยผกผัน (irony) และขอร้องโดยอ้อม (indirect request) ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารเพื่อแสดงอารมณ์ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการใช้ภาษาที่ไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษาระหว่างเพศหญิงและเพศชายเพื่ออธิบายประสบการณ์ทางอารมณ์ จากการให้ผู้ทดสอบชมภาพยนตร์และอ่านเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์นั้นแล้วเขียนอธิบายความรู้สึกของตัวเอง จากนั้นเขียนอธิบายความรู้สึกของตัวเองหากเกิดสถานการณ์เช่นเดียวกันนี้ ผลการศึกษาพบว่า เพศชายนิยมใช้ภาษาที่ไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษาเพื่อแสดงอารมณ์ในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก ในขณะที่เพศหญิงจะใช้แสดงอารมณ์ทั้งเชิงลบและเชิงบวกใกล้เคียงกัน และเพศชายยังใช้ภาษาที่ไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษาเพื่อแสดงอารมณ์ของผู้อื่นมากกว่า ในขณะที่เพศหญิงให้เพื่อแสดงอารมณ์ของตนเองมากกว่า

โฮตเกรฟ (Holtgraves, 1991: 15–24) ศึกษาการตีความประโยคคำถามและคำตอบที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกหน้า รูปแบบของประโยคคำถามและเพศ จากบทความเรื่อง Interpreting Questions and Replies: Effects of Face-Threat, Question Form, and Gender บทความเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรื่องหน้า (face management) เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อถ้อยคำของผู้พูด

และการคุกคามหน้านั้นส่งผลต่อการตีความถ้อยคำ ผู้วิจัยให้นักเรียนจำนวน 144 คน อ่านสถานการณ์ และตีความถ้อยคำนั้น ผลการศึกษาชี้ว่าผู้ทดสอบจะเข้าใจการตีความโดยอ้อมของสถานการณ์ที่มีการ คุกคามหน้ามากกว่าสถานการณ์ที่ไม่มีการคุกคามหน้าทั้งในประโยคคำถามและคำตอบ ความเข้าใจใน การตีความหมายโดยตรง ส่วนการตีความถ้อยคำโดยอ้อมนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของรูปประโยคคำถามด้วย โดยรูปประโยคคำถามทั่วไปมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการตีความโดยอ้อมมากกว่าประโยคที่พูดเป็นนัย และเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะตีความถ้อยคำโดยอ้อมมากกว่าเพศชาย

มีลานอวิช (Milanowicz, 2013) ศึกษาการรับรู้ความหมายของถ้อยคำนัยผกผันผ่านช่องทางการ สื่อสาร อารมณ์ ทักษะคิด ระดับสติปัญญา ระหว่างเพศ ในบทความเรื่อง Irony as a means of perception through communication channels, emotions, attitude and IQ related to irony across gender ผู้วิจัยพบว่า เพศชายจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อความตลกขบขัน และใช้เพื่อความสะทกในการวิจารณ์ ในขณะที่เพศหญิงมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อแสดงความไม่พอใจ หรือซ่อนความโกรธ เป็นต้น เมื่อเทียบ ระดับสติปัญญา (IQ) กับการรับรู้ที่ตนเองกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่หรือไม่ พบว่าเพศชายมีความเข้าใจใน ตนเองมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เพศชายมีความเข้าใจว่าตนเองกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่มากกว่าเพศ หญิง เมื่อเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันกับอารมณ์ จะพบความแตกต่างอย่างชัดเจนว่า เพศชายจะ แสดงอารมณ์ผ่านถ้อยคำนัยผกผันในแง่บวก ในขณะที่เพศหญิงจะแสดงอารมณ์ผ่านถ้อยคำนัยผกผันในแง่ลบ โดยเพศชายให้เหตุผลว่าถ้อยคำนัยผกผันจะเปรียบเสมือนมีรหัสลับระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ส่งเสริมการมี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและยังสร้างความขบขันในสถานการณ์ที่เราไม่พอใจ ในขณะที่เพศหญิงนั้นให้เหตุผลว่า ถ้อยคำนัยผกผันช่วยสร้างความกำกวมในการตีความถ้อยคำของผู้ฟังได้และประเด็นสุดท้ายคือเมื่อ เปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันกับทัศนคติ ที่มีต่อประโยค “วันนี้อากาศดีจังเลย” พบว่าเพศชายมองว่า ประโยคนี้เป็นการใช้ความหมายตามรูป ในขณะที่เพศหญิงมองว่าเป็นการวิจารณ์สภาพอากาศ

จะเห็นว่าปัจจัยเรื่องเพศถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เพราะเพศชายและเพศหญิงมี แนวโน้มที่จะใช้ถ้อยคำนัยผกผันที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าปัจจัยเรื่องเพศนี้จะส่งผลต่อ การตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยหรือไม่

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบการศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพียงงานวิจัยเดียว ได้แก่ งานของ กอททอฟ (Kotthoff, 2003: 1387–1411) ที่ศึกษาเรื่อง Responding to irony in different contexts: on cognition in conversation ในภาษาเยอรมัน ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการตอบ ถ้อยคำนัยผกผันในบริบทที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาปัจจัยเรื่องความเป็นทางการของสถานการณ์ที่มี

การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ได้แก่ ถ้อยคำนัยผกผันในบทสนทนาที่ไม่เป็นทางการบนโต๊ะอาหารระหว่างเพื่อน และรายการทางโทรทัศน์ที่มีการโต้เถียงกัน ในหัวข้อต่าง ๆ เช่น การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น ผลการวิจัยพบรูปแบบการตอบ 5 รูปแบบ คือ 1) การตอบกลับความหมายตามรูปภาพ (Reactions to what is said) 2) การตอบกลับความหมายที่ต้องการสื่อ (Reactions to what is meant) 3) การตอบกลับแบบผสมกัน (Mixed reactions) 4) การตอบกลับแบบกำกวม (Ambiguous reactions) และ 5) การหัวเราะ (Laughter) ผลการศึกษาพบว่า การตอบถ้อยคำนัยผกผันในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการบนโต๊ะอาหาร ใช้วิธีการตอบกลับตามรูปภาพ (Reactions to what is said) เพื่อความขบขันมากที่สุด รองลงมาคือ การตอบกลับแบบผสมกัน การหัวเราะ การตอบกลับแบบกำกวม และการตอบกลับความหมายที่ต้องการสื่อ ผลการวิจัยตรงข้ามกับการตอบถ้อยคำนัยผกผันในรายการทางโทรทัศน์นั้นผู้พูดให้ความสำคัญความหมายที่แฝงมากับถ้อยคำนัยผกผัน ให้ความสำคัญกับสถานการณ์ที่มีความเป็นทางการ และจริงจัง จะตอบถ้อยคำนัยผกผันตามความหมายที่ต้องการสื่อ (Reactions to what is meant) มากที่สุด รองลงมาคือ การตอบกลับแบบกำกวม การตอบกลับแบบผสมกัน และการหัวเราะพบในอัตราความถี่ที่เท่ากัน การตอบกลับตามรูปภาพเป็นรูปแบบที่ปรากฏการใช้น้อยที่สุด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันโดยตรง สามารถสรุปได้เป็นตารางดังนี้

ชื่อผู้วิจัย	ชื่อเรื่อง	ประเด็นที่ศึกษา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันโดยตรง		
Panpothong (1996)	A pragmatics study of verbal irony in Thai.	ศึกษาลักษณะและหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย จากบทสนทนาในนวนิยายไทย และบทสนทนาในละครโทรทัศน์ พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของภาษา
Utsumi (2000)	Verbal Irony as Implicit Display of Ironic Environment : Distinguishing Ironic Utterances from Nonirony.	นำเสนอทฤษฎี Verbal Irony as Implicit Display of Ironic Environment : Distinguishing Ironic Utterances from Nonirony
Colson (2002)	Contrast and Assimilation in Verbal Irony.	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของผลการรับรู้/ ความเข้าใจ และผลจากการตีความรูปภาษา
தியு சரீநராவீர்ணம் (2544)	การศึกษาวิธีสื่อสารด้วยการพูดอ้อมของคนไทย	ศึกษารูปแบบ หน้าที่ และการเลือกใช้กลวิธีการพูดอ้อมในภาษาไทย ข้อมูลจากบทสนทนาในนวนิยายและแบบสอบถาม
วรรณุช กรองทอง (2547)	กลวิธีและหน้าที่ทางการสื่อสารด้วยการพูดประชดในการอภิปรายทางการเมืองไทย	ศึกษากลวิธีและหน้าที่ทางการสื่อสารด้วยการพูดประชดในการอภิปรายทางการเมืองไทย
พิมพ์นภัส โตสติ (2553)	การพูดประชดในวรรณกรรมเรื่อง Pride and Prejudice ของเจน ออสเตนการศึกษาเปรียบเทียบในฉบับแปลภาษาไทยของจุลเสียดและของ ปฐมา พรหมสรร	การศึกษาเปรียบเทียบในฉบับแปลภาษาไทยของจุลเสียดและของ ปฐมา พรหมสรร

ชื่อผู้วิจัย	ชื่อเรื่อง	ประเด็นที่ศึกษา
อรกัญญา อนันต์ทรัพย์ สุข (2559)	ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดง เดี่ยวไมโครโฟน ครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช	ศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน อวัจนภาษา และหน้าที่ของถ้อยคำนัย ผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันและปัจจัยเพศ		
Holtgraves (1991)	Interpreting Questions and Replies: Effects of Face- Threat, Question Form, and Gender	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการ จัดการเรื่องหน้า (face management) กับถ้อยคำของผู้พูด และการคุกคามหน้านั้นส่งผลต่อการ ตีความถ้อยคำ
Kotthoff (2003)	Responding to irony in different contexts: on cognition in conversation	ศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันใน บริบทที่ต่างกัน ถ้อยคำนัยผกผันในบทสนทนาที่ไม่ เป็นทางการบนโต๊ะอาหารระหว่าง เพื่อน และรายการทางโทรทัศน์ที่มี การโต้เถียง
Colston and Lee (2004)	Gender Differences in Verbal Irony Use	ศึกษาการใช้ถ้อยคำนัยผกผันที่ แตกต่างกันระหว่างเพศ
Milanowicz (2013)	Irony as a means of perception through communication channels. emotions, attitude and IQ related to irony across gender	ศึกษาการรับรู้ความหมายของ ถ้อยคำนัยผกผันผ่านช่องทางการ สื่อสาร อารมณ์ ทักษะสติ ระดับ สติปัญญา ระหว่างเพศ

2.2.2 งานวิจัยในภาษาไทยที่ผลการศึกษบางส่วนเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน

นอกจากงานวิจัยที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยตรงแล้ว การทบทวนวรรณกรรมส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังพบงานวิจัยจำนวนหนึ่งซึ่งผลการศึกษบางส่วนเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันด้วย เพื่อให้เห็นตัวอย่างของการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยที่ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงทบทวนงานวิจัยกลุ่มนี้ด้วยตามรายละเอียดต่อไปนี้

พรรณธร ครุฑเนตร (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาที่ใช้โจมตีรัฐบาลทางอ้อมในปริศนากรรมการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ” ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าการอภิปรายไม่ไว้วางใจไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบรัฐบาลโดยใช้ภาษาในการโน้มน้าวให้ประชาชนเชื่อถือและคล้อยตามฝ่ายตนเท่านั้น แต่การอภิปรายไม่ไว้วางใจยังเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่พรรคฝ่ายค้านใช้เพื่อทำให้รัฐบาลรู้สึกเจ็บใจและกระตุ้นให้ประชาชนขาดความเชื่อต่อรัฐบาลด้วย

พรรณธรใช้หลักความร่วมมือในการสนทนาของ Grice (1975) เป็นตัวช่วยตัดสินว่าถ้อยคำใดเป็นถ้อยคำนัยผกผันและใช้ทฤษฎีวิัจจนกรรมของ Searle (1969) เป็นแนวทางในการตีความเจตนาของถ้อยคำนัยผกผันต่าง ๆ จากการวิจัยพบถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิัจจนกรรมหลากหลาย ได้แก่ วิัจจนกรรมถามที่ผู้พูดไม่ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง วิัจจนกรรมการแนะนำที่ผู้พูดไม่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามข้อแนะนำ วิัจจนกรรมการขอโทษที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกผิด วิัจจนกรรมการขอบคุณที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกพอใจกับสิ่งที่ผู้ฟังทำ วิัจจนกรรมการบอกเล่าที่ไม่ได้ต้องการให้ข้อมูล ส่วนลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พบได้แก่ การนำถ้อยคำนัยผกผันที่ขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกัน การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบไม่สมเหตุสมผล และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน

นอกจากนี้ พรรณธรยังได้อธิบายให้เห็นถึงหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่พบด้วย แม้หน้าที่หลักของถ้อยคำนัยผกผันคือเพื่อโจมตีรัฐบาล แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีหน้าที่ช่วยให้ผู้พูดเลี่ยงความรับผิดชอบได้ด้วยการบอกปิดว่าตนสื่อความตามรูปภาษาและบางครั้งก็ยังมีหน้าที่ช่วยสร้างบรรยากาศที่ขบขันสนุกสนานต่อผู้ฟังการอภิปรายไปอีกทางหนึ่งด้วย

ยาภา ลีวีเจริญชัย (2548) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปริศนากรรมวิเคราะห์แบบทดสอบในนิตยสารไทย” โดยเริ่มจากการมองเห็นหน้าที่สำคัญของนิตยสารอย่างหนึ่งนั่นคือ “ให้คำปรึกษาแก่ผู้อ่าน” ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “แบบทดสอบ” ที่ปรากฏในนิตยสารทั่วไปนั้นไม่ได้เป็นเพียงเกมสร้างความเพลิดเพลิน แต่ยังเป็นเสมือนเครื่องมือสอนวินัยแก่ผู้อ่านไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะส่วนการประเมินผลที่จะบ่งบอกว่าบุคลิกภาพอย่างไรถึงจะเรียกว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

ยาภาพพบว่า ในแบบสอบถามมีกลวิธีทางภาษาที่กระทำเพื่อการโน้มน้าวใจหลายวิธี หนึ่งในนั้นคือการใช้ถ้อยคำนัยพหุคูณที่ช่วยสร้างความซับซ้อนและให้ผู้อ่านจดจำสิ่งที่ผู้เขียนชี้มาได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและทัศนคติของผู้อ่านได้ด้วย อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้พบถ้อยคำนัยพหุคูณในจำนวนน้อย ยาภาพได้อธิบายเสริมว่าตัวอย่างที่พบส่วนหนึ่งเป็นการประชดประชันผู้อ่านซึ่งอาจจะทำร้ายความรู้สึกของผู้อ่านได้ การชี้แจงอาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เป็นเหตุให้กลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยพหุคูณปรากฏใช้จำนวนน้อย

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2549) ศึกษาเรื่อง “มองคัทลียาจะจำจากมุมมองนักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี” โดยศึกษาเนื้อหาและกลวิธีใช้ภาษาในคอลัมน์ซุบซิบ “คัทลียาจะจำ” เนื่องจากเห็นว่าคอลัมน์ซุบซิบมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และยังมีหน้าที่ในการถ่ายทอดข่าวสารและควบคุมสังคมด้วย

กลวิธีทางภาษาที่พบมากจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลวิธีประจำในคอลัมน์คัทลียาจะจำ คือ ถ้อยคำนัยพหุคูณ ประกอบด้วยถ้อยคำนัยพหุคูณแบบการนำคำที่มีความหมายขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกัน ถ้อยคำนัยพหุคูณแบบกล่าวสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ และถ้อยคำนัยพหุคูณในรูปวจนกรรมต่าง ๆ ที่มีการละเมิดกฎความจริงใจ ณัฐพรชี้ให้เห็นว่าการพบถ้อยคำนัยพหุคูณจำนวนมากอาจเป็นเรื่องลีลาเฉพาะตัวของผู้เขียนและ/ หรืออาจเป็นเพราะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของปริศนาคอลัมน์ซุบซิบ นั่นคือการประชดประชันพฤติกรรมที่ไร้สาระ ไม่เหมาะสม และสร้างอารมณ์ขันและความสะใจแก่ผู้อ่านไปพร้อมกัน อีกประการหนึ่งยังเป็นเกราะป้องกันการฟ้องร้องที่อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วย

ไศรยา วิมลสถิตพงษ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมในบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย” ไศรยาได้ชี้ให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ไม่เพียงแต่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมด้วย ในด้าน “การเมือง” หนังสือพิมพ์หลายฉบับมีบทความแสดงความคิดเห็นไว้สำหรับเสนอข้อคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์การเมืองโดยเฉพาะ โดยผู้เขียนจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ไปยังประชาชนจำนวนมาก การศึกษากลวิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดจึงมีความน่าสนใจ

ผลการศึกษาของไศรยาพบกลวิธีหลากหลายวิธี กลวิธีที่โดดเด่นกลวิธีหนึ่งคือถ้อยคำนัยพหุคูณซึ่งมีกลวิธีย่อยได้แก่ ถ้อยคำนัยพหุคูณในรูปการแสดงวจนกรรมการถาม ถ้อยคำนัยพหุคูณในรูปการแสดงวจนกรรมการแนะนำ ถ้อยคำนัยพหุคูณแบบนำถ้อยคำที่ขัดแย้งมาไว้ด้วยกัน ถ้อยคำนัยพหุคูณแบบการกล่าวถ้อยคำที่ดูไม่สมเหตุสมผล และถ้อยคำนัยพหุคูณแบบเสียงสะท้อน ถ้อยคำนัยพหุคูณ

ประเภทต่าง ๆ ที่ผู้เขียนใช้นั้นมีลักษณะกำกวมทำให้ผู้อ่านตีความได้หลายอย่าง จึงส่งผลให้ผู้เขียนสามารถหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่พอใจหรือการฟ้องร้องของผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายการวิจารณ์ได้ อย่างไรก็ตามกลวิธีนี้ก็สามารถ่ายทอดความเห็น ทศนคติทางลบไปยังผู้อ่าน ตลอดจนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองทางอ้อมได้เป็นอย่างดี

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2549) ศึกษาเรื่อง วัจนกรรมการตกเดือนในภาษาไทย: กรณีศึกษาครูกับศิษย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อแสดงวัจนกรรมการตกเดือน 5 ลักษณะ คือ 1. ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมต่าง ๆ ที่มีการละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ ได้แก่ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการชม ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการแนะนำ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการอนุญาต 2. ถ้อยคำนัยผกผันแบบกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ 3. ถ้อยคำนัยผกผันแบบนำถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกัน 4. ถ้อยคำนัยผกผันแบบใช้ระดับภาษาไม่เหมาะสม และ 5. ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า วัตถุประสงค์ของการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในวัจนกรรมการตกเดือน คือ เพื่อประชดประชันให้ผู้ฟังทราบว่าการกระทำหรือความประพฤติที่ผู้ฟังกระทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ผิด และการที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันประเภทที่กล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ทำให้เกิดความไม่เข้ากัน (incongruity) ระหว่างสิ่งที่ผู้พูดกล่าวกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ความไม่เข้ากันนี้เองที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน และช่วยลดความตึงเครียดในการสนทนาได้

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547) ศึกษาเรื่องวัจนกรรมการบริภาษในภาษาไทย โดยใช้ข้อมูลจากบทสนทนาในนวนิยายจำนวน 6 เรื่อง และบทสนทนาในชีวิตจริงจำนวน 30 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์และผู้สังเกตการณ์ วัจนกรรมการบริภาษนั้นเป็นวัจนกรรมหนึ่งของผู้พูดตั้งใจกล่าวเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกเจ็บปวดใจ และเป็นวัจนกรรมที่มุ่งเน้นการคุกคามหน้าผู้ฟังโดยตรง ผลการศึกษาแบ่งกลวิธีการบริภาษออกเป็น 3 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการบริภาษแบบตรงไปตรงมา 2) กลวิธีการบริภาษแบบอ้อม และ 3) กลวิธีเสริมการบริภาษ พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่ในกลวิธีการบริภาษแบบอ้อม ซึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำกำกวม ไม่ชัดเจนว่าผู้บริภาษต้องการแสดงความหมายบริภาษว่าอย่างไร หรือต้องการบริภาษใคร ผู้ถูกบริภาษต้องอาศัยการตีความและปริบทจึงจะทราบว่าตนกำลังถูกบริภาษ วิสันต์พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตามรูปขัดกับถ้อยคำใกล้เคียง การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ การใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้ถูกบริภาษ และ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน

(Echoic irony) และ 2. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การใช้รูปประโยคคำถามเพื่อประชดประชัน การให้คำแนะนำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง การให้คำอนุญาตในสิ่งที่ตนไม่ยินยอม การใช้คำชมในสิ่งที่ตนไม่ยินดี และการใช้การขอบคุณผู้ที่กระทำไม่ดีแก่ตน โดยงานวิจัยนี้พบว่าการเลือกใช้ถ้อยคำนัยผกผันแต่ละรูปแบบมีความสอดคล้องกับสาเหตุที่ทำให้ผู้บริภาษไม่พึงพอใจ เช่น การละเมิดเงื่อนไขของวัจนกรรมการขอบคุณ ผู้บริภาษมักเลือกเพื่อใช้ประชดผู้ถูกบริภาษที่เหมือนปรารถนาดีต่อผู้บริภาษ แต่ความจริงแล้วกลับเป็นสิ่งที่ไม่ส่งผลดีต่อตัวผู้บริภาษเอง

สอดคล้องกับงานของ อรรถวิทย์ รอดเจริญ (2552) ซึ่งศึกษาการบริภาษเช่นเดียวกัน แต่เป็นแหล่งข้อมูลจากนักรการเมืองในการการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล การใช้ถ้อยคำนัยผกผันพบมากที่สุดเป็นอันดับ 2 รองจากการถามในการบริภาษแบบอ้อม กล่าวคือ เป็นถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามรูปของภาษา ผู้ฟังต้องตีความโดยอาศัยบริบทพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมต่าง ๆ 5 วัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมบอกเล่าที่ผู้บริภาษไม่ได้ต้องการแจ้งข้อมูลให้ผู้ถูกบริภาษทราบแต่ต้องการให้ผู้ถูกบริภาษรู้สึกเจ็บปวด วัจนกรรมแนะนำที่ผู้บริภาษไม่ได้ต้องการให้ผู้ถูกบริภาษกระทำตาม วัจนกรรมยกย่องที่ผู้บริภาษไม่ได้รู้สึกชื่นชมหรือยกย่องต่อการกระทำของผู้ถูกบริภาษ วัจนกรรมการสั่งที่ผู้บริภาษไม่ได้ต้องการบังคับให้ผู้ถูกบริภาษกระทำตาม และวัจนกรรมขอบคุณ ที่ผู้บริภาษไม่ได้รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณผู้ถูกบริภาษ และยังพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน (echoic irony) ที่ผู้บริภาษนำถ้อยคำที่ผู้ถูกบริภาษเคยกล่าวไว้มากล่าวอีกครั้ง โดยที่ผู้บริภาษไม่ได้เชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริง เพื่อให้ผู้ถูกบริภาษเจ็บใจกับถ้อยคำดังกล่าว ส่วนหน้าในการสื่อสารทั้ง 8 หน้า ที่ อรรถวิทย์พบว่า ถ้อยคำนัยผกผันมีหน้าที่เพียง 4 หน้าที่ได้แก่ เพื่อโจมตีนักรการเมืองฝ่ายตรงข้าม เพื่อให้ความหมายคลุมเครือ เพื่อเลียดความรับผิดชอบต่อคำพูด และเพื่อสร้างความสนุกสนาน

ผลการวิจัยภาษาบริภาษของนักรการเมืองไทยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยบางส่วนของ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547) กล่าวคือ ภาษาบริภาษของนักรการเมืองไทยและภาษาบริภาษในชีวิตประจำวันนิยมใช้การบริภาษด้วยคำที่แสดงความหมายทางลบและใช้สำนวนที่แสดงข้อบกพร่องของผู้ถูกบริภาษเช่นเดียวกัน แต่ภาษาบริภาษที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยของอรรถวิทย์ ได้แก่ การใช้คำหยาบ

งานวิจัยของวิสันต์และอรรถวิทย์ จัดให้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นวิธีการบริภาษแบบอ้อม เช่นเดียวกับ บราวน์และเลเวนสัน (Brown and Levenson, 1978, 1987) ที่จัดให้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นการกล่าวอ้อม (off record) ในกลวิธีความสุภาพ ให้ผู้ฟังตีความและบริบทของการสนทนาเอง และจากโครงการนำร่องของผู้วิจัย

พบการบริภาษเป็นกลวิธีหนึ่งในการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่กล่าวถึงถ้อยคำนัยผกผันว่า เป็นกลวิธีที่ช่วยให้มีข้อจำกัดในการตอบ เพราะการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเป็นการใช้หลักความสุภาพ เป็นรูปแบบของการป้องกันตนเอง (self-defend) จากการปะทะกับผู้ร่วมการสนทนา (Leech, 1983) และการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นผู้พูดยังสามารถสร้างพูดได้ว่าต้องการสื่อความหมายตามรูปภาษาเท่านั้น ด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้ทำให้เมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้วจึงไม่ควรใช้กลวิธีการบริภาษในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน เพราะจะทำให้ผู้กล่าวตอบละเมิดหลักการความสุภาพนั่นเอง

รุ่งอรุณ ใจซื่อ (2549) ศึกษาวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของผู้พูดภาษาไทย: กรณีศึกษานิสิตนักศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาในการแสดงความไม่พอใจกับปัจจัยความสนิทสนมของคู่สนทนาจากการตอบแบบสอบถามสถานการณ์ พบว่ามีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันปรากฏอยู่ในกลวิธีการแสดงความไม่พอใจแบบอ้อม โดยรุ่งอรุณนิยามว่าเป็นกลวิธีที่ผู้พูดไม่กล่าวถ้อยคำแสดงความไม่พอใจต่อหน้าผู้ฟัง หรือผู้พูดกล่าวต่อหน้าผู้ฟังโดยถ้อยคำนั้นไม่มีเนื้อความที่กล่าวถึงการละเมิดอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ผู้ฟังสามารถตีความเจตนาของผู้พูดได้มากกว่าหนึ่งเจตนา

ผลการศึกษาพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบไม่สมเหตุสมผล และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การประชดประชันในรูปการถาม การประชดประชันในรูปการเสนอ การประชดประชันในรูปการขอร้อง การประชดประชันในรูปการแนะนำ การประชดประชันในรูปการอนุญาต การประชดประชันในรูปการขอบุคคล การประชดประชันในรูปการขอโทษ การประชดประชันในรูปการชม และยังพบว่า ปัจจัยความสนิทสนมส่งผลต่อการแสดงความไม่พอใจด้วยถ้อยคำนัยผกผัน กล่าวคือ ในสถานการณ์เพื่อนสนิท การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน น่าจะทำให้ดูเหมือนเป็นการล้อเล่นมากกว่าประชดประชัน เพราะผู้พูดมักเลือกแสดงความไม่พอใจอย่างตรงไปตรงมากับเพื่อนสนิทซึ่งรู้จักคุ้นเคยกัน จึงไม่มีความจำเป็นต้องประชดประชัน

ชาญวิทย์ เขียวฤทธา (2555) ศึกษาแนวคิดเรื่อง “บุญคุณ” กับวจนกรรม 3 ชนิดในสังคมไทย ได้แก่ วจนกรรมการบอกเลิกสัญญา วจนกรรมการทวงถามและวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ ผลการศึกษาพบถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่ถูกนำมาใช้ในวจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ ทั้งต่อผู้มีบุญคุณและต่อคนรู้จัก จากข้อมูลพบทั้งถ้อยคำที่สื่อความหมายไม่ตรงตามรูปภาษา แต่สื่อความหมายเพื่อต่อว่าผู้ฟัง และถ้อยคำนัยผกผันในรูปของวจนกรรมต่าง ๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น การถามที่ไม่ต้องการคำตอบ และการขอร้องที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำ

ตามที่ขอร้อง การขอบคุณที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกพอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น การขอโทษที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกเสียใจกับสิ่งที่กระทำ และการแนะนำที่มึนยผกผันเพื่อต่อว่าผู้ฟัง

ซาตินี สำราญอินทร์ และคณะ (2557) เขียนบทความเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาเสียดสีในรายการ “เจาะข่าวต้น” โดยเก็บข้อมูลจากคลิปวิดีโอของรายการเจาะข่าวต้น ผลการศึกษาพบว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่ วิญญู วงศ์สุรวัฒน์ พิธีกรรายการเจาะข่าวต้นใช้เพื่อเสียดสีมากที่สุด ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตามรูปขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียงกัน การใช้ถ้อยคำแบบกล่าวเกินจริง การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรรมการถาม และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรรมการแนะนำ ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า พิธีกรรายการเจาะข่าวต้นมีวาทศิลป์อันคมคายที่ถือเป็นลีลาเฉพาะตัว มีการจงใจเลือกสรรคำมาใช้ในการวิจารณ์ ตำหนิ ชี้ออกพร่อง กลวิธีทางภาษาในการเสียดสีช่วยทำหน้าที่ในการกล่าวตำหนิโดยอ้อม ลดความรุนแรงในการวิพากษ์วิจารณ์ และช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมในการติดตามประเด็นข่าวสารได้อย่างเพลิดเพลิน อีกทั้งยังเป็นการปกป้องตนเองในกรณีที่ถูกฟ้องร้องได้อีกด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับงานวิจัยที่ผลการศึกษาบางส่วนเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันสามารถสรุปได้เป็นตาราง ดังนี้

ชื่อผู้วิจัย	ชื่อเรื่อง	ส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน
พรรณธร ครุชนตร (2547)	กลวิธีทางภาษาที่ใช้โจมตี รัฐบาลทางอ้อมในบริจเฉท การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติ ไม่ไว้วางใจ	ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีหนึ่งในการใช้โจมตี รัฐบาลทางอ้อม
วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547)	วิจารณ์กรรมการบริหารใน ภาษาไทย	ถ้อยคำนัยผกผันอยู่ในกลวิธีการบริหารแบบ อ้อม ซึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำกำกวม ไม่ชัดเจนแจ้งว่า ผู้บริหารต้องการแสดงความหมายบริหารว่า อย่างไร หรือต้องการบริหารใคร ผู้ถูกบริหาร ต้องอาศัยการตีความและบริบทจึงจะทราบว่า ตนกำลังถูกบริหาร

ชื่อผู้วิจัย	ชื่อเรื่อง	ส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัย ผกผัน
ยาภา ลีวเจริญชัย (2548)	การศึกษาปริจเฉทวิเคราะห์ แบบทดสอบในนิตยสารไทย	ถ้อยคำนัยผกผันที่ช่วยโน้มน้าวใจ สร้างความ ขบขันและให้ผู้อ่านจดจำสิ่งที่ผู้เขียนชี้มาได้มาก ยิ่งขึ้น
ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2549)	มองคัทลียาจะจำจากมุมมอง นักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี	ถ้อยคำนัยผกผัน เป็นกลวิธีทางภาษาที่พบ มากจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลวิธีประจำใน คอลัมน์คัทลียาจะจำ
สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2549)	วัจนกรรมการตักเตือนใน ภาษาไทย: กรณีศึกษาครูกับ ศิษย์	ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธี ครูใช้ตักเตือน นักเรียน
ไตรยา วิมลสถิตพงษ์ (2549)	กลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์ การเมืองทางอ้อมในบทความ แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในหนังสือพิมพ์ไทย	ถ้อยคำนัยผกผัน เป็นกลวิธีที่โดดเด่นในการ วิจารณ์การเมือง
รุ่งอรุณ ใจชื่อ (2549)	วัจนกรรมการแสดงความไม่ พอใจของผู้พูดภาษาไทย: กรณีศึกษานิสิตนักศึกษา	ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีหนึ่งในการแสดง ความไม่พอใจ และปัจจัยความสนิทสนมส่งผล ต่อการแสดงความไม่พอใจด้วยถ้อยคำนัยผกผัน กล่าวคือ ในสถานการณ์เพื่อนสนิท การใช้ ถ้อยคำนัยผกผัน น่าจะเพื่อให้ดูเหมือนเป็น การล้อเล่นมากกว่าประชดประชัน
อรรณวิทย์ รอดเจริญ (2552)	การศึกษาการใช้ภาษาบริภาษ ของนักการเมืองไทย.	ถ้อยคำนัยผกผันเป็นการบริภาษแบบอ้อมที่ นักการเมืองใช้โจมตีฝ่ายตรงข้าม โดยใช้ถ้อยคำ นัยผกผันเพื่อทำให้มีความหมายคลุมเครือ ช่วย เลี่ยงความรับผิดชอบต่อคำพูด และสร้างความ สนุกสนาน
ชาญวิทย์ เขาวฤทธา (2555)	แนวคิดเรื่อง “บุญคุณ” กับวัจนกรรม 3 ชนิดใน สังคมไทย	ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่ถูก นำมาใช้ในวัจนกรรมการแสดง ความไม่พอใจ ทั้งต่อผู้มีบุญคุณและต่อคนรู้จัก

ชื่อผู้วิจัย	ชื่อเรื่อง	ส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัย ผกผัน
ชาลินี สำราญอินทร์ และคณะ (2557)	กลวิธีการใช้ภาษาเสียดสีใน รายการ “เจาะข่าวตื่น”	ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่ วิญญู วงศ์สุรวัดน์ใช้เพื่อเสียดสีมากที่สุดถือเป็นลีลา เฉพาะตัว ทำหน้าที่ในการกล่าวตำหนิโดยอ้อม ลดความรุนแรงในการวิพากษ์วิจารณ์ และช่วย สร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม อีกทั้งยังเป็นการ ปกป้องตนเองในกรณีที่ถูกฟ้องร้องได้อีกด้วย

การทบทวนงานวิจัยหัวข้อนี้ พบว่ามีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในปริศนาและวาทกรรมที่
หลากหลาย ผู้พูดอาจเลือกกลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันหรือน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับชนิดและ
ปัจจัยของการสื่อสารในแต่ละครั้ง แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยแต่ละเรื่องก็ชี้ให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผัน
เป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้พูดบรรลุวัตถุประสงค์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีทาง
ภาษาที่น่าสนใจ มีลักษณะสำคัญคือ สามารถใช้แสดงออกถึงความไม่พอใจ หรือทำให้ผู้อื่นเจ็บใจได้
ในขณะที่รูปภาษานั้น “ดูเหมือน” สุขภาพ ผู้ฟังต้องตีความปริบทจึงจะทราบความหมายที่แท้จริง และ
ถ้อยคำนัยผกผันยังมีหน้าที่หลากหลายประการ มีการใช้แตกต่างกันไปในแต่ละเพศ และคุณสมบัติ
ดังกล่าวทำให้ถ้อยคำนัยผกผันนั้นโต้ตอบกลับได้ยากกว่าการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน หรือการ
บริภาษตรง ๆ และแม้จะมีผู้ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันไว้จำนวนหนึ่งแต่ยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาการตอบ
ถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยจึงจะนำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จากงานวิจัยที่
ได้ทบทวนทั้งหมดมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคู่
สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน โดยศึกษาวิธีการตอบและความสัมพันธ์กับปัจจัยเรื่องชนิดของ
ถ้อยคำนัยผกผันละปัจจัยเรื่องเพศ อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องถ้อยคำนัยผกผัน (verbal
irony) ในภาษาไทยและต่อการปฏิสัมพันธ์ของผู้พูดภาษาไทยต่อไป

บทที่ 3

กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน

ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาว่าเมื่อมีการกล่าวถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน คู่สนทนาจะมีกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันนั้นอย่างไร จะตอบด้วยวิธีการเดียวกันกับการตอบถ้อยคำบริภาษ และถ้อยคำตำหนิหรือไม่ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์การตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 หัวข้อหลัก ได้แก่

3.1 การตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

3.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

3.1.2 การปรากฏร่วมของกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

3.2 การตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยวิธีอื่น

3.3 การไม่ตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน

3.4 ข้อดี-ข้อด้อยของกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด และข้อมูลจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน จำนวน 20 สถานการณ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นทำให้ได้คำตอบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 2,010 คำตอบ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์กลวิธีการตอบโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. จำแนกการตอบออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ 2) การตอบโดยวิธีอื่น และ 3) การไม่ตอบคู่สนทนา ทั้งนี้การตอบโดยใช้ถ้อยคำที่ไม่ได้กล่าวกับคู่สนทนาโดยตรง เช่น การบ่นกับตนเอง การหันไปพูดกับสิ่งอื่น การเขียนถ้อยคำตำหนิใส่กระดาษ เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่าต่างไปจากการกล่าวตอบคู่สนทนาโดยตรง จึงจัดให้เป็นการตอบโดยวิธีอื่น แสดงรายละเอียดรูปแบบการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน

รูปแบบการตอบถ้อยค่านัยผกผัน แบบประชดประชัน	ความถี่ (จำนวนคำตอบ)	ร้อยละ (ของคำตอบทั้งหมด)
1. กล่าวตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ	1,614	80.30
2. การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น	306	15.22
3. ไม่ตอบคู่สนทนา	90	4.48
รวม	2,010	100.00

จากตารางที่ 3.1 แสดงรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกการกล่าวตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำมากที่สุดถึงร้อยละ 80.30 รองลงมาเป็นการตอบโดยวิธีอื่นพบร้อยละ 15.22 และการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันพบน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 4.48 แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีผู้พูดถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันต่อผู้ฟัง ผู้ฟังนิยมกล่าวตอบคู่สนทนากลับไปมากที่สุด

2. นำคำตอบที่เป็นการตอบด้วยถ้อยคำมาแยกเป็นถ้อยคำ โดยใช้นิยามถ้อยคำ (utterance) หมายถึง ช่วงของการพูดที่คั่นด้วยความเงียบ (Hurford and Heasley, 1983: 16) เกณฑ์ที่ว่าถ้อยคำต้องมีเนื้อความสมบูรณ์ และเนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มาจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงพิจารณาการเว้นวรรคเป็นสำคัญ

3. จำแนกกลวิธี โดยใช้เกณฑ์ด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ พิจารณาจากเนื้อความ และปริบท เช่น น้ำเสียง (ที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุ) ถ้อยคำแหวดล่อม และข้อมูลเพิ่มเติมที่ผู้ตอบระบุไว้ในแบบสอบถาม หรือจากการสอบถามโดยตรงกรณีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันภายหลังจากการสนทนานั้นสิ้นสุดลง

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน แสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

3.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีทางภาษารูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน จากการรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลทำให้ได้คำตอบที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ทั้งสิ้น 2,010 คำตอบ โดยเป็นการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำจำนวน 1,614 คำตอบ และสามารถแบ่งย่อยเป็นถ้อยคำโดยพิจารณาจากเนื้อความได้จำนวน 3,097 ถ้อยคำ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจำแนกตามความหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้ตอบ ทำให้สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลวิธีใหญ่ ได้แก่

3.1.1.1 กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ

3.1.1.2 กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ

3.1.1.3 กลวิธีการหยอกล้อกลับไป

3.1.1.4 กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา

3.1.1.5 กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำในงานวิจัยนี้แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผัน แบบประชดประชัน		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการตอบ แบบสุภาพ	การขอโทษ	810	26.15	2,073	66.93
	การชี้แจงเหตุผล	805	25.99		
	การแสดงความรับผิดชอบ	458	14.79		
กลวิธีการตอบ แบบไม่สุภาพ	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชัน	409	13.21	694	22.41
	การบริภาษด้วยคำหยาบ	89	2.87		
	การตำหนิ	70	2.26		
	การตักเตือน	66	2.13		
	การปฏิเสธ	60	1.94		
กลวิธีการหยอก ล้อกลับไป	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อ	82	2.65	152	4.91
	การหยอกล้อ	70	2.26		
กลวิธีการ พยายามยุติ การสนทนา	การตอบแบบสั้น	68	2.20	105	3.39
	การเปลี่ยนประเด็นการ สนทนา	37	1.19		
กลวิธีการถาม ย้ำเจตนาผู้พูด	กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	73	2.36	73	2.36
รวม		3,097	100.00	3,097	100.00

จากตารางที่ 3 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันของผู้พูดภาษาไทยนั้นสามารถแบ่งตาม

ความหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารได้ 5 กลวิธีใหญ่ กลวิธีการตอบแบบสุภาพพบมากที่สุด จำนวน 2,073 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 66.93 รองลงมาเป็นกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบไม่สุภาพพบการใช้ 694 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.41 ในขณะที่ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อยุติการสนทนา และกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยการถามย้ำเจตนาผู้พูด พบการใช้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือประมาณร้อยละ 2-4 ของกลวิธีการตอบทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบกลับถ้อยคำนัยผกผันนั้นโดยใช้ถ้อยคำที่สุภาพมากกว่ากลวิธีรูปแบบอื่น กลวิธีการตอบแบบสุภาพนั้นที่ช่วยลดความรู้สึกขุ่นข้องใจของคู่สนทนา สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ถือเป็น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง แม้ว่าถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันนั้นจะสร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้ตอบก็ตาม สอดคล้องกับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างระบุ เช่น “อธิบายสาเหตุของการกระทำเพื่อให้เพื่อนรู้สึกดี” “ไม่ยอมให้เพื่อนโกรธ” เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าคู่สนทนายาคำนี้ถึงความรู้สึกไม่พอใจของผู้กล่าวประชดประชันมากที่สุด หรืออีกมุมหนึ่งคือ คู่สนทนายาคำนี้ถึงสถานการณ์ที่คู่สนทนาเป็นฝ่ายละเมิดผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน จึงถูกประชดประชัน ตัวอย่างเหตุผล เช่น “เราขอโทษเพราะเราผิดที่มาสาย” “ทำของเพื่อนเสียหายก็ต้องรับผิดชอบ” และ “ผิดก็ว่าไปตามผิด” เป็นต้น

ในหัวข้อถัดไป เป็นการแสดงรายละเอียดของแต่ละกลวิธีดังนี้

3.1.1.1 กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ

กลวิธีการตอบแบบสุภาพ หมายถึง กลวิธีการตอบที่ช่วยลดความขุ่นข้องใจของคู่สนทนา และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง (Brown and Levinson, 1978, 1987) อีกทั้งยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีด้วยการใช้กลวิธีทางภาษาที่ประนีประนอม ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ พบทั้งสิ้น 2,143 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 69.20 สามารถแบ่งเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ดังนี้

3.1.1.1.1 การขอโทษ

ในงานวิจัยนี้ การขอโทษ หมายถึง การกล่าวขอโทษผู้ฟังอย่างชัดแจ้ง โดยใช้รูปภาษาหรือกริยาสื่อวัจนกรรมที่แสดงเจตนาในการขอโทษโดยตรง เช่น โทษ ขอโทษ ขออภัย เสียใจ หรือขอให้ผู้ฟังยกโทษให้ (จิรรัตน์ เพชรรัตนโมรา, 2544)

ตามแนวคิดของเซอร์ล (Searle, 1976) การขอโทษเป็นการแสดงวัจนกรรมในกลุ่มการแสดงความรู้สึก (Expressives) ที่ผู้พูดแสดงภาวะเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์และความรู้สึก กล่าวคือ เมื่อมีการ

กระทำผิดผู้พูดจะแสดงความรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 (2556: 177) ได้ให้ความหมายของคำว่า ขอโทษ ไว้ว่าหมายถึง “ก. ขอให้ยกเว้นโทษ ใช้เป็นคำสุภาพเมื่อรู้สึกว่าจะเป็นการล่วงเกินผู้อื่น” การตอบถ้อยค่านัยผกผันโดยใช้การขอโทษ จึงแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบค่านัยถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ว่าตนเป็นฝ่ายล่วงเกินหรือกระทำให้ผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันเกิดความเสียหาย ไม่สบายใจ จึงกล่าวขอโทษ เป็นกลวิธีที่พบมากที่สุดในงานวิจัย กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันทั้งหมด พบจำนวนทั้งสิ้น 810 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.15 ดังตัวอย่าง

(1) “ขอโทษครับ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

(2) “ขอโทษที่ไม่ได้บอกก่อน” (มาสาย)

(3) “ขอโทษที่คืนช้า” (ยืมเงิน)

ตัวอย่างที่ (1) เป็นการขอโทษตามด้วยคำเสริม (ครับ) เพื่อเพิ่มความรู้สึกสุภาพในการตอบ ตัวอย่างที่ (2) และ (3) เป็นการขอโทษ และขยายด้วยความผิดที่ได้กระทำลงไป “ที่ไม่ได้บอกก่อน” และ “ที่คืนช้า” เพื่อแสดงว่าตนเป็นผู้รับผิดชอบ

(4) “ขอโทษ ไม่ได้ตั้งใจ ถ้าเห็นว่าวางอยู่คงไม่ตกหรอก” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

(5) “ขอโทษ เดี่ยวเราจะรีบหรีเสียงลงเดี๋ยวนี้แหละ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

(6) “รอดือนหน้านะเพื่อน พอเดือนนี้ฉันมีปัญหาต้องใช้เงินมากนะ ขอโทษทีนะ”

(ยืมเงิน)

(7) “เฮ้อ! ลืม โทษๆ” (ยืมเงิน)

ตัวอย่างที่ (4) และ (5) เป็นการกล่าวคำขอโทษไว้ที่ส่วนต้นของคำตอบ และตัวอย่างที่ (6) และ (7) เป็นการกล่าวคำขอโทษไว้ส่วนท้ายของตอบ แสดงให้เห็นว่าคำขอโทษสามารถปรากฏได้หลายตำแหน่งของถ้อยคำ

(8) “เราขอโทษจริง ๆที่มาสาย พอตีมีธุระเลยไม่ได้โทรบอก ขอโทษนะ”

(มาสาย)

(9) “ขอโทษ ไม่ได้ตั้งใจ เสียใจจริง ๆ” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

ตัวอย่างที่ (8) และ (9) เป็นการกล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษ 2 ครั้ง ไว้ที่ส่วนต้นและส่วนท้ายของคำตอบ ซึ่งในท้ายตัวอย่างที่ (9) มีคำแสดงเจตนาขอโทษ คือ “เสียใจจริง ๆ”

(10) “อูย ขอโทษอย่างแรงเลย ไม่ได้ตั้งใจ อย่าโกรธเลยนะ”

(ทำโทรศัพท์มือถือตก)

(11) “ขอโทษนะ พอดีว่ารถติดอะ เค้าขอโทษนะ ยกโทษให้เค้านะ⁴”

(มาสาย)

ในตัวอย่างที่ (10) เป็นการกล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษ 2 ครั้ง ไว้ที่ส่วนต้นและส่วนท้ายของคำตอบเช่นเดียวกัน แต่ในส่วนท้ายของคำตอบนั้นมีคำแสดงเจตนาขอโทษ โดยการขอให้ผู้ฟังยกโทษให้ คือ “อย่าโกรธเลยนะ” และ ในตัวอย่างที่ (11) เป็นการกล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษถึง 3 ครั้ง โดยการพูดซ้ำคำขอโทษ 2 ครั้ง และการขอให้ผู้ฟังยกโทษให้ “ยกโทษให้เค้านะ” ในส่วนท้ายของคำตอบ

ทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตคำขอโทษมักปรากฏร่วมกับคำขยาย เพื่อช่วยขยายคำหลักให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นการเน้นย้ำเจตนาในการขอโทษ เช่น “จริง ๆ” “มาก ๆ” “อย่างแรง” หรือคำเสริมที่เพื่อบอกเจตนาของผู้พูด และบอกสถานภาพของผู้พูดกับผู้ฟัง เช่น มีการเอ่ย “ขอโทษครับ” เพื่อแสดงความสุภาพ และคำเสริม “ขอโทษนะ” “อย่าโกรธเลยนะ” เพื่อแสดงถึงความสนิทสนมกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง

3.1.1.1.2 การชี้แจงเหตุผล

การชี้แจงเหตุผล ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกล่าวถึงเหตุผลบางประการของผู้ตอบที่ต้องการให้ผู้ฟังรู้ว่าผู้ตอบมีความจำเป็นที่ต้องกระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กลวิธีการชี้แจงเหตุผลพบจำนวน 805 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.99 ซึ่งการชี้แจงเหตุผลของการกระทำนั้นผู้ตอบอาจใช้เหตุผลแบบกว้างหรือเหตุผลแบบเจาะจงก็ได้ ดังตัวอย่าง

(12) “ขอโทษนะ พอดีเรามีธุระ” (มาสาย)

(13) “เราจำเป็นจริง ๆ อย่าโกรธเรานะ” (มาสาย)

(14) “ขอโทษทีๆ พอดีนอนตึกเลยตื่นสาย” (มาสาย)

(15) “ขอโทษนะ เรามองไม่เห็นนะ” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

(16) “ขอโทษที ที่มาช้ารถมันติดนะ” (มาสาย)

⁴ ผู้วิจัยยกตัวอย่างถ้อยคำตามกลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถามโดยไม่ได้แก้ไขการสะกดคำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความธรรมชาติมากที่สุด

จากตัวอย่างที่ (12) และ (13) เป็นการชี้แจงเหตุผลแบบกว้าง กล่าวคือผู้ตอบไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงเหตุผลที่ทำให้มาสายจนเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ตอบเพียงแต่กล่าวอย่างกว้าง ๆ ว่า “มีธุระ” “จำเป็นจริง ๆ” เท่านั้น ในขณะที่ตัวอย่างที่ (14), (15) และ (16) เป็นการกล่าวชี้แจงเหตุผลอย่างเจาะจง ในตัวอย่างที่ (14) เป็นการกล่าวชี้แจงเหตุผลว่าตนเองเป็นผู้กระทำความผิดเอง กล่าวคือ นอนดึกทำให้ตื่นสาย ในขณะที่ตัวอย่าง (15) เป็นการกล่าวชี้แจงเหตุผลโดยการกล่าวอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ที่มองไม่เห็นจนทำให้โทรศัพท์มือถือเพื่อนหล่นได้รับความเสียหาย และในตัวอย่างที่ (16) เป็นการกล่าวชี้แจงเหตุผลโดยการโทษสิ่งอื่นคือ การกล่าวโทษวาร์ธมันติด เหตุการณ์รถติดนั้นเรื่องที่ทุกคนทราบกันดีว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ผู้ตอบไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลให้มาช้ากว่าเวลาที่กำหนด ผู้ตอบมิได้มีเจตนาจะมาสายแต่อย่างใด

(17) “กูขอโทษ มือมันไปโดน กูไม่ได้ตั้งใจ” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

(18) “ขอโทษ ไม่ได้ตั้งใจ” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

ผู้วิจัยพบการชี้แจงเหตุผลจำนวนหนึ่งที่ผู้ตอบไม่ได้มีเจตนาในการกระทำผิด หรือตั้งใจจะให้สถานการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้น ซึ่งมักปรากฏคำว่า “ไม่ได้ตั้งใจ” ดังในตัวอย่างที่ (17) และ (18)

(19) “เราไม่ได้ตั้งใจจะไม่คืนเงิน แต่เรายังมี” (ยืมเงิน)

(20) “บังเอิญมีธุระด่วน ต้องพาตาไปโรงพยาบาล ตาป่วยกะทันหัน”

(มาสาย)

ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีการชี้แจงเหตุผลนั้นสามารถปรากฏในคำตอบเพียงกลวิธีเดียวได้โดยไม่ต้องปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น เช่น กลวิธีการขอโทษ แม้ว่าการปรากฏร่วมกับกลวิธีการขอโทษนั้นจะมีความสุภาพมากกว่าการชี้แจงเหตุผลเพียงกลวิธีเดียว

3.1.1.1.3 การแสดงความรับผิดชอบ

การแสดงความรับผิดชอบ เป็นกลวิธีการพูดเพื่อรับผิดชอบต่อการกระทำอันเป็นเหตุให้ผู้พูดเกิดความไม่พอใจจนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา พบการใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบจำนวน 458 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.79 สามารถแบ่งย่อยได้ดังนี้

ก) การเสนอชดเชย

การเสนอชดเชย ในงานวิจัยนี้หมายถึง การแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำอันเป็นเหตุให้ผู้พูดเกิดความไม่พอใจจนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา โดยเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือกล่าวหาว่าผู้พูดจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นการชดเชยความไม่พอใจที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่าง

- (21) “ขอโทษที่ไม่ทันระวัง เดี๋ยวเอาไปให้ช่างซ่อมให้” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)
 (22) “ขอโทษ เดี๋ยวชดใช้ค่าเสียหายให้” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)
 (23) “ขอโทษนะเพื่อน พอดีแบตเตอรี่ เดี๋ยวเราเลี้ยงขนม” (มาสาย)

ตัวอย่างที่ (21)-(23) เป็นการเสนอชดเชยการกระทำที่เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันปรากฏร่วมกับกลวิธีการขอโทษ ตัวอย่างที่ (21) และ (22) ผู้ตอบทำโทรศัพท์มือถือของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันตกเสียหาย จึงชดเชยด้วยการนำไปซ่อม หรือชดเชยด้วยการจ่ายค่าเสียหาย เป็นต้น ในขณะที่ตัวอย่างที่ (23) ผู้ตอบเลือกชดเชยในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับสาเหตุที่ทำให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเกิดความไม่พอใจนั้น กล่าวคือ ผู้ตอบนั้นมึนคิดโดยการมาสายเป็นเวลา 2 ชั่วโมง แต่ชดเชยโดยการเลี้ยงขนม ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับความคิดนั้น แต่การชดเชยด้วยวิธีนี้ก็ช่วยให้ผู้ฟังคลายความไม่พอใจลงได้เพราะแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบนั้นมีความใส่ใจ และต้องการที่จะรับผิดชอบต่อสถานการณ์ความผิดที่เกิดขึ้น

ข) การให้สัญญา

การให้สัญญา ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้ตอบพยายามแสดงให้เห็นให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเห็นว่าผู้ตอบรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความผิดและความไม่พอใจที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะมารับผิดชอบต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการสัญญากับผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่าจะไม่ทำความผิดเช่นเดียวกันนี้อีก หรือสัญญาว่าจะปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์นั้นให้ดีขึ้น ดังตัวอย่าง

- (24) “คราวหลังไม่สายแล้ว สัญญา” (มาสาย)
 (25) “ขอโทษจริง ๆ เลยเพื่อน เรายังไม่มีเงิน สัญญาว่าอาทิตย์หน้าคืนแน่”
 (ยืมเงิน)

ตัวอย่างที่ (24) เป็นการให้คำสัญญาว่าจะไม่ทำเหตุการณ์เช่นนี้อีก คือจะไม่มาสายอีก โดยมีการให้คำสัญญาด้วยคำว่า “คราวหลัง” และ “สัญญา” ในตัวอย่างที่ (25) เป็นการให้คำสัญญาว่าจะคืนเงินที่ยืมไป โดยใช้ถ้อยคำสัญญาว่า “สัญญา”

ค) การผิดผ่อน

การผิดผ่อน ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีการตอบที่แสดงให้เห็นว่ามีความต้องการที่จะรับผิดชอบต่อสถานการณ์หรือความไม่พอใจที่เกิดขึ้นเพียงแต่ยังไม่สามารถแก้ไขหรือชดเชยได้ในขณะนั้น จึงต้องการเลื่อนเวลาในการแก้ไขสถานการณ์หรือความผิดนั้นออกไป ซึ่งในงานวิจัยนี้พบการผิดผ่อนทั้งที่ไม่ได้ระบุเวลาที่แน่นอน ดังตัวอย่างที่ (26) และ (27) และระบุเวลาที่แน่นอน ดังตัวอย่าง

ที่ (28) จากข้อมูลพบว่าการผิดผ่อนมักเป็นกลวิธีที่ผู้ตอบนิยมใช้ในสถานการณ์ที่ยืมเงินแล้วไม่นำมาคืนตามกำหนดเวลา

(26) “จะรีบคืนให้ ขอเวลาแป๊บนะ” (ยืมเงิน)

(27) “เราขอโทษนะ พอดีแม่เราป่วย เราเอาเงินไปรักษาแม่ ขอผิดไปก่อนนะ” (ยืมเงิน)

(28) “ขอเลื่อนเป็นพรุ่งนี้ ะ จะไปกดแล้วเอามาให้ นะจ๊ะ” (ยืมเงิน)

ง) การแสดงความห่วงใย

การแสดงความห่วงใย ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้ตอบพยายามแสดงให้ผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันเห็นว่าผู้ตอบใส่ใจต่อผลเสีย หรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผัน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการแสดงความห่วงใยเป็นกลวิธีย่อยหนึ่งของการแสดงความรับผิดชอบ เพราะให้เห็นว่าผู้ตอบมีความเป็นกังวลต่อสถานการณ์และผลที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาด พบการแสดงควมรับผิดชอบต่อสถานการณ์ด้วยการแสดงความห่วงใยจำนวน 66 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.59 ดังตัวอย่าง

(29) “ขอโทษนะ โทรศัพท์เป็นอะไรบ้างไหม” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

(30) “ขอโทษนะ เราไม่ทันระวัง เครื่องเสียหายหรือเปล่า” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

(31) “ขอโทษ ไม่ได้ตั้งใจ โทรศัพท์พังหรือเปล่า” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

จากตัวอย่างที่ (29), (30) และ (31) เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบทำโทรศัพท์มือถือของผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันตก จึงกล่าวแสดงความห่วงใยด้วยการสอบถามถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะเป็นการแสดงความห่วงต่อสิ่งของที่เสียหาย โดยไม่ได้กล่าวแสดงความห่วงต่อความรู้สึกของผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผัน แต่ก็ช่วยให้ผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันรู้สึกดีขึ้นจากสถานการณ์นั้น เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อผู้ตอบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

จ) การแก้ไขสถานการณ์

การแก้ไขสถานการณ์ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำอันเป็นเหตุให้ผู้พูดเกิดความไม่พอใจจนกล่าวถ้อยค่านัยผกผันออกมา โดยกล่าวว่าผู้พูดจะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นการแก้ไขความไม่พอใจที่เกิดขึ้น ด้วยการกระทำในสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันต้องการ ดังตัวอย่าง

(32) “ขอโทษที่รบกวน เบาเสียงให้อะ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

(33) “เออวะ จริงสิ คืบเลยละกัน” (ยืมเงิน)

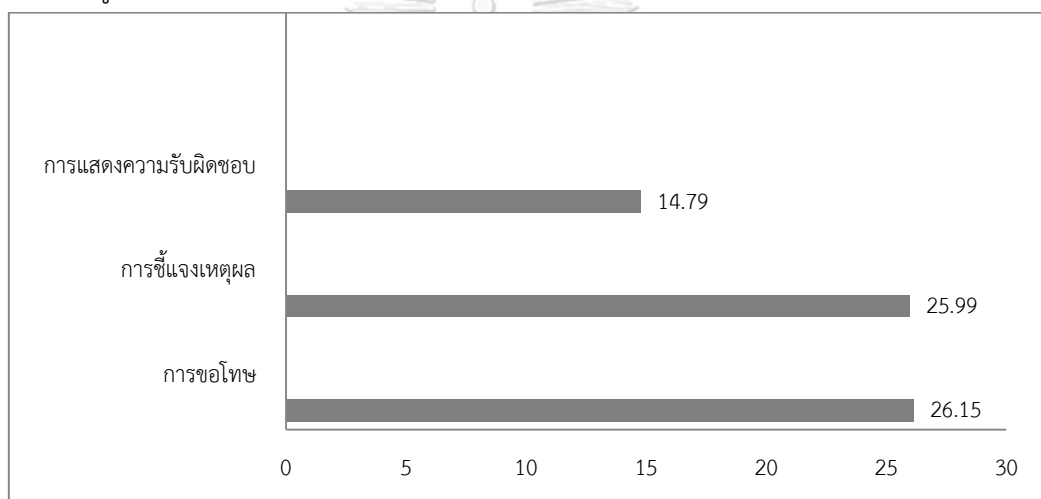

(34) “ลดความเร็วก็ได้ บ่นจริงเลย”

(ขับรถเร็ว)

ตัวอย่างที่ (32) เป็นการแก้ไขสถานการณ์ที่เพื่อนประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผันที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวน ผู้ตอบจึงเบาเสียงเพลงให้ ตัวอย่างที่ (33) เป็นการแก้ไขสถานการณ์ที่ปรากฏร่วมกับกลวิธีเสริม คือ คำอุทานแสดงความเห็นด้วย จากคำตอบนี้แสดงให้เห็นว่าหลังจากผู้ตอบได้ยินถ้อยคำนัยผกผันแล้วสามารถวิเคราะห์และตีความได้ทันทีว่า ผู้พูดต้องการประชดประชันเพื่อจะทวงเงินที่ยืมไป ผู้ตอบจึงแก้ไขโดยการคืนเงินในทันที และในตัวอย่างที่ (34) “ลดความเร็วก็ได้” เป็นการแก้ไขสถานการณ์โดยการลดความเร็วของการขับรถลง แสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีความต้องการจะชดเชยให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน แม้จะไม่ได้เต็มใจ เนื่องจากมีคำเสริม “ก็ได้” อยู่ในถ้อยคำด้วย

แผนภูมิที่ 1 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบรักษาความสัมพันธ์

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบรักษาความสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่ากลวิธีที่พบมากที่สุดคือ การขอโทษ รองลงมาเป็นการชี้แจงเหตุผล การแสดงความรับผิดชอบตามลำดับ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุที่ปรากฏการขอโทษด้วยความถี่สูงสุด เพราะผู้ตอบคำนึงถึงความรู้สึก กล่าวคือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นการประชดประชันที่ดูเหมือนจะสุภาพ ดังนั้นการตอบถ้อยคำนัยผกผันจึงต้องมีความสุภาพ ไม่รุนแรง และคำนึงถึงความสัมพันธ์ อีกประการหนึ่งคือผู้วิจัยเห็นว่าบางสถานการณ์ที่ยกมานั้นเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบกระทำความผิดอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่พอใจจนเกิดการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันขึ้น ดังนั้นผู้ตอบจึงจำเป็นต้อง กล่าวขอโทษ เพื่อให้สถานการณ์ความไม่พอใจนั้นคลี่คลายลง

3.1.1.2 กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบไม่สุภาพ เป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบมีความไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้น กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏจะมีความรุนแรง ไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ และมีระดับความรุนแรงของกลวิธีที่แตกต่างกันไป พบการใช้กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพจำนวน 776 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.06 สามารถแบ่งเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ดังนี้

3.1.1.2.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน หรือ Verbal irony ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนิยมตามณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 117) หมายถึง

1) ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือตรงข้ามกับความหมายมูลบท และความหมายเป็นนัย

ในบางกรณี ผู้ฟังจะทราบความหมายของถ้อยคำนัยผกผันได้จะต้องตีความมูลบท ความหมายเป็นนัย หรือความหมายอุปลักษณ์เสียก่อน แล้วจึงพลิกกลับเป็นความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อ

2) วัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำเช่นนั้น ฯลฯ

3) ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด

จากการศึกษาพบการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันกลับไปเช่นเดียวกันจำนวน 491 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.85 จำแนกเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจชนิดต่าง ๆ ได้ดังนี้

ก) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการถามจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการข้อมูลจากคำตอบจากผู้ฟัง โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	ข้อเสนอนิตใด ๆ หรือหน้าที่ของข้อเสนอนั้น
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้พูดไม่รู้คำตอบ 2. ไม่ชัดเจนทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะให้ข้อมูลถ้าผู้พูดไม่ถามในขณะนั้น
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดต้องการข้อมูลจากผู้ฟัง

เงื่อนไขจำเป็น

จัดเป็นความพยายามเอาข้อมูลจากผู้ฟัง

(Searle, 1969: 66)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถามจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ คำถามที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการข้อมูลคำตอบจากผู้ฟัง แต่มีเจตนาที่ต้องการประชดประชันผู้ฟังผู้ฟังเท่านั้น ซึ่งในที่นี้ก็คือการตอบประชดประชันกลับไปยังผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ดังตัวอย่าง

(35) “จริงหรือ ให้เปิดดังกว่านี้อีกไหม” (เปิดเพลงเสียงดัง)

(36) “มีงจะเอาไปทำอะไรสองสามเครื่อง เดี่ยวเอาไปเคลมให้” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

(37) “ฉันตั้งใจทำตกไหม คิดสิคิด” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

ตัวอย่างที่ (35)–(37) เป็นการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปคำถามที่ไม่ได้ต้องการคำตอบ ตัวอย่าง (35) สถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวน จนเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน “เปิดเพลงให้ดังกว่านี้อีกสิ กำลังสนุกเลย” เพื่อประชดที่ผู้ตอบเปิดเพลงเสียงดัง ผู้ตอบเลือกใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม “จริงหรือ ให้เปิดดังกว่านี้อีกไหม” เป็นคำถามที่ไม่ได้ต้องการคำตอบว่าอยากให้เปิดเพลงดังขึ้นอีกหรือไม่ เพียงแต่ต้องการประชดประชันกลับไปเพราะไม่พอใจที่ถูกประชดประชันในผลัดแรก แม้ว่าดูจากถ้อยคำแล้วจะเหมือนเป็นการถามเพื่อหยอกล้อกันเล่น มิได้มีความรุนแรง แต่ผู้ตอบให้เหตุผลของการตอบเช่นนี้ว่า “เป็นการประชดผู้พูดกลับไป” ผู้วิจัยจึงจัดให้เป็นการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

ตัวอย่างที่ (36)–(37) เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบนั้นทำโทรศัพท์มือถือของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันตก เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “อยากซื้อให้ใหม่ละสิ” เพื่อประชดประชันผู้ตอบที่ไม่ระมัดระวังจนทำให้โทรศัพท์นั้นตกพื้นเสียหาย ผู้ตอบใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม ตัวอย่างที่ (36) กล่าวประชดประชันกลับไปว่า “มีงจะเอาไปทำอะไรสองสามเครื่อง” และตัวอย่างที่ (37) “ฉันตั้งใจทำตกไหม คิดสิคิด” ผู้ตอบไม่ได้ต้องการถามเพื่อเอาข้อมูลคำตอบจากผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่ามีความตั้งใจที่จะทำโทรศัพท์มือถือตกพื้นหรือไม่ เพียงแต่ต้องการให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นคิดและสำนึกเองได้ว่าผู้ตอบนั้นไม่ได้ตั้งใจให้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น สอดคล้องกับเหตุผลที่ผู้ตอบให้ไว้ว่า “โมโหเพื่อนที่พูดจาไม่ดี” “ไม่ชอบถูกประชดฝ่ายเดียว” แสดงว่าผู้ตอบไม่พอใจ จึงต้องการประชดประชันกลับไปเช่นเดียวกัน

ข) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการขอบคุณเป็นวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดรู้สึกขอบคุณ และซาบซึ้งในบุญคุณในสิ่งที่ผู้ฟังกระทำ โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	การกระทำของผู้ฟังในอดีต
เงื่อนไขเบื้องต้น	การกระทำนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้พูด และผู้พูดก็เชื่อเช่นนั้น
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและซาบซึ้งต่อการกระทำนั้น
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นถ้อยคำแสดงความรู้สึกซาบซึ้งและเป็นหนี้บุญคุณ

(Searle, 1969: 67 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 27)

ดังนั้นถ้อยคำนี้ผกผันในรูปของวัจนกรรมการขอบคุณจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ เป็นการกล่าวขอบคุณโดยไม่ได้รู้สึกขอบคุณในการกระทำ และปราศจากความซาบซึ้งในบุญคุณ ดังตัวอย่าง

(38) “จริงหรือ <u>ขอบคุณนะ</u> ”	(ยิ้มเงิน)
(39) “ <u>ขอบใจนะ</u> ”	(ยิ้มเงิน)
(40) “ <u>ขอบคุณครับ</u> ”	(ยิ้มเงิน)
(41) “อ้าว ได้หรือ <u>ขอบคุณมากมิ่ง</u> ”	(ยิ้มเงิน)

ตัวอย่างที่ (38)–(42) เป็นการตอบกลับด้วยถ้อยคำนี้ผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณโดยที่ผู้ตอบไม่ได้รู้สึกขอบคุณ และซาบซึ้งในบุญคุณของผู้กล่าวถ้อยคำนี้ผกผันเลย ตัวอย่างที่ยกมานั้นมาจากสถานการณ์เดียวกันคือการยิ้มเงินแล้วไม่นำมาคืน เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันว่า “ไม่ต้องคืนแล้วก็ได้นะ เงินนะ” ซึ่งผู้พูดเองก็ไม่ได้ต้องการให้กระทำเช่นนั้นจริง ๆ และผู้ตอบนั้นก็ทราบถึงเจตนาว่าไม่ได้จะให้เงินนั้นจริง ๆ จึงเลือกตอบกลับด้วยถ้อยคำนี้ผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณทั้งที่ไม่ได้รู้สึกขอบคุณ แต่เป็นการประชดประชันกลับไป

ค) ถ้อยคำนี้ผกผันในรูปวัจนกรรมบอกกล่าว

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมบอกกล่าวเป็นวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว เนื่องจากเป็นการบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ ประสบการณ์ ความคิดของตนให้ผู้อื่นได้ทราบ โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	เนื้อความใด ๆ ก็ได้
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้พูดมีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนความจริงของถ้อยคำนั้น 2. ไม่ชัดเจนว่าผู้ฟังจะทราบเรื่องและผู้พูดจะกล่าวหรือไม่
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดเชื่อในถ้อยคำที่ตนกล่าว
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นความพยายามที่จะนำเสนอเรื่องราวความเป็นจริงต่าง ๆ

(Searle, 1969: 66)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมบอกกล่าวจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ ผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แต่ต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันไปยังเป้าหมาย มากกว่าการบอกเล่าเรื่องราวให้ทราบ ดังตัวอย่าง

(42) “เราก็อ่ะแบบนั้นแหละ”	(เปิดเพลงเสียงดัง)
(43) “เออ บ้านรววย อยากรู้ใช้ตั้งค์”	(ยิ้มเงิน)
(44) “จั้นไม่คีนนะ”	(ยิ้มเงิน)
(45) “โอเค ได้เลย”	(เปิดเพลงเสียงดัง)

จากตัวอย่างที่ (42) สถานการณ์เปิดเพลงเสียงดังรบกวน จนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันว่า “เปิดเพลงให้ดังกว่านี้อีกสิ กำลังสนุกเลย” ผู้ตอบกล่าวว่า “เราก็อ่ะแบบนั้นแหละ” เป็นการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมบอกกล่าวที่ผู้ตอบละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เพราะผู้ตอบเองก็ไม่ได้เชื่อแบบนั้น กล่าวคือ ผู้ตอบมิได้เห็นด้วยว่าควรเปิดเพลงให้เสียงดังกว่าเดิมเพราะหลังจากกล่าวเสร็จผู้ตอบก็เบาเสียงเพลงลงตามเจตนาของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน

ในตัวอย่างที่ (43) เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบนั้นทำโทรศัพท์มือถือของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันตก เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อประชดประชันผู้ตอบที่ไม่ระมัดระวังจนทำให้โทรศัพท์นั้นตกพื้นเสียหาย ผู้ตอบกล่าวตอบกลับว่า “เออ บ้านรววย อยากรู้ใช้ตั้งค์” ซึ่งการตอบนี้ผู้ตอบไม่ได้คิดเช่นนั้นจริง ๆ กล่าวคือ “บ้านรววย อยากรู้ใช้ตั้งค์” ผู้ตอบละเมิดเงื่อนไขความจริงใจเพราะตนไม่ได้เชื่อเช่นนั้น ตนไม่ได้มีเจตนาที่อยากจะใช้เงินเพื่อซื้อโทรศัพท์เครื่องใหม่ให้กับผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันจริง ๆ เพียงแต่ต้องการประชดประชันกลับไป

ในตัวอย่างที่ (44) และ (45) เป็นการตอบประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผันด้วยวัจนกรรมบอกกล่าว ในสถานการณ์ยืมเงินแล้วไม่คืน ผู้ตอบกล่าวว่า “จั้นไม่คืนนะ” แต่อย่างไรผู้ตอบก็ไม่ได้เชื่อหรือกระทำดังที่ตนพูด เพราะต้องคืนเงินที่ยืมมานั้นอยู่แล้ว เป็นเพียงการพูดเพื่อประชดประชันเช่นเดียวกับ ตัวอย่างที่ (61) สถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวน จนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “เปิดเพลงให้ดังกว่านี้อีกสิ กำลังสนุกเลย” ผู้ตอบกล่าวว่า “โอเค ได้เลย” เพียงเพราะต้องการพูดประชดประชันผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ประชดโดยการบอกให้เปิดเพลงเสียงดังเพิ่มขึ้นอีกเท่านั้น แต่อย่างไรผู้ตอบก็ไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนพูดและไม่ได้เปิดเพลงเสียงดังขึ้นดังที่ได้กล่าวตอบไป

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลประกอบการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยวัจนกรรมบอกกล่าวไปในทำนองเดียวกันว่าไม่พอใจต่อการประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผันนั้น เช่น “พูดจาดี ๆ ก็จะไม่คืนเงินให้ แต่พูดประชดมาแบบนี้ไม่ชอบ” “อยากพูดว่าให้คืนสิ หมั่นไส้” “ประชดกลับไปว่าไม่คืน ดูซิจะทำยังไง”

ง) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการสั่ง

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการสั่ง จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้้นำ (directives) เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการการบังคับให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่าง โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	เป็นการกล่าวถึงการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง
เงื่อนไขเบื้องต้น	ผู้ฟังสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังสามารถกระทำสิ่งนั้นได้
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดต้องการบังคับให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่าง
เงื่อนไขจำเป็น	เป็นความพยายามที่ผู้พูดบังคับให้ผู้ฟังกระทำบาง สิ่งบางอย่างที่ผู้พูดต้องการ

(Searle, 1969: 66 อ้างถึงใน อรรถวิทย์ รอดเจริญ, 2552: 168)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปแบบวัจนกรรมการสั่งจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ ถ้อยคำที่ผู้พูดสั่งให้ผู้ฟังกระทำตามในสิ่งที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตาม ดังตัวอย่าง

(46) “มาขับเองสิ” (ขับรถเร็ว)

ตัวอย่างที่ (46) “มาขับเองสิ” ตามรูปภาษาเป็นสิ่งให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นมาขับรถเองดูบ้าง แต่ในความเป็นจริงผู้ตอบไม่ได้มีเจตนาให้ทำตามคำสั่ง เพียงแต่ประชดประชันกลับไปเท่านั้น

และผู้ตอบยังให้เหตุผลประกอบไว้ว่า “รำคาญ” แสดงให้เห็นว่าไม่พอใจการประชดประชันในผลัดแรก จึงประชดประชันกลับไปเช่นกัน

จ) ถ้อยค่านัยผกผันในรูปวัจนกรรมการแนะนำ

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการแนะนำ จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives) เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดเชื่อว่าสิ่งที่ตนแนะนำนั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	การกระทำของผู้ฟังในอนาคต
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้ฟังมีเหตุผลที่ทำให้เชื่อว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟัง 2. ไม่ชัดเจนทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะกระทำตามแนวทางที่ผู้พูดแนะนำในสถานการณ์ปกติ
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังจะได้รับประโยชน์
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นการกระทำที่มุ่งผลให้เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังมากที่สุด

(Searle, 1969: 67)

ดังนั้นถ้อยค่านัยผกผันในรูปแบบวัจนกรรมการแนะนำจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ ถ้อยคำที่ผู้พูดแนะนำในสิ่งที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตาม ดังตัวอย่าง

(47) “วันหลังชวนไปตั้งแต่เมื่อวานสิ” (ขั้บรถเร็ว)

ตัวอย่างที่ (47) “วันหลังชวนไปตั้งแต่เมื่อวานสิ” ผู้ตอบไม่ได้มีเจตนาแนะนำผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันว่า ครั้งต่อไปให้ชวนเสียตั้งแต่เมื่อวาน เพียงแต่ต้องการประชดประชันเพื่อแสดงถึงความไม่พอใจกลับไปเท่านั้น

จ) ถ้อยค่านัยผกผันในรูปวัจนกรรมชักชวน

ถ้อยค่านัยผกผันในรูปวัจนกรรมชักชวน เป็นกลวิธีที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำบางสิ่งบางอย่างด้วยกันตามที่ผู้พูดชักชวนจริง ๆ เพียงแต่ต้องการประชดประชันกลับไปเท่านั้น ดังตัวอย่าง

(48) “มามา มาเดินๆ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

จากตัวอย่างที่ (48) มาจากสถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวน จนเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าว ถ้อยคำนัยผกผัน “เปิดเพลงให้ดังกว่านี้อีกสิ กำลังสนุกเลย” เพื่อประชดที่ผู้ตอบเปิดเพลงเสียงดัง ผู้ตอบเลือกใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมชักชวน โดยการชวน “มามา มา เต้นๆ” โดยที่ผู้ตอบนั้นไม่ได้มีเจตนาชักชวนมาเต้นด้วยกันจริง ๆ เพียงแต่ต้องการประชดประชัน กลับไปเท่านั้น

3.1.1.2.2 การบริภาษด้วยคำหยาบ

การบริภาษด้วยคำหยาบ คือ การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่ไม่สุภาพ และไม่ควรพูดหรือใช้สื่อสาร โดยเฉพาะในวิวัจนภาษาทางการ เพื่อทำร้ายจิตใจของผู้ฟังหรือเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกสำนึกในความผิดที่ตน กระทำ (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2547) ผู้ตอบเลือกใช้คำหยาบ คำต้องห้าม (Taboo word) หรือคำที่หน้า รังเกียจในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน การตอบด้วยการบริภาษด้วยคำหยาบเป็นการทำให้ผู้กล่าว ถ้อยคำนัยผกผันนั้นเข้าใจและรับรู้ได้ทันทีว่าผู้ตอบมีความไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันของตน พบการ บริภาษด้วยคำหยาบจำนวน 89 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.87 ดังตัวอย่าง

(49) “อ้าว รถกู <u>ไอ้สัตว์</u> ลงไปเลยมึงอะ”	(ขับรถเร็ว)
(50) “อะ <u>ไอ้สัตว์</u> ถ้ามาได้กูมาแล้วไหม”	(ขับรถเร็ว)
(51) “ <u>ไอ้เหี้ย</u> ถ้านั่งไม่ได้ก็ลงไป”	(ขับรถเร็ว)
(52) “อะ <u>ไอ้ดอก</u> งั้นกูไม่คืนจริง ๆ นะ”	(ยืมเงิน)
(53) “ <u>เย็ดเข้</u> รถกูครับ”	(ขับรถเร็ว)
(54) “ <u>ควาย</u> ก็เห็นอยู่ว่ารีบ”	(ขับรถเร็ว)

จากตัวอย่างที่ (49) – (54) พบการใช้คำเรียกที่เป็นคำหยาบ คือ ไอ้สัตว์ ไอ้สัตว์ ไอ้เหี้ย ไอ้ดอก เย็ดเข้ และ ควาย เพื่อแสดงถึงความไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าวออกมา ทั้งนี้หากว่าการ ใช้คำหยาบนั้นอาจเป็นเพียงการแสดงอารมณ์สนทนา การเป็นพวกพ้องเดียวกันของกลุ่มเพื่อน จึงอาจ ไม่นับเป็นการบริภาษก็ได้ แต่การตอบแบบสอบถามนั้นผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้ตอบถ้อยคำนัยผกผันตอบ เหตุผลของการเลือกตอบในแต่ละข้อทุกครั้ง และผู้ที่เลือกตอบการบริภาษด้วยคำหยาบโดยให้เหตุผล ว่าต้องการไม่พอใจการประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผันนั้นจึงบริภาษด้วยคำหยาบกลับไป เช่น “ด่ากลับเลยเพราะพูดจาไม่ดี” “การพูดประชดทำให้หงุดหงิดจึงด่ากลับ” เป็นต้น จึงสามารถจัดให้ คำตอบดังกล่าวอยู่ในกลวิธีการบริภาษด้วยคำหยาบได้

3.1.1.2.3 การตำหนิ

การตำหนิ ในงานวิจัยนี้คัดแปลงจาก ภาสพงศ์ ผิวพอใช้ (2545: 56) หมายถึง กลวิธีที่ผู้ตอบ ถ้อยคำนัยผกผัน แสดงให้เห็นถึงการว่ากล่าวและชี้ให้อีกฝ่ายเห็นถึงข้อบกพร่องของตน มีเนื้อความ เกี่ยวกับการกระทำในอดีตของผู้ฟัง แสดงถึงความไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้นด้วยการใช้ถ้อยคำที่ มีความรุนแรงและกระทบต่อความรู้สึก มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความไม่พอใจ และต้องการทำให้ผู้ฟัง รู้สึกเจ็บปวด พบการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจนจำนวน 70 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.26 ดังตัวอย่าง

(55) “ก็กำลังจะคืนแต่พูดแบบนี้ไม่คืนแล้วก็ได้” (ยิ้มเงิน)

(56) “พูดแบบนี้ กลับเองไป” (ขบรถเร็ว)

(57) “เงียบๆ ต้องการสมาธิในการขับรถ” (ขบรถเร็ว)

(58) “รอแป็บเดียว พูดมากเมิงอะ” (มาสาย)

ตัวอย่างที่ (55) และ (56) ผู้ตอบกล่าวตำหนิว่า “พูดแบบนี้” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบไม่พอใจที่ผู้พูดนั้นกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา จนทำให้ผู้ตอบไม่อยากจะคืนเงินและให้ผู้ตอบนั้นกลับเอง ไม่ให้โดยสารไม่ด้วย ตัวอย่างที่ (57) เป็นสถานการณ์ขบรถเร็ว ผู้ตอบแสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผัน จึงออกคำสั่งว่าให้เงียบ ๆ เพราะผู้ตอบต้องการสมาธิในการขับรถ เป็นการตำหนิว่าพูดรบกวน และในตัวอย่างที่ (58) ผู้ตอบกล่าวว่า “พูดมากเมิงอะ” เป็นการตำหนิเพื่อแสดงความไม่พอใจในถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าวว่าตนมาช้ากว่าเวลานัดหมาย

3.1.1.2.4 การตักเตือน

การตักเตือน ในงานวิจัยนี้หมายถึง ผู้ตอบกล่าวถึงอนาคตของคู่สนทนาว่าไม่ให้กระทำเช่นนี้อีก รวมถึงการว่ากล่าวตักเตือนด้วยการชี้แจงเหตุผลเพื่อตักเตือนผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่าไม่ควรกระทำเช่นนั้นอีก (ภาสพงศ์ ผิวพอใช้, 2545: 50) ดังตัวอย่าง

(59) “กูขับเร็วหรือ โทษๆ แต่คราวหลังมึงก็บอกติๆได้นี้” (ขบรถเร็ว)

(60) “เห้ย พูดติๆได้นี้ เราขอโทษ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

(60) “อย่าพูดประชดได้ไหม เราชูู้ว่าเราผิด แต่ขอเลื่อนไปก่อนนิดหน่อย จะคืนแน่นอน”

(ยิ้มเงิน)

(62) “ปิดก็ได้ ไม่เห็นต้องประชดเลย”

(เปิดเพลงเสียงดัง)

จากตัวอย่างที่ (59) เป็นการแสดงความไม่พอใจโดยการใช้วัจนกรรมการตักเตือนว่า “คราวหลังก็บอกตักได้นี่” โดยมีคำบอกเวลา “คราวหลัง” เป็นการตักเตือนว่าในอนาคต ไม่ควรที่จะพูดเช่นนี้อีก ตัวอย่างที่ (60) “พูดตักได้นี่” เป็นการตักเตือนโดยแนะนำให้ทำสิ่งที่ส่งผลดีกว่า คือ การให้พูดดี ๆ ไม่ประชดประชันนั่นเอง และในตัวอย่างที่ (61) และ (62) ผู้ตอบมีเจตนาตักเตือนผู้กล่าวถ้อยคำนั้นยกฝืนว่า “อย่าพูดประชดได้ไหม” และ “ไม่เห็นต้องประชดเลย” ซึ่งหมายถึงการพูดประชดนั้นไม่ใช่เรื่องที่พึงกระทำ

3.1.1.2.5 การปฏิเสธ

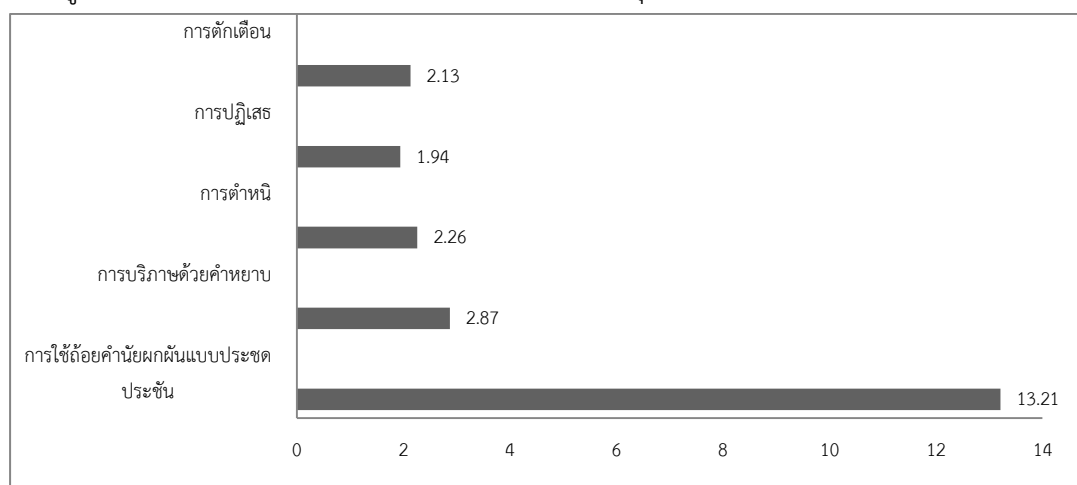
การปฏิเสธ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนั้นยกฝืนพูดขึ้นมา เป็นรูปประโยคสั้น ๆ มักมีคำว่า “ไม่” ปรากฏในรูปประโยค พบกลวิธีการปฏิเสธจำนวน 60 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.94 ดังตัวอย่าง

(63) “ไม่ซื้อให้หรอก”	(ทำโทรศัพท์มือถือตก)
(64) “ไม่อะ”	(ทำโทรศัพท์มือถือตก)
(65) “โน้จ๊ะ”	(ทำโทรศัพท์มือถือตก)
(66) “มาไม่ได้”	(มาสาย)

จากตัวอย่าง (63)-(65) สถานการณ์ที่ทำโทรศัพท์มือถือของเพื่อนตกเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนั้นยกฝืน “อยากซื้อให้ใหม่ละสิ” ผู้ตอบใช้การตอบปฏิเสธว่า “ไม่ซื้อให้หรอก” “ไม่อะ” และ “โน้จ๊ะ” เป็นการปฏิเสธอย่างชัดเจนว่าจะไม่ซื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่ให้ และในตัวอย่างที่ (66) สถานการณ์ที่มาสายจนเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนั้นยกฝืนว่า “มาจนปานนี้ ทำไมไม่มาพุงนี้เลยละ” กลุ่มตัวอย่างตอบว่า “มาไม่ได้” ปฏิเสธถ้อยคำนั้นยกฝืนอย่างชัดเจน

แม้ว่าการปฏิเสธจะมีระดับความรุนแรงของกลวิธีในระดับต่ำ แต่ก็ยังเป็นอีกกลวิธีหนึ่ง que แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบไม่พอใจ/ไม่เห็นด้วย/ไม่สนใจ ต่อถ้อยคำนั้นยกฝืนนั้นจึงเลือกการปฏิเสธ เป็นการไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา เป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบมีความไม่พอใจต่อถ้อยคำนั้นยกฝืนนั้น สอดคล้องกับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างระบุ เช่น “ตอบปฏิเสธสั้น ๆ ให้จบ ๆ ไป” เป็นต้น

แผนภูมิที่ 2 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ

จากแผนภูมิที่ 2 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบเลือกการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันมากที่สุด เรียกได้ว่าเป็นการ “ประชดมา ประชดกลับ” แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเกิดขึ้น ผู้ตอบเลือกที่จะใช้ถ้อยถ้อยคำผกผันตอบกลับไปเช่นเดียวกัน เพราะกลวิธีการตอบกลับด้วยถ้อยคำนัยผกผันเช่นเดียวกันนั้นสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกไม่พอใจของผู้ตอบออกมาได้และรูปร่างนั้นก็ดูเหมือนสุภาพ ไม่เป็นการแสดงความไม่สุภาพออกมาอย่างเปิดเผย หากมีบุคคลที่สามอยู่ในเหตุการณ์ก็อาจเข้าใจได้ว่าเป็นการสนทนากันปกติ แต่ความจริงแล้วบุคคลในสถานการณ์นั้นกำลังประชดประชันหรือแสดงความไม่พอใจต่อกัน ส่วนกลวิธีการตอบรูปแบบอื่น ๆ นั้นพบเป็นจำนวนน้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผัน และพบในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน

3.1.1.3 กลวิธีการหยอกล้อกลับ

กลวิธีการหยอกล้อ หมายถึง กลวิธีที่ทำให้บรรยากาศในสถานการณ์นั้นลดความตึงเครียดลงเป็นการยั่วล้อเพื่อให้เกิดความขบขัน และสร้างเสียงหัวเราะ พบการใช้กลวิธีหยอกล้อจำนวน 152 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.91 สามารถแบ่งเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ดังนี้

3.1.1.3.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (humorous irony) คือ ถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้หยอกล้อกันเล่นในกลุ่มเพื่อนสนิท ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขันและเสียงหัวเราะ โดยมีได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94)

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าคู่สนทนาใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเพื่อเล่นกลับไป จำแนกเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจชนิดต่าง ๆ เรียงตามลำดับความถี่ดังได้ดังนี้

ก) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการถามจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการข้อมูลจากคำตอบจากผู้ฟัง โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	ข้อเสนอดี ๆ หรือหน้าที่ของข้อเสนอนั้น
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้พูดไม่รู้คำตอบ 2. ไม่ชัดเจนทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะให้ข้อมูลถ้าผู้พูดไม่ถามในขณะนั้น
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดต้องการข้อมูลจากผู้ฟัง
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นความพยายามเอาข้อมูลจากผู้ฟัง

(Searle, 1969: 66)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถามจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ คำถามที่ผู้พูดมิได้ต้องการข้อมูลคำตอบจากผู้ฟัง แต่มีเจตนาที่ต้องการหยอกล้อผู้ฟังเท่านั้น ซึ่งในที่นี้ก็คือการหยอกล้อกลับไปยังผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ดังตัวอย่าง

- (67) “ตั้งอีกได้ใช่ไหม” (หัวเราะ) (เปิดเพลงเสียงดัง)
- (68) “เอาตั้งเท่าร้านประจำเลยมัย 555” (หันไปยิ้มแก้มถึงเพื่อนแล้วยกไหล่เบา ๆ 2 ครั้ง) (เปิดเพลงเสียงดัง)
- (69) “จริงหรือ ให้ฟรีปะ” (ยิ้มหวาน) (ยิ้มเงิน)
- (70) “จริงอะ ฮั่นแน่” (ยิ้มเงิน)
- (71) “รู้จัก พอล วอล์กเกอร์ ปะละะ 5555” (ขบกรรเร็ว)

ตัวอย่างที่ (67)-(68) สถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวนเพื่อน ผู้ตอบใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถามตอบว่า “ตั้งอีกได้ใช่ไหม” “เอาตั้งเท่าร้านประจำเลยมัย” ซึ่งผู้ตอบเองก็ได้ตั้งใจถามเพื่อขอคำตอบจากเพื่อน เพียงแต่ต้องการหยอกล้อเล่นกับเพื่อน เพื่อสร้างความขบขันเท่านั้น สังเกตได้จากมีการหัวเราะ และทำท่าทางประกอบเพื่อสร้างบรรยากาศ

ตัวอย่างที่ (69)-(70) เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบยิ้มเงินแล้วไม่นำมาคืน เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “ไม่ต้องคืนแล้วก็ได้นะ เงินนะ” ซึ่งผู้พูดเองก็ไม่ได้ต้องการให้กระทำเช่นนั้นจริง ๆ

เพียงแต่ต้องการประชดเพื่อถามถึงเงินที่ยืมไป ตัวอย่างที่ (69) ผู้ตอบใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม “จริงหรือ ให้ฟรีปะ” และแสดงอวัจภาษาด้วยการยิ้ม แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบไม่ได้มีเจตนาจะถามเพื่อเอาข้อมูลว่าจะให้เงินที่ยืมไปนั้นฟรี ๆ จริงหรือไม่ เพียงแต่ต้องการหยอกล้อกลับไป เพื่อให้บรรยากาศผ่อนคลาย และสร้างความขบขัน เพราะผู้ตอบให้เหตุผลระบุไว้ว่า “แก๊งเพื่อนเล่น เห็นเพื่อนเครียด” เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ (70) ใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม “จริงอะ” และถ้อยคำหยอกล้อว่า “ฮั่นแน่” แสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้ตอบที่ต้องการหยอกล้อต่อถ้อยคำนัยผกผันที่ประชดประชันในพลัดแรก

ตัวอย่างที่ (71) สถานการณ์ที่ขบถเร็วจนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดว่า “ทำไม่ไม่ไปเสียตั้งแต่เมื่อวาน จะได้ไม่ต้องรีบ” ผู้ตอบกล่าวว่า “รู้จัก พอล วอล์กเกอร์ ปะละ 5555” ซึ่งเป็นตัวละครหลักในภาพยนตร์เกี่ยวกับการแข่งรถ เรื่อง “Fast and the Furious เร็ว แรง ทะลุนรก” การถามถึงตัวละครพร้อมกับหัวเราะในสถานการณ์นี้ เป็นการหยอกล้อกลับไปเพื่อประชดประชัน ช่วยให้บรรยากาศลดความตึงเครียดจากการถูกประชดประชันได้

ข) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการขอบคุณเป็นวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดรู้สึกขอบคุณ และซาบซึ้งในบุญคุณในสิ่งที่ผู้ฟังกระทำ โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	การกระทำของผู้ฟังในอดีต
เงื่อนไขเบื้องต้น	การกระทำนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้พูด และผู้พูดก็เชื่อเช่นนั้น
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและซาบซึ้งต่อการกระทำนั้น
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นถ้อยคำแสดงความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและซาบซึ้ง

(Searle, 1969: 67 อ้างถึงใน ฉัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 27)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปของวัจนกรรมการขอบคุณจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ เป็นการกล่าวขอบคุณโดยมิได้รู้สึกขอบคุณในการกระทำ และปราศจากความซาบซึ้งในบุญคุณ ดังตัวอย่าง

(72) “ขอบน้ำใจเจ้ายิ่งนัก” (ยิ้มเงิน)

(73) “ขอบใจจ้า” (ก้มลงไหว้แล้วยิ้มสวย ๆ) (ยิ้มเงิน)

ตัวอย่างที่ (72) คำว่า “ชอบน้ำใจ” เป็นคำขอบคุณที่ใช้ในสมัยอดีต ปัจจุบันไม่นิยมใช้แล้ว คำว่า “เจ้า” เป็นคำบุรุษสรรพนามที่ไม่ได้ใช้กันในระดับเพื่อน และยังพบการใช้คำว่า “ชอบน้ำใจเจ้ายิ่งนัก” ในละครย้อนยุค เมื่อผู้ตอบนำถ้อยคำที่ปรากฏในละครมาตอบเพื่อน เปรียบเหมือนเป็นการหยอกล้อกับเพื่อน ด้วยการโต้ตอบกันตามบทละคร และผู้ตอบยังระบุเหตุผลประกอบว่า “พูดแหย่เพื่อนไปเล่น ๆ” แสดงให้เห็นว่ามีเจตนาที่จะหยอกล้อกลับไป ขณะที่ตัวอย่าง (73) เป็นการกล่าว “ชอบใจเจ้า” พร้อมกับแสดงท่าทางก้มลงไหว้แล้วยิ้มสวย ๆ การแสดงท่าทางประกอบถ้อยคำขอบคุณซึ่งผู้ตอบเองก็ทราบดีว่าผู้พูดนั้นไม่ได้จะให้เงินนั้นจริง ๆ และผู้ตอบก็ขอบคุณโดยที่มีได้ซาซึ่งในบุญคุณเพียงแต่ต้องการหยอกล้อกลับไป เพื่อให้บรรยากาศผ่อนคลาย และสร้างความขบขัน

3.1.1.3.2 การหยอกล้อ

การหยอกล้อ ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ทำให้บรรยากาศในสถานการณ์นั้นลดความตึงเครียดลง โดยใช้วิธีการพูดยั่วล้อ โดยมักพบคำว่า “ล้อเล่น” อยู่ในถ้อยคำนั้น การใช้กลวิธีการหยอกล้อพบจำนวน 70 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.26 ดังตัวอย่าง

(74) “โอเค <u>งั้นไม่คืน ล้อเล่น ๆ</u> ”	(ยิ้มเงิน)
(75) “อ้าว ได้หรือ <u>งั้นเดี๋ยวพุงนี้มาใหม่ ล้อเล่น ๆ</u> ”	(มาสาย)
(76) “ <u>ฮั่นแน่</u> <u>อยากฟังเหมือนกันละสิ</u> ”	(เปิดเพลงเสียงดัง)
(77) “ <u>รุ่นอำมานะ 5555 แชวเล่น โทษที ไม่ได้ระวังวะ</u> ”	(ทำโทรศัพท์มือถือตก)

จากตัวอย่างที่ (74)-(77) เป็นการหยอกล้อโดยใช้คำพูดยั่วล้อว่า “ล้อเล่น ๆ” “ฮั่นแน่” และ “แชวเล่น” เพื่อแสดงความหมายว่าสิ่งที่ตนพูดนั้นเป็นเพียงการหยอกล้อกันเล่น ไม่ได้จริงจัง ซึ่งผู้ตอบเห็นว่าการตอบเช่นนี้จะช่วยให้สถานการณ์ลดความตึงเครียดลงได้

แม้ว่าลักษณะของถ้อยคำหยอกล้อจะมีความใกล้เคียงกับถ้อยคำนัยผกผัน เช่น “โอเค งั้นไม่คืน” ซึ่งผู้ตอบก็ได้ตั้งใจจะไม่คืนเงินอยู่แล้ว แต่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าผู้ตอบมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะหลอกล้อ มากกว่าการประชดประชัน เนื่องจากมีคำว่า “ล้อเล่น” ผู้วิจัยจึงจัดให้อยู่ในกลวิธีการหยอกล้อ นอกจากนี้ยังพบการหยอกล้ออีกรูปแบบหนึ่งคือการร้องเพลง ซึ่งการร้องเพลงเป็นการแสดงออกทางภาษาที่มีความพิเศษคือ มีจังหวะ และทำนอง ผู้ตอบใช้การร้องเพลงเพื่อหยอกล้อผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อให้คลายความตึงเครียด ดังตัวอย่าง

(78) “ <u>ฉันเสียใจ ที่ฉันชอบทำผิดไปทุกที</u> ”	(ทำโทรศัพท์มือถือตก)
(79) “ <u>มาแล้วยังดีกว่ามาช้า มาช้ายังดีกว่าไม่มา</u> ”	(มาสาย)

จากตัวอย่างที่ (78) เป็นการนำบทเพลงที่มีชื่อว่า “I’m sorry สีดา” จากศิลปินวง The rube ซึ่งเนื้อเพลงท่อนที่ผู้ตอบเลือกมาร้องนั้นตรงกับวัตถุประสงค์ที่ผู้ตอบต้องการจะสื่อสาร กล่าวคือ ต้องการขอโทษผู้กล่าวถ้อยคำนั้นๆ ทั้งยังเป็นการเป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ด้วย และในตัวอย่างที่ (79) เป็นการร้องบทเพลงที่มีชื่อว่า เหลวไหล ของศิลปิน มอส ปฏิภาณ ปฐวิภานต์ แม้ว่าเพลงที่ผู้ตอบตัดตอนมาร้องนั้นจะเป็นเพลงที่มีมาตั้งแต่พุทธศักราช 2537 แต่เนื้อร้องท่อนที่ตัดมาประกอบกับจังหวะเพลงนั้นมีเนื้อหาหยอกล้อแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่า การมาสายนั้นก็ยิ่งดีกว่าไม่มาเลย

3.1.1.4 กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา

กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดต้องการให้การสนทนาจบโดยเร็ว (พรรณธร ครุฑเนตร, 2557) ในงานวิจัย พบ 2 กลวิธีย่อย คือ การตอบแบบสั้น และการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1.4.1 การตอบแบบสั้น

การตอบแบบสั้น ในงานวิจัยนี้หมายถึง การตอบด้วยถ้อยคำสั้น ๆ หรือคำขานรับ ไม่เกิน 2 พยางค์ ตามแนวคิดสนทนาวิเคราะห์ จัดเป็นการตอบแบบสั้น (minimal responses) รูปแบบหนึ่ง เพื่อแสดงให้ผู้สนทนารับรู้ว่าคุณเข้าใจ และยอมรับถ้อยคำนั้นๆ หรือยินยอมกระทำตามความคิดเห็นของอีกฝ่าย (พรรณธร ครุฑเนตร, 2557) การตอบแบบสั้นจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้การสนทนาไม่ยืดเยื้อ และทำให้การสนทนานั้นไม่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

ผลการศึกษาพบการการตอบแบบสั้น จำนวน 3 คำ ได้แก่ “เออ” “อือ” และ “อ้อ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้ความหมายของทั้ง 3 คำ ไปในแนวทางเดียวกันว่า คำที่เปล่งออกมาเพื่อบอกรับ รู้รู้ หรือนึกได้ เป็นการแสดงให้ผู้กล่าวถ้อยคำนั้นๆ เห็นว่าผู้ตอบนั้นเข้าใจ หรือรับรู้ความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำนั้นๆ ว่าต้องการประชดประชันเพื่อแสดงความไม่พอใจ กลวิธีการตอบแบบสั้นพบเป็นการตอบสั้น ๆ เพียงถ้อยคำเดียว หรือปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ จำนวน 68 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.20 ดังตัวอย่าง

(80) “อือ ๆ” (ขับรถเร็ว)

(81) “อ้อ” (มาสาย)

ตัวอย่างที่ (80) สถานการณ์ขับรถเร็วเกินไปจนเป็นเหตุให้เพื่อนที่นั่งมาด้วยกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน มีการตอบด้วยถ้อยคำสั้น ๆ ว่า “อ้อ ๆ” แสดงการรับรู้ความหมายของถ้อยคำนัยผกผัน และเป็นการยอมรับว่าตนนั้นขับรถเร็วเกินไปจริงๆ อีกทั้งในสถานการณ์นี้ผู้ตอบได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “แล้วขับรถให้ช้าลง” ถือเป็นกรยินยอมกระทำตามสิ่งที่เพื่อนไม่พอใจ กล่าวคือ เพื่อนประชดที่ตนขับรถเร็ว ผู้ตอบจึงขับรถให้ช้าลงตามที่เพื่อนต้องการ เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ (81) สถานการณ์มาสาย พบการใช้คำว่า “อ้อ ๆ” แสดงความเข้าใจว่าตนนั้นถูกประชดประชันที่มาช้ากว่าเวลานัดหมายถึง 2 ชั่วโมง จนเพื่อนไม่พอใจ

3.1.1.4.2 การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา

การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา เป็นกลวิธีที่ผู้ตอบถ้อยถ้อยคำนัยผกผันตอบถ้อยคำเป็นคนละประเด็นกับเรื่องที่กำลังสนทนาดังกล่าว โดยผู้ตอบมีเจตนาที่จะเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อยุติการสนทนาในผลัดก่อนหน้า พบทั้งสิ้น 37 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.19 ดังตัวอย่าง

(82) “ <u>งานไปไหนแล้วเธอ</u> ”	(มาสาย)
(83) “ <u>ไปทำอะไรกินกัน</u> ”	(มาสาย)
(84) “ <u>ต่างห่วยจิงเลย</u> ”	(มาสาย)

จากตัวอย่าง (82)-(84) สถานการณ์ที่ผู้ตอบมาสายถึงเวลา 2 ชั่วโมง เป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมาเพื่อประชดประชัน ผู้ตอบเลือกตอบโดยการเปลี่ยนประเด็นในการสนทนา ตัวอย่าง (82) ใช้รูปประโยคคำถามถึงงานที่กำลังทำอยู่ และตัวอย่าง (83) เปลี่ยนประเด็นการสนทนาเป็นการชักชวนกันไปรับประทานอาหาร ซึ่งไม่เกี่ยวข้องใด ๆ กับประเด็นที่กำลังสนทนาดังกล่าวในขณะนั้น และตัวอย่างที่ (84) ผู้ตอบตอบกลับถ้อยคำนัยผกผันนั้นโดยการเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเป็นการชมต่างหูของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยการเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อออกจากสถานการณ์นั้นอาจส่งผลได้ 2 รูปแบบคือ 1. สามารถทำให้สถานการณ์ที่ดูเหมือนจะตึงเครียดในขณะนั้นยุติลงได้ เพราะผู้ตอบเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเป็นเรื่องอื่นแล้ว หากผู้ฟังคล้อยตาม หรือเริ่มสนทนาในประเด็นถัดไป ก็จะสามารถยุติความตึงเครียดหรือความไม่พอใจในสถานการณ์ดังกล่าวได้ หรือรูปแบบที่ 2. ทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นเกิดความไม่พอใจเพิ่มมากขึ้น เพราะผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นอาจตีความได้ว่ากรณีที่ผู้ตอบเปลี่ยนประเด็นในการสนทนาดังกล่าวหมายความว่าผู้ตอบไม่ได้สนใจต่อถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดต้องการจะสื่อต่อผู้ตอบ หรืออาจแสดงได้ว่าผู้ตอบไม่ได้ต้องการแสดงความรับผิดชอบหรือกระทำการแก้ไขใด ๆ ต่อสถานการณ์นั้น

การตอบถ้อยคำนัยแฝงด้วยการการเปลี่ยนประเด็นสนทนาเพื่อออกจากสถานการณ์นั้น โดยรูปภาษาแล้วมีความคล้ายคลึงกับกลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยแฝง แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ การเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อออกจากสถานการณ์นั้น ผู้ตอบต้องการสื่อความหมายตามรูปภาษานั้นจริง ๆ ต่างจากการใช้ถ้อยคำนัยแฝงที่ผู้ตอบกล่าวอย่างหนึ่งแต่ต้องการสื่อความหมายตรงข้าม

3.1.1.5 การถามย้ำเจตนาผู้พูด

การถามย้ำเจตนาผู้พูด ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้ตอบถามย้ำวัตถุประสงค์ของผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงเพื่อความแน่ใจของตนเอง และต้องการคำตอบเพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริง โดยไม่ได้มีเจตนาที่จะประชดประชันผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝง ซึ่งแม้ว่าผู้วิจัยจะกำหนดชัดเจนในแบบสอบถามแล้วว่าเป็นถ้อยคำนัยแฝงเพื่อประชดประชัน แต่ในสถานการณ์จริงนั้นผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงไม่ได้บอกเจตนาที่ชัดเจนเช่นในแบบสอบถาม บางครั้งผู้ตอบไม่สามารถตีความถ้อยคำนั้นได้ จึงต้องถามเพื่อย้ำเจตนาของผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงให้ชัดเจน พบทั้งสิ้น 73 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.36 ดังตัวอย่าง

(85) “ <u>อ้าว เร็วไปหรือ เอาดีๆ เร็วไปหรือ</u> ”	(ขับรถเร็ว)
(86) “ <u>เฮ้ย จริงดิ จะคืนหรือไม่ให้คืน</u> ”	(ยืมเงิน)
(87) “ <u>พูดจริงหรือประชดเนี่ย ดั่งไปไหม เดียวเบาให้ก็ได้</u> ”	(เปิดเพลงเสียงดัง)
(88) “ <u>จะให้เปิดหรือปิด</u> ”	(เปิดเพลงเสียงดัง)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบต้องการถามย้ำวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการกล่าวถ้อยคำนัยแฝง การถามย้ำเจตนาของผู้พูดอาจเกิดจากผู้ตอบต้องการให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงนั้นให้ข้อมูลให้ชัดเจน เนื่องจากถ้อยคำนัยแฝงเป็นการพูดอย่างหนึ่งแต่มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง ผู้ตอบจึงอยากได้ข้อมูลที่แท้จริงตามเจตนาที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงต้องการจะสื่อ และผู้ตอบยังให้เหตุผลของการถามเพื่อย้ำเจตนานั้นก็เพื่อย้ำความเข้าใจของผู้ตอบเองว่าเข้าใจสถานการณ์หรือสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงต้องการจะสื่อถูกต้องหรือไม่ จากตัวอย่างที่ (85) สถานการณ์ที่ผู้ตอบขับรถเร็วจนเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยแฝง “ทำไมไม่ไปเสียตั้งแต่เมื่อวาน จะได้ไม่ต้องรีบ” ผู้ตอบเลือกตอบด้วยถ้อยคำว่า “เร็วไปหรือ เอาดีๆ เร็วไปหรือ” เป็นการถามย้ำว่าสิ่งที่ผู้ตอบตีความออกมาว่าผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงนั้นประชดประชันเรื่องการขับรถเร็วเกินไปนั้นถูกต้องหรือไม่ ส่วนในตัวอย่างที่ (86)-(88) ผู้ตอบนั้นต้องการให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยแฝงอธิบายให้ชัดเจนว่ามีเจตนาที่แท้จริงในการกล่าวถ้อยคำนัยแฝงนั้นอย่างไร ในตัวอย่างที่ (86) ต้องการให้คืนเงินหรือไม่ให้คืนเงิน

ตัวอย่างที่ (87) และ (88) ในสถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังอันเป็นเหตุให้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ผู้ตอบต้องการให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันนั้นให้ข้อมูลอย่างชัดเจนว่าเป็นคำพูดจริงหรือคำพูดประชด และจะให้เปิดหรือปิดเพลง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบกลวิธีเสริมชนิดหนึ่งซึ่งปรากฏร่วมกับกลวิธีการตอบถ้อยคำน้อยผกผัน เป็นจำนวนมาก คือ การใช้คำอุทาน ผู้วิจัยนิยมตาม นววรรณ พันธุเมธา (2527: 140) คำอุทานจัดอยู่ในกลุ่มคำเรียก หมายถึง คำที่เกิดจากการเปล่งเสียงแสดงอารมณ์ ความรู้สึก และแสดงจุดประสงค์ บางประการ มีลักษณะพิเศษ คือ ไม่ต้องประกอบกับคำอื่นให้เป็นประโยค ใช้ลำพังได้ เพราะเมื่อผู้พูดเปล่งเสียงออกมาผู้ฟังย่อมเข้าใจได้ทันทีว่าผู้พูดรู้สึกเช่นใด โดยไม่ต้องอาศัยการลำดับคำในประโยค เพื่อบอกหน้าที่ทางไวยากรณ์ เช่น เอ๊ะ อ้าว แสดงความประหลาดใจ โอ๊ย อูย แสดงความเจ็บปวด เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เมื่อมีผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ผู้กล่าวตอบจึงนิยมใช้คำอุทานเสริมกลวิธีการตอบ เพื่อเป็นการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ที่มีต่อผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันได้อย่างชัดเจน จากการศึกษาพบการปรากฏใช้คำอุทานอยู่มากในทุกสถานการณ์ร่วมกับกลวิธีหลากหลายกลวิธี สามารถจำแนกได้เป็น 3 ชนิด โดยที่รายละเอียดดังนี้

ก) การใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือตกใจ

คำอุทานในกลุ่มนี้ แสดงความหมายถึง ความรู้สึกแปลก ผิดไปจากปกติ ไม่ได้เป็นไปตามที่ผู้ตอบคิดไว้ หนังสือไวยากรณ์ไทยของนววรรณ พันธุเมธา (2553: 140) ยกตัวอย่างคำอุทานแสดงความประหลาดใจ เช่น เอ เอ๊ะ อ้าว และคำอุทานแสดงความตกใจของผู้หญิง เช่น อู๊ อู๊ตาย อู๊ตายตาย ตายจริง เป็นต้น เมื่อผู้ตอบใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือตกใจตอบถ้อยคำน้อยผกผันจึงหมายความว่า ผู้ตอบแสดงการรับรู้ความหมายหลังจากได้ยินและตีความถ้อยคำน้อยผกผันนั้นแล้วว่าเป็นการประชดประชันเพื่อแสดงถึงความไม่พอใจ และแสดงความรู้สึกว่าถ้อยคำนั้นผิดไปจากสิ่งที่ผู้ตอบคิดไว้ หรือเป็นสิ่งที่ผู้ตอบคาดไม่ถึง ผลการศึกษาพบคำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือตกใจจำนวน 2 คำ คือ อ้าว และ อู๊ ดังตัวอย่าง

(89) “ <u>อ้าว</u> ลืมๆ โทษๆ”	(ยิ้มเงิน)
(90) “ <u>อู๊</u> ขอโทษจ้า เตียวเบาให้นะ”	(เปิดเพลงเสียงดัง)
(91) “ <u>อ้าว</u> เร็วไปเหอ <u>งั้น</u> ขบซ้ากว่านี้ก็ได้”	(ขบรถเร็ว)
(92) “ <u>อ้าว</u> ได้เหอ 5555 เตียวคีนแน่นอน ขอโทษจริง ๆ จะรีบให้เร็วที่สุด”	(ยิ้มเงิน)

- (93) “อ้าว ได้หรือ 5555 ชอบคุณมากมึง” (ยิ้มเงิน)
- (94) “อ้าว ได้หรือ งั้นเดี๋ยวพรุ่งนี้มาใหม่ ล้อเล่น ๆ” (มาสาย)
- (95) “อ้าว ดังกว่านี้ได้หรือ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

ตัวอย่างที่ (98) เป็นสถานการณ์การยิ้มเงินแล้วไม่นำมาคืน ผู้ตอบใช้คำอุทาน “อ้าว” ร่วมกับกลวิธีการชี้แจงเหตุผู้กล่าวถ้อยลว่าลืม และ การขอโทษ แสดงความรู้สึกลึกซึ้งต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การใช้คำอุทานนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบคาดไม่ถึงหรือลืมไปเสียแล้วว่าตนเองนั้นได้ยิ้มเงินของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันไป

ตัวอย่างที่ (90) สถานการณ์เปิดเพลงเพลงเสียงดังรบกวนจนเป็นเหตุให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประทศประชัน ผู้ตอบใช้คำอุทาน “อ้อ” ร่วมกับกลวิธีการขอโทษ และการแสดงความรับผิดชอบโดยการเสนอชดเชยว่าจะเบาเสียงเพลงลง การใช้คำอุทานนี้ช่วยแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบคาดไม่ถึงว่าเพลงที่ตนเองกำลังฟังอยู่นั้นสร้างความรบกวนจนทำให้เพื่อนไม่พอใจ แต่เมื่อเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประทศประชันออกมาแล้วจึงมีการใช้คำอุทานแสดงความตกใจดังกล่าว

เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่ (91) สถานการณ์ที่ผู้ตอบขับรถเร็วจนทำให้เพื่อนที่นั่งมาด้วยกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ตอบใช้คำอุทาน “อ้าว” ร่วมกับกลวิธีการถามย้ำเจตนาของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน “เร็วไปหรือ” ก่อนจะแสดงความรับผิดชอบโดยการเสนอชดเชยด้วยการขับให้ช้าลง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบวลีที่มาพร้อมกับคำอุทาน “อ้าว” ในการตอบอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่วลี “อ้าว ได้หรือ” ดังในตัวอย่างที่ (92)–(95) ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าถ้อยคำ “ได้หรือ” เป็นถ้อยคำนัยผกผัน เพราะผู้ตอบทราบอยู่แล้วว่าสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันกล่าวในผลัดการสนทนาแรก เช่น วิจารณ์กรมในรูปการถาม การแนะนำ หรือการเสนอให้ นั้นเป็นถ้อยคำที่ผู้กล่าวก็ไม่ได้เชื่อเช่นนั้น ในขณะที่ผู้ตอบก็ทราบว่าผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในผลัดการสนทนาแรกก็ไม่ได้หมายความว่าตามรูปภาษานั้นเช่นเดียวกัน จึงใช้การตอบกลับด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรมการถาม “อ้าว ได้หรือ” กลับไป ทั้งที่ผู้ตอบเองก็ไม่ได้มีเจตนาจะถาม เพียงแต่ต้องการประทศประชัน สร้างความเจ็บใจโดยการแสร้งทำเป็นไม่รู้ความหมายที่แฝงมากับถ้อยคำนัยผกผันในผลัดแรก และข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ มักพบการตอบเช่นนี้ร่วมกับการหัวเราะหรือการหยอกล้อ ยิ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบนั้นเข้าใจถึงความหมายที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในผลัดแรกต้องการสื่อเป็นอย่างดีจึงมีการหัวเราะร่วมไปกับการตอบของตนเอง

ข) การใช้คำอุทานแสดงการตำหนิผู้ฟัง

การใช้คำอุทานในกลุ่มนี้ เป็นการใช้คำอุทานเพื่อการตำหนิผู้ฟัง โดยผู้ตอบแสดงให้เห็นว่า รู้สึกไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยกับถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าวออกมา ผลการศึกษาพบคำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือตกใจจำนวน 3 คำ คือ แหม แหม และ โอ๊ย ดังตัวอย่าง

- (96) “แหม ก็ไม่ได้ตั้งใจ ขอโทษ” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)
 (97) “แหม ขอโทษค่ะ อยากให้ฟังไว้ๆ ละสิ 5555” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)
 (98) “แหม แล้วก็ไม่ได้บอกดีๆ 5555 เดียวเบาเสียงให้ ขอโทษๆ” (เปิดเพลงเสียงดัง)
 (99) “โอ๊ย ไม่ได้ตั้งใจปะวะ” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)

ตัวอย่างที่ (96) สถานการณ์ที่ทำให้โทรศัพท์มือถือของเพื่อนตกจนเป็นสาเหตุให้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ตอบใช้คำอุทาน “แหม” เป็นกลวิธีเสริมเพื่อตำหนิ แสดงถึงความไม่พอใจที่เพื่อนนั้นกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา เพราะผู้ตอบนั้นไม่ได้ตั้งใจทำให้เกิดขึ้น ดังถ้อยคำที่ตอบถัดมาว่า “ก็ไม่ได้ตั้งใจ ขอโทษ” เช่นเดียวกับในสถานการณ์ที่ (97)–(98) ที่ผู้ตอบใช้คำอุทาน “แหม” เป็นกลวิธีเสริมเพื่อตำหนิ แสดงถึงความไม่พอใจที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา สังเกตได้จากในตัวอย่างที่ (98) ผู้ตอบกล่าวว่า “แล้วก็ไม่ได้บอกดีๆ” แสดงถึงความไม่พอใจที่ใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันว่า ผู้ตอบเปิดเพลงเสียงดังรบกวนแทนการกล่าวตักเตือนกันด้วยถ้อยคำปกติ และตัวอย่างที่ (99) การใช้คำอุทาน “โอ๊ย” นี้ไม่ได้แสดงถึงความรู้สึกเจ็บปวด แต่แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้ตอบตีความถ้อยคำนัยผกผันในผลัดการสนทนาแรกแล้วรู้สึกไม่พอใจและไม่เห็นด้วยต่อถ้อยคำนัยผกผันที่เพื่อนกล่าวก่อนจะกล่าวชี้แจงอย่างไม่ค่อยพอใจว่า “ไม่ได้ตั้งใจปะวะ”

ค) คำอุทานแสดงอาการร้องเรียกหรือบอกให้รู้ตัว

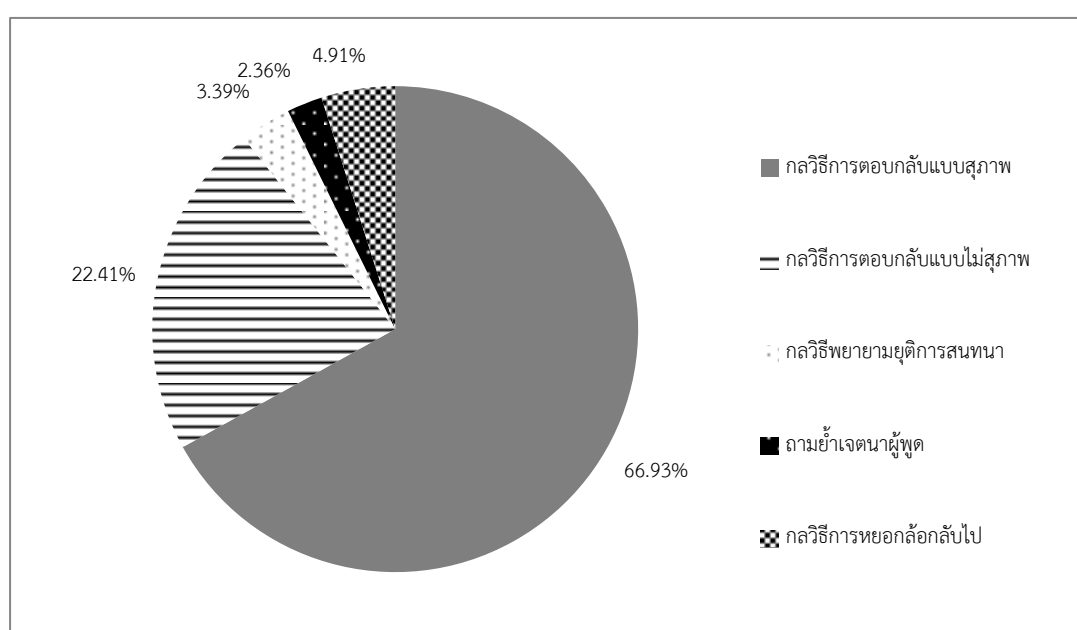
คำอุทานในกลุ่มนี้ เป็นการใช้คำอุทานเพื่อร้องเรียกผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน หรือบอกให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นรู้ตัวว่าผู้ตอบไม่ได้มีเจตนาจะทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นเกิดความไม่พอใจจนประชดด้วยถ้อยคำนัยผกผัน ทั้งนี้คำอุทานแสดงอาการร้องเรียกหรือบอกให้รู้ตัวนี้มีนัยแฝงความเห็นแย้ง กล่าวคือ ผู้ตอบไม่ได้เห็นด้วยกับถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าว จึงมักใช้คำอุทานในกลุ่มนี้ร่วมกับการชี้แจงเหตุผล การแสดงความรับผิดชอบ และการขอโทษ เป็นต้น ผลการศึกษาพบคำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือตกใจจำนวน 2 คำ คือ เฮ้ย และ เฮ้ย (กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเขียนสะกด “เห้ย”) ดังตัวอย่าง

- (100) “เฮ้ยยย ขอโทษๆๆ” (มาสาย)

- (101) “เฮ้ย เราขอโทษ เราไม่ได้ตั้งใจ” (ทำโทรศัพท์มือถือตก)
 (102) “เฮ้ย นี่ไม่ได้ลืม เตี่ยรีบเอาไปคืน” (ยืมเงิน)
 (103) “เห้ย เรารีบอะ ขอโทษที” (ขับรถเร็ว)
 (104) “เห้ย พอดีโทรศัพท์แบตหมดวะ โทษทีเว้ย” (มาสาย)

จากรูปแบบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันด้วยถ้อยคำทั้ง 5 กลุ่มสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงรูปแบบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันด้วยถ้อยคำ

จากแผนภูมิที่ 3 แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันด้วยถ้อยคำที่ผู้พูดภาษาไทยนิยมมากที่สุดคือ กลวิธีตอบกลับแบบสุภาพ ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบ รองลงมาคือ กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ ประกอบด้วย 5 กลวิธีย่อย คือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน การบริภาษด้วยคำหยาบ การตำหนิ การตักเตือน และการปฏิเสธ กลวิธีการตอบอีก 3 กลุ่มที่เหลือ พบเพียงเล็กน้อย คือ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ และการหยอกล้อ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ซึ่งมี 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การตอบแบบสั้นและการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา และกลวิธีที่พบน้อยที่สุดคือ กลวิธีการถามย้าเจตนาผู้พูด จากกลุ่มตัวอย่างพบกลวิธีในกลุ่มการตอบกลับแบบสุภาพมากที่สุด มีจำนวนเกินครึ่งหนึ่งของการตอบทั้งหมด ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากผู้ตอบคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง กล่าวคือ ผู้ตอบ

ทราบความหมายของถ้อยคำนั้นๆ ว่าเป็นการประชดประชันเพื่อแสดงความไม่พอใจ จึงเลือกตอบโดยใช้กลวิธีที่สุภาพเพื่อรักษาความสัมพันธ์

หรืออาจเนื่องมาจากผู้ตอบค่านึงสถานการณ์ โดยสถานการณ์ที่ยกมานั้นเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบสร้างความเสียหายแก่คู่สนทนา ได้แก่ สถานการณ์ที่มาช้ากว่าเวลานัดหมาย สถานการณ์ที่ไม่คืนเงินที่ยืมไป สถานการณ์ที่ขับรถเร็ว สถานการณ์ที่ทำสิ่งของของเพื่อนเสียหาย รวมไปถึงสถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวนเพื่อน จึงส่งผลให้เลือกตอบโดยกลวิธีรักษาความสัมพันธ์กลับไป ซึ่งหากเป็นสถานการณ์อื่นที่ผู้ตอบไม่ได้เป็นผู้สร้างความเสียหายแก่คู่สนทนา อาจจะมีกลวิธีการตอบที่แตกต่างออกไปก็ได้

ลักษณะของถ้อยคำนั้นๆ ว่าเป็นถ้อยคำที่ดูเหมือนสุภาพ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ตอบเลือกใช้กลวิธีการตอบแบบรักษาความสัมพันธ์มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ ลีช (Leech, 1983: 142-145) ซึ่งกล่าวว่าถ้อยคำนั้นๆ เป็นถ้อยคำที่ดูเหมือนสุภาพ ต่างไปจากการบริภาษโดยตรง ดังนั้นเมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำนั้นๆ จึงทำให้คู่สนทนาได้ตอบกลับได้ยากกว่า เพราะคู่สนทนาต้องคิดว่า จะตอบกลับถ้อยคำนั้นๆ อย่างไรจึงจะเหมาะสม แตกต่างไปจากการบริภาษที่อาจจะตอบกลับด้วยการบริภาษได้ เพราะถ้าใช้ถ้อยคำนั้นๆ แล้วเราบริภาษกลับไป บุคคลที่สามซึ่งไม่รู้สถานการณ์จะมองว่าผู้ตอบที่เป็นผู้กล่าวบริภาษเป็นฝ่ายไม่สุภาพ

ในขณะที่กลวิธีการตอบที่พบเป็นอันดับสอง คือ กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ โดยกลวิธีย่อยที่พบมากที่สุดคือ การตอบด้วยถ้อยคำนั้นๆ แบบประชดประชัน ซึ่งการตอบด้วยถ้อยคำนั้นๆ นั้นมีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่ดูเหมือนสุภาพ ในขณะที่เดียวกันบางคนเลือกใช้ถ้อยคำนั้นๆ แบบประชดประชันเพราะทำให้เจ็บใจได้นานกว่า อีกทั้งยังทำให้อีกฝ่ายได้ตอบกลับได้ยากอีกด้วย กลวิธีย่อยที่พบบรองลงมา คือ การบริภาษด้วยคำหยาบ แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบรู้สึกไม่พอใจต่อถ้อยคำนั้นๆ จึงแสดงความไม่พอใจนั้นสู่คู่สนทนา เช่นเดียวกับการตำหนิ การตักเตือน และการปฏิเสธ

กลวิธีที่พบเป็นอันดับสาม คือ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อยคือ การใช้ถ้อยคำนั้นๆ แบบหยอกล้อ และการหยอกล้อ ตามลำดับ กลวิธีการหยอกล้อเป็นกลวิธีที่ผู้ตอบมีเจตนาจะช่วยทำให้บรรยากาศในสถานการณ์นั้นลดความตึงเครียดลง เป็นการยั่วล้อเพื่อให้เกิดความขบขัน และสร้างเสียงหัวเราะ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเกิดผลได้ 2 ด้าน คือ กรณีหนึ่งช่วยให้บรรยากาศลดความตึงเครียดจากการประชดประชันถ้อยคำนั้นๆ ลงได้ หรืออีกกรณีหนึ่งคือ การหยอกล้อกลับไปอาจส่งผลให้คู่สนทนาเกิดความไม่พอใจได้ เพราะแสดงถึงการไม่สนใจถ้อยคำของคู่

สนทนาซึ่งกำลังแสดงความไม่พอใจอยู่ในขณะนั้น หรือเป็นการไม่แสดงความรับผิดชอบหรือแก้ไขใด ๆ ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น

กลวิธีที่พบเป็นอันดับสี่ คือ การพยายามยุติการสนทนา มี 2 กลวิธีย่อยคือ การตอบแบบสั้น และการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา ตามลำดับ กลวิธีย่อยทั้งสองนี้มีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้คู่สนทนา นั้นยุติการสนทนาในประเด็นที่กำลังสนทนากันอยู่ โดยการการตอบแบบสั้นเพื่อแสดงความเข้าใจสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยค่านัยพหุคูณต้องการสื่อ นั่นคือการประชดประชันในเรื่องราวต่าง ๆ ส่วนการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา นั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเกิดผลได้ 2 ด้านคล้ายคลึงกับกลวิธีการหยอกล้อกลับไป กรณีนี หนึ่ง คือ ช่วยให้การสนทนาในประเด็นนั้นยุติลง และเป็นการระงับไม่ให้ขัดแย้งมากขึ้น หรืออีกกรณีหนึ่ง คือ การเปลี่ยนประเด็นการสนทนาอาจส่งผลให้คู่สนทนาเกิดความไม่พอใจได้ เพราะแสดงถึงการไม่สนใจ ถ้อยคำของคู่สนทนา หรือเป็นการไม่แสดงความรับผิดชอบหรือแก้ไขใด ๆ ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น

กลวิธีที่พบน้อยที่สุด คือ กลวิธีการถามย้ำเจตนาของผู้พูด เนื่องจากถ้อยค่านัยพหุคูณเป็น ถ้อยคำที่มีรูปภาพและความหมายแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้ฟังสามารถตีความได้หลายความหมาย ผู้ตอบส่วนหนึ่งใช้กลวิธีการถามย้ำเจตนาเพื่อให้ตีความถ้อยค่านัยพหุคูณได้ถูกต้อง ทั้งนี้ การถามย้ำเจตนาของผู้พูดอาจช่วยให้คู่สนทนาสื่อสารเข้าใจตรงกันทั้งสองฝ่าย แต่อาจส่งผลเสีย คือ การถามย้ำเจตนาของผู้พูดอาจทำให้ผู้กล่าวถ้อยค่านัยพหุคูณเกิดความไม่พอใจได้ หากเข้าใจว่าเป็นการ “สร้าง” ไม่เข้าใจ

ทั้งนี้ จากการศึกษาผู้วิจัยพบข้อสังเกต 2 ประการคือ

1. ชนิดของวัจนกรรมในผลัดที่เป็นถ้อยค่านัยพหุคูณมีผลต่อกลวิธีในการตอบถ้อยค่านัยพหุคูณ เฮเวอร์เคท (Haverkate, 1990 อ้างถึงใน Panpothong, 1996) กล่าวว่า ถ้อยค่านัยพหุคูณอาจปรากฏในรูปวัจนกรรมต่าง ๆ ได้ และแม้ว่าชนิดของวัจนกรรมจะไม่ใช่จุดประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ แต่จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ชนิดของวัจนกรรมในผลัดที่เป็นถ้อยค่านัยพหุคูณมีผลต่อกลวิธีในการตอบ ถ้อยค่านัยพหุคูณ เช่น หากเป็นวัจนกรรมการตำหนิ อาจทำให้ผู้ตอบเลือกกลวิธีความสุภาพเพื่อลด ความขุ่นข้องหมองใจของผู้กล่าวประชด กลวิธีการตอบอาจแตกต่างไปจากวัจนกรรมการชมในรูป ถ้อยค่านัยพหุคูณแบบหยอกล้อซึ่งตอบด้วยการหยอกล้อกลับไป เป็นต้น

2. สถานการณ์ในงานวิจัยมีผลต่อกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยพหุคูณ จากการศึกษาพบว่า กลวิธี ในการตอบส่วนใหญ่เป็นกลวิธีการตอบแบบสุภาพที่ใช้การขอโทษและการชี้แจงเหตุผลเป็นหลัก

เนื่องจากเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบเป็นฝ่ายไปละเมิดผู้ใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ทำให้เกิดความไม่พอใจขึ้นก่อน ดังนั้นผู้ตอบจึงรู้สึกว่าเป็นฝ่ายคุกคามจึงจำเป็นต้องใช้กลวิธีความสุภาพเพื่อลดความขุ่นข้องหมองใจของคู่สนทนา ทั้งนี้ สถานการณ์ที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ มีที่มาจากขั้นตอนการทำแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยขอให้ผู้พูดภาษาไทยระบุว่าสถานการณ์ใดที่ผู้พูดภาษาไทยจะมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันมากที่สุด และสถานการณ์ 5 อันดับแรกที่ผู้วิจัยระบุส่วนใหญ่เป็นสถานการณ์ที่มีการละเมิดทำให้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา ได้แก่ สถานการณ์ที่มาช้ากว่าเวลานัดหมาย สถานการณ์ที่ยืมเงินแล้วไม่นำมาคืนตามกำหนด สถานการณ์ที่ทำการขอเพื่อนเสียหาย และสถานการณ์ที่ทำเสียงดังรบกวนเพื่อน มีเพียงสถานการณ์ที่ขับรถเร็วจนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันเท่านั้นที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นมิได้ล่วงเกินผู้ตอบ แต่เป็นฝ่ายผู้ตอบที่ได้รับผลประโยชน์ (นั่งรถไปด้วย) จากผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผลการศึกษาจึงพบว่าสถานการณ์นี้มีกลวิธีการตอบที่แตกต่างไปจากสถานการณ์อื่น ๆ กล่าวคือ พบการตอบโดยใช้กลวิธีการบริภาษด้วยคำหยาบเป็นจำนวนมาก

3.1.2 การปรากฏร่วมกันของกลวิธีในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

จากข้อมูลการศึกษาคำตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบการประชดประชัน ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยกลวิธีที่แตกต่างกันไป อีกทั้งยังพบข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ พบทั้งคำตอบที่มีเพียงถ้อยคำเดียว และคำตอบที่มีมากกว่าหนึ่งถ้อยคำขึ้นไป ซึ่งคำตอบที่มีตั้งแต่ 2 ถ้อยคำขึ้นไปนั้น พบการตอบโดยใช้กลวิธีเดียวกันและการตอบที่ใช้กลวิธีมากกว่า 1 กลวิธีในคำตอบนั้น การศึกษาการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันจึงช่วยแสดงให้เห็นภาพรวมของการตอบถ้อยคำนัยผกผันของผู้พูดภาษาไทยได้ชัดเจนขึ้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าผู้พูดภาษาไทยนั้นมีกลวิธีในการตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นร่วมกันอย่างไร และแสดงลักษณะเด่นของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและบันทึกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน พบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำจำนวน 1,614 คำตอบ มีลักษณะคำตอบแตกต่างกัน แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงการปรากฏลักษณะของการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน

ลักษณะของคำตอบ	ความถี่ (จำนวนคำตอบ)	ร้อยละ (ของคำตอบทั้งหมด)
1 ถ้อยคำ	418	25.90
2 ถ้อยคำ	948	58.74
3 ถ้อยคำ	207	12.83
4 ถ้อยคำ	37	2.29
5 ถ้อยคำ	3	0.19
6 ถ้อยคำ	1	0.06
รวม	1,614	100.00

จากตารางจะเห็นว่า ผู้ตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำจำนวนทั้งสิ้น 1,614 คำตอบ เป็นการตอบ ด้วย 2 ถ้อยคำมากที่สุด ประมาณร้อยละ 60 เกินครึ่งหนึ่งของลักษณะคำตอบทั้งหมด รองลงมาเป็นการตอบด้วยถ้อยคำเดียวสั้น ๆ ประมาณร้อยละ 26 ส่วนลักษณะอื่นๆ และการตอบด้วย 3 ถ้อยคำ ประมาณร้อยละ 13 ลักษณะการตอบอื่น ๆ พบในปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับ 3 อันดับแรก แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันด้วยถ้อยคำสั้น ๆ 1-3 ถ้อยคำ

3.1.2.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์คำตอบที่มีเพียงถ้อยคำเดียวพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีการตอบแตกต่างกันไปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงการปรากฏกลวิธีการตอบถ้อยคำในผกผันแบบประชดประชันที่มีหนึ่งถ้อยคำ

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน		ความถี่การปรากฏใช้	
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ	การขอโทษ	128	30.62
	การชี้แจงเหตุผล	77	18.42
	การแสดงความรักดีชอบ	36	8.61
	รวมกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ	241	57.66

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยค่านัยผัน แบบประชดประชัน		ความถี่การปรากฏใช้	
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
กลวิธีการตอบ กลับแบบไม่สุภาพ	การใช้ถ้อยค่านัยผกผันแบบ ประชดประชัน	70	16.75
	การตำหนิ	10	2.39
	การตักเตือน	9	2.15
	การปฏิเสธ	10	2.39
	การบริภาษด้วยคำหยาบ	0	0.00
	รวมกลวิธีการตอบกลับ แบบไม่สุภาพ		99
กลวิธีการหยอกล้อ กลับไป	การใช้ถ้อยค่านัยผกผันแบบ หยอกล้อ	13	3.11
	การหยอกล้อ	2	0.48
	รวมกลวิธีการหยอกล้อ กลับไป	15	3.59
กลวิธีการตอบ กลับเพื่อออกจาก สถานการณ์	การเปลี่ยนประเด็นการ สนทนา	13	3.11
	การตอบแบบสั้น	2	0.48
	รวมกลวิธีการตอบกลับเพื่อ ออกจากสถานการณ์	15	3.59
กลวิธีการถามย้ำ เจตนาผู้พูด	การถามย้ำเจตนาผู้พูด	48	11.48
รวม		418	100.00

จากตารางแสดงกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำเดียว
จำนวนทั้งสิ้น 418 คำตอบ พบเป็นกลวิธีในกลุ่มการตอบกลับแบบรักษาความสภาพมากที่สุดถึง 241

คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 57.66 มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลวิธีการตอบทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้ตอบเลือกที่จะตอบด้วยถ้อยคำเดียวสั้น ๆ แล้วผู้ตอบนิยมที่จะตอบกลับแบบรักษาความสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่แม้ว่าจะถูกประชดประชันด้วยถ้อยคำน้อยผกผันก็ตาม ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการตอบกลับแบบรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นจะช่วยลดระดับความไม่พอใจที่เกิดขึ้นจนเป็นเหตุให้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันออกมาได้

3.1.2.2 จากข้อมูลการตอบถ้อยคำน้อยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำเดียว พบว่าผู้ตอบเลือกการตอบแบบสุภาพ โดยใช้กลวิธีการขอโทษมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบโดยคำนึงถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมักเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้กล่าวตอบเป็นผู้กระทำผิดหรือทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันเกิดความไม่สบายใจหรือเกิดความเสียหาย เช่น ในเหตุการณ์การที่มาสายหรือเหตุการณ์ที่ทำการของผู้อื่นได้รับความเสียหาย เป็นต้น อีกประการหนึ่งคือ ค่านิยมทางวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดกันมาซึ่งแสดงความขัดแย้งออกมาอย่างเปิดเผย กลุ่มตัวอย่างจึงเลือกกลวิธีการขอโทษเพื่อยุติความขัดแย้งและให้สถานการณ์ความไม่พอใจนั้นสิ้นสุดโดยเร็ว และอีกประการหนึ่งคือ ถ้อยคำน้อยผกผันในแบบสอบถามนั้นเป็นวัจนกรรมการตำหนิหรือเป็นการแสดงความไม่พอใจ จึงทำให้ผู้ตอบเลือกขอโทษมากที่สุด

3.1.2.3 จากข้อมูลการตอบถ้อยคำน้อยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำเดียว พบว่าผู้ตอบส่วนหนึ่งเลือกการตอบกลับแบบไม่สุภาพ โดยใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำน้อยผกผันมากที่สุด ดังตัวอย่าง

(105) “ขอบคุณ” (ยิ้มเงิน)

(106) “ได้เล้ยยยยย” (เปิดเพลงเสียงดัง)

ตัวอย่าง (105) ในสถานการณ์ที่ยืมเงินแล้วไม่นำมาคืน เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันว่า “ไม่ต้องคืนแล้วก็ได้นะ เงินนะ” ซึ่งผู้พูดเองก็ไม่ได้หมายความว่าเช่นนั้น เพียงแต่ต้องการประชดประชันเพื่อทวงเงินที่ผู้ตอบเคยยืมไป แต่ผู้ตอบกลับกล่าวถ้อยคำ “ขอบคุณ” ออกมา ซึ่งผู้ตอบเองก็ไม่ได้มีเจตนาขอบคุณจริง ๆ เพราะทราบอยู่แล้วว่าความหมายของถ้อยคำน้อยผกผันที่กล่าวก่อนหน้านั้นต้องการที่จะทวงเงินคืน แต่ผู้ตอบใช้ถ้อยคำน้อยผกผันเพื่อต้องการประชดประชันกลับไป เป็นการสร้างความเจ็บใจให้แก่ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันนั้น ในสถานการณ์นี้หากมีบุคคลที่สามฟังอยู่ก็อาจตีความหมายได้ว่าคู่สนทนานี้คุยกันปกติ คู่ถ้อยการสนทนาผลัดแรกกล่าวว่า ไม่ต้องการได้เงินที่ยืมไปนั้นคืน และคู่ถ้อยการสนทนาในผลัดที่สองจึงกล่าวขอบคุณ แต่ความจริงแล้วนั้นคู่สนทนานี้กำลัง

ประชดประชันกันไปมาด้วยถ้อยคำนัยผกผัน เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่ (106) สถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวน เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา ผู้ตอบกล่าวตอบว่า “ได้ลัยยยยย” แต่ก็ได้ไม่ได้เปิดเพลงให้ดังขึ้นดังที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นแนะนำ เพียงแต่ใช้ถ้อยคำนัยผกผันนี้เพื่อประชดประชันกลับไปเท่านั้น การตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้ตอบเลือกใช้เพราะการใช้ถ้อยคำนัยผกผันนั้นดูเหมือนสุภาพแต่กลับสร้างความเจ็บใจให้แก่ผู้ฟัง และดูเหมือนไม่รุนแรงเท่าการบริภาษอีกด้วย

3.1.2.4 จากข้อมูลการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน พบว่ามีหนึ่งกลวิธีที่ไม่ปรากฏการใช้เพียงลำพัง นั่นคือ กลวิธีการบริภาษด้วยคำหยาบ จะพบกลวิธีนี้ปรากฏอยู่ร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ เท่านั้น เช่น การบริภาษด้วยคำหยาบปรากฏกับกลวิธีการชี้แจงเหตุผล การบริภาษด้วยคำหยาบปรากฏร่วมกับกลวิธีการเสนอขอชดใช้ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบต้องการลดระดับความรุนแรงของคำตอบลง

3.1.2.5 นอกจากมีการตอบด้วยถ้อยคำเดียวสั้น ๆ แล้ว จากตารางที่ 3.4 ยังพบการตอบที่ใช้มากกว่าหนึ่งถ้อยคำขึ้นไปมากถึง 1,196 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 73.87 แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมใช้หลายถ้อยคำประกอบกันเพื่อตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน มากกว่าการตอบด้วยถ้อยคำสั้น ๆ เพียงถ้อยคำเดียว โดยคำตอบที่พบถ้อยคำมากที่สุดคือ 6 ถ้อยคำ ดังนี้

(107) ขอบใจนะ / อย่างประชดติ / ขอโทษที / ภูมิใจ / เตียวไปโอนคืนให้เลย / เอาเลขบัญชีมา

(ยิ้มเงิน)

คำตอบดังกล่าวประกอบด้วย กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ 2 ถ้อยคำ คือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน และการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดแจ้ง ตามด้วยกลวิธีการตอบแบบสุภาพ 4 ถ้อยคำ คือ การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบ 2 ถ้อยคำ ผู้วิจัยสังเกตว่าแม้ว่าในสองถ้อยคำแรกนั้นจะเป็นกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ ซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจ แต่ใน 4 ถ้อยคำถัดมานั้นเป็นกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพซึ่งช่วยลดความรุนแรงของสถานการณ์หรือลดระดับความไม่พอใจของผู้ฟังลงได้

3.1.2.6 จากข้อมูลการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันที่มีมากกว่าหนึ่งถ้อยคำขึ้นไป พบกลวิธีการแบบรักษาความสัมพันธ์ร่วมกันมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทยนิยมใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบรักษาความสัมพันธ์ร่วมกันมากกว่าการตอบแบบไม่สุภาพหรือกลวิธีแบบอื่น ๆ สอดคล้องกับค่านิยมในสังคมไทยที่มีความรักสงบ

หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าเมื่อเกิดปัญหา และนิยมแก้ปัญหาด้วยวิธีการประนีประนอม (เคลาส์เนอร์, 2537, 2539) โดยกลวิธีที่โดดเด่นที่สุดของการถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน คือ กลวิธีการขอโทษ ผู้วิจัยพบทั้งการขอโทษซ้ำกันจำนวนหลายครั้งในคำตอบเดียว และพบการปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ ที่สำคัญดังนี้

3.1.2.6.1 การขอโทษ + การชี้แจงเหตุผล

ขอโทษ   ชี้แจง   ชี้แจง

(108) “ขอโทษนะ // พอดีลูกปวดท้อง // เลยต้องพาไปโรงพยาบาล” (มาสาย)

ขอโทษ   ชี้แจง   ขอโทษ

(109) “ขอโทษๆ // พอดีมีธุระด่วนแทรกเข้ามา // ขอโทษจริง ๆ” (มาสาย)

ชี้แจง   ขอโทษ   ชี้แจง   ชี้แจง

(110) “มองไม่เห็นว่ามันอยู่ตรงนี้ // เราขอโทษ // ไม่ได้ตั้งใจทำหล่น // มันมีของบังอยู่ //

ชี้แจง

มือเลยไปโดน”

(ทำโทรศัพท์มือถือตก)

ตัวอย่างที่ (108)–(110) เป็นการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการขอโทษ ร่วมกับกลวิธีการชี้แจงเหตุผล ซึ่งเป็นกลวิธีเด่นที่พบมากในงานวิจัยชิ้นนี้ ตัวอย่างที่ (108) และ (109) สถานการณ์การมาสาย ผู้ตอบใช้การขอโทษเพื่อยอมรับในความผิดพลาดของตนเองจนเป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยค่านัยผกผันเพื่อประชดประชัน ก่อนจะชี้แจงเหตุผลที่เกิดขึ้นว่าตนเองนั้นมาสายเพราะเหตุใด เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่ (110) สถานการณ์ที่ทำโทรศัพท์มือถือของเพื่อนตก ผู้ตอบพยายามชี้แจงเหตุผลมากถึง 4 ถ้อยคำ โดยผู้ตอบเชื่อว่าการชี้แจงเหตุผลนั้นจะช่วยให้ผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันนั้นลดระดับความไม่พอใจจนเป็นสาเหตุให้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันนั้นได้

3.1.2.6.2 การขอโทษ + การชี้แจงเหตุผล + การเสนอชดเชย

ขอโทษ   ชี้แจง   เสนอชดเชย

(111) “ขอโทษ // เราไม่ทันสังเกต // เดี่ยวเราเบาเสียงให้นะ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

เสนอชดเชย   ขอโทษ   ชี้แจง

(112) “คืนเดี๋ยวนี้อย่างก็ได้ // โทษๆ // ลืมๆ” (ยืมเงิน)

ตัวอย่างที่ (111)–(112) แสดงให้เห็นว่านอกจากจะกล่าวขอโทษ ชี้แจงเหตุผลแล้ว ผู้ตอบยังเพิ่มกลวิธีแสดงความรับผิดชอบโดยการเสนอชดเชยต่อผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ดังในตัวอย่างที่ (111) สถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวน ผู้ตอบใช้วิธีการขอโทษ และกลวิธีการชี้แจงเหตุผลว่า ไม่ทันสังเกตว่าเพื่อนนั้นต้องการใช้สมาธิในการอ่านหนังสือ ตามด้วยกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบโดยเสนอชดเชยว่าจะเบาเสียงเพลงลง และในสถานการณ์ที่ (112) สถานการณ์ที่ยืมเงินแล้วไม่นำมาคืน ผู้ตอบใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบโดยเสนอชดเชยว่า คินเดียนี่เลยก็ได้ เป็นถ้อยคำขึ้นต้น ตามด้วยกลวิธีการขอโทษ และการชี้แจงเหตุผลที่ไม่นำเงินมาคืนว่า “ลืมๆ” ตามลำดับ

3.1.2.7 นอกจากนี้การปรากฏร่วมกันของกลวิธีที่พบรองลงมาคือ กลวิธีการตอบที่ไม่สุภาพร่วมกับกลวิธีการตอบแบบรักษาความสัมพันธ์ มีรูปแบบที่สำคัญดังนี้

3.1.2.7.1 การแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน + การชี้แจงเหตุผล

ไม่พอใจ

ชี้แจง

(113) “เพื่อเจ้อ // ไม่ได้ตั้งใจทำตกสักหน่อย”

(ทำโทรศัพท์มือถือตก)

ไม่พอใจ

ไม่พอใจ

ชี้แจง

(114) “ประชดกันทำไม่อะ // พุดกันดีๆ ก็ได้ // ก็เราซั้บรถเร็วแบบนี้้อยู่แล้ว”

(ซั้บรถเร็ว)

การปรากฏร่วมกันของกลวิธีที่พบรองลงมาคือ กลวิธีการตอบที่ไม่สุภาพร่วมกับกลวิธีการตอบแบบรักษาความสัมพันธ์ ดังในตัวอย่างที่ (113) และ (114) เป็นการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจนปรากฏการใช้ร่วมกับการชี้แจงเหตุผล ตัวอย่างที่ (113) สถานการณ์ที่ทำโทรศัพท์มือถือของเพื่อนตกพื้นเสียหายจนเป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ผู้ตอบใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจนโดยกล่าวตำหนิว่า “เพื่อเจ้อ” ตามด้วยกลวิธีการชี้แจงเหตุผลว่า “ไม่ได้ตั้งใจทำตกสักหน่อย” และในตัวอย่างที่ (114) สถานการณ์ที่ซั้บรถเร็วจนเป็นสาเหตุให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ผู้ตอบใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน 2 ถ้อยคำ คือ แสดงความไม่พอใจโดยกล่าวว่า “ประชดกันทำไม่อะ” และตักเตือน “พุดกันดีๆ ก็ได้” และตามด้วยการชี้แจงเหตุผลให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันทราบว่าตัวผู้ตอบนั้นซั้บรถเร็วแบบนี้้อยู่แล้ว

3.1.2.7.2 การบริภาษด้วยคำหยาบ + การชี้แจงเหตุผล

บริภาษ

ชี้แจง

ชี้แจง

(115) “อีโง่!! // กูไม่ได้รีบ // กูซั้บเร็วเป็นปกติ”

(ซั้บรถเร็ว)

จากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นในหัวข้อที่ 3.4.4 กลวิธีที่ไม่พบการปรากฏใช้เพียงลำพังคือ การบริการด้วยคำหยาบ แต่จะปรากฏใช้ร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ ดังในตัวอย่างที่ (115) เป็นการปรากฏร่วมกันระหว่าง กลวิธีการบริการด้วยคำหยาบ และกลวิธีการชี้แจงเหตุผล ผู้ตอบใช้กลวิธีการบริการด้วยคำหยาบ “อีโง่” ตามด้วยการชี้แจงเหตุผล 2 ถ้อยคำ คือ “กูไม่ได้รีบ กูขับเร็วเป็นปกติ” เพื่อชี้แจงให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันเข้าใจถึงสาเหตุที่ต้องขับเร็ว

3.1.2.8.3 การบริการด้วยคำหยาบ + การชี้แจงเหตุผล + การเสนอชดเชย

บริการ   ชี้แจง   ชี้แจง   ชดเชย

(116) “ไอ้ควาย // กิธมันติด // นีมันวันศุกร์นะเว้ย // มาๆ เดี่ยวงานที่เหลือจัดการเอง//

ชดเชย

ไปกินข้าวไป”

(มาสาย)

ตัวอย่างที่ (116) สถานการณ์มาสายจนเป็นเหตุให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันนั้น ผู้ตอบใช้กลวิธีการบริการด้วยคำหยาบว่า “ไอ้ควาย” ตามด้วยการชี้แจงเหตุผล 2 ถ้อยคำว่า “กิธมันติด นีมันวันศุกร์นะเว้ย” เพื่อชี้แจงผู้ฟังว่าสาเหตุที่มาสายนั้นเพราะว่าการจราจรติดขัด โดยเฉพาะในวันศุกร์ ซึ่งผู้ตอบต้องการจะสื่อว่า การจราจรมักจะติดขัดมากเป็นพิเศษในวันศุกร์อยู่แล้ว และทุกคนก็ทราบกันดี รวมถึงผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันเองด้วย และในตอนท้ายผู้ตอบใช้การแสดงความรักความรับผิดชอบ 2 ถ้อยคำ โดยการชดเชยว่าจะรับผิดชอบงานในส่วนที่เหลือเอง ให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันไปพักผ่อนรับประทานอาหารได้

ผู้วิจัยวิเคราะห์เห็นว่า การปรากฏร่วมระหว่างกลวิธีการตอบที่ไม่สุภาพกับกลวิธีการตอบแบบรักษาความสัมพันธ์ เป็นกลวิธีที่มีลักษณะเด่น กล่าวคือ ผู้ตอบได้แสดงความไม่พอใจต่อถ้อยคำน้อยผกผันนั้นอย่างตรงไปตรงมา ด้วยกลวิธีที่ไม่สุภาพต่าง ๆ เช่น การบริการด้วยคำหยาบ การแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน ซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจได้ ผู้ตอบจึงเลือกใช้กลวิธีการตอบแบบรักษาความสัมพันธ์ร่วมด้วย เพื่อลดระดับความไม่พอใจของผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันลง ทั้งยังเป็นการช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อีกด้วย

3.1.2.8 จากข้อมูลแบบสอบถามและการจดบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน พบการตอบจำนวนหนึ่งเป็นการตอบด้วยถ้อยคำร่วมกับการใช้อวัจนภาษารูปแบบต่าง ๆ ไปพร้อมกัน เช่น การหัวเราะ การยิ้ม และการกระทำต่าง ๆ แม้ว่าข้อมูลในส่วนนี้อยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษา แต่ผู้ตอบนิยมใช้การปรากฏร่วมกันเช่นนี้ในการตอบคำถามเพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น การ

หัวเราะ ช่วยให้สถานการณ์การสนทนาในขณะนั้นผ่อนคลายลง ลดระดับความไม่พอใจลงได้ แม้ว่าหากมองในมุมของผู้กล่าวถ้อยคำนั้นผกผันซึ่งต้องการประชดประชันแล้ว ผู้ประชดอาจเกิดความรู้สึกไม่พอใจ ที่ผู้ฟังไม่จริงจัง เห็นเป็นเรื่องเล่น อย่างไรก็ตามข้อมูลในส่วนนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และจำแนกกลวิธีต่าง ๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

(117) “555 เออ กูขอโทษ” (เปิดเพลงเสียงดัง)

(118) “จริงหรือ ขอโทษนะ 555 เดี่ยวคืนๆ ขอหมูนแพ็บ” (ยิ้มเงิน)

(119) “ขอโทษนะ เราเพิ่งได้เงินมา (ยิ้ม)” (ยิ้มเงิน)

(120) “ขอโทษ (ยิ้มแล้วควักเงินคืน)” (ยิ้มเงิน)

(121) “ขอโทษๆ เราไม่ได้ตั้งใจ (ใส่หูฟัง)” (เปิดเพลงเสียงดัง)

3.2 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยวิธีอื่น

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยวิธีอื่นในงานวิจัยนี้ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างไม่กล่าวตอบถ้อยคำใด ๆ แต่กระทำบางสิ่งแทนการกล่าวถ้อยคำนั้นออกมา ผลการศึกษาพบว่าการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อประชดประชันโดยการทำสิ่งอื่นนั้น ปรากฏทั้งสิ้น 306 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.22 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสามารถแบ่งคำตอบได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น หมายถึง การกระทำที่ช่วยลดความตึงเครียดของสถานการณ์หรือเป็นการกระทำที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ และการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์แย่ลง หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความไม่พอใจหรือเป็นการกระทำเพื่อประชดประชันกลับไป ดังแสดงรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อประชดประชันโดยวิธีอื่น

การทำสิ่งอื่น	ความถี่การปรากฏ	ร้อยละ
การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น		
การแก้ไขสถานการณ์	154	50.33
การแสดงออกทางสีหน้าในทางบวก	29	9.48
การยกมือไหว้	20	6.54
การหัวเราะ	18	5.88
รวมวิธีการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น	221	72.22

การกระทำสิ่งอื่น	ความถี่การปรากฏ	ร้อยละ
การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์แย่ลง		
การกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้น	74	24.18
การแสดงออกทางสีหน้าในทางลบ	11	3.59
รวมวิธีการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้ สถานการณ์แย่ลง	85	27.78
รวม	306	100.00

จากตารางที่ 3.5 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบเลือกทำสิ่งอื่นหลากหลายวิธีด้วยกันสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น ซึ่งพบมากกว่ากลุ่มที่กระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์แย่ลง ในอัตราส่วนประมาณ 70:30 ผู้ตอบนิยมที่จะกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้อีกเป็น การแก้ไขสถานการณ์ พบมากถึง 154 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.33 เช่น ในสถานการณ์ที่มีการยืมเงินแล้วยังไม่คืนตามกำหนดเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ตอบก็เลือกที่จะนำเงินไปคืนผู้พูด แทนการกล่าวถ้อยคำใด ๆ ออกมา รองลงมาเป็นการแสดงออกทางสีหน้าในทางลบ ซึ่งในงานวิจัยนี้พบการยืมเพียงอย่างเดียว⁵ พบจำนวน 29 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.48 การยกมือไหว้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้ตอบเลือกกระทำแทนการตอบด้วยถ้อยคำ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะพบการไหว้เพื่อการขอโทษต่อผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเท่านั้น เพราะผู้ตอบทราบว่าตนเองเป็นสาเหตุทำให้ผู้พูดเดือดร้อน หรือเกิดความรู้สึกไม่พอใจ พบจำนวน 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.54 และการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้นที่พบน้อยที่สุดในงานนี้คือ การหัวเราะ ผู้ตอบเลือกวิธีการหัวเราะแทนการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยใช้คำพูด พบจำนวน 18 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.88 ของการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยการทำสิ่งอื่นทั้งหมด

ส่วนการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์แย่ลงนั้น พบ 2 การกระทำย่อย คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้ตอบใช้การกระทำบางอย่างเพื่อให้สถานการณ์นั้นเกิดความตึงเครียดมากขึ้น พบจำนวน 74 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.18 เช่น ในสถานการณ์ที่ผู้ตอบเปิดเพลงเสียงดัง

⁵ การยืมและการหัวเราะในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง คำตอบที่เป็นการทำสิ่งอื่นด้วยการยืมหรือเพียงอย่างเดียว ไม่ได้นับรวมกับการยืมและการหัวเราะที่ปรากฏร่วมกับการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยใช้ถ้อยคำ เพราะผู้วิจัยยึดการวิเคราะห์ตามเจตนาหลักที่ผู้ตอบต้องการจะสื่อ แต่การยืมและการหัวเราะที่ปรากฏร่วมกับการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยใช้ถ้อยคำนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอีกครั้งในส่วนของการปรากฏร่วมกันของกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่มีหน้าที่เพื่อประชดประชัน

รบกวน เป็นเหตุให้ผู้พูดไม่พอใจและกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา นั่น แสดงว่าผู้พูดไม่ต้องการให้เปิดเพลงเสียงดังเช่นนั้น แต่ผู้ตอบกลับเปิดเพลงนั้นให้เสียงดังขึ้นไปอีก เพื่อเป็นการประชดที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา และการกระทำเพื่อให้สถานการณ์นั้นแย่งอีกวิธีหนึ่งที่พบในงานวิจัยนี้คือการแสดงออกทางสีหน้าในทางลบ เช่น การมองหน้านิ่งไปยังผู้พูด การทำหน้าบูด การกรอกตา พบจำนวน 11 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.59

ในหัวข้อถัดไปจะแสดงรายละเอียดของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยวิธีอื่น

3.2.1 การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น

3.2.1.1 การแก้ไขสถานการณ์

การแก้ไขสถานการณ์ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกระทำบางอย่างโดยไม่ใช้ถ้อยคำ โดยผู้ตอบมีเจตนาเพื่อลดความไม่พอใจของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ลดความตึงเครียดในสถานการณ์นั้น หรือการกระทำบางอย่างเพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์นั้น อันจะทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเกิดความพึงพอใจ ดังตัวอย่าง

คืนเงิน	(ยืมเงิน)
ขับรถช้าลง	(ขับรถเร็ว)
แบ่งอาหารให้เพื่อน	(ทานไม่รอ)
เก็บโทรศัพท์มือถือที่ตกขึ้นมาวางที่เดิม	(ทำโทรศัพท์มือถือเพื่อนตก)
เบาเสียงเพลงลง, ใส่หูฟัง, ปิดเพลง, เดินหนี	(เปิดเพลงเสียงดัง)

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่าผู้ตอบเลือกกระทำบางอย่างเพื่อแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น เช่น สถานการณ์ยืมเงิน กลุ่มตัวอย่างใช้การคืนเงินผู้พูดเลยแทนการกล่าวตอบด้วยถ้อยคำ สถานการณ์ขับรถเร็วจนเป็นเหตุให้เพื่อนกล่าวประชดด้วยถ้อยคำนัยผกผัน กลุ่มตัวอย่างใช้การทำให้ช้าลงแทนการกล่าวตอบด้วยถ้อยคำ สถานการณ์ที่สั่งอาหารพร้อมกันที่โรงอาหารแล้วเพื่อนได้ทีหลัง ทำให้ผู้ตอบรับประทานอาหารโดยไม่รอเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผัน กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบใช้การแบ่งอาหารให้เพื่อนทานด้วยแทนการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผัน ในสถานการณ์ที่เกิดอุบัติเหตุทำโทรศัพท์มือถือของเพื่อนตก ก็พยายามแก้ไขสถานการณ์โดยการหยิบโทรศัพท์ที่ตกขึ้นมาวางที่เดิม และในสถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวนอันเป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าว

ถ้อยคำนี้ผกผันเพื่อประชดประชัน กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบเลือกรีวิวการแก้ไขสถานการณ์เพื่อลดความไม่พอใจของผู้พูดอย่างหลากหลายวิธี เช่น การเบาเสียงเพลงลง การปิดเพลง และการใส่หูฟัง เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบนั้นใช้วิธีการแก้ไขสถานการณ์เช่นเดียวกับการตอบด้วยถ้อยคำ แต่ต่างกันที่ตอบด้วยคำพูดหรือตอบด้วยการกระทำ เช่นในสถานการณ์การยืมเงิน จะพบทั้งการตอบด้วยการกระทำ คือการนำเงินมาคืนโดยไม่กล่าวถ้อยคำใด ๆ หรือตอบด้วยถ้อยคำ ว่า “เดียวเรานำเงินมาคืนให้นะ” เป็นต้น โดยผู้ที่เลือกตอบด้วยการกระทำโดยไม่กล่าวคำพูดใด ๆ ต่างให้เหตุผลไปในทิศทางเดียวกันว่า “การกระทำสำคัญกว่าคำพูด” “เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบได้ชัดเจนกว่าถ้อยคำ” และ “ทำให้เรื่องสิ้นสุดโดยไว”

3.2.1.2 การแสดงออกทางสีหน้าในทางบวก

การแสดงออกทางสีหน้าในทางบวกในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบเพียงกลวิธีเดียวเท่านั้น คือ การยิ้ม ซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของคนไทยที่สามารถยิ้มได้กับทุกอารมณ์ จนได้รับการขนานนามว่า “The Land of Smiles” หรือ สยามเมืองยิ้ม (Mulder, 1669) อย่างไรก็ตาม นักสังคมจิตวิทยากล่าวถึงการยิ้มว่าเป็นสิ่งพื้นฐานที่มนุษย์นิยมแสดงออกทางใบหน้า ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการแสดงออกที่ยุ่งยาก เพราะสามารถแฝงความหมายได้หลากหลาย ทั้งดีหรือร้าย ความไร้เดียงสาหรืออาการของการคิดมุ้งมิ้งหมายจะแก้แค้น (Fridlund, 1991) สอดคล้องกับเมตตา วิวัฒนากุล (2559: 261) ที่กล่าวถึงการยิ้มของคนไทยว่าเป็นอวัจนภาษาที่กำกวม และยากแก่การเข้าถึงความหมายที่แท้จริง เพราะคนไทยมีตั้งแต่ยิ้มรับ ยิ้มสู้ ยิ้มแยม อมยิ้ม ยิ้มระรื่น ยิ้มระทม ฯลฯ ในวัฒนธรรมไทยที่เน้นเรื่องการรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น เราจะพบการยิ้มแทนการปฏิเสธ ในขณะที่บางวัฒนธรรม การยิ้มที่มุมปาก ซึ่งมีลักษณะเหมือนการยิ้มทั่วไป เป็นการแสดงอารมณ์โกรธ ดังนั้นผู้ร่วมสนทนาจึงต้องตีความจากการยิ้มให้ถูกต้อง

ซึ่งในงานวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบให้เหตุผลของการยิ้มหลายประการด้วยกันคือ “ไม่รู้จะกล่าวตอบอะไร” “คิดอะไรไม่ออกเลยยิ้ม” เป็นการยิ้มที่ไม่ได้เจตนาใด ๆ แฝง “ยิ้มขำๆตอบกลับไป” เป็นการยิ้มเพื่อทำให้สถานการณ์ลดความตึงเครียดลง และ “ยิ้มรับผิด” เป็นการยิ้มเพื่อการยอมรับผิดต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

3.2.1.3 การยกมือไหว้

การยกมือไหว้ เป็นอวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มการเคลื่อนไหวทางร่างกายหรืออาการภาษา (Kinesics or body movement) (เมตตา วิวัฒนากุล, 2559: 263) ในภาษาไทย การไหว้ใช้ในหลายหน้าที่ด้วยกัน ทั้งใช้แทนการทักทาย การแสดงความเคารพ การขอบคุณและการขอโทษ ซึ่งในงานวิจัยนี้พบเพียงหน้าที่เดียวคือการไหว้แทนการขอโทษ ผู้ตอบให้เหตุผลว่าต้องการขอโทษเพื่อจะให้สถานการณ์นั้นสิ้นสุดโดยไว เป็นการยอมรับผิด และยังเห็นว่าการยกมือไหว้เพื่อขอโทษจะช่วยลดความรุนแรงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ด้วย

3.2.1.4 การหัวเราะ

บางคำตอบ กลุ่มตัวอย่างใช้การหัวเราะแทนการตอบด้วยถ้อยคำ เช่น หัวเราะแห้งๆ ข้าๆ หรือตอบเป็นเสียงหัวเราะ เช่น ครีครี อือ ฮ่าๆ 555+ เป็นต้น โดยให้เหตุผลคล้ายคลึงกับการยิ้ม กล่าวคือ “ไม่รู้จะกล่าวตอบอะไร” “หัวเราะออกมาเฉย ๆ คิดอะไรไม่ออก” เป็นการยิ้มที่ไม่ได้แฝงเจตนาใด ๆ และ “ข้าๆตอบกลับไป” เป็นการยิ้มเพื่อทำให้สถานการณ์ลดความตึงเครียดลง ในขณะที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเหตุผลอีกส่วนหนึ่งของการหัวเราะที่กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบไม่ได้กล่าวถึงคือ ต้องการกลบเกลื่อนความผิดของตนเอง เพราะผู้ตอบทราบถึงความหมายที่แฝงมากับถ้อยคำนั้นๆ ผกผันแล้วว่าเป็นการประชดประชัน แสดงถึงความไม่พอใจ อันมีสาเหตุมาจากตัวผู้ตอบเอง จึงหัวเราะเพื่อกลบเกลื่อนความผิดที่เกิดขึ้นนั้น

3.2.2 การกระทำให้สถานการณ์แย่ลง

3.2.2.1 การกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้น

การกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้น ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกระทำบางอย่างโดยไม่ใช้ถ้อยคำเพื่อทำให้สถานการณ์นั้นตึงเครียดมากขึ้น เป็นการกระทำเพื่อประชดประชันและสร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้กล่าวถ้อยคำนั้นๆ ผกผัน หรือเป็นการกระทำเพื่อระบายความไม่พอใจของผู้กล่าวตอบถ้อยคำนั้นๆ ผกผันนั่นเอง ดังตัวอย่าง

ขับรถให้เร็วขึ้นไปอีก	(ขับรถเร็ว)
เปิดเพลงเสียงดังขึ้น	(เปิดเพลงเสียงดัง)
เดินหนี	(เปิดเพลงเสียงดัง)

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่าผู้ตอบเลือกการกระทำให้สถานการณ์แย่ลง เช่น สถานการณ์ที่ซบถเร็ว จนเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ตอบใช้การซบถให้เร็วขึ้นไปอีกแทนการตอบ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้พูดถ้อยคำนัยผกผันเกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้น และในสถานการณ์ที่เปิดเพลงเสียงดังรบกวน ผู้ตอบเลือกตอบโดยใช้วิธีการเปิดเพลงเสียงดังเพิ่มขึ้นไปอีก หรือใช้การเดินหนี โดยเปิดเพลงทิ้งไว้ในห้องแบบนั้น ย่อมสร้างความไม่พอใจให้แก่เพื่อนร่วมห้องซึ่งเป็นผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันอย่างแน่นอน

ทั้งนี้ ผู้ตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยการกระทำดังกล่าวให้เหตุผลที่ต่างกันออกไปหลายประการ ส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า “ไม่พอใจที่เพื่อนพูดแบบนี้” “พูดตลกก็ได้ ไม่เห็นต้องประชดประชัน” แสดงให้เห็นว่าไม่พอใจในถ้อยคำนัยผกผันนั้นจึงกระทำการบางอย่างเพื่อประชดประชันออกไป ในขณะที่เหตุผลอีกส่วนหนึ่ง คือ “แกล้งเพื่อนเล่น ๆ” “แค่หยอกล้อกัน” “เข้าใจว่าประชด” “ไม่จริงจัง” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบเข้าใจความหมายของถ้อยคำนัยผกผันว่าเป็นการประชดประชัน แต่เลือกตอบโดยการกระทำที่ทำให้สถานการณ์นั้นแย่ลงเพราะต้องการหยอกล้อเล่นกับเพื่อนเท่านั้น

3.2.2.2 การแสดงออกทางสีหน้าในทางลบ

การแสดงออกทางสีหน้าในทางลบ ในงานวิจัยนี้ผู้ตอบพบ 3 วิธีคือ การทำหน้าบึ้ง การทำสีหน้าหน้าหนึ่งเฉย และการกรอกตาขึ้นบน (ไม่พบการยิ้มที่แสดงถึงความไม่พอใจ) กลุ่มตัวอย่างเลือกการแสดงสีหน้าต่าง ๆ เพื่อแสดงความไม่พอใจ เช่น การทำหน้าบึ้ง และการทำหน้าหนึ่ง และการกรอกตาขึ้นบน แสดงออกถึงความเบื่อหน่ายและไม่พอใจ โดยให้เหตุผลส่วนใหญ่ไปในแนวทางไม่พอใจกับถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าวออกมา เช่น “ประชดทำไม” “พูดตลกก็ได้ ไม่เห็นต้องประชดประชัน” เป็นต้น

3.3 การไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

การไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันในงานวิจัยนี้ หมายถึง การไม่แสดงถ้อยคำหรือกระทำการใด ๆ ออกมาเพื่อตอบถ้อยคำนัยผกผันในผลัดการสนทนาของตนเอง ซึ่งจากตารางที่ 3.1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจำนวน 90 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.48 ของรูปแบบการตอบทั้งหมด ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงเหตุผลในการไม่ตอบไว้หลายประการ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง และเหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.6 แสดงเหตุผลของการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันโดยการทำเฉย ๆ

เหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนี้ผกผัน แบบประชดประชัน	ความถี่การปรากฏ	ร้อยละ
เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง		
ไม่ต้องการให้เหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้น	43	47.78
ยอมรับผิด	3	3.33
คำนึงถึงความเป็นเพื่อน	2	2.22
เป็นเรื่องเล็กน้อย	2	2.22
รวมเหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง	50	55.56
เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง		
ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว	26	28.89
กลัวเสียผลประโยชน์	2	2.22
สนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่	10	11.11
รวมเหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง	38	42.22
ไม่ระบุ	2	2.22
รวม	90	100.00

จากตารางพบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเลือกการไม่ตอบตอบถ้อยคำนี้ผกผันที่มีหน้าที่ประชดประชัน ด้วยเหตุผลหลายประการด้วยกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่หนึ่งคือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง รวมไปถึงความรุนแรงของสถานการณ์ ได้แก่ เหตุผลที่ไม่ต้องการให้เหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้น เหตุผลว่ายอมรับผิด เหตุผลที่คำนึงถึงความเป็นเพื่อน และเหตุผลที่คิดว่าเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย โดยเหตุผลที่พบมากที่สุดคือ เหตุผลที่ไม่ต้องการให้เหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้น ปรากฏถึง 43 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.78 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบคำนึงถึงบรรยากาศในการสนทนาเป็นสำคัญ การใช้ถ้อยคำนี้ผกผันนั้น ถึงแม้รูปภาพจะไม่ได้แสดงความไม่พอใจโดยตรงแต่มีความหมายแฝงเพื่อประชดประชันผู้ฟัง แสดงถึงความไม่พอใจ และเมื่อกลุ่มตัวอย่างตีความได้ว่าผู้พูดเกิดความไม่พอใจ การตอบถ้อยคำนี้ผกผันนั้นไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำหรือการกระทำสิ่งอื่นอาจส่งผลให้

สถานการณ์นั้นทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างจึงมีความเห็นว่าการไม่ตอบโต้ใด ๆ จะช่วยทำให้เหตุการณ์ไม่รุนแรงเพิ่มขึ้น ส่วนเหตุผลอื่น ๆ ในกลุ่มเหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์นั้นพบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เหตุผลในกลุ่มที่สองคือ เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง ได้แก่ เหตุผลที่ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว เหตุผลว่ากลัวเสียผลประโยชน์ และเหตุผลว่าตนนั้นสนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่ เหตุผลที่พบมากที่สุดในกลุ่มนี้คือ เหตุผลที่ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว ปรากฏการใช้ 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.89 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบคิดว่าการไม่โต้ตอบใด ๆ จะทำให้สถานการณ์นั้นสิ้นสุดโดยเร็ว ส่วนเหตุผลอื่น ๆ นั้น ผู้วิจัยสังเกตว่าพบในปริมาณน้อย

เมื่อเปรียบเทียบเหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้ง 2 กลุ่มเหตุผลแล้วพบว่า มีผู้ตอบใช้เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ 50 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 55.56 มากกว่ากลุ่มเหตุผลที่คำนึงถึงตนเองซึ่งพบจำนวน 38 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.22 แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้วผู้ตอบเลือกไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นด้วยเหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ รวมไปถึงความรุนแรงของสถานการณ์มากกว่าเหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ระบุเหตุผลของการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อประชดประชันจำนวน 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 2.22

ทั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการไม่ตอบ หรือการเงียบนับเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดความไม่พอใจของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของตันเนน ซึ่งกล่าวว่าการเงียบเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ความขัดแย้งยุติลงหรือช่วยลดระดับของความขัดแย้งได้ (Tannen, 1990 อ้างถึงใน พรรณธร ครูชเนตร, 2557: 49) สอดคล้องกับนิสัยและค่านิยมในสังคมไทยที่มีความรักสงบ หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าเมื่อเกิดปัญหา และนิยมแก้ปัญหาด้วยวิธีการประนีประนอม (เคลาส์เนอร์, 2537, 2539) และยังสอดคล้องสำนวนไทยที่ว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” ที่หมายถึง พูดไปก็ไม่มีประโยชน์ นิ่งเสียดีกว่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 844) อีกด้วย โดยแต่ละเหตุผลแสดงรายละเอียดดังนี้

3.3.1 เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง

3.3.1.1 ไม่ต้องการให้เหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้น

เหตุผลของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันที่พบมากที่สุด คือ เพราะไม่ต้องการให้สถานการณ์รุนแรงไปมากกว่านี้ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าสถานการณ์ที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันนั้นทำให้สถานการณ์เกิดความตึงเครียด หากตอบกลับไปแล้วด้วยการใช้ถ้อยคำหรือการกระทำอื่น ย่อมจะทำให้สถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้นทวีความรุนแรงขึ้นไปอีก ดัง

ตัวอย่างเหตุผล “พูดอะไรไปเพื่อนก็ไม่พอใจอยู่ดี” “ไม่อยากพูดให้ทะเลาะกันเปล่าๆ” “จะได้ไม่หงุดหงิดไปกว่านี้” “ไม่อยากให้เป็นเรื่องราวใหญ่โต” แสดงให้เห็นว่าการกล่าวถ้อยคำตอบไปนั้นอาจทำให้เกิดความไม่พอใจกันได้ ซึ่งจะทำให้สถานการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้นกว่าเดิม “พูดแล้วก็ไม่มีอะไรดีขึ้นเพื่อนกำลังโกรธ” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบตีความถ้อยคำนั้นผกผันและประเมินแล้วว่า ขณะนั้นผู้พูดนั้นกำลังไม่พอใจอย่างมาก การพูดตอบไปไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

3.3.1.2 ยอมรับผิด

เหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนั้นผกผันที่มีหน้าที่เพื่อประชดประชัน คือ ผู้ตอบรู้สึกยอมรับผิดต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเลือกแสดงออกด้วยการทำเฉย ๆ แทนการตอบด้วยถ้อยคำ ซึ่งในกรณีนี้จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ผู้ตอบเป็นผู้กระทำผิด หรือกล่าวได้ว่า ผู้ตอบเป็นต้นเหตุที่ทำให้ผู้พูดรู้สึกไม่พอใจอันเป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนั้นผกผันนั้นออกมา ดังตัวอย่างเหตุผล “รู้ว่าผิดเลยเจียบไว้” “ทำผิดก็ยอมรับผิด” และ “ยอมรับผิดเอง”

3.3.1.3 คำนึ่งถึงความเป็นเพื่อน

กลุ่มตัวอย่างที่เลือกไม่ตอบถ้อยคำนั้นผกผันส่วนหนึ่งมีเหตุผลมาจาก การคำนึ่งถึงถึงความสัมพันธ์ ผู้ตอบต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์ของคำว่า “เพื่อน” ไว้จึงเลือกที่จะไม่ใช่ถ้อยคำตอบออกไป เพราะเกรงว่าการตอบด้วยถ้อยคำอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ ทำให้เพื่อนเกิดความไม่พอใจก็เป็นได้ ดังตัวอย่างเหตุผล “เห็นว่าเป็นเพื่อนกัน” และ “รักษาความสัมพันธ์ของเพื่อน”

3.3.1.4 เป็นเรื่องเล็กน้อย

เหตุผลหนึ่งของการไม่ตอบถ้อยคำนั้นผกผันแบบประชดประชันเพราะผู้ตอบเห็นว่าเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย ไม่จำเป็นจะต้องตอบถ้อยคำใด ๆ ออกมาก็ได้ สามารถปล่อยให้เรื่องนั้นผ่านไปโดยไม่ต้องโต้ตอบหรือแก้ไขสิ่งใด เช่นเหตุผลว่า “แค่นี้ไม่เป็นไร”

3.3.2 เหตุผลที่คำนึ่งถึงตนเอง

3.3.2.1 ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว

การตอบถ้อยคำนั้นผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อประชดประชันโดยการไม่ตอบเพราะต้องการให้สถานการณ์นั้นสิ้นสุดโดยเร็วเป็นเหตุผลที่พบรองลงมา กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการกล่าวตอบใด ๆ เพราะมีความเห็นว่าการกล่าวตอบนั้นจะทำให้สถานการณ์นั้นยืดเยื้อต่อไป ดังตัวอย่างเหตุผล “ไม่อยากทะเลาะด้วยให้เสียเวลา” “เจียบๆ ให้นั้นจบๆ” “ปล่อยไปก็หยุดพูดเอง” และ “เจียบๆ จะได้เปลี่ยนเรื่องคุย” แสดงว่าผู้ตอบต้องการจบการสนทนาในเรื่องดังกล่าวและเริ่มบทสนทนาในหัวข้ออื่นต่อไป

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลว่า “รำคาญ อยากให้หยุดพูดเสียที ไม่อยากพูดด้วย” นั่นก็แสดงว่าผู้ตอบรู้สึกไม่พอใจในถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าว และต้องการสิ้นสุดบทสนทนาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เหตุผลที่ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว เป็นเหตุผลที่เกิดจากมุมมองที่คำนึงถึงตนเองของผู้ตอบ แม้ว่าเหตุผลนี้อาจจะช่วยรักษาความสัมพันธ์ด้วยก็ตาม

3.3.2.2 กลัวจะเสียผลประโยชน์

กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเลือกการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบการประชดประชัน เพราะว่าผู้ตอบกลัวจะสูญเสียผลประโยชน์ที่เกิดจากถ้อยคำนัยผกผันนั้น เนื่องจากในการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา แม้ว่าผู้พูดจะไม่ได้หมายความว่าตามนั้น แต่ความหมายตามรูปภาษานั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ตอบ เช่น ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดที่ไม่ยอมคืนเงินที่ยืมไปว่า “ไม่ต้องคืนแล้วก็ได้นะ เงินนะ” ความหมายตามรูปภาษาคือผู้พูดไม่ต้องการเงินที่ยืมไปแล้ว แต่ความหมายที่แท้จริงที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร คือต้องการจะทวงเงินที่ยืมไปแล้วไม่คืนตามกำหนด ผู้ตอบเห็นว่าถ้อยคำนั้นมีความหมายตามรูปที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง (ไม่ต้องคืนเงิน) โดยไม่ได้คำนึงถึงความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำนั้น จึงเลือกที่จะทำเฉย ๆ ไม่ตอบถ้อยคำใด ๆ ดังตัวอย่างเหตุผล “กลัวว่าเพื่อนจะให้คืนเงิน” และ “เสียไปแล้วไม่ต้องคืน”

3.3.2.3 สนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่

กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งให้เหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันว่าสนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่ กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับสิ่งที่กำลังทำอยู่ในขณะนั้น โดยไม่สนใจถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าว ดังตัวอย่างเหตุผล “กำลังขับรถอยู่” ในสถานการณ์ที่ขับรถเร็วเกินไปจนเพื่อนกล่าวประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผัน เหตุผลว่า “สนใจงานที่กำลังทำ” ในสถานการณ์ที่มาสายเป็นสาเหตุให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน จึงหันไปสนใจงานที่เพื่อน ๆ นั้นกำลังทำกันอยู่ หรืออีกกรณีหนึ่ง คือ ผู้ตอบกำลังทำเป็นไม่สนใจถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าว ดังตัวอย่างเหตุผล “ทำเป็นหูทวนลม” “ทำเป็นไม่ได้ยิน” เป็นต้น พบในสถานการณ์ที่ผู้ตอบเปิดเพลงเสียงดังรบกวนเพื่อน เมื่อเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อแสดงให้รู้ว่าไม่พอใจและต้องการให้เบาเสียงเพลงลง ผู้ตอบกลับทำเฉย ๆ แสร้งไม่ได้ยินสิ่งที่พูด และเปิดเพลงเสียงดังเช่นนั้นต่อไป ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าเหตุผลนี้จะพบทั้งในกรณีที่ผู้ตอบสนใจในสิ่งอื่นจริง และในกรณีที่ผู้ตอบแสร้งทำเป็นสนใจในสิ่งอื่นหรือแสร้งทำเป็นไม่สนใจเพื่อหลีกเลี่ยงการตอบถ้อยคำนัยผกผัน

3.4 ข้อดี-ข้อดีของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสีย (pay-offs) ของกลวิธีทางภาษาที่ใช้ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันที่กลุ่มตัวอย่างใช้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงข้อดี-ข้อด้อยของกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน

กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน	ข้อดี	ข้อด้อย
1. กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ - การขอโทษ - การชี้แจงเหตุผล - การแสดงความรับผิดชอบ	- ช่วยลดความไม่พอใจของผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันได้ - เป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา	- เป็นการยอมรับว่าตนเป็นฝ่ายละเมิดผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผัน
2. กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ - การใช้ถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน - การบริภาษด้วยคำหยาบ - การตำหนิ - การตักเตือน - การปฏิเสธ	- ระบายความคับข้องใจจากการถูกประชดประชัน - การตำหนิและการตักเตือนช่วยให้ผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันทราบถึงข้อบกพร่องของตนเอง	- ทำให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มมากขึ้น - ส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ - ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของตนเอง
3. กลวิธีการหยอกล้อกลับไป - การใช้ถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ - การหยอกล้อ	- สร้างความขบขัน - ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ - เป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา	- อาจตีความได้ว่าไม่จริงจังกับสถานการณ์/ไม่สนใจถ้อยคำ - อาจทำให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มมากขึ้น
4. กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา - การตอบแบบสั้น - การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	- ยุติ/ ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ - เป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา	- อาจตีความได้ว่าไม่จริงจังกับสถานการณ์/ไม่สนใจถ้อยคำ - อาจทำให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มมากขึ้น
5. การถามย้ำเจตนาผู้พูด	- เข้าใจเจตนาที่แท้จริงของถ้อยค่านัยผกผันหลังจากสอบถามข้อมูล	- อาจตีความได้ว่าไม่จริงจังกับสถานการณ์/ไม่สนใจถ้อยคำ - อาจทำให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มมากขึ้น

จากตารางที่ 7 ทำให้เห็นว่ากลวิธีในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันทุกกลวิธีย่อมมีข้อดี-ข้อด้อยแตกต่างกัน เช่น กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ เป็นกลวิธีที่ช่วยลดความไม่พอใจของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันได้เป็นอย่างดี เป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา แต่ก็มีข้อด้อยคือ กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ เป็นการยอมรับว่าตนเป็นฝ่ายผิดที่ละเมิดผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน กลวิธีการหยอกล้อกลับไป กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา และการถามย้ำเจตนาผู้พูด มีข้อดีที่แตกต่างกันไป แต่พบว่ามีข้อด้อยเช่นเดียวกัน คือ อาจทำให้ผู้ฟังตีความได้ว่าไม่จริงจังกับสถานการณ์ หรือผู้ตอบไม่สนใจถ้อยคำที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันกล่าว

ภาพรวมของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน สามารถสรุปภาพรวมของการศึกษาได้ดังนี้

1. เมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน (sarcastic irony) ขึ้นในผลัดการสนทนาแรก ผู้พูดภาษาไทยมักเลือกที่จะตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นด้วยถ้อยคำมากที่สุดถึงร้อยละ 80.30 รองลงมาเป็นการตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น คิดเป็นร้อยละ 15.22 และเลือกไม่ตอบคู่สนทนา น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.48 ของรูปแบบการตอบทั้งหมด

2. ผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำด้วยกลวิธีที่แตกต่างกันไป แบ่งเป็น 5 กลวิธีใหญ่ 13 กลวิธีย่อย เรียงตามลำดับความถี่ ได้แก่ 1) กลวิธีการตอบแบบสุภาพ ปรากฏความถี่ของการใช้สูงถึงร้อยละ 66.93 ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย คือ การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบ 2) กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ พบร้อยละ 22.41 ประกอบด้วย 5 กลวิธีย่อย คือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน การบริภาษด้วยคำหยาบ การตำหนิ การตักเตือน และการปฏิเสธ 3) กลวิธีการหยอกล้อกลับไป พบร้อยละ 4.91 ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย คือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ และการหยอกล้อ 4) กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา พบความถี่ของการปรากฏการใช้เพียงร้อยละ 3.39 ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย คือ การตอบแบบสั้น การเปลี่ยนประเด็นสนทนา และ 5) กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด พบความถี่ของการปรากฏการใช้ต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 2.36

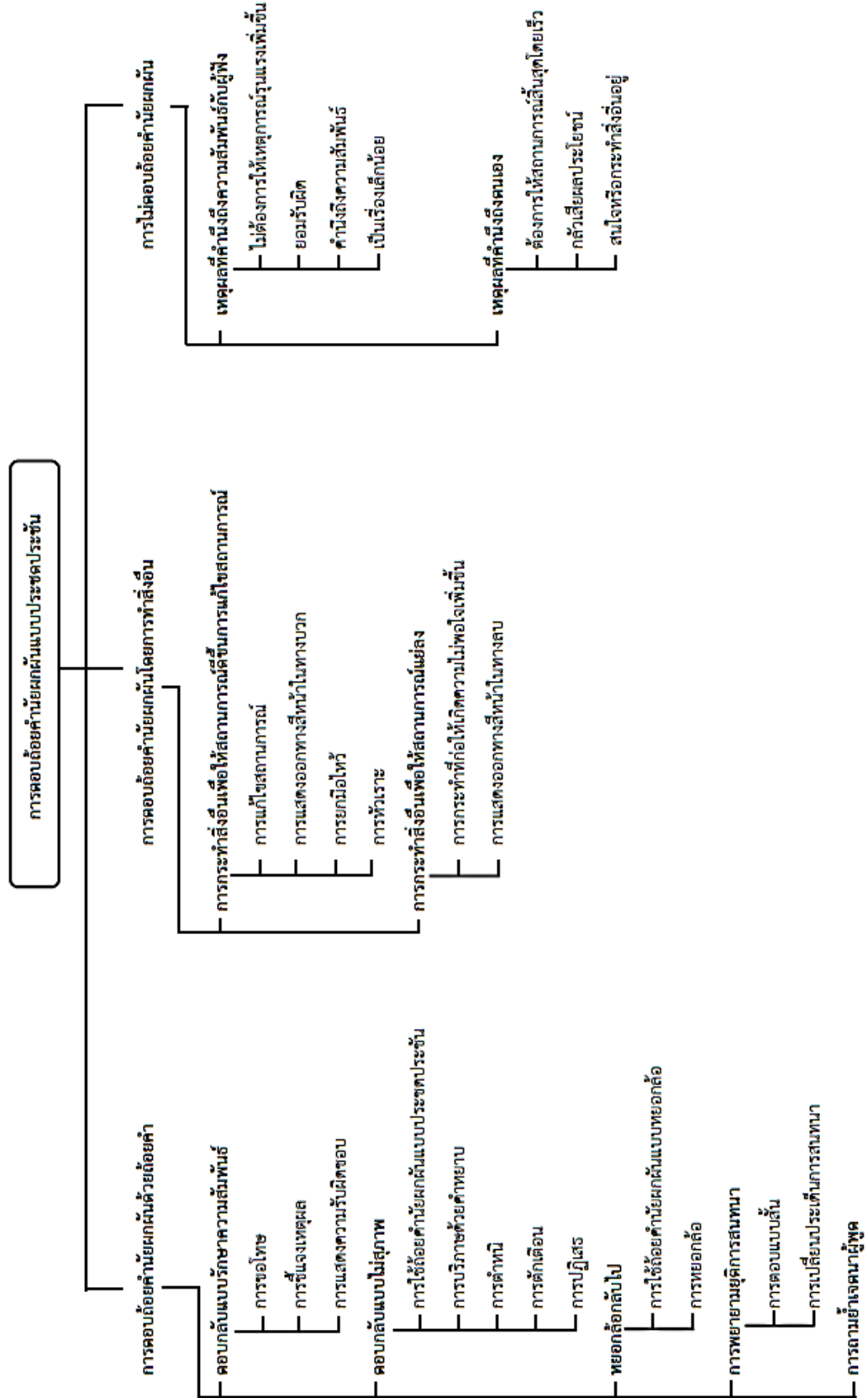
ทั้งนี้ผลการศึกษามีส่วนที่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันหลายกลวิธี กลวิธีสำคัญได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ เป็นกลวิธีในกลุ่มกลวิธีการตอบแบบสุภาพ ส่วนการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผัน และการบริภาษกลับ เป็นกลวิธีในกลุ่มกลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ

3. จากข้อมูลคำตอบพบว่า กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน คู่สนทนานิยมตอบสั้น ๆ เพียง 1-3 ถ้อยคำ และจากการศึกษาการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการตอบด้วยถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน คู่สนทนา มักใช้กลวิธีทางภาษาแบบรักษาความสัมพันธ์ร่วมกันมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้กลวิธีการขอโทษ ร่วมกับกลวิธีแบบรักษาความสัมพันธ์อื่น ๆ รองลงมาเป็นกลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพร่วมกับกลวิธีการตอบแบบสุภาพ ทั้งนี้เพื่อช่วยลดความรุนแรงของคำตอบที่ไม่สุภาพลง

4. นอกจากการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำแล้ว คู่สนทนายังใช้การตอบโดยใช้กลวิธีอื่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น และกลุ่มที่กระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์แย่ลง ซึ่งพบการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น ในความถี่สูงถึงร้อยละ 72.22 ของการตอบโดยใช้วิธีอื่นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าหากคู่สนทนาไม่กล่าวถ้อยคำตอบกลับไป คู่สนทนามักจะกระทำบางอย่างเพื่อช่วยลดความตึงเครียดของสถานการณ์หรือเป็นการกระทำที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา

5. จากข้อมูลคำตอบพบว่าผู้ที่ไม่ตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน ให้เหตุผลไว้หลายประการด้วยกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง คือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง พบร้อยละ 55.56 ได้แก่ เหตุผลที่ไม่ต้องการให้เหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้น เหตุผลว่ายอมรับผิด เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ และเหตุผลที่คิดว่าเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย เหตุผลในกลุ่มนี้พบสูงกว่าเหตุผลในกลุ่มที่สอง คือ เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง พบร้อยละ 42.22 ได้แก่ เหตุผลที่ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว เหตุผลว่ากลัวเสียผลประโยชน์ และเหตุผลว่าตนนั้นสนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะตอบกลับด้วยถ้อยคำ หรือวิธีอื่น ๆ คู่สนทนามักเลือก “รักษาความสัมพันธ์” เป็นการตอบกลับ เพราะเห็นว่าตนเป็นฝ่ายผิด ทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่สนทนาและยังต้องการรักษาความเป็นเพื่อนกับคู่สนทนาไว้ มีกรณีจำนวนน้อยที่คู่สนทนาไม่พอใจการประชดประชันนั้น

บทที่ 4

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (humorous irony) จัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้ เพื่อหยอกล้อ สร้างอารมณ์ขันเป็นหลัก มักใช้ในกลุ่มผู้ที่สนิทสนมกัน หรือในบรรยากาศที่สนุกสนานเป็นกันเองเท่านั้น จากลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อดังกล่าวซึ่งต่างจากถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน ในบทนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาว่าเมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ คู่สนทนาจะมีกลวิธีการตอบ ถ้อยคำนัยผกผันนั้นอย่างไร ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่

4.1 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

4.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

4.1.2 การปรากฏร่วมของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

4.2 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยวิธีอื่น

4.3 การไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

4.4 ข้อดี-ข้อด้อยของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด และข้อมูลจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน จำนวน 20 สถานการณ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นทำให้ได้คำตอบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 1,984 คำตอบ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์กลวิธีการตอบโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. จำแนกการตอบออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ 2) การตอบโดยวิธีอื่น และ 3) การไม่ตอบคู่สนทนา ทั้งนี้การตอบโดยใช้ถ้อยคำที่ไม่ได้กล่าวกับคู่สนทนาโดยตรง เช่น การบ่นกับตนเอง การหันไปพูดกับสิ่งอื่น การเขียนถ้อยคำตำหนิใส่กระดาษ เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่าต่างไปจากการกล่าวตอบคู่สนทนาโดยตรง จึงจัดให้เป็นการตอบโดยวิธีอื่น แสดงรายละเอียดรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	ความถี่ (จำนวนคำตอบ)	ร้อยละ (ของคำตอบทั้งหมด)
1. กล่าวตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ	1,363	68.70
2. การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น	404	20.36
3. ไม่ตอบคู่สนทนา	217	10.94
รวม	1,984	100

จากตารางที่ 8 แสดงรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกการกล่าวตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำมากที่สุดถึงร้อยละ 68.70 รองลงมาเป็นการตอบโดยวิธีอื่นพบร้อยละ 20.36 และการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อพบน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 10.94 แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีผู้พูดถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อต่อผู้ฟัง ผู้ฟังนิยมกล่าวถ้อยคำตอบคู่สนทนากลับไปมากที่สุด

2. นำคำตอบที่เป็นการตอบด้วยถ้อยคำมาแยกเป็นถ้อยคำ โดยใช้นิยามถ้อยคำ (utterance) หมายถึง ช่วงของการพูดที่คั่นด้วยความเงียบ (Hurford and Heasley, 1983: 16) เกณฑ์ที่ว่าถ้อยคำต้องมีเนื้อความสมบูรณ์ และเนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มาจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงพิจารณาการเว้นวรรคเป็นสำคัญ

3. จำแนกกลวิธี โดยใช้เกณฑ์ด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ พิจารณาจากเนื้อความ และบริบท เช่น น้ำเสียง (ที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุ) ถ้อยคำแวดล้อม และข้อมูลเพิ่มเติมที่ผู้ตอบระบุไว้ในแบบสอบถาม หรือจากการสอบถามโดยตรงกรณีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันภายหลังจากการสนทนานั้นสิ้นสุดลง

4.1 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

4.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีทางภาษารูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ จากการรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลทำให้ได้คำตอบที่สามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์ทั้งสิ้น 1,984 คำตอบ เป็นการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำนวน 1,363 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 68.70 ของวิธีการตอบทั้งหมด

สามารถแบ่งย่อยเป็นถ้อยคำโดยพิจารณาจากเนื้อความได้จำนวน 2,775 ถ้อยคำ จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจำแนกตามความหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้ตอบ โดยพิจารณาจากเหตุผลประกอบ บริบทและคำพูดแวดล้อม ซึ่งผู้ตอบอธิบายเพิ่มเติมไว้ในแบบสอบถาม และจากการสอบถามโดยตรงจากตัวอย่างสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลวิธีใหญ่ ได้แก่

- 4.1.1.1 กลวิธีการหยอกล้อกลับไป
- 4.1.1.2 กลวิธีการตอบแบบสุภาพ
- 4.1.1.3 กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา
- 4.1.1.4 กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำในงานวิจัยนี้แสดงรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	1,289	46.45	1,921	69.23
	การหยอกล้อ	551	19.86		
	การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	81	2.92		
กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	การชี้แจงเหตุผล	487	17.55	695	25.04
	การขอโทษ	176	6.34		
	การแสดงความรักดีชอบ	32	1.15		

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยแฝง แบบหยอกล้อ		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการ พยายามยุติการ สนทนา	การตอบแบบสั้น	48	1.73	85	3.06
	การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	32	1.15		
	การเปลี่ยนประเด็นสนทนา	5	0.18		
กลวิธีการตอบ แบบไม่สุภาพ	การตักเตือน	58	2.09	74	2.67
	การปฏิเสธ	16	0.58		
รวม		2,775	100.00	2,775	100.00

จากตารางที่ 9 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อของผู้พูดภาษาไทยนั้นสามารถแบ่งได้ 4 กลวิธีใหญ่ กลวิธีการหยอกล้อกลับไปพบมากที่สุดจำนวน 1,921 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 69.23 รองลงมาเป็นกลวิธีแบบสุภาพ พบการใช้ 695 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.05 ในขณะที่กลวิธีการพยายามยุติการสนทนาและกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ พบการใช้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น กลวิธีการพยายามยุติการสนทนาพบการใช้จำนวน 85 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.06 และกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ พบการใช้จำนวน 74 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.67 ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากถึงประมาณร้อยละ 70 ของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงด้วยถ้อยคำทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบหยอกล้อกลับไปมากที่สุด โดยแสดงรายละเอียดของแต่ละกลวิธีดังนี้

4.1.1.1 กลวิธีการหยอกล้อกลับไป

กลวิธีการหยอกล้อกลับไป เป็นกลวิธีที่คู่สนทนาด่าล้อเล่นกลับไป โดยมีเจตนาเพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างอารมณ์ขันและเสียงหัวเราะแก่ผู้ฟัง และยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ และความสามัคคีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น พบทั้งสิ้น 1,921 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 69.23 แบ่งเป็น 3 กลวิธีย่อย คือ การใช้ถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อ การหยอกล้อ และการใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.1.1.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (humorous irony) คือ ถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้หยอกล้อกันเล่นในกลุ่มเพื่อนสนิท ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขันและเสียงหัวเราะ โดยไม่ได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94)

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าคู่สนทนาใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเพื่อเล่นกลับไป จำแนกเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจชนิดต่าง ๆ เรียงตามลำดับความถี่ดังต่อไปนี้

ก) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมบอกกล่าว

ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมบอกกล่าว อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมการบอกกล่าว (representatives) เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อบอกเล่าหรือนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ประสบการณ์ ความคิดเห็นของตนให้ผู้อื่นทราบ (Searle, 1969) โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	เนื้อความใด ๆ ก็ได้
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้พูดมีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนความเป็นจริงของถ้อยคำนั้น 2. ไม่ชัดเจนว่าผู้ฟังจะทราบเรื่องและผู้พูดจะกล่าวได้หรือไม่
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดเชื่อในถ้อยคำที่ตนกล่าว
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นความพยายามที่จะนำเสนอเรื่องราวความเป็นจริงต่าง ๆ

(Searle, 1969: 66)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปของวัจนกรรมบอกกล่าวจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ ผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แต่ต้องการสื่อความหมายในเชิงหยอกล้อไปยังบุคคลซึ่งตกเป็นเป้า ดังตัวอย่าง

(122) “ <u>พอดีรู้สึกผอมเกินไปอยากเพิ่มน้ำหนัก</u> ”	(ทานอาหาร)
(123) “ <u>ไม่เป็นไร ผอมอยู่แล้ว</u> ”	(ทานอาหาร)
(124) “ <u>ไม่เป็นไร สวยอยู่แล้ว</u> ”	(ทานอาหาร)
(125) “ <u>เป็นคนเคี้ยวเอื้อง</u> ”	(ทานอาหาร)
(126) “ <u>ใช่ กินข้าวอร่อยมาก</u> ”	(เข้าห้องน้ำนาน)
(127) “ <u>พอดีกินเพลินไปหน่อย</u> ”	(เข้าห้องน้ำนาน)

จากตัวอย่างที่ (122)-(124) มาจากสถานการณ์รับประทานอาหารเป็นจำนวนมากและนานจนเพื่อนต้องรอ เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ” ผู้ตอบเลือกใช้วิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมบอกกล่าว “พอดีรู้สึกผอมเกินไปอยากเพิ่มน้ำหนัก” “ไม่เป็นไร ผอมอยู่แล้ว” และ “ไม่เป็นไร สวยอยู่แล้ว” ซึ่งการตอบดังกล่าวนี้ผู้ตอบก็มีได้เชื่อในสิ่งที่กล่าวว่าตนนั้น ผอมอยู่แล้ว หรือ สวยอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการหยอกล้อกลับไปเท่านั้น

ตัวอย่างที่ (125) สถานการณ์ที่ผู้ตอบรับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอนั้น ผู้ตอบกล่าวว่า “เป็นคนเคี้ยวเอื้อง” หากดูจากความหมายแล้วเหมือนเป็นการตำหนิตนเอง เพราะ “เคี้ยวเอื้อง” เป็นคำที่ไว้ใช้สำหรับสัตว์เคี้ยวเอื้อง ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง โดยทั่วไปมักหมายถึง “กระบือ” หรือ “โค” ซึ่งมีลักษณะการกิน คือ เคี้ยวอาหารอย่างช้าๆ และเมื่อกินอาหารเข้าไปแล้วก็จะสำรอกออกมาเคี้ยวให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่ง และสัตว์ทั้งสองชนิดนี้ยังมีความหมายแฝงว่า “โง่เขลา” อีกด้วย ดังนั้นคำว่า “เคี้ยวเอื้อง” จึงไม่ใช่คำที่ใช้กับคน การกล่าวว่าตนเองเป็นคนเคี้ยวเอื้อง จึงเหมือนเป็นการตำหนิตนเอง แต่ในบริบทที่พูดกับเพื่อนสนิทแล้ว ผู้วิจัยมองว่าการตำหนิตนเองเป็นการหยอกล้อกันเล่นเพื่อความขบขัน สื่อความหมายว่ามีได้โกรธเคืองใด ๆ และมองเป็นเรื่องตลกขบขันสามารถหยอกล้อพูดเล่นกันได้

ในตัวอย่างที่ (126) และ (127) สถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำนาน จนเพื่อนกล่าวหยอกล้อว่า “หายไปเสียนาน อิมเลยไหมล่ะ” และผู้ตอบกล่าวว่า “ใช่ กินอร่อยมาก” และ “พอดีกินเพลินไปหน่อย” เป็นการตอบในสิ่งที่เป็นไปได้เช่นเดียวกันเพราะ อูจจาละ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สามารถรับประทานได้ การตอบเช่นนี้เป็นเพียงการหยอกล้อเพื่อนกลับไปเท่านั้น

สถานการณ์หยอกล้อเรื่องการแต่งตัว พบการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมบอกกล่าวเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่าง

(128) “ <u>จะไปเมืองคานส์ เป็นชมพู่อารยา</u> ”	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
(129) “ <u>ลอนดอนจ้า</u> ”	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
(130) “ <u>ไม่รู้อะไรซะแล้ว เค้าจะไปเจดิสิงโต เป็นแป๊ะยิ้ม</u> ”	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
(131) “ <u>เนี่ย พารากอนโทรมาชวนไปเดินแบบ</u> ”	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)

จากตัวอย่างที่ (128)-(131) เป็นสถานการณ์แต่งตัวดีผิดไปจากปกติ เพื่อนจึงกล่าว ถ้อยคำนัยผกผันหยอกล้อว่า “จะไปเดินงานพรมแดงที่ไหนจะวันนี้” ตัวอย่าง (128) “จะไปเมืองคานส์ เป็นชมพู่อารยา” เป็นการกล่าวถึงการไปเดินแบบบนพรมแดงในเทศกาลงานภาพยนตร์นานาชาติ ที่เมืองคานส์

ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งนักแสดงหญิงของไทยที่ได้ไปร่วมเดินแบบในงานดังกล่าว คือ อารยา เอ ฮาร์เก็ต ชื่อเล่นว่า “ชมพู่” จากการตอบโดยให้ตนเองกลายเป็นนักแสดงที่ไปร่วมงานดังกล่าวนั้น เป็นการกล่าวถึงในสิ่งที่เป็นไปได้เพื่อสื่อนัยผกผันหยอกล้อกับเพื่อนเพื่อสร้างความสนุกสนานเท่านั้น เช่นเดียวกับตัวอย่าง (129)-(131) การตอบว่าจะไปเดินแบบที่ลอนดอน จะไปเซดสิงโต และจะไปเดินแบบที่ห้างสรรพสินค้า สยามพารากอน เมื่อพิจารณาจากบริบทแล้วล้วนแต่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ผู้ตอบเพียงต้องการหยอกล้อเล่นกับเพื่อนเท่านั้น

ข) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการถามจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้้นำ (directives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการข้อมูลจากคำตอบจากผู้ฟัง โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	ข้อเสนอใด ๆ หรือหน้าที่ของข้อเสนอ
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้พูดไม่รู้คำตอบ 2. ไม่ชัดเจนทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะให้ข้อมูลถ้าผู้พูดไม่ถามในขณะนั้น
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดต้องการข้อมูลจากผู้ฟัง
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นความพยายามเอาข้อมูลจากผู้ฟัง

(Searle, 1969: 66)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถามจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ คำถามที่ผู้พูดมิได้ต้องการข้อมูลคำตอบจากผู้ฟัง แต่มีเจตนาที่ต้องการหยอกล้อผู้ฟังเท่านั้น ซึ่งในที่นี้ก็คือการหยอกล้อกลับไปยังผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ดังตัวอย่าง

(132) “ลมพัดเย็นดี <u>แล้วข้างบนล่ะเป็นอย่างไรบ้าง</u> ”	(ความสูง)
(133) “ <u>อากาศข้างบนสดชื่นดีไหม</u> ”	(ความสูง)
(134) “ <u>เรามาพรั่งนี้ได้หรือ</u> ”	(มาสาย)
(135) “ <u>อยากไปอิมด้วยกันไหมล่ะ</u> ”	(เข้าห้องน้ำนาน)
(136) “ <u>เป็นไงล่ะ สวยใช่ปะล่ะ</u> ”	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)

ตัวอย่าง (132)-(136) เป็นการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปคำถามที่มีได้ต้องการคำตอบ ตัวอย่างที่ (132) และ (133) สถานการณ์ที่เพื่อนหยอกล้อเรื่องความสูง โดยกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน “อากาศข้างล่างเป็นอย่างไรบ้าง” เพื่อหยอกล้อเพื่อนที่สูงน้อยกว่ามาตรฐาน ผู้ตอบเลือกใช้กลวิธีการ

ตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม “แล้วข้างบนล่ะเป็นอย่างไรบ้าง” “อากาศข้างบนสดชื่นดีไหม” เป็นคำถามที่ไม่ได้ต้องการคำตอบว่าสภาพอากาศข้างบนนั้นเป็นอย่างไรบ้าง เพราะผู้ตอบทราบดีว่า “อากาศทั้งด้านบนและด้านล่าง” ที่กำลังกล่าวถึงนั้นเป็นอากาศเดียวกัน ย่อมมีลักษณะเหมือนกับที่ตนอยู่ เพียงแต่ต้องการหยอกล้อเพื่อสร้างอารมณ์ขันกลับไปยังผลัดแรก

ตัวอย่างที่ (134) เป็นสถานการณ์มาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “มาจนปานนี้ ทำไมไม่มาพุงนี้เลยล่ะ” ซึ่งผู้พูดเองก็มีได้ต้องการนะทำให้กระทำเช่นนั้นจริง ๆ เพียงแต่หยอกล้อที่เพื่อนมาช้ากว่าตนเป็นเวลาเวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้ตอบใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม “เรามาพุงนี้ได้หรือ” ผู้ตอบมิได้มีเจตนาจะถามว่ามาพุงนี้ได้จริงหรือไม่ เพราะผู้ตอบทราบอยู่แล้วว่าผู้พูดนั้นเพียงแค่หยอกล้อจึงหยอกล้อกลับไปเช่นกัน

ตัวอย่างที่ (135) เป็นสถานการณ์ผู้ตอบเข้าห้องน้ำนานกว่าปกติ เป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “หายไปเสียนาน อิมเลยไหมล่ะ” เพื่อหยอกล้อที่เพื่อนไปเข้าห้องน้ำนาน ผู้ตอบใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม “อยากไปอิมด้วยกันไหมล่ะ” ผู้ตอบตีความสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันกล่าวถึง “อิม” ในบริบทนี้คือหยอกล้อว่าผู้ตอบเข้าไปรับประทาน “อุจจาระ” ในห้องน้ำจนอิม จึงถามว่าต้องการรับประทาน “อุจจาระ” กับตนด้วยหรือไม่ ซึ่งเป็นการตอบที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจเพราะ ผู้ตอบนั้นมิได้ต้องการคำตอบว่าจะไปด้วยกันหรือไม่ เพียงแต่ต้องการหยอกล้อกลับไปเท่านั้น

ตัวอย่างที่ (136) สถานการณ์ที่แต่งตัวดีผิดไปจากปกติจนเพื่อหยอกล้อว่า “จะไปแต่งงานพรหมแดงที่ไหนจะวันนี้” ผู้ตอบใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม “เป็นไงล่ะ สวยใช่ปะล่ะ” ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ กล่าวคือ มิได้ต้องการคำตอบว่าการแต่งตัวของผู้ตอบนั้นสวยหรือไม่ เพียงแต่ต้องการหยอกล้อด้วยถ้อยคำนัยผกผันเพื่อสร้างอารมณ์ขันกลับไป

ค) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการแนะนำ

ตามแนวคิดของเซอร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการแนะนำ จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives) เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดเชื่อว่าสิ่งที่ตนแนะนำนั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	การกระทำของผู้ฟังในอนาคต
เงื่อนไขเบื้องต้น	1. ผู้ฟังมีเหตุผลที่ทำให้เชื่อว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟัง

2. ไม่ชัดเจนทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะกระทำตาม

แนวทางที่ผู้พูดแนะนำในสถานการณ์ปกติ

เงื่อนไขความจริงใจ

ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังจะได้รับประโยชน์

เงื่อนไขจำเป็น

จัดเป็นการกระทำที่มุ่งผลให้เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังมากที่สุด

(Searle, 1969: 67)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปแบบวัจนกรรมการแนะนำจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ ถ้อยคำที่ผู้พูดแนะนำในสิ่งที่ผู้พูดมิได้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟัง ดังตัวอย่าง

(137) “ไปชิมตุ๋มมันดินนะ”

(เข้าห้องน้ำน่าน)

ตัวอย่างที่ (137) มาจากสถานการณ์เข้าห้องน้ำน่านจนสาเหตุให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน “หายไปเสียนาน อิมเลยไหมล่ะ” เพื่อหยอกล้อเพื่อนที่เข้าห้องน้ำน่าน ผู้ตอบจึงใช้กลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปแบบวัจนกรรมการแนะนำ “ไปชิมตุ๋มมันดินนะ” ตามรูปภาพเป็นการแนะนำให้ผู้ฟังว่า “การรับประทานอุจจาระเป็นเรื่องที่ดี” ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในผลัดแรกสื่อถึง แต่ในความเป็นจริงผู้ตอบมิได้มีเจตนาให้ทำตามที่แนะนำ เพียงแต่ต้องการหยอกล้อกลับไปเท่านั้น

ง) ถ้อยคำนัยผกผันในรูปแบบวัจนกรรมการขอบคุณ

ตามแนวคิดของเซอร์ล (Searle, 1969) วัจนกรรมการขอบคุณเป็นวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดรู้สึกขอบคุณ และซาบซึ้งในบุญคุณในสิ่งที่ผู้ฟังกระทำ โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้

เงื่อนไขเนื้อความ

การกระทำของผู้ฟังในอดีต

เงื่อนไขเบื้องต้น

การกระทำนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้พูด และผู้พูดก็เชื่อเช่นนั้น

เงื่อนไขความจริงใจ

ผู้พูดรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและซาบซึ้งต่อการกระทำนั้น

เงื่อนไขจำเป็น

จัดเป็นถ้อยคำแสดงความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและซาบซึ้ง

(Searle, 1969: 67 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 27)

ดังนั้นถ้อยคำนัยผกผันในรูปของวัจนกรรมการขอบคุณจึงเป็นวัจนกรรมที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) กล่าวคือ เป็นการกล่าวขอบคุณโดยมิได้รู้สึกขอบคุณในการ

กระทำ และปราศจากความซาบซึ้งในบุญคุณ การขอบคุณซึ่งมีเจตนาเพื่อหยอกล้อกันระหว่างเพื่อน นั้นช่วยสร้างความสนิทสนม และยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วย ดังตัวอย่าง

(138) “ขอบคุณนะที่ซิม” (แต่งตัวดีกว่าปกติ)

ตัวอย่างที่ (138) มาจากสถานการณ์แต่งตัวดีผิดไปจากปกติ เพื่อนจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “จะไปเดินงานพรมแดงที่ไหนจะวันนี้” ซึ่งผู้พูดเองก็ได้ต้องการข้อมูลคำตอบจริงเพียงแต่หยอกล้อผู้ตอบเรื่องการแต่งตัวเท่านั้น คู่สนทนาจึงตอบว่า “ขอบคุณนะที่ซิม” เป็นการตอบกลับด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณโดยที่ผู้ตอบมิได้รู้สึกขอบคุณ และซาบซึ้งในบุญคุณของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเลย เพียงแต่เป็นการหยอกล้อกลับไปเช่นกัน

4.1.1.1.2 การหยอกล้อ

การหยอกล้อ ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีการพูดยั่วล้อที่ทำให้บรรยากาศในสถานการณ์นั้นเกิดความสนุกสนาน เป็นการสร้างอารมณ์ขัน สร้างเสียงหัวเราะในกลุ่มเพื่อน โดยใช้วิธีการพูดยั่วล้อ นอกจากนี้การพูดหยอกล้อยังช่วยให้บรรยากาศในการสนทนาลดความตึงเครียดลงได้ การหยอกล้อเป็นกลวิธีที่อยู่บนพื้นฐานของกรอบการเล่น (playful frame) คู่สนทนาทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสนทนานั้นเป็นเรื่องเล่น ๆ ไม่ใช่เรื่องจริงจัง และไม่มีผลต่อชีวิตจริง (นารีรัตน์ บุญช่วย, 2540 อ้างถึงใน ศิริพร ภัคติผาสุข, 2549: 136) พบการใช้กลวิธีการหยอกล้อทั้งสิ้น 551 คิดเป็นร้อยละ 19.86 สามารถแบ่งเป็นกลวิธีย่อยได้ดังนี้

ก) การหยอกล้อโดยการใช้ถ้อยคำระบุชัดเจน

การหยอกล้อโดยการใช้ถ้อยคำระบุชัดเจน เป็นการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำโดยการพูดยั่วล้อ และมีคำสื่อเจตนาหยอกล้อชัดเจน เช่นคำว่า “ล้อเล่น” “หยอก” อยู่ในถ้อยคำนั้น การใช้กลวิธีการหยอกล้อโดยการใช้ถ้อยคำระบุชัดเจนพบจำนวน 22 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.79 ดังตัวอย่าง

(139) “จริงเหรวะ งั้นเดี๋ยวสั่งเพิ่มแป็บ ล้อเล่น!” (ทานอาหาร)

(140) “กลับละงั้น หยอกๆ” (มาสาย)

แม้ว่าลักษณะของถ้อยคำหยอกล้อจะมีความใกล้เคียงกับถ้อยคำนัยผกผัน เช่นตัวอย่าง (139) “งั้นเดี๋ยวสั่งเพิ่มแป็บ” มีลักษณะเช่นเดียวกับถ้อยคำนัยผกผัน สื่อความหมายตรงข้ามกับความหมายตามรูปภาษา กล่าวคือผู้ตอบมิได้ตั้งใจจะสั่งอาหารเพิ่มดังที่กล่าวไว้ แต่เนื่องจากการใช้คำว่า “ล้อเล่น” เพื่อแสดงว่าผู้ตอบมิได้หมายความว่าเช่นนั้นจริง เพียงแต่ต้องการกล่าวยั่วล้อกลับไปเท่านั้น ผู้วิจัยจึงจัดให้อยู่ในกลวิธีการหยอกล้อ เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่ (140) สถานการณ์ที่มาซ้ำกว่าเวลา

นัดหมาย เมื่อเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อ “มาจนปานนี้ ทำไมไม่มาพุงนี้เลยล่ะ” ผู้ตอบจึงหยอกล้อกลับไปว่า “กลับละงั้น หยอก ๆ” ซึ่งผู้ตอบมิได้ต้องการจะกลับจริง ๆ เพียงแต่หยอกล้อกลับไปเท่านั้น โดยระบุถ้อยคำแสดงเจตนาหยอกล้อชัดเจนว่า “หยอกๆ” ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง เล่นหรือล้อโดยไม่จริงจัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1307)

ข) การหยอกล้อโดยการร้องเพลง

การหยอกล้อโดยการร้องเพลงเป็นกลวิธีทางภาษาที่มีความพิเศษคือ มีจังหวะ และทำนอง การตอบด้วยการนำบทเพลงมาร้องแทนการใช้คำพูดปกติ ถือเป็นการสร้างความขบขัน หยอกล้อผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อให้คลายความตึงเครียดลงได้ อีกทั้งเนื้อร้องยังชี้แจงเหตุผลของกระอันเป็นสาเหตุให้เกิดการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากพิจารณาตามทฤษฎีอารมณ์ขันแล้ว การสนทนาที่ผลัดแรกเป็นถ้อยคำปกติ แต่ผลัดที่สองกลับร้องเพลงตอบกลับมา การรับรู้ถึงความไม่เข้ากันนี้ (incongruity) ก่อให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นได้ การใช้กลวิธีการหยอกล้อโดยการร้องเพลงพบจำนวน 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.54 ดังตัวอย่าง

(141) “ มาแล้วยังดีกว่ามาช้า มาช้ายังดีกว่าไม่มา ” (มาสาย)

ตัวอย่างที่ (141) เป็นการร้องบทเพลงที่มีชื่อว่า เหลวไหล ของศิลปิน มอส ปฏิภาณ ปฐวิภานต์ แม้ว่าเพลงที่ผู้ตอบตัดตอนมาร้องนั้นจะเป็นเพลงที่มีมาตั้งแต่พุทธศักราช 2537 แต่เนื้อร้องท่อนที่ตัดมาประกอบกับจังหวะเพลงนั้นมีเนื้อหาหยอกล้อแสดงให้เห็นว่า การมาสายนั้นก็ยิ่งดีกว่าไม่มาเลย

(142) “ ป. ปลานั่นหายาก ต้องล่าบากออกเรือไป... เสียตายของอะ เหลือกก็ทิ้ง อุตส่าห์ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่านะนี่ อีอิ ” (ทานอาหาร)

ตัวอย่าง (142) เป็นการร้องบทอาขยาน ซึ่งมีลักษณะพิเศษ มีจังหวะและทำนองคล้ายกับการร้องเพลง ผู้วิจัยจึงจัดให้เป็นการหยอกล้อด้วยการร้องเพลงเช่นเดียวกัน บทอาขยาน “ป. ปลานั่นหายาก ต้องล่าบากออกเรือไป” ดัดแปลงมาจากบทอาขยาน วิชาเหมือนสินค้ำ ในบทเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยบทอาขยาน “ป. ปลานั่นหายาก ต้องล่าบากออกเรือไป” ถูกนำมาใช้ประกอบในโฆษณาทางโทรทัศน์ สื่อความหมายถึงการประหยัดพลังงาน รู้จักการประหยัด เปรียบเสมือนว่าผู้ตอบถ้อยคำนัยผกผันต้องการชี้แจงถึงเหตุผลของการรับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอนั้น เพราะเสียตายอาหารที่เหลืออยู่ การรับประทานอาหารให้หมดนั้นถือเป็นการช่วยประหยัดพลังงานวิธีหนึ่ง

ค) การหยอกล้อโดยการสร้างตอบข้อมูล

การหยอกล้อโดยการสร้างตอบข้อมูล เป็นการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยการกล่าวให้ข้อมูลหรือกล่าวตอบในสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันกล่าวในผลัดแรกซึ่งเป็นประโยคคำถามหรือประโยคอื่น ๆ การให้ข้อมูลเช่นนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นการหยอกล้อกลับไปรูปแบบหนึ่ง และถือเป็นการหยอกล้อกันภายใต้กรอบการเล่น (Playful frame) ทั้งผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันและผู้กล่าวตอบมีการรับรู้และความเข้าใจร่วมกันว่าเพื่อที่กำลังสนทนาอยู่นั้นเป็นการหยอกล้อกัน เป็นเรื่องล้อเล่น ไม่ใช่เรื่องจริง การใช้กลวิธีการหยอกล้อโดยการสร้างตอบข้อมูลพบจำนวน 488 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.59 ดังตัวอย่าง

(143) “ <u>ก๊อบอุ๋นดินะ</u> แล้วข้างบนเป็นไงบ้าง”	(ความสูง)
(144) “ <u>เย็นสบายดี อากาศปลอดโปร่ง</u> ”	(ความสูง)
(145) “ <u>สบายดีแต่ร้อนไปหน่อย</u> ”	(ความสูง)
(146) “ <u>เย็นดีเพื่อน</u> ”	(ความสูง)
(147) “ <u>ตัวเล็กสเปกหนุ่ม</u> ”	(ความสูง)

กลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถามนิยมใช้กลวิธีการหยอกล้อโดยการสร้างตอบข้อมูลในสถานการณ์ที่หยอกล้อเรื่องความสูงเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างที่ (143)-(146) เป็นการตอบคำถามโดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพอากาศบริเวณที่ตนอยู่แตกต่างกัน เช่น “ก๊อบอุ๋นดินะ” “เย็นสบายดี อากาศปลอดโปร่ง” “สบายดีแต่ร้อนไปหน่อย” และ “เย็นดีเพื่อน” ซึ่งเป็นการตอบบนพื้นฐานของกรอบการเล่น (Playful frame) ทั้งผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันและผู้กล่าวตอบมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสอบถามเรื่องสภาพอากาศบริเวณที่ยืนอยู่นั้นเป็นการหยอกล้อเล่นกันระหว่างเพื่อน เพราะทั้งสองฝ่ายต่างทราบดีว่าอากาศที่กำลังกล่าวถึงนั้นอยู่ในชั้นบรรยากาศเดียวกัน มิได้แตกต่างกัน ในขณะที่ตัวอย่าง (147) ผู้ตอบเข้าใจเจตนาที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันต้องการหยอกล้อตนเรื่องความสูง จึงกล่าวตอบโดยการให้ข้อมูลว่า “ตัวเล็กสเปกหนุ่ม” ซึ่งการคุยล้อเล่นกลับไปว่าถึงแม้ผู้ตอบจะตัวเล็กแต่ผู้หญิงตัวเล็กนั้นเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชายส่วนใหญ่

การตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยกลวิธีการหยอกล้อกลับไปนั้นก็มีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน กล่าวคือ ทั้งสองกลวิธีนี้สร้างความขบขัน ภายใต้กรอบการเล่น (Playful frame) ร่วมกัน จึงสามารถตีความได้ว่าเป็นเพียงการ “ตบมุก” กลับไปเพื่อหยอกล้อเล่นกันระหว่างเพื่อน ส่วนลักษณะที่แตกต่างกันคือ การหยอกล้อจะเป็นถ้อยคำที่สื่อความหมายตามรูปภาษานั้นจริง กล่าวคือผู้ตอบต้องการให้ผู้ฟังเชื่อแบบนั้น เป็นการให้ข้อมูลความจริงในสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน

ในผลัดแรกนั้นไม่ได้ต้องการคำตอบ ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผันจะเป็นการตอบคำถามหรือให้ข้อมูลที่สื่อเจตนาผิดไปจากรูปภาษาที่ปรากฏ

4.1.1.1.3 การใช้คำหยาบแทนความสนิทสนม

คำหยาบ หมายถึง ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ไม่เรียบร้อย และไม่ควรพูดหรือใช้สื่อสาร โดยเฉพาะในวิธภาษาทางการ ซึ่งเป็นภาษาที่ผู้พูดเลือกใช้เพื่อสื่อสารในสถานการณ์ที่เป็นทางการ (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2547: 13) จากความหมายของคำหยาบแสดงให้เห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว คำหยาบใช้เพื่อแสดงความรู้สึกไม่พอใจ เพื่อคุกคามหรือโจมตีผู้ฟังให้เจ็บใจ และรู้สึกสำนึกผิดต่อสิ่งที่ตนกระทำ

แต่ทว่าในสถานการณ์ที่เป็นสนทนาหยอกล้อกับระหว่างเพื่อน หรือสนทนาเฉพาะกลุ่มที่มีความสนิทสนมกัน “คำหยาบ” จะถูกนำมาใช้เพื่อการสื่อสารทั่วไป แสดงถึงความสนิทสนมกันเท่านั้น มิได้สื่อเจตนาบริภาษ หรือแสดงความรู้สึกไม่พอใจใด ๆ ต่อคู่สนทนา และยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาอีกด้วย พบการใช้คำหยาบแทนความสนิทสนมจำนวน 81 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.92 ดังตัวอย่าง

(148) “ <u>อืดอกกกกกกกก</u> ”	(ทานอาหาร)
(149) “ <u>ฟาย</u> ยังแตกไม่หมดเลย”	(ทานอาหาร)
(150) “ <u>อึเหี้ย</u> อย่าเร่ง”	(ทานอาหาร)
(151) “ <u>ไอ้บ้า</u> ไม่ใช่ฝึกระสือชะหน่อย”	(เข้าห้องน้ำ)

จากตัวอย่างที่ (148) สถานการณ์ที่ผู้ตอบรับประทานอาหารจำนวนมาก และรับประทานนานจนเพื่อนต้องรอ เพื่อจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อผู้ตอบ “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ” ผู้ตอบกล่าวว่า “อืดอกกกกกกกก” ซึ่งคำนี้เป็นคำหยาบที่ไม่สุภาพชัดเจน เป็นคำที่ใช้คำผู้หญิง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1417) จากรูปภาษาแล้วการตอบเช่นนี้เป็นการบริภาษ เพื่อแสดงความรู้สึกไม่พอใจที่ผู้ตอบถูกเพื่อนหยอกล้อ แต่หากพิจารณาจากบริบท ซึ่งเป็นการสนทนาดังกล่าวระหว่างเพื่อน ประกอบกับการลากเสียงของถ้อยคำ และผู้ตอบยังให้เหตุผลของการตอบว่า “หยอกล้อกลับไป” ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการตอบด้วยคำหยาบดังกล่าวนี้เป็นเพียงการแสดงความสนิทสนมเพื่อหยอกล้อเพื่อนกลับไปเท่านั้น มิได้มีเจตนาจะด่าผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันแต่อย่างใด

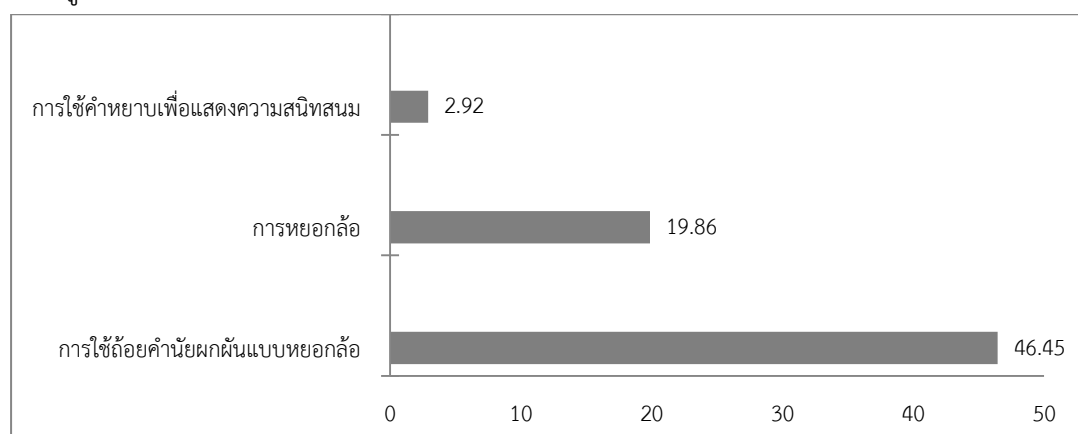
ตัวอย่างที่ (149) สถานการณ์ที่รับประทานอาหารร่วมกับเพื่อนเช่นเดียวกัน ผู้ตอบกล่าวว่า “ฟาย ยังแตกไม่หมดเลย” เป็นการใช้คำหยาบร่วมกับการชี้แจงเหตุผล คำว่า “ฟาย” ในที่นี้ดัดแปลงมาจากคำว่า “ควาย” ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง โดยปริยายมักหมายความว่า คนโง่ คนเชื่อ

หรือคนตัวใหญ่แต่ไม่ฉลาด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 243) เป็นคำหยาบชนิดหนึ่ง แต่หากพิจารณาจากบริบทและเจตนาของผู้ตอบแล้ว คำว่า “พาย” เป็นเพียงการพูดเล่นระหว่างเพื่อน โดยมีได้มีเจตนาจะบริภาษผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เช่นเดียวกับตัวอย่าง (150) “อึเหี้ยยย อย่าเร่ง” คำว่า “เหี้ย” เป็นชื่อของสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่งในสกุลเดียวกับตะกวด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1352) ใช้สื่อความหมายถึงน่ารังเกียจ โขคร้าย อับมงคล จากสาเหตุความเชื่อของคนไทยที่ว่าหากสัตว์ชนิดนี้ขึ้นเรือนใครแล้วจะเกิดความอับมงคลขึ้น (รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร, 2529: 112) ดังนั้น หากพิจารณาจากรูปภาษา การใช้คำว่า “อึเหี้ย” จึงเป็นการใช้คำหยาบเพื่อบริภาษผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันอย่างชัดเจน แต่หากพิจารณาบริบทของการสนทนาระหว่างเพื่อน และเหตุผลที่ผู้ตอบระบุว่า “หยอกล้อกลับไป” ถ้อยคำนี้จึงเป็นเพียงการพูดเล่นระหว่างเพื่อนเท่านั้น

ตัวอย่างที่ (151) สถานการณ์ที่เพื่อนหยอกล้อเรื่องเข้าห้องน้ำนาน ผู้ตอบใช้คำหยาบว่า “ไอ้บ้า” คำว่า “บ้า” หมายถึง เสียสติหรือวิกลจริต เมื่อนำคำว่า “ไอ้” มาประกอบหน้าคำเป็น “ไอ้บ้า” ยิ่งช่วยเน้นในเชิงบริภาษแสดงถึงความไม่พอใจ เป็นการกล่าวว่าผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นเสียสติ แต่ในบริบทที่เป็นการสนทนากันระหว่างเพื่อน ผู้วิจัยมองว่าเป็นเพียงการพูดเล่นระหว่างเพื่อน โดยมีได้มีเจตนาจะบริภาษผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันแต่อย่างไร

ทั้งนี้ในการพิจารณาถ้อยคำว่าเป็นคำหยาบเพื่อแสดงเจตนาใดนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์จากบริบท ซึ่งเป็นการสนทนากันระหว่างเพื่อน ภายใต้กรอบการเล่น (Playful frame) ทั้งสองฝ่ายมีความรับรู้ร่วมกันว่าเป็นเพียงการพูดเล่น ไม่ใช่เรื่องจริง เป็นการสนทนาเพื่อสร้างความขบขัน และเสียงหัวเราะ ประกอบกับเหตุผลที่ผู้ตอบได้ชี้แจงไว้ว่าเป็นเพียงการล้อเล่นกลับไป ไม่ได้รู้สึกโกรธเคืองหรือไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันดังกล่าว

แผนภูมิที่ 4 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการหยอกล้อกลับไป

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีกลวิธีการหยอกล้อกลับไป แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการหยอกล้อกลับไปที่พบมากที่สุดคือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ รองลงมาคือ การหยอกล้อ และการใช้คำหยาบแทนความสนิทสนมตามลำดับ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่ปรากฏการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อมีความถี่สูงสุด เป็นเพราะเมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเกิดขึ้น ผู้ตอบวิเคราะห์ได้ว่าสถานการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นการหยอกล้อกันเล่นเพื่อความสนุกสนาน ขบขัน ระหว่างเพื่อน จึงใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อกลับไปเช่นเดียวกัน เพื่อให้สถานการณ์นั้นดำเนินต่อไปอย่างสนุกสนาน สร้างเสียงหัวเราะภายใต้กรอบการเล่น (playful frame) ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสนทนาเป็นการเล่น ๆ ไม่ใช่เรื่องจริงจัง และไม่มีผลต่อชีวิตจริง

4.1.1.2 กลวิธีการตอบแบบสุภาพ

กลวิธีการตอบแบบสุภาพ หมายถึง กลวิธีการตอบที่ช่วยลดความขุ่นข้องใจของคู่สนทนา และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง (Brown and Levinson, 1978, 1987) อีกทั้งยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีด้วยการใช้กลวิธีทางภาษาที่ประนีประนอม ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ พบทั้งสิ้น 695 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.04 แบ่งเป็นกลวิธีย่อยได้ 3 กลวิธีย่อย คือ การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ และการแสดงความรับผิดชอบ แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.1.2.1 การชี้แจงเหตุผล

การชี้แจงเหตุผล ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกล่าวถึงเหตุผลบางประการของผู้ตอบที่ต้องการให้ผู้ฟังรับรู้ว่าคุณตอบมีความจำเป็นที่ต้องกระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยกลวิธีการชี้แจงเหตุผลนั้นเป็นการแสดงว่าคุณตอบต้องการชี้แจงถึงสาเหตุของการกระทำที่ก่อให้เกิดการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นขึ้นมา กลวิธีการชี้แจงเหตุผลพบจำนวน 487 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.55 ซึ่งการชี้แจงเหตุผลของการกระทำนั้นผู้ตอบอาจใช้เหตุผลแบบกว้างหรือเหตุผลแบบเจาะจงก็ได้ ดังตัวอย่าง

(152) “ <u>ติดธุระนะเลยมาช้า</u> ขอโทษที”	(มาสาย)
(153) “ <u>ตื่นสาย</u> ”	(มาสาย)
(154) “ขอโทษ <u>ไม่ได้ตั้งใจให้เป็นแบบนี้</u> ”	(มาสาย)
(155) “ <u>มันเหลือก็เสียดาย</u> ”	(ทานอาหาร)
(156) “ <u>ก็มันยังไม่อิมนี้นา</u> ”	(ทานอาหาร)
(157) “ <u>เราปวดท้องวะ</u> ”	(เข้าห้องน้ำ)

- (158) “กว่าจะถึงห้องน้ำก็ 5 นาทีละ” (เข้าห้องน้ำ)
 (159) “พอดีแวะไปซื้อของด้วย” (เข้าห้องน้ำ)
 (160) “ไม่ได้เดินพรอมจะ มีนัดกับผู้เลยต้องสวยหน่อย” (แต่งตัวดีกว่าปกติ)
 (161) “พ่อแม่ให้มาแค่นี้” (ความสูง)
 (162) “เราเตี้ยค่ะ” (ความสูง)

จากตัวอย่าง (152) ในสถานการณ์ที่มาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย เป็นการชี้แจงเหตุผลแบบกว้าง กล่าวคือผู้ตอบมิได้ระบุอย่างชัดเจนถึงเหตุผลที่ทำให้มาสายจนเป็นเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ตอบเพียงแต่กล่าวอย่างกว้าง ๆ ว่า “มีธุระนะเลยมาช้า” เท่านั้น ในขณะที่ตัวอย่างที่ (153) เป็นการกล่าวชี้แจงเหตุผลของการมาสายอย่างเจาะจงว่า “ตื่นสาย” และในตัวอย่าง (154) การชี้แจงเหตุผลที่ผู้ตอบมิได้มีเจตนาในการกระทำผิด หรือตั้งใจจะให้อาการณเหล่านั้นเกิดขึ้น ซึ่งมักปรากฏคำว่า “ไม่ได้ตั้งใจ”

สถานการณ์ที่รับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ผู้ตอบรับประทานอาหารไปเป็นจำนวนมาก และยังรับประทานต่อไปเรื่อย ๆ ในขณะที่เพื่อนอิมแล้วจึงรอนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อว่า “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ” ผู้ตอบให้เหตุผลต่างกันไป ตัวอย่างที่ (155) “มันเหลือก็เสียดาย” แสดงให้เห็นว่าเหตุผลของผู้ตอบคือเสียดายอาหารที่ยังเหลืออยู่บนโต๊ะนั้น และในตัวอย่างที่ (156) “ก็มันยังไม่อิมนี่นา” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบนั้นยังไม่อิมจึงยังไม่หยุดรับประทาน

สถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำนานจนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อว่า “หายไปเสียนาน อิมเลยไหมล่ะ” ในตัวอย่าง (157)-(159) ผู้ตอบให้เหตุผลแตกต่างกันออกไป “เราปวดท้องวะ” “กว่าจะถึงห้องน้ำก็ 5 นาทีละ” และ “พอดีแวะไปซื้อของด้วย” ตัวอย่างที่ (160) สถานการณ์ที่แต่งตัวผิดไปจากวันปกติ จนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อว่า “จะไปเดินงานพรอมแดงที่ไหนจะวันนี้” ผู้ตอบได้ชี้แจงเหตุผลว่า “มีนัดกับผู้เลยต้องสวยหน่อย” กล่าวคือสาเหตุที่ผู้ตอบนั้นตั้งใจแต่งตัวเป็นพิเศษเพราะมีนัดในโอกาสพิเศษต่างไปจากวันปกติ

ตัวอย่าง (161)-(162) สถานการณ์ที่เพื่อนหยอกล้อเรื่องความสูงโดยกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “อากาศข้างล่างเป็นอย่างไรบ้าง” ผู้ตอบจึงชี้แจงเหตุผลตอบกลับไปว่า “พ่อแม่ให้มาแค่นี้” เป็นการกล่าวอ้างถึงพันธุกรรมที่สืบมาจากบิดามารดา อันเป็นสาเหตุให้ตนนั้นมีความสูงที่น้อยกว่าระดับมาตรฐาน และ “เราเตี้ยค่ะ” ซึ่งเป็นการชี้แจงถึงสภาพความเป็นจริงว่าตนนั้นมีความสูงที่น้อยกว่าระดับมาตรฐาน และผู้ตอบยังระบุไว้ในเหตุผลของการตอบว่า “บอกความจริง” “ก็เราเตี้ยจริง ๆ”

แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบต้องการจะชี้แจงความจริง แม้ว่ารูปภาพจะดูเหมือนเป็นการชี้แจงเพื่อประชด ประชกกลับไปที่ตาม

4.1.1.2.2 การขอโทษ

ในงานวิจัยนี้ การขอโทษ หมายถึง การกล่าวขอโทษผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมา โดยใช้รูปภาพ หรือกริยาสื่อวจนกรรรมที่แสดงเจตนาในการขอโทษโดยตรง เช่น โทษ ขอโทษ ขออภัย เสียใจ หรือ ขอให้ผู้ฟังยกโทษให้ (จิรรัตน์ เพชรรัตน์มรธา, 2544)

การขอโทษจัดเป็นการเยียวยาและปรับความเข้าใจระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเพื่อให้เกิด ความสัมพันธ์อันดี (Goffman, 1971) สอดคล้องกับแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1976) ซึ่งกล่าวถึงการ ขอโทษ ว่าเป็นการแสดงวจนกรรรมในกลุ่มการแสดงความรู้สึก (Expressives) ที่ผู้พูดแสดงภาวะ เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์และความรู้สึก กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดผู้พูดจะแสดงความรู้สึกเสียใจต่อ ต่อผู้ฟังในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับ โฮล์ม (Holmes, 1990) กล่าวว่า การขอโทษเป็นการแสดง ความรับผิดชอบต่อความผิดที่เกิดขึ้นโดยใช้คำพูด และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า ขอโทษ ไว้ว่าหมายถึง “ก. ขอให้งกเว้นโทษ ใช้เป็นคำ สุภาพเมื่อรู้สึกว่าจะเป็นการล่วงเกินผู้อื่น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2566: 177) การตอบถ้อยคำนัยผกผัน โดยใช้การขอโทษจึงแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบคำนึงถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ตอบเป็นฝ่ายล่วงเกินหรือ กระทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเกิดความเสียหาย ไม่สบายใจ พบจำนวนทั้งสิ้น 176 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 6.34 ดังตัวอย่าง

(163) “ <u>ขอโทษ</u> ”	มาสาย)
(164) “ <u>โทษๆ</u> ”	(มาสาย)
(165) “ <u>ขอโทษๆ</u> ”	(มาสาย)
(166) “ <u>เราขอโทษนะ</u> ”	(มาสาย)
(167) “ <u>ขอโทษมาก ๆ เลยที่มาช้า</u> ”	(มาสาย)
(168) “ <u>ขออภัยที่ช้า</u> ”	(เข้าห้องน้ำ)
(169) “ <u>ขอโทษที่ทำให้รอนะ</u> ”	(มาสาย)

จากตัวอย่างที่ (163)-(166) เป็นการใช้กลวิธีการขอโทษ โดยใช้คำขอโทษเพียงสั้น ๆ “ขอโทษ” “โทษๆ” “ขอโทษๆ” และ “เราขอโทษนะ” เพื่อแสดงความรู้สึกเสียใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างที่ (167)-(169) เป็นการกล่าวคำขอโทษ ตามด้วยส่วนขยายความผิดที่ผู้ตอบได้กระทำลงไป

“ที่มาช้า” “ที่ช้า” “ที่ทำให้รอ” เพื่อแสดงว่าตนนั้นเป็นผู้ทำความผิดหรือเป็นผู้ที่กระทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำนั้นผกผันนั้นเกิดความไม่พอใจ

(170) “ขอโทษจริง ๆ นะ รีบสุดๆ ละ” (มาสาย)

(171) “ขอโทษนะ เรายืมไม่ได้ ปวดฟันคุณ” (ทานอาหาร)

(172) “ถ้ามาพุงนี้ก็จะรออยู่ไหมละ ขอโทษละกัน” (มาสาย)

(173) “ขอโทษจริง ๆ เราเข้าห้องน้ำนาน ขอโทษที่ให้รอนะ” (เข้าห้องน้ำ)

ตำแหน่งของการปรากฏคำขอโทษพบได้หลายตำแหน่ง ตัวอย่าง (170) และ (171) เป็นการกล่าวคำขอโทษไว้ที่ส่วนต้นของคำตอบ ตัวอย่าง (172) เป็นการกล่าวคำขอโทษไว้ส่วนท้ายของตอบ และตัวอย่างที่ (173) มีการกล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษ จำนวน 2 ครั้ง ในส่วนต้น และส่วนท้ายของคำตอบ แสดงให้เห็นว่าคำขอโทษสามารถปรากฏได้หลายตำแหน่งของถ้อยคำ และยังสามารถปรากฏในคำตอบได้มากกว่า 1 ครั้ง

ทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตคำขอโทษมักปรากฏร่วมกับคำขยาย เพื่อช่วยขยายคำหลักให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นการเน้นย้ำเจตนาในการขอโทษ เช่น “จริง ๆ” “มาก ๆ” หรือคำเสริมที่เพื่อบอกเจตนาของผู้พูด และบอกสถานภาพของผู้พูดกับผู้ฟัง เช่น มีการกล่าวคำเสริม “ขอโทษนะ” “ขอโทษละกัน” เพื่อแสดงถึงความสนิทสนมกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ พบการใช้กลวิธีการขอโทษในสถานการณ์ตัวอย่างที่ยกมานั้น เฉพาะสถานการณ์ที่มาสายกว่าเวลาที่นัดกับเพื่อนไว้ สถานการณ์ที่รับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ผู้ตอบรับประทานอาหารไปเป็นจำนวนมากและยังรับประทานต่อไปเรื่อย ๆ ในขณะที่เพื่อนอิ่มแล้วจึงรอและสถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำนาน แต่กลับไม่พบในสถานการณ์ที่กล่าวถ้อยคำนั้นผกผันหรือความสูงของเพื่อน และสถานการณ์การแต่งตัวผิดไปจากการแต่งตัวปกติ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เพราะในสถานการณ์ที่กล่าวถ้อยคำนั้นผกผันหรือความสูงของเพื่อน และสถานการณ์การแต่งตัวผิดไปจากการแต่งตัวปกตินั้น มิได้เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบนั้นละเมิดหรือล่วงเกินผู้กล่าวถ้อยคำนั้นผกผัน ผู้ตอบจึงมิได้รู้สึกผิดหรือรู้สึกเสียใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้กล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษใด ๆ ต่างจากสถานการณ์ที่มาสายกว่าเวลานัดหมาย การให้เพื่อนรอรับประทานหรือเข้าห้องน้ำ ผู้ตอบมองว่าเป็นการกระทำที่ล่วงเกินผู้กล่าวถ้อยคำนั้นผกผัน ทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำนั้นผกผันนั้นเสียผลประโยชน์หรือเสียเวลา ผู้ตอบจึงกล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษเพื่อแสดงถึงความรู้สึกผิด หรือรู้สึกเสียใจต่อการกระทำ

นั่น กล่าวคือ การขอโทษ ที่ปรากฏในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเป็นการขอโทษเพื่อแสดงความรู้สึกผิดต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเกิดจากผู้ตอบตีความถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่ผิดไป

4.1.1.2.3 การแสดงความรับผิดชอบ

การแสดงความรับผิดชอบเป็นกลวิธีการพูดเพื่อรับผิดชอบต่อการกระทำ เกิดจากผู้ตอบตีความว่าถ้อยคำนัยผกผันนั้นนอกจากจะใช้เพื่อหยอกล้อแล้วยังมีนัยแฝงที่แสดงว่าผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันรู้สึกชุ่นข้องหมองใจ ผู้ตอบจึงแสดงตนว่าจะรับผิดชอบต่ออย่างใดอย่างหนึ่งต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อลดความชุ่นข้องหมองใจนั้น พบการใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบต่อจำนวน 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.15 สามารถแบ่งย่อยได้ 3 กลวิธีดังนี้

ก) การเสนอชดเชย

การเสนอชดเชย ในงานวิจัยนี้หมายถึง การแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำอันเป็นเหตุให้ผู้พูดเกิดความไม่พอใจจนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา โดยเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือกล่าวหาว่าผู้พูดจะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นการชดเชยความไม่พอใจที่เกิดขึ้น พบการแสดงความรับผิดชอบด้วยการเสนอชดเชยจำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.14 ดังตัวอย่าง

(174) “รอแป็บนึง เดี่ยวเลี้ยงของหวาน” (ทานอาหาร)

ตัวอย่างที่ (174) สถานการณ์ที่ผู้ตอบรับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอนั้น ผู้ตอบใช้กลวิธีการเสนอชดเชยโดยกล่าวให้เพื่อนรอนั้นรอสักครู่ และเสนอชดเชยด้วยการพาไปเลี้ยงขนมหวานเพื่อเป็นการชดเชยเวลาที่ให้เพื่อนรอ

ข) การให้สัญญา

การให้สัญญา ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้ตอบพยายามแสดงให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเห็นว่าผู้ตอบรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความผิดและความชุ่นข้องหมองใจที่แฝงมาถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ และพร้อมที่จะความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการสัญญากับผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่าจะไม่ทำความผิดเช่นเดียวกันนี้อีก หรือสัญญาว่าจะปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์นั้นให้ดีขึ้น พบการแสดงความรับผิดชอบต่อจำนวน 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.72 ดังตัวอย่าง

(175) “ขอโทษที่ทำให้รอนาน คราวหลังจะไม่ทำแบบนี้แล้ว” (มาสาย)

(176) “เห้ย รีบแล้วๆ ขอโทษจริง ๆ เดี๋ยวคราวหน้าจะรีบมาเลย” (ยืมเงิน)

ตัวอย่างที่ (175) และ (176) เป็นการให้คำสัญญาว่าจะไม่ทำเหตุการณ์เช่นนี้อีก กล่าวคือ จะไม่มาสายอีก โดยมีการให้คำสัญญาด้วยคำว่า “คราวหลัง” และ “คราวหน้า”

ค) การแสดงความหวังใจ

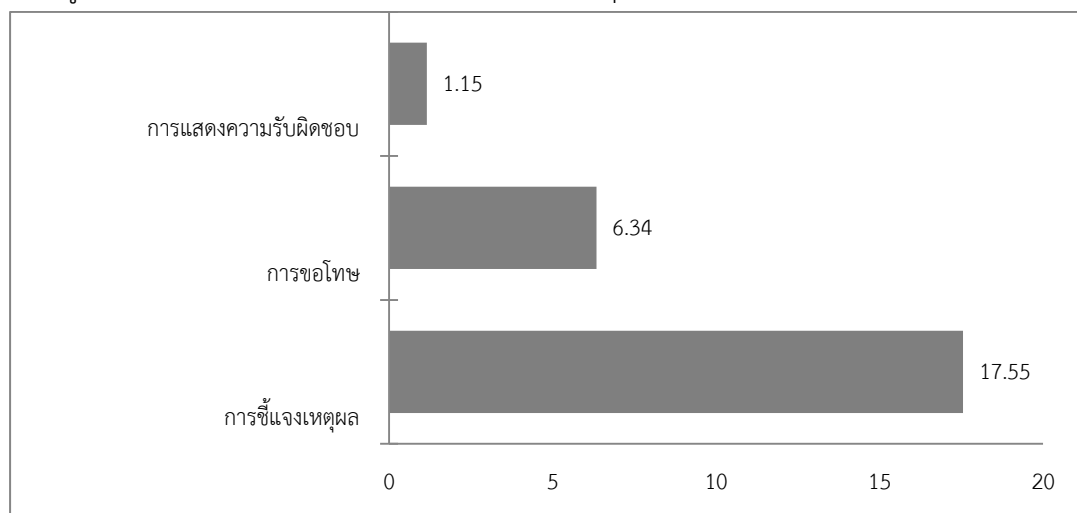
การแสดงความหวังใจในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้ตอบพยายามแสดงให้เห็นให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน เห็นว่าผู้ตอบใส่ใจต่อผลเสีย หรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การแสดงความหวังใจเป็นกลวิธีย่อยหนึ่งของการแสดงความรับผิดชอบ เพราะแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบมีความกังวลต่อสถานการณ์และผลที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาด พบการแสดงความรับผิดชอบด้วยการแสดงความหวังใจจำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.36 ดังตัวอย่าง

(177) “ขอโทษนะ รอนานไหม”

(มาสาย)

ตัวอย่างที่ (177) เป็นการกล่าวแสดงความหวังใจด้วยการสอบถามความรู้สึกของผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันในสถานการณ์มาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย การสอบถามผู้กล่าวว่า “รอนานไหม” แม้จะเป็นรูปประโยคคำถาม แต่สื่อถึงการแสดงความหวังใจ ความเอาใจใส่ที่มีต่อผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันที่ต้องรอนานเป็นระยะเวลาสั้น เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อความรู้สึกของผู้พูดอย่างหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบมีความเป็นกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ การตอบถ้อยคำน้อยผกผันด้วยกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบนั้นพบจำนวนไม่มากนักและพบในสถานการณ์ที่มาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย และรับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะสถานการณ์ดังกล่าวเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบล่วงเกินผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน กล่าวคือ ทำให้เสียเวลาหรือเสียผลประโยชน์บางอย่าง ผู้ตอบจึงจำเป็นต้องแสดงความรับผิดชอบต่อลดความไม่พอใจหรือลดความรุนแรงของสถานการณ์ลง ในขณะที่สถานการณ์อื่น ๆ นั้นเป็นเพียงการหยอกล้อกันเล่นในเรื่องทั่วไป มิได้ส่งผลกระทบต่อผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ผู้ตอบจึงไม่ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

แผนภูมิที่ 5 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบแบบสุภาพ

จากแผนภูมิที่ 5 แสดงอัตราร้อยละของกลวิธีการตอบแบบสุภาพ แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการตอบแบบสุภาพที่พบมากที่สุดคือ การชี้แจงเหตุผล รองลงมาเป็นการขอโทษและการแสดงความรับผิดชอบตามลำดับ กลวิธีการตอบแบบสุภาพ เป็นกลวิธีที่คู่สนทนาตอบโดยคำนึงถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แม้จะทราบว่าคู่สนทนาอาจเพียงแค่อยกมือ การตอบโดยการชี้แจงเหตุผลพบความถี่สูงที่สุด ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเกิดจากการชี้แจงเหตุผลเป็นกลวิธีความสุภาพกลวิธีหนึ่ง การชี้แจงเหตุผลหรือให้รายละเอียดของการกระทำช่วยให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันในผลัดการสนทนาแรกเกิดความเข้าใจถึงสาเหตุและความจำเป็นของการกระทำนั้น ทั้งนี้หากไม่ชี้แจงเหตุผลต่อคู่สนทนา อาจมีผลทำให้ผู้กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันในผลัดการสนทนาแรกเกิดความไม่เข้าใจและเกิดความไม่พอใจขึ้นได้ อีกประการหนึ่งคือผู้วิจัยเห็นว่าบางสถานการณ์ที่ยกมานั้นเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบกระทำผิด แม้จะเป็นเพียงความผิดเล็กน้อย เช่น การมาช้ากว่าเวลานัดหมายเพียงเล็กน้อย การรับประทานอาหารเช้าเพื่อนต้องรอ และการเข้าห้องน้ำนานกว่าปกติจนเพื่อนต้องรอ ผู้ตอบจึงจำเป็นต้องชี้แจงเหตุผลของการกระทำอันเป็นสาเหตุให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย

4.1.1.3 กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา

กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา⁶ ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดต้องการให้การสนทนาจบโดยเร็ว (พรรณธร ครุฑเนตร, 2557) ในงานวิจัย พบ 3 กลวิธีย่อย คือ การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ และการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1.3.1 การตอบแบบสั้น

การตอบแบบสั้น ในงานวิจัยนี้หมายถึง การตอบด้วยถ้อยคำสั้น ๆ หรือคำขานรับ ไม่เกิน 2 พยางค์ ตามแนวคิดสนทนาวิเคราะห์ จัดเป็นการตอบแบบสั้น (minimal responses) รูปแบบหนึ่งเพื่อแสดงให้คู่สนทนาทราบว่าตนเข้าใจ และยอมรับถ้อยคำน้อยผกผันนั้น หรือยินยอมกระทำตามความคิดเห็นของอีกฝ่าย (พรรณธร ครุฑเนตร, 2557) การตอบแบบสั้นจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้การสนทนาไม่ยืดเยื้อ ทั้งนี้ ผู้ที่เลือกตอบ การตอบแบบสั้น ส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า “ไม่รู้จะตอบอะไร” “คิดคำตอบไม่ออก” จึงเลือกตอบด้วยถ้อยคำสั้น ๆ แสดงว่าตนไม่ได้รู้สึกขบขันไปกับการหยอกล้อนั้น พบการตอบสั้น ๆ จำนวน 48 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.73 ดังตัวอย่าง

⁶ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา พบการใช้บ่อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลวิธีกลุ่มอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงได้ทำแผนภูมิสรุปเพื่อเปรียบเทียบกลวิธีย่อยของการปรากฏการใช้กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา

(178) “คะ” (ทานอาหาร)

(179) “จ๊ะ” (ความสูง)

ตัวอย่าง (178) สถานการณ์รับประทานอาหารร่วมกับเพื่อนซึ่งรับประทานอาหารเป็นจำนวนมากและนานจนเพื่อนรอ เพื่อนจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ” ผู้ตอบตอบรับคำด้วยคำขานรับ “คะ” เพื่อแสดงการยอมรับถึงสิ่งที่เพื่อนกล่าวโดยที่ผู้ตอบนั้นเข้าใจความหมายดีว่าเพื่อนกำลังหยอกล้อเรื่องที่ตนรับประทานอาหารจำนวนมากและช้าจนเพื่อนต้องรอ ในตัวอย่าง (179) ในสถานการณ์ที่หยอกล้อกันเรื่องความสูง ผู้ตอบกล่าว “จ๊ะ” เป็นการยอมรับถ้อยคำที่เพื่อนหยอกล้อว่าตนนั้นสูงน้อยกว่ามาตรฐาน

4.1.1.3.2 การห้ามไม่ให้หยอกล้อ

การห้ามไม่ให้หยอกล้อ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การไม่ให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันหยอกล้อตน หลังจากผู้ตอบตีความหมายของถ้อยคำนัยผกผันแล้วจึงกล่าวห้ามไม่ให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในผลัดแรกนั้นหยอกล้อตน มักปรากฏคำว่า “อย่า” รวมอยู่ในถ้อยคำด้วย พบการห้ามไม่ให้หยอกล้อจำนวน 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.15 ดังตัวอย่าง

(180) “อย่าแซวแรง” (ทานอาหาร)

(181) “นิสัยไม่ดี อย่าแกล้งเพื่อน” (เข้าห้องน้ำ)

(182) “อย่าแซวสิ อาย” (แต่งตัวดีกว่าปกติ)

ตัวอย่างที่ (180) สถานการณ์ที่รับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอนั้นจนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อนั้น ผู้ตอบห้ามเพื่อนไม่ให้หยอกล้อ โดยกล่าวว่า “อย่าแซวแรง” คำว่า “แซว” หมายถึง กระเซ้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 407) กล่าวคือเป็นการห้ามไม่ให้พูดเข้าแหย่ หยอกล้อตนเองรุนแรงเกินไป เช่นเดียวกับตัวอย่าง (181) สถานการณ์ที่ผู้ตอบเข้าห้องน้ำนานจนเพื่อนต้องรอจึงหยอกล้อด้วยถ้อยคำนัยผกผันว่า “หายไปเสียนาน อิมเลยใหม่ละ” ผู้ตอบกล่าวว่า “อย่าแกล้งเพื่อน” เพื่อห้ามไม่ให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นหยอกล้อตน และในสถานการณ์ที่ (182) แต่งตัวดีผิดไปจากวันปกติจนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อว่า “จะไปเดินงานพรมแดงที่ไหนจะวันนี้” ผู้ตอบกล่าวว่า “อย่าแซวสิ” เพื่อห้ามไม่ให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นหยอกล้อตน และให้เหตุผลต่อว่าตนนั้น “อาย” ที่ถูกหยอกล้อเช่นนั้น

4.1.1.3.3 การเปลี่ยนการประเด็นสนทนา

การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลวิธีที่ผู้ตอบถ้อยถ้อยคำนัยผกผันตอบถ้อยคำเป็นคนละประเด็นกับเรื่องที่กำลังสนทนาดังกล่าว โดยผู้ตอบมีเจตนาที่จะเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อยุติการสนทนาในผลัดก่อนหน้า พบการเปลี่ยนประเด็นการสนทนาทั้งสิ้น 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.18 ดังตัวอย่าง

(183) “ไปเออะๆ หิวแล้ว” (มาสาย)

(184) “ไปหาอะไรกินกัน” (มาสาย)

(185) “พอดีมีอุบัติเหตุชนิดหนอย โรงพยาบาลไหนล้างแผลได้บ้าง” (มาสาย)

จากตัวอย่าง (183) และ (184) สถานการณ์ที่ผู้ตอบมาสายกว่าเวลานัดหมายเป็นเวลา 15 นาที ผู้ตอบเลือกตอบโดยการเปลี่ยนประเด็นในการสนทนา โดยการชักชวนผู้กล่าวถ้อยถ้อยคำนัยผกผันไปรับประทานอาหาร ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังสนทนาดังกล่าว เรื่องการมาช้ากว่าเวลานัดหมาย และในตัวอย่างที่ (185) สถานการณ์มาสายเช่นเดียวกัน ผู้ตอบใช้กลวิธีการชี้แจงเหตุผลของการมาช้ากว่าเวลานัดหมายว่า “พอดีมีอุบัติเหตุชนิดหนอย” และเปลี่ยนประเด็นการสนทนา โดยการใช้รูปประโยคคำถามว่า “โรงพยาบาลไหนล้างแผลได้บ้าง” เพื่อถามข้อมูลการรักษาจากผู้กล่าวถ้อยถ้อยคำนัยผกผันแทนการสนทนาในประเด็นการมาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย

ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการตอบถ้อยถ้อยคำนัยผกผันโดยการเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อออกจากสถานการณ์นั้นอาจส่งผลได้ 2 รูปแบบคือ 1. สามารถทำให้สถานการณ์นั้นยุติลงได้ เพราะผู้ตอบเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเป็นเรื่องอื่นแล้ว หากผู้ฟังคล้อยตาม หรือเริ่มสนทนาในประเด็นถัดไป หรือรูปแบบที่ 2. ทำให้ผู้กล่าวถ้อยถ้อยคำนัยผกผันนั้นเกิดความไม่พอใจขึ้น เพราะผู้กล่าวถ้อยถ้อยคำนัยผกผันนั้นอาจตีความได้ว่าการที่ผู้ตอบ “ไม่เล่นด้วย” กล่าวคือ ไม่ได้สนใจต่อถ้อยถ้อยคำนัยผกผันนั้น หรือไม่สนุกไปกับการหยอกล้อนั้น จึงเปลี่ยนประเด็นในการสนทนาเป็นหัวข้อถัดไป

การตอบถ้อยถ้อยคำนัยผกผันด้วยการเปลี่ยนประเด็นสนทนาเพื่อออกจากสถานการณ์นั้น โดยรูปภาษาแล้วมีความคล้ายคลึงกับกลวิธีการใช้ถ้อยถ้อยคำนัยผกผัน แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ การเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อออกจากสถานการณ์นั้น ผู้ตอบต้องการสื่อความหมายตามรูปภาษานั้นจริง ๆ ต่างจากการใช้ถ้อยถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้ตอบกล่าวอย่างหนึ่งแต่ต้องการสื่อความหมายตรงข้าม

4.1.1.4 กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบไม่สุภาพ เป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบมีความไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้น กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏจะมีความรุนแรง ไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ และมีระดับความรุนแรงของกลวิธีที่แตกต่างกันไป พบการใช้กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพจำนวน 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.67 สามารถแบ่งเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ดังนี้

4.1.1.4.1 การตักเตือน

การตักเตือน ในงานวิจัยนี้หมายถึง ผู้ตอบกล่าวถึงอนาคตของคู่สนทนาว่าไม่ให้กระทำเช่นนี้อีก รวมถึงการว่ากล่าวตักเตือนด้วยการชี้แจงเหตุผลเพื่อตักเตือนผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่าไม่ควรกระทำเช่นนั้นอีก (ภาษาพงศ์ ผิวพอใช้, 2545: 50) พบจำนวน 58 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.09 ดังตัวอย่าง

(186) “พูดดี ๆ ก็ได้” (มาสาย)

ตัวอย่างที่ (186) “พูดดีก็ได้” เป็นการแสดงความไม่พอใจโดยการตักเตือนให้ทำสิ่งที่ส่งผลดีกว่า คือ การให้พูดดี ๆ ไม่ให้พูดหยอกล้อกันด้วยถ้อยคำนัยผกผันนั่นเอง

นอกจากนี้ยังพบการตักเตือนอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเป็นการประเมินค่าสถานการณ์ว่าไม่สมควรกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน มักพบการใช้คำว่า “แค่” ดังตัวอย่าง

(187) “แค่ 15 นาทีเอง อย่าบ่นเลย” (มาสาย)

(188) “แค่รอนิดหน่อย แหมम्मม พูดซะ” (เข้าห้องน้ำ)

ตัวอย่างที่ (187) สถานการณ์ที่มาสายเป็นเวลา 15 นาที ผู้ตอบกล่าวว่า “แค่ 15 นาทีเอง อย่าบ่นเลย” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบรู้สึกไม่พอใจเพราะประเมินว่าการมาสายเพียง 15 นาทีเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น ไม่สมควรกล่าวถ้อยคำนัยผกผันออกมา และในตัวอย่าง (188) จากสถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำนาน จนเป็นสาเหตุให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน “หายไปเสียนาน อิมเลยไหมล่ะ” ผู้ตอบจึงตักเตือนว่า “แค่รอนิดหน่อย แหมम्मม พูดซะ” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบประเมินแล้วว่าไม่ได้รอนานมากจนต้องหยอกล้อด้วยถ้อยคำนัยผกผันนั่นเอง

4.1.1.4.2 การปฏิเสธ

การปฏิเสธ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันพูดขึ้นมา โดยมักมีคำว่า “ไม่” “เปล่า” ปรากฏในรูปประโยค พบกลวิธีการปฏิเสธจำนวน 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.58 ดังตัวอย่าง

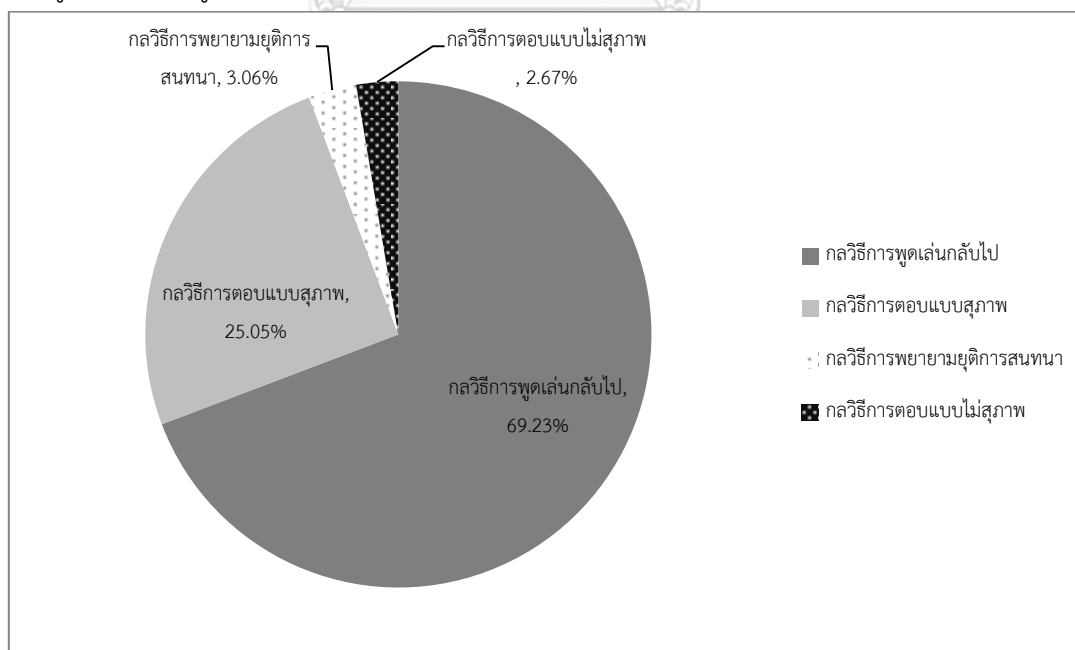
- (189) “ไม่ได้เดินพรหมจรรย์” (แต่งตัวดีกว่าปกติ)
- (190) “เปล่าจ๊ะ แค่อะไรเครื่องสำอางใหม่” (แต่งตัวดีกว่าปกติ)
- (191) “ไม่ได้ไปหาอะไรกิน” (เข้าห้องน้ำ)

จากตัวอย่าง (189) และ (190) เป็นสถานการณ์แต่งตัวดีผิดไปจากปกติ เพื่อนจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันหยอกล้อว่า “จะไปเดินงานพรหมแดงที่ไหนจะวันนี้” ผู้ตอบใช้การตอบปฏิเสธว่า “ไม่ได้เดินพรหมจรรย์” เพื่อปฏิเสธอย่างชัดเจน และ “เปล่าจ๊ะ แค่อะไรเครื่องสำอางใหม่” เป็นการปฏิเสธร่วมกับการชี้แจงเหตุผลประกอบ และในตัวอย่างที่ (191) สถานการณ์ที่เพื่อนหยอกล้อเรื่องเข้าห้องน้ำนาน ผู้ตอบใช้การปฏิเสธถ้อยคำนัยผกผันอย่างชัดเจนว่า “ไม่ได้ไปหาอะไรกิน”

แม้ว่าการปฏิเสธจะมีระดับความรุนแรงของกลวิธีในระดับต่ำ แต่ก็ยังเป็นอีกกลวิธีหนึ่ง que แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบไม่พอใจ/ไม่เห็นด้วย/ไม่สนใจ ต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้นจึงเลือกการปฏิเสธ เป็นการไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา เป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบมีความไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้น

จากรูปแบบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันด้วยถ้อยคำทั้ง 4 กลุ่มสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 6 แสดงรูปแบบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

จากแผนภูมิที่ 6 แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ เรียงตามลำดับความถี่ของการปรากฏดังนี้ กลวิธีที่พบความถี่สูงที่สุด ได้แก่ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การหยอกล้อ รองลงมาเป็นกลวิธีการตอบแบบสุภาพ ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อยเช่นกัน ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ และการแสดงความรับผิดชอบ กลวิธีการตอบอีก 2 กลุ่มที่เหลือพบเพียงเล็กน้อยคือประมาณร้อยละ 3 ของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำ ได้แก่ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ และการเปลี่ยนประเด็นสนทนา และกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ ซึ่งมี 2 กลวิธีย่อย คือ การดักเตือน และการปฏิเสธ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่ผู้พูดภาษาไทยนิยมมากที่สุด คือ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป พบความถี่ของการปรากฏการใช้สูงถึงประมาณร้อยละ 70 ของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อขึ้นในผลัดการสนทนาแรก ผู้พูดภาษาไทยมักใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับไป กลวิธีย่อยที่พบมากที่สุดในการหยอกล้อกลับไปคือ การกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อกลับไปเช่นเดียวกันกับผลัดการสนทนาแรก พบการใช้กลวิธีดังกล่าวในความถี่สูงประมาณครึ่งหนึ่งของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำทั้งหมด อาจเป็นเพราะคู่สนทนาดำเนินว่าสถานการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นการหยอกล้อกันเล่นเพื่อความสนุกสนานขบขันระหว่างเพื่อนเป็นสำคัญ จึงใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อกลับไปเช่นเดียวกัน เพื่อให้สถานการณ์นั้นดำเนินต่อไปอย่างสนุกสนาน สร้างเสียงหัวเราะภายใต้กรอบการเล่น (playful frame) ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสนทนานั้นเป็นเรื่องเล่น ๆ ไม่ใช่เรื่องจริงจัง เช่นเดียวกับกลวิธีย่อยที่พบการใช้รองลงมา คือ การหยอกล้อ ที่แม้ว่าทั้งสองกลวิธีจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ การหยอกล้อจะเป็นถ้อยคำที่สื่อความหมายตามรูปภาษานั้นจริง กล่าวคือผู้ตอบต้องการให้ผู้ฟังเชื่อแบบนั้น เป็นการให้ข้อมูลความจริงในสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในผลัดแรกนั้นไม่ได้ต้องการคำตอบ ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผันจะเป็นการตอบคำถามหรือให้ข้อมูลที่สื่อเจตนาผิดไปจากรูปภาษาที่ปรากฏ แต่ถือว่าทั้งกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อและการหยอกล้อเป็นการพูดเล่น “ตบมุก” กันภายใต้กรอบการเล่น (Playful frame) เช่นเดียวกันทั้งสองกลวิธี

กลวิธีที่พบรองลงมา คือ กลวิธีการตอบแบบสุภาพ กลวิธีย่อยที่พบมากที่สุดคือ การชี้แจงเหตุผล เนื่องมาจากผู้ตอบคำนึงถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ แม้จะทราบว่าเป็นการหยอกล้อ

ผู้ตอบจึงต้องชี้แจงเหตุผลของการกระทำในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของทั้งสองฝ่าย และกลวิธีย่อยที่พบบ่อยลงมา คือ การขอโทษ ซึ่งมักพบในสถานการณ์ที่ผู้ตอบคิดว่าตนเป็นฝ่ายกระทำผิดแม้เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย และผู้กล่าวถ้อยคำนั้นยักยอกไม่ได้แสดงความไม่พอใจออกมา แต่ผู้ตอบก็คำนึงถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและความสัมพันธ์ระหว่างตนกับคู่สนทนาเป็นสำคัญ

กลวิธีที่พบบ่อยลงมา คือ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา แสดงให้เห็นว่ามีผู้ตอบต้องการให้คู่สนทนานั้นยุติการสนทนาในประเด็นที่กำลังสนทนาดังกล่าว โดยการการตอบแบบสั้นเพื่อแสดงความเข้าใจว่ากำลังหยอกล้อกันเล่น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ เกิดจากการตีความถ้อยคำนั้นยักยอกที่หยอกล้อตน ทำให้ตนรู้สึกเขินอาย หรือทำให้เกิดความไม่พอใจห้ามไม่ให้หยอกล้อ ส่วนการเปลี่ยนประเด็นการสนทนานั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานได้ 2 กรณี คือ ช่วยให้การสนทนาในประเด็นนั้นยุติลง เนื่องจากเริ่มสนทนาในประเด็นถัดไปแล้ว หรืออีกกรณีหนึ่งคือ การเปลี่ยนประเด็นการสนทนาส่งผลให้คู่สนทนาเกิดความไม่พอใจได้ เพราะแสดงถึงการไม่สนใจถ้อยคำของคู่สนทนา หรือ การ “ไม่เล่นด้วย”

ส่วนกลวิธีที่พบน้อยที่สุด คือ กลวิธีตอบกลับแบบไม่สุภาพ ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย คือ การตักเตือน และการปฏิเสธ แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบรู้สึกไม่พอใจต่อถ้อยคำนั้นยักยอกจึงแสดงความไม่พอใจนั้นต่อคู่สนทนาแม้จะทราบว่ายักยอกนั้นเป็นการหยอกล้อกันเล่นระหว่างเพื่อนก็ตาม

ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าการตอบกลับส่วนใหญ่จะเป็นกลวิธีการหยอกล้อกลับไป แต่ยังมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนหนึ่งเลือกตอบด้วยกลวิธีแบบสุภาพ เพื่อลดความขุ่นข้องหมองใจของผู้ใช้ถ้อยคำนั้นยักยอก แม้ว่าผู้วิจัยจะระบุในแบบสอบถามแล้วว่าใช้ถ้อยคำนั้นยักยอกเพื่อหยอกล้อ ไม่ได้ใช้เพื่อประชดประชัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ามีสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ลักษณะของถ้อยคำนั้นยักยอกไม่ว่าจะใช้เพื่อประชดประชันหรือเพื่อหยอกล้อต่างก็มีรูปภาษาที่มีได้แตกต่างกัน (Myers, 1976, Panpothong, 1996) การหยอกล้อหรือประชดประชันขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูด และผู้ฟังอาจจะตีความโดยพิจารณาจากบรรยากาศในการสนทนา ความสนิทสนม และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สถานการณ์ น้ำเสียง สีหน้า บรรยากาศ เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่าผู้ฟังอาจจะไม่ได้รู้สึกว่ายักยอกนั้นยักยอกเจตนาหยอกล้อ แม้ว่าผู้พูดจะมีเจตนาหยอกล้อก็ตาม เพราะธรรมชาติของถ้อยคำนั้นยักยอกมีลักษณะให้ตีความได้ 2 ทางอยู่แล้ว แม้จะเป็นการหยอกล้อแต่ก็เป็นลักษณะของการ “หยิกแถมหยอก” แต่ก็มีกรณีเห็นแบบผู้ฟังไปด้วย

ประการที่ 2 ถ้อยคำนั้นยักยอกในการสนทนาในชีวิตประจำวันอาจจะใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทั้ง 2 อย่างพร้อมกัน คือ เป็นการประชดประชันแลหยอกล้อไปพร้อม ๆ กัน เป็นเหตุให้ผู้ฟังตีความว่าแม้จะเป็นการ

หยอกล้อแต่ก็มีลักษณะของการประชดประชันรวมอยู่ด้วย จึงทำให้การตอบถ้อยคำนี้ยผกผันแบบหยอกล้อ พบการตอบกลับด้วยกลวิธีเช่นเดียวกับการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันแบบประชดประชัน

ประการที่ 3 ข้อจำกัดของการใช้แบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion task หรือ WDCT) เนื่องจากถ้อยคำนี้ยผกผันแบบแบบหยอกล้อ ต้องอาศัยบรรยากาศที่เป็นกันเอง ความสนิทสนม และน้ำเสียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ปรากฏในแบบสอบถาม ชนิดดังกล่าว จึงอาจจะทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ตีความว่าถ้อยคำนี้ใช้เพื่อหยอกล้อ แม้จะระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการหยอกล้อก็ตาม อีกทั้งถ้อยคำที่ปรากฏในแบบสอบถามเป็นถ้อยคำที่ผู้ตอบ “คิดว่าจะพูด” ในสถานการณ์นั้น ๆ แต่ไม่ใช่สิ่งที่จะพูดจริง ๆ เพราะเมื่ออยู่ในสถานการณ์จริงผู้ตอบ อาจไม่เลือกตอบเช่นนั้นก็ได้

4.1.2 การปรากฏร่วมกันของกลวิธีในการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันแบบหยอกล้อ

จากข้อมูลการศึกษาการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันแบบหยอกล้อ ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบ ถ้อยคำนี้ยผกผันด้วยกลวิธีที่แตกต่างกันไป พบทั้งคำตอบที่ใช้กลวิธีเดียวและคำตอบที่ใช้กลวิธี มากกว่า 1 กลวิธี การศึกษาการปรากฏร่วมกันของกลวิธีในการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันจึงช่วยแสดงให้เห็น ภาพรวมของการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันของผู้พูดภาษาไทยได้ชัดเจนขึ้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงต้องการ ศึกษาว่าผู้พูดภาษานั้นมีกลวิธีในการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันนั้นร่วมกันอย่างไร และแสดงลักษณะเด่นของรูปแบบการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันแบบหยอกล้อ

จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและบันทึกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน พบการตอบถ้อยคำนี้ยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำนวน 1,363 คำตอบ มีรูปแบบการตอบแตกต่างกัน แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงการปรากฏรูปแบบของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

ลักษณะของคำตอบ	ความถี่	ร้อยละ
1 ถ้อยคำ	739	54.22
2 ถ้อยคำ	513	37.64
3 ถ้อยคำ	88	6.53
4 ถ้อยคำ	22	1.61
รวม	1,363	100.00

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่า ผู้ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำนวนทั้งสิ้น 1,363 คำตอบ เป็นคำตอบที่มีถ้อยคำเดียวจำนวน 739 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 54.22 รองลงมาคือ คำตอบที่มี 2 ถ้อยคำ จำนวน 513 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 37.64 ขณะที่การตอบด้วย 3 และ 4 ถ้อยคำ พบในความถี่ต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ โดยใช้ถ้อยคำถ้อยคำสั้น ๆ เพียง 1-2 ถ้อยคำเท่านั้น

4.1.2.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์คำตอบที่มีเพียงถ้อยคำเดียวพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีการตอบแตกต่างกันไป ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงการปรากฏกลวิธีการตอบถ้อยคำในผกผันแบบหยอกล้อที่มีหนึ่งถ้อยคำ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	ความถี่การปรากฏใช้	ร้อยละ
1. การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน	203	27.47
2. การหยอกล้อ	180	24.36
3. การชี้แจงเหตุผล	105	14.21
4. การขอโทษ	122	16.51
5. การตักเตือน	68	9.20
6. การตอบแบบสั้น	28	3.79
7. การแสดงความรับผิดชอบ	0	0.00
8. การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	16	2.17
9. การใช้คำหยาบแทนความสนิทสนม	8	1.08

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	ความถี่การปรากฏใช้	ร้อยละ
10. การปฏิเสธ	4	0.54
11. การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	5	0.68
รวม	739	100.00

จากตารางที่ 4.4 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำเดียว จำนวนทั้งสิ้น 739 คำตอบ พบเป็นกลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันมากที่สุด ปรากฏมากถึง 203 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 27.47 รองลงมาเป็นการหยอกล้อ ปรากฏการใช้ 180 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.36 แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้ตอบเลือกที่จะตอบด้วยถ้อยคำเดียวสั้น ๆ แล้วผู้ตอบนิยมที่จะตอบกลับเพื่อหยอกล้อ สร้างเสียงหัวเราะและอารมณ์ขันกลับไป โดยใช้กลวิธีสำคัญคือถ้อยคำนัยผกผันและการหยอกล้อ ทั้งสองกลวิธีนี้มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้พูดและผู้ตอบต้องมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสนทนาขึ้นอยู่กับกรอบการเล่น (playful frame) ไม่ใช่เรื่องจริงจัง จากผลการศึกษาพบว่า มีกลวิธีที่ไม่ปรากฏการใช้เพียงลำพัง คือ กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบ ทั้งนี้การแสดงความรับผิดชอบมักปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น เช่น การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล เป็นต้น ดังตัวอย่าง

(192) “ขอโทษ เดียวเราทำงานที่เหลือเอง” (มาสาย)

(193) “ก็เรายังไม่อิ่ม จะรีบกินให้ละกัน” (ทานอาหาร)

ตัวอย่างที่ (192) สถานการณ์ที่มาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย ผู้ตอบใช้การขอโทษ ร่วมกับกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบโดยการเสนอชดเชยว่าจะทำงานในส่วนที่เหลือเอง และในตัวอย่างที่ (193) สถานการณ์ที่ผู้ตอบรับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอนั้น ผู้ตอบใช้กลวิธีการชี้แจงเหตุผลว่าตนเองนั้นยังไม่อิ่มจึงรับประทานต่อไป และผู้ตอบก็แสดงความรับผิดชอบโดยการเสนอชดเชยว่าจะรับประทานให้ไวขึ้น เพื่อจะได้ไม่ต้องรอนาน

4.1.2.2 จากข้อมูลการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ที่มีมากกว่าหนึ่งถ้อยคำขึ้นพบการปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ ที่สำคัญดังนี้

4.1.2.2.1 ถ้อยคำนัยผกผัน + ถ้อยคำนัยผกผัน

นัยผกผัน   นัยผกผัน

(194) “อืมเลยละ // ไปกินด้วยกันไหม”

(เข้าห้องน้ำ)

นัยผกผัน

นัยผกผัน

(195) “ก็ว่าจะมาพรั่งนี้อยู่ // จั่นกลับละนะ”

(มาสาย)

นัยผกผัน

นัยผกผัน

(196) “อากาศข้างบนบริสุทธิ์ดีใหม่ // ลองมาสูดอากาศข้างล่างบ้างใหม่ละ”

(ความสูง)

กลวิธีเดียวกันที่มักปรากฏร่วมกันมากที่สุด คือ การปรากฏร่วมกันของกลวิธีการตอบด้วย ถ้อยคำนัยผกผัน ตัวอย่างที่ (194) จากสถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำนานกว่าปกติจนทำให้เพื่อนต้องรอ เพื่อนจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อว่า “หายไปเสียนาน อิมเลยใหม่ละ” ผู้ตอบจึงกล่าวตอบด้วย ถ้อยคำนัยผกผันว่า “อิมเลยละ” ซึ่งเป็นการสื่อความหมายตรงกันข้ามกับความเป็นจริง เพราะการเข้า ห้องน้ำไม่ได้เกี่ยวข้องกับความอิมแต่อย่างใด ตามด้วยถ้อยคำว่า “ไปกินด้วยกันใหม่” เป็นวัจนกรรมใน รูปประโยคคำถาม แต่ไม่ได้ต้องการข้อมูลคำตอบเพียงแต่เจตนาเพื่อหยอกล้อผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน

ตัวอย่างที่ (195) สถานการณ์ที่มาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย ผู้ตอบจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “ก็ว่าจะมาพรั่งนี้อยู่ จั่นกลับละนะ” เป็นวัจนกรรมบอกกล่าวที่ผู้ตอบไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แต่ ต้องการสื่อความหมายในเชิงหยอกล้อไปยังผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในผลัดแรก เพราะผู้ตอบไม่ได้เชื่อว่าตนนั้นจะมาในวันพรั่งนี้ และไม่ได้ตั้งใจจะกลับดังที่ได้กล่าวกับเพื่อนไป เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่ (196) สถานการณ์ที่เพื่อนหยอกล้อเรื่องความสูงโดยกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “อากาศข้างล่างเป็น อย่างไรบ้าง” ผู้ตอบกล่าวถ้อยคำนัยผกผันตอบกลับไปในรูปวัจนกรรมการถามทั้ง 2 ถ้อยคำว่า “อากาศข้างบนบริสุทธิ์ดีใหม่ ลองมาสูดอากาศข้างล่างบ้างใหม่ละ” เป็นการตอบด้วยคำถามที่ไม่ได้ ต้องการข้อมูลคำตอบแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องการหยอกล้อกลับไปเท่านั้น

4.1.2.2.2 การหยอกล้อ + ถ้อยคำนัยผกผัน

หยอกล้อ

นัยผกผัน

(197) “อากาศดีมากเลย // แล้วอากาศข้างล่างเป็นไงบ้าง”

(ความสูง)

หยอกล้อ

นัยผกผัน

(198) “สวยเป็นปกติจะ // นี่ก็ว่าจะไปเดินพรมแดงที่คานส์แทนชมพู”

(แต่งตัวดีกว่าปกติ)

ตัวอย่างที่ (197) สถานการณ์ที่เพื่อนหยอกล้อเรื่องความสูงโดยกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “อากาศข้างล่างเป็นอย่างไรบ้าง” ผู้ตอบใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับโดยการแสรังตอบข้อมูลว่า

“อากาศดีมากเลย” ก่อนจะกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันนัยรูปวิจารณ์กรรมการถามเพื่อหยอกล้อว่า “แล้วอากาศด้านล่างเป็นอย่างไรบ้าง” เช่นเดียวกันในตัวอย่างที่ (198) สถานการณ์ที่ แต่งตัวดีกว่าปกติจนเพื่อนกล่าวหยอกล้อ ผู้ตอบใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับโดยการสร้างตอบข้อมูลว่าตนนั้น “สวยเป็นปกติจ๊ะ” และกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันโดยการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปได้ว่า “นี่ก็ว่าจะไปเดินชมรมแต่งที่คานส์แทนชมพู” การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปได้หรือความไม่เข้ากันเช่นนี้ช่วยสร้างอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

4.1.2.2.3 การแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน + การชี้แจงเหตุผล

ไม่พอใจ	ชี้แจง	
(199) “หุบปาก!! // ก็กูเสียดาย”		(ทานอาหาร)

ไม่พอใจ	ไม่พอใจ	ชี้แจง	
(200) “ช้าแค่ 15 นาที // บ่นอะไรนักหนา // รถมันติด”			(มาสาย)

ตัวอย่างที่ (199) สถานการณ์ที่ผู้ตอบรับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอนั้น ผู้ตอบใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน โดยการสั่งให้ “หุบปาก” หมายความว่าผู้ตอบไม่พอใจต่อถ้อยคำนี้ผกผันและต้องการให้หยุดกล่าว ก่อนจะชี้แจงเหตุผลของการรับประทานช้าว่าตนนั้นเสียดายอาหารที่เหลืออยู่ จึงต้องการรับประทานให้หมด และในตัวอย่างที่ (200) สถานการณ์ที่มาช้ากว่าเวลาที่นัดหมายเป็นเวลา 15 นาที ผู้ตอบใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน โดยการประเมินว่าสิ่งที่ผู้กล่าวถ้อยคำนี้ผกผันกล่าวนั้นเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย เพราะมาสายเพียงแค่ 15 นาทีไม่ควรนำมาเป็นเรื่องบ่นให้เกิดความไม่พอใจ และชี้แจงเหตุผลของการมาสายว่า เป็นเพราะการจราจรที่ติดขัด

4.1.2.2.4 การใช้คำหยาบแทนความสนิทสนม + การชี้แจงเหตุผล

คำหยาบ	ชี้แจง	
(201) “ฟาย // เจ็บปากเลยแตกช้า”		(ทานอาหาร)

คำหยาบ	ชี้แจง	
(202) “เขี้ยว // ห้องน้ำคนมันเยอะเว้ย”		(เข้าห้องน้ำ)

ตัวอย่าง (201) เป็นสถานการณ์ที่รับประทานอาหารนานจนเพื่อนต้องรอ ผู้ตอบกล่าวว่า “ฟาย เจ็บปากเลยแตกช้า” คำว่า “ฟาย” ดัดแปลงมาจาก “ควาย” เป็นคำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม เพราะผู้ตอบไม่ได้ต้องการแสดงความไม่พอใจหรือบริภาษกลับไปยังผู้กล่าวถ้อยคำนี้ผกผัน

เพราะทราบดีถึงเจตนาที่ต้องการหยอกล้อ ก่อนจะชี้แจงเหตุผลของการรับประทานอาหารเช้าว่า เพราะว่ามันเจ็บปากอยู่จึงรับประทานเช้า และในตัวอย่างที่ (202) สถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำนานจนเพื่อนรอ ผู้ตอบกล่าวว่า “เซี่ย ห้องน้ำคนมันเยอะเว้ย” คำว่า “เซี่ย” ดัดแปลงมาจากคำว่า “เหี้ย” นั้นผู้ตอบไม่ได้ต้องการแสดงความไม่พอใจหรือบริภาษกลับไปยังผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผัน แต่เป็นเพียงคำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนมกับระหว่าเพื่อนเท่านั้น ก่อนจะชี้แจงเหตุผลของการเข้าห้องน้ำนานกว่าปกติว่าเป็นเพราะว่าในขณะนั้นมีคนเข้าใช้บริการห้องน้ำจำนวนมาก ทำให้เสียเวลาในการรอ

4.1.2.3 จากข้อมูลแบบสอบถามและการจัดบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน พบการตอบจำนวนหนึ่งเป็นการตอบด้วยถ้อยคำร่วมกับการใช้อวัจนภาษารูปแบบต่าง ๆ ไปพร้อมกัน เช่น การหัวเราะ การยิ้ม และการกระทำต่าง ๆ แม้ว่าข้อมูลในส่วนนี้อยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษา แต่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการปรากฏร่วมกันเช่นนี้จะช่วยเสริมให้กลวิธีต่าง ๆ ให้ความชัดเจนมากขึ้น เช่น การหัวเราะ ช่วยให้สถานการณ์การสนทนาในขณะนั้นดูผ่อนคลายลง ลดระดับความไม่พอใจลงได้ การทำท่าทางเลียนแบบต่าง ๆ ช่วยสร้างเสียงหัวเราะได้ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วอวัจนภาษายังช่วยให้ผู้ฟังนั้นสามารถตีความได้ง่ายขึ้น และยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และจำแนกกลวิธีต่าง ๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย ดังตัวอย่าง

(203) “จะไปเดินแบบกับชมพู (หมุนตัว)”	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
(204) “สวยใช่ไหมละ (โบกมือไปมาอย่างนางสาวไทยรับตำแหน่ง)”	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
(205) “มากินด้วยกันมั้ละ 555”	(เข้าห้องน้ำ)
(206) “อากาศข้างบนละดีมั้ (เขย่งเท้าให้สูงเท่าเพื่อน)”	(ความสูง)

จากตัวอย่าง (120)-(206) การหมุนตัว โบกมือ การหัวเราะ และการเขย่งเท้า เป็นการใช้อวัจนภาษาร่วมกับการตอบด้วยถ้อยคำ ทำให้การสนทนานั้นดูสนุกสนาน สร้างเสียงหัวเราะให้เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาได้ หากพิจารณาในมุมมองของกรอบการเล่น (playful frame) จะพบว่า การแสดงอวัจนภาษาเหล่านี้ช่วยสร้างอารมณ์ขันได้ โดยที่ผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันและผู้ตอบทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสนทนานั้นเป็นเรื่องเล่น ๆ ไม่ใช่เรื่องจริงจัง และไม่มีผลต่อชีวิตจริง (นาริรัตน์ บุญช่วย, 2540 อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 136)

4.2 การตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อโดยวิธีอื่น

การตอบโดยไม่ใช้ถ้อยคำหรืออวัจนภาษาที่พบในการศึกษาการตอบถ้อยค่านัยผกผัน ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกับการตอบด้วยถ้อยคำ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการตอบโดยไม่ใช้ถ้อยคำเป็น

กลวิธีการตอบอย่างหนึ่งและยังสามารถสะท้อนวิธีการสื่อสารของคนในสังคมไทยได้ เช่นเดียวกับที่นักวิจัยส่วนหนึ่งเชื่อว่าการสื่อสารโดยการไม่ใช้ถ้อยคำสำคัญกว่าการสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ (Adler and Rodman, 2003: 151-153) ผู้วิจัยจึงศึกษาการตอบถ้อยคำนัยแฝงโดยไม่ใช้ถ้อยคำ อธิบายอย่างละเอียดดังนี้

การตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบประชดประชันโดยวิธีอื่นในงานวิจัยนี้ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างไม่กล่าวตอบถ้อยคำใด ๆ แต่กระทำบางสิ่งแทนการกล่าวถ้อยคำนั้นออกมา ผลการศึกษาพบว่าการตอบถ้อยคำนัยแฝงที่ทำหน้าที่เพื่อประชดประชันโดยการทำสิ่งอื่นนั้น ปรากฏทั้งสิ้น 404 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.36 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสามารถแบ่งคำตอบได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น หมายถึง การกระทำที่ช่วยลดความตึงเครียดของสถานการณ์หรือเป็นการกระทำที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ และการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์แย่ลง หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความไม่พอใจหรือเป็นการกระทำเพื่อประชดประชันกลับไป ดังแสดงรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงการตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อโดยการทำสิ่งอื่น

การกระทำสิ่งอื่น	ความถี่การปรากฏ	ร้อยละ
1.การกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป	338	83.67
1.1การกระทำที่แสดงว่าชอบใจ	191	47.28
1.2การหยอกล้อกลับไป	147	36.39
2.การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่สนใจถ้อยคำนัยแฝง	32	7.92
3.การกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์	20	4.95
4.การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจ	14	3.47
รวม	404	100.00

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบเลือกทำสิ่งอื่นหลากหลายวิธีด้วยกันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1.การกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป 2.การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่

เล่นด้วย 3.การกระทำเพื่อแก้ไขสถานการณ์ และ 4.การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจซึ่งพบการกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป ในความถี่สูงถึงร้อยละ 83.67 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกตอบถ้อยคำนัยผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อหยอกล้อโดยการทำสิ่งอื่น กลุ่มตัวอย่างจะใช้การกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไปมากที่สุด กลวิธีย่อย คือ การกระทำที่แสดงว่าชอบใจ ขบขันต่อถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ พบมากที่สุดจำนวน 191 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.28 หรือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนการตอบด้วยวิธีการทำสิ่งอื่นทั้งหมด เช่น การยิ้มในรูปแบบต่าง ๆ การหัวเราะ เป็นต้น เป็นการแสดงความชอบใจที่ถ้อยคำนัยผกผันนั้นสร้างความสนุกสนานและสร้างอารมณ์ขันในหมู่เพื่อน จึงยิ้มหรือหัวเราะตอบกลับไป การกระทำที่พบรองลงมา คือ การหยอกล้อกลับไป พบจำนวน 147 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 36.39 การหยอกล้อกลับถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าว เช่น ในสถานการณ์ที่ผู้ตอบแต่งตัวผิดไปจากปกติ จึงกล่าวด้วยถ้อยคำนัยผกผันว่า “จะไปเดินงานพรมแดงที่ไหนจะวันนี้” ผู้ตอบมิได้ตอบด้วยถ้อยคำกลับไป แต่ใช้การตอบโดยการแกล้งเดินแบบหมุนตัวไปมาล้อเลียนท่าทางการเดินแบบผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นการหยอกล้อเล่นกลับไปเพื่อความสนุกสนาน และสร้างเสียงหัวเราะในกลุ่มเพื่อน การถามเรื่องไปเดินงานพรมแดงนั้น ทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างเข้าใจกันดีว่าเป็นเพียงการหยอกล้อเล่นกันภายใต้กรอบการเล่น (playful frame) ด้วยการใช้วัจนกรรมการถามที่มีได้ต้องการคำตอบ

การกระทำที่พบรองลงมา คือ การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่สนใจถ้อยคำนัยผกผัน เป็นการกระทำที่คู่สนทนานั้นไม่สนใจต่อถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่กล่าวในผลัดแรก พบจำนวนทั้งสิ้น 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.92 เช่น สถานการณ์ที่เพื่อนคนหนึ่งเดินช้าจนเกือบตามเพื่อนคนอื่น ๆ ไม่ทัน เพื่อนคนที่อยู่ด้านหน้าคนหนึ่งจึงหยอกล้อโดยการพูดว่า “เดินเร็วเกินไปไหมเพคะ ท่านหญิง” เมื่อเพื่อนคนที่เดินช้าคนนั้นได้ยินก็ได้ตอบด้วยถ้อยคำใด ๆ แต่กลับเดินด้วยความเร็วเท่าเดิมโดยมิสนใจถ้อยคำนัยผกผันที่เพื่อนกล่าว การกระทำเช่นนี้เป็นการแสดงว่าไม่สนใจถ้อยคำนัยผกผันที่เพื่อนกล่าว ซึ่งอาจทำให้ผู้กล่าวเกิดความไม่พอใจที่เพื่อนไม่สนใจในสิ่งที่ตนพูดได้

การกระทำที่พบรองลงมา คือ การกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์ พบจำนวนทั้งสิ้น 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.95 ผู้ที่ตอบด้วยการการกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์นั้นมีความสนใจในสถานการณ์ ความผิดพลาดหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น มากกว่าถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่คู่สนทนา กล่าวในผลัดแรก จึงกระทำบางอย่างเพื่อแก้ไขให้สถานการณ์ดีขึ้น เช่น ในสถานการณ์ที่ทานไปรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ผู้ตอบยังรับประทานอาหารต่อไปเรื่อยๆ ในขณะที่เพื่อนอิ่มแล้วจึงรอ เพื่อนกล่าว

หยอกล้อว่า “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ” ผู้ฟังมิได้ตอบด้วยถ้อยคำใด ๆ แต่หยุดรับประทานอาหารต่อ เพราะคิดว่าผู้พูดกำลังรอตงจึงกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันนั้นออกมา

ส่วนการกระทำสิ่งอื่นที่พบความถี่ต่ำสุด คือ การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจ พบจำนวนทั้งสิ้น 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.47 เช่น ทำหน้าอ การใช้สายตาเลือบมองด้านบนเพื่อแสดงความไม่พอใจ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าคู่สนทนาจะรู้ว่าเป็นการหยอกล้อแต่ก็รู้สึกไม่พอใจกับการหยอกล้อนี้ จึงแสดงความไม่พอใจออกมา

การตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบหยอกล้อด้วยการทำสิ่งอื่นแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 การกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป

4.2.1.1 การกระทำที่แสดงว่าชอบใจ

การกระทำที่แสดงว่าชอบใจ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกระทำบางอย่างโดยไม่ใช้ถ้อยคำ เพื่อแสดงว่าผู้ฟังชอบใจ สนุกสนาน และมีอารมณ์ขันไปกับถ้อยคำนี้ผกผันที่ต้องการหยอกล้อ จึงมีปฏิกริยาอาการ หรือการกระทำบางอย่างโต้ตอบกลับไป ดังตัวอย่าง

หัวเราะ (พบทุกสถานการณ์ในแบบสอบถาม)

ยิ้ม (พบทุกสถานการณ์ในแบบสอบถาม)

ในงานวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนที่เป็นแบบสอบถาม พบการหัวเราะ และการยิ้มแทนการตอบด้วยถ้อยคำในทุกสถานการณ์ เป็นผลอันเกิดจากความขบขันในความหมายของถ้อยคำนี้ผกผันที่ต้องการจะหยอกล้อผู้ฟัง ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของ หัวเราะ ว่าหมายถึง ก. เปล่งเสียงแสดงความขบขัน ดีใจ ชอบใจ เป็นต้น, ใช้เข้าคู่กับคำ หัวให้ เป็น หัวเราะหัวให้ ก็มี, หัวร่อ ก็ว่า, (ใบเขียนเป็น หัวเราะ ก็มี. (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1328) เสียงหัวเราะจัดเป็นปริภาษาแม้จะไม่ใช้ถ้อยคำแต่ก็สามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้พูดได้ (สุรัตน์ ตรีสกุล, 2547) (สุรัตน์ ตรีสกุล, 2547)ซึ่งในงานวิจัยนี้ส่วนของแบบสอบถามพบการหัวเราะแทนการตอบด้วยถ้อยคำ เช่น หัวเราะซ้ำๆ หรือตอบเป็นเสียงหัวเราะ เช่น ฮ่าๆ 555+ และ ออิ เป็นต้น โดยให้เหตุผลว่า “เป็นการหยอกล้อกัน” “เล่นกัน” “เพื่อความสนุกสนานเฮฮา” “เป็นมุกของเพื่อน” แสดงให้เห็นว่าผู้ฟังชอบใจในถ้อยคำนี้ผกผันแบบหยอกล้อ สร้างอารมณ์ขันนั้นจึงหัวเราะตอบกลับไป และการหัวเราะนั้นยังช่วยสร้างบรรยากาศให้เกิดความสนุกสนานมากขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้แล้วยังพบการหัวเราะในสถานการณ์ที่บันทึกในชีวิตประจำวัน ดังตัวอย่าง

(207) การสนทนาในชีวิตประจำวัน

ฝนและแพรวกำลังนั่งคุยกันเรื่องเพื่อนคนหนึ่งชื่อ สา ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทในกลุ่มที่เคยทะเลาะบาดหมางกับแพรว จนปัจจุบันไม่ได้ติดต่อกันแล้ว

ฝน : สา เพื่อนสนิทของแกนะ

แพรว : (หัวเราะ) ฮ่าๆ

จากตัวอย่าง (207) ฝนกล่าวว่า “สา เพื่อนสนิทของแกนะ” ซึ่งเป็นการกล่าวถ้อยคำตรงข้ามกับความหมายตามรูปภาพเพื่อสื่อเน้นผกผันหยอกล้อแพรว เพราะแพรวกับสาเคยทะเลาะกันและไม่ได้เป็นเพื่อนสนิทกันแล้วในปัจจุบัน แพรวจึงหัวเราะตอบกลับมาเพื่อแสดงความขบขัน ชอบใจต่อถ้อยคำของฝน

การยิ้ม จัดเป็นอวัจนภาษาประเภท อากักรักษา⁷ ที่สามารถแสดงความหมายได้หลายรูปแบบ ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 953) ให้ความหมายของ “ยิ้ม” ไว้ว่า ก. แสดงให้ปรากฏว่าชอบใจ เยาะเย้ย หรือเกลียดชัง เป็นต้น ด้วยริมฝีปากและใบหน้า. สอดคล้องกับนักสังคมจิตวิทยาซึ่งกล่าวถึงการยิ้มว่าเป็นสิ่งพื้นฐานที่มนุษย์นิยมแสดงออกทางใบหน้า เป็นการแสดงออกที่ยุ่งยาก เพราะสามารถแฝงความหมายได้หลากหลาย ทั้งดีหรือร้าย ความรู้เดียวสำหรับอากักรักษาของการคิดมุ่งร้ายหมายจะแก้แค้น (Fridlund, 1991) เช่นเดียวกับที่เมตตา วิวัฒนากุล (2559: 261) กล่าวถึงการยิ้มของคนไทยว่าเป็นอวัจนภาษาที่กำกวม และยากแก่การเข้าถึงความหมายที่แท้จริง เพราะคนไทยมีตั้งแต่ยิ้มรับ ยิ้มสู้ ยิ้มแยม อมยิ้ม ยิ้มระรื่น ยิ้มระทม ฯลฯ ในวัฒนธรรมไทยที่เน้นเรื่องการรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น เราจะพบการยิ้มแทนการปฏิเสธ ในขณะที่บางวัฒนธรรม การยิ้มที่มุมปาก ซึ่งมีลักษณะเหมือนการยิ้มทั่วไป เป็นการแสดงอารมณ์โกรธ ดังนั้นผู้ร่วมสนทนาจึงต้องตีความจากการยิ้มให้ถูกต้อง

ในงานวิจัยนี้ พบกลุ่มตัวอย่างตอบการยิ้มแทนการตอบถ้อยคำน้อยผกผันด้วยถ้อยคำ และมีจำนวนหนึ่งอธิบายรูปแบบการยิ้ม เช่น ส่งยิ้มให้ ยิ้มขำๆ ยิ้มอย่างจริงจัง ยิ้มหวาน ยิ้มแห้งๆ ยิ้มเจื่อนๆ และ ยิ้มแหย โดยให้เหตุผลของการยิ้มหลายประการด้วยกันคือ “ยิ้มรับมุกของเพื่อน” “ยิ้มขำๆตอบกลับไป” แสดงว่าผู้ตอบขบขันกับถ้อยคำน้อยผกผันที่ผู้พูดกล่าว และ “ยิ้มเพราะเงินอายุ” แสดงว่าผู้ตอบเงินอายุต่อการโดนล้อด้วยถ้อยคำน้อยผกผัน

⁷ อากักรักษา (กิริยาท่าทาง) จัดเป็นอวัจนภาษาประเภทหนึ่ง หมายถึง อวัจนภาษาที่อยู่ในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อสื่อสาร ได้แก่ การเคลื่อนไหวศีรษะ แขน ขา และลำตัว เป็นต้น รวมถึงการยิ้มซึ่งเป็นการแสดงออกทางสีหน้า ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวอวัยวะในร่างการเช่นเดียวกัน (สวนิต ยมาภัย, 2526)

4.2.1.2 การหยอกล้อกลับไป

ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกระทำบางอย่างโดยไม่ใช้ถ้อยคำเพื่อหยอกล้อต่อถ้อยคำนัยผกผัน ที่กล่าวในผลัดแรก เป็นการกระทำเพื่อสร้างความขบขัน ความสนุกสนานให้แก่ผู้กล่าวถ้อยคำนัย ผกผัน ผู้ตอบ รวมไปถึงบุคคลที่สามที่อยู่ในสถานการณ์นั้นด้วย ดังตัวอย่าง

ทำท่าทางล้อเลียนการเดินแบบ เช่น หมุนตัว เดินแบบแล้วหมุนตัว สะบัดผม โปสท่าทำ นางแบบ	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
โบกมือไปมาซ้ำๆ อย่างนางสาวไทย	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
เก๊กหล่อ เก๊กสวย	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
ส่งจูบ	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
เชิดหน้า	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
กราบที่อก, ไหว้ย้อยถึงพื้น	(แต่งตัวดีกว่าปกติ)
เขย่งเท้าให้สูงขึ้น, เขย่งให้สูงเท่าเพื่อน	(ความสูง)
ตบไหล่	(ความสูง)
อ้าปากกว้างๆ กินโชว์เพื่อน	(ทานอาหาร)
ลูบท้อง	(เข้าห้องน้ำ)

จากตัวอย่าง เห็นได้ว่าผู้ตอบเลือกการกระทำบางอย่างเพื่อหยอกล้อกลับถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่ง พบมากในสถานการณ์ที่เพื่อนแต่งตัวดีผิดไปจากปกติเป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อ หยอกล้อด้วยวัจนกรรมการถามที่ไม่ต้องการคำตอบ “จะไปเดินงานพรมแดงที่ไหนจะวันนี้” ผู้ตอบจึง หยอกล้อกลับไปด้วยการกระทำต่าง ๆ เช่น การทำท่าทางต่าง ๆ คล้ายการล้อเลียนการเดินแบบ เช่น การเดินแบบ การหมุนตัว การโปสท่าทำ การเชิดหน้า การส่งจูบ การโบกมือไปมาซ้ำๆ รวมไปถึงการ กราบ และการไหว้ที่ย่อลงต่ำมาก ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการเลียนแบบท่าทางของผู้เข้าประกวด นางงามบนเวทีประกวด การกระทำเหล่านี้ล้วนเป็นการล้อเลียนท่าทาง การแสดงกิริยาต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นขณะ “เดินพรมแดง” ในเทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ ประเทศฝรั่งเศส ที่ผู้กล่าวถ้อยคำนัย ผกผันกล่าวอ้างถึง

ในสถานการณ์ที่หยอกล้อเรื่องความสูงของเพื่อนด้วยถ้อยคำนัยผกผันว่า “อากาศข้างล่าง เป็นอย่างไรบ้าง” ผู้ตอบเลือกการกระทำบางอย่างเพื่อตอบกลับถ้อยคำนัยผกผันแทนการตอบด้วย ถ้อยคำ เช่น การเขย่งเท้า เป็นการกระทำเพื่อแสดงว่าผู้ตอบนั้นมีความสูงน้อยกว่าผู้กล่าวถ้อยคำนัย

ผกผันนั้นจริง ๆ จึงต้องเขย่งเท้าเพื่อให้สูงเท่ากัน และผู้ตอบยังให้เหตุผลของการกระทำนั้นว่า “แกล้งเล่นกับเพื่อน” “ทำเล่น ๆ” ผู้วิจัยจึงนับเป็นการหยอกล้อกลับวิธีหนึ่ง นอกจากนี้ยังพบการ “ตบไหล่” เพื่อแสดงการหยอกล้อว่าถึงแม้ตนจะเตี้ยก็ยังสามารถแตะไหล่ของผู้กล่าวถ้อยคำนี้ผกผันถึง

สถานการณ์ที่รับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ขณะที่เพื่อนรับประทานอาหารอิ่มแล้วแต่ผู้ตอบยังคงรับประทานอาหารอยู่ ทำให้เพื่อนต้องรอ เพื่อนจึงกล่าวหยอกล้อด้วยถ้อยคำนี้ผกผันว่า “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ” ผู้ตอบแสดงการกระทำบางอย่างแทนการตอบด้วยถ้อยคำคือ อ้าปากกว้างๆ กินโชว์เพื่อน เพื่อแกล้งเพื่อนที่หยอกล้อตนเรื่องรับประทานอาหารเป็นจำนวนมากและนานจนเพื่อนต้องรอ และในสถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำนานจนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนี้ผกผัน “หายไปเสียนาน อิมเลยไหมล่ะ” ผู้ตอบหยอกล้อกลับด้วยการแสดงอาการอิมจากการไปเข้าห้องน้ำด้วยการลูบท้อง เป็นการหยอกล้อเล่นกับเพื่อน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วทั้งผู้กล่าวถ้อยคำนี้ผกผันและผู้ตอบต่างทราบกันดีว่าการไปเข้าห้องน้ำเพื่อขับถ่ายนั้นไม่สามารถอิมได้ การลูบท้องเพื่อแสดงว่าอิมจึงเป็นความไม่เข้ากัน ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน เป็นการหยอกล้อกันเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานระหว่างเพื่อน

4.2.2 การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่สนใจ

การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่เล่นด้วย ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกระทำบางอย่างโดยไม่ใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบนั้นไม่สนใจต่อถ้อยคำนี้ผกผันที่ผู้พูดกล่าว ดังตัวอย่าง

กินต่อไป (ทานอาหาร)

แตงหน้าต่อไปเรื่อยๆ (แตงตัวดีกว่าปกติ)

จากตัวอย่าง ในสถานการณ์รับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ขณะที่เพื่อนรับประทานอาหารอิ่มแล้วจึงนั่งคอยผู้ตอบซึ่งยังคงรับประทานอาหารอยู่นั้น เพื่อนจึงกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันเพื่อหยอกล้อที่ผู้ตอบรับประทานอาหารไปเป็นจำนวนมากแล้วยังไม่อิม ผู้ตอบมิได้ตอบถ้อยคำนี้ผกผันนั้นด้วยถ้อยคำใด และยังคงรับประทานต่อไปโดยไม่สนใจถ้อยคำนั้น โดยให้เหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น “เพื่อนพูดล้อเล่น ไม่ต้องสนใจก็ได้” “พูดแบบนี้แปลว่ารอได้จึงกินต่อ” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบตีความถ้อยคำนี้ผกผันเป็นเพียงการหยอกล้อกันเล่น มิได้ส่งผลอะไร ตนสามารถรับประทานอาหารนั้นต่อไปได้ และเหตุผล “กินอยู่ไม่สนใจ” “ก็ยังไม่อิม” เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบนั้นไม่สนใจต่อถ้อยคำนี้ผกผันเพื่อหยอกล้อที่เพื่อนกล่าว แต่สนใจกิจกรรมที่กำลังทำอยู่ คือ การรับประทานอาหาร

สถานการณ์ที่เพื่อนแต่งตัวผิดไปจากปกติเป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อ ผู้ตอบมิได้ตอบด้วยถ้อยคำใด ๆ แต่ใช้การกระทำสิ่งอื่น คือ แต่งหน้าต่อไปเรื่อยๆ แสดงความไม่สนใจต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้น โดยในสถานการณ์นี้พบเล็กน้อยเพียง 2 คำตอบเท่านั้น

4.2.3 การกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์

การกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์ ในงานวิจัยนี้หมายถึง การกระทำบางอย่างโดยไม่ใช้ถ้อยคำ โดยผู้ตอบคำนึงถึงสถานการณ์ความผิดพลาดหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น มากกว่าถ้อยคำนัยผกผันที่หยอกล้อที่คู่สนทนากล่าว จึงการกระทำบางอย่างเพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์นั้น อันจะทำให้คู่สนทนาเกิดความพึงพอใจ ดังตัวอย่าง

มองเพื่อนแล้วหยุดรับประทานอาหาร (ทานอาหาร)

หยุดเล่นโทรศัพท์มือถือ (เล่นโทรศัพท์)

จากตัวอย่างข้อมูลจากแบบสอบถาม พบการตอบโดยไม่ใช้ถ้อยคำแต่เป็นการกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์เพียงสถานการณ์เดียว คือ สถานการณ์การรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ขณะที่เพื่อนนั้นรับประทานอาหารอิ่มแล้ว แต่ผู้ตอบยังคงรับประทานอาหารต่อไป เมื่อเพื่อนกล่าวหยอกล้อด้วยถ้อยคำนัยผกผันว่า “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ” ผู้ตอบจึงหันไปมองเพื่อนคนอื่น ๆ และเมื่อตนเห็นว่าเพื่อนรับประทานอาหารอิ่มแล้ว และกำลังนั่งรอดนอยู่ ผู้ตอบจึงหยุดรับประทานอาหาร โดยให้เหตุผลว่า “เพื่อนรอ เกรงใจ” แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบตีความถ้อยคำนัยผกผันว่านอกจากเพื่อนจะเพื่อกล่าวหยอกล้อแล้วยังแฝงความหมายว่าควรอิ่มได้แล้ว รับประทานอาหารมากและนานเกินไปจนเพื่อนต้องรอ ผู้ตอบจึงหยุดรับประทานอาหารเพราะเกรงใจเพื่อนที่นั่งรอ

ตัวอย่างสถานการณ์ที่พบจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน เมื่อเบลและนอตนั่งอยู่ด้วยกัน เบลเห็นนอตเล่นเกมในโทรศัพท์มือถืออย่างสนุกสนาน เบลจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อนอตว่า “แหม่ ดูท่าทางจะสนุกเนาะ กดจนจอทะลุแล้วนะ” นอตมิได้กล่าวตอบถ้อยคำใด ๆ แต่หยุดเล่นเกมในโทรศัพท์มือถือและวางลงแทน แสดงให้เห็นว่านอตตีความการเล่นเกมที่ตนนั้นอาจก่อให้เกิดความรำคาญหรือทำให้เบลนั้นเกิดความรู้สึกไม่พอใจ จึงแสดงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์โดยการหยุดเล่นโทรศัพท์มือถือและวางลง

4.2.4 การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจ

การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจ ในงานวิจัยหมายถึง การกระทำการบางอย่างเพื่อแสดงว่าตนนั้นไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่เพื่อนกล่าว จากกลุ่มตัวอย่างพบการแสดงออกทางสีหน้าแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผัน การแสดงออกทางสีหน้าจัดเป็นอวัจนภาษาประเภทอาการภาษา ผู้วิจัยพบ 4 รูปแบบคือ การทำหน้าอ การเบะปาก การหรีมองด้วยหางตา และใช้สายตาเลื้อยมองด้านบน มีรายละเอียดดังนี้

“หน้าอ” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง มีสีหน้าแสดงอาการโกรธ ไม่พอใจ หรือไม่ได้้อย่างใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1287) ในการตอบถ้อยคำนัยผกผันมีการตอบด้วยการทำหน้าอแทนการตอบด้วยถ้อยคำ สื่อให้เห็นว่าผู้ตอบไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันที่เพื่อนหยอกล้อ

“เบะ” เป็นคำกริยา มีความหมายหนึ่งหมายถึง อาการเหยียดปากแสดงความไม่พอใจหรือระอาใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 683) การตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยการเบะปากแทนการตอบด้วยถ้อยคำ จึงเป็นการแสดงสีหน้าอีกรูปแบบหนึ่งสื่อให้เห็นว่าผู้ตอบไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผัน

“หรีมตา” เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้ตาหยีลงเพื่อให้แสงสว่างเข้าตาน้อยหรือเพื่อเป็นอาณัติสัญญาณบางอย่าง. (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1313) ในการตอบถ้อยคำนัยผกผันมีการตอบด้วยการหรีมองด้วยหางตาแทนการตอบด้วยถ้อยคำ สื่อให้เห็นว่าผู้ตอบแสดงอาการไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันที่เพื่อนหยอกล้อ

การใช้สายตาเลื้อยมองด้านบน ไม่สบตาเพื่อน แทนการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำนั้น เป็นกระทำอีกรูปแบบหนึ่งที่แสดงถึงความไม่พอใจ เบื่อหน่าย และระอาใจ การใช้สายตาเลื้อยมองด้านบน ไม่สบตา ในขณะที่มีคนกำลังสนทนาอยู่ด้วยนั้น เป็นท่าทางที่ผิดไปจากรูปแบบปกติของการสนทนาซึ่งผู้ฟังต้องสบตาผู้พูดในขณะที่กำลังสนทนาเพื่อแสดงถึงความสนใจและการมีส่วนร่วม ดังนั้นการใช้สายตาเลื้อยมองด้านบน ไม่สบตาเพื่อนจึงสื่อความหมายได้ว่าผู้ตอบนั้นรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่พอใจ ต่อถ้อยคำที่เพื่อนกล่าวออกมา

กลุ่มตัวอย่างเลือกการแสดงสีหน้าต่าง ๆ เพื่อแสดงออกถึงความเบื่อหน่ายและไม่พอใจ โดยให้เหตุผลส่วนใหญ่ไปในแนวทางไม่พอใจกับถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าวออกมา เช่น “เบื่อเพื่อนขี้บ่น” “พูดตลกก็ได้ แค่อะไรๆ” “ขี้เกียจทะเลาะ” เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าคู่สนทนาเข้าใจความหมายของคู่สนทนาว่าเป็นการหยอกล้อ แต่อาจไม่พอใจต่อการหยอกล้อนั้น หรืออีกกรณีหนึ่งคือ ผู้ตอบเข้าใจความหมายของถ้อยคำนัยผกผันว่าเป็นการหยอกล้อ แต่ไม่พอใจวิธีการหยอกล้อเช่นนี้ จึงแสดงสีหน้าไม่พอใจออกมา

4.3 การไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

การไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ หมายถึง การนิ่งเงียบ ไม่แสดงถ้อยคำหรือกระทำการใด ๆ ออกมาเพื่อตอบถ้อยคำนัยผกผันในผลัดการสนทนาของตนเอง ซึ่งจากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อจำนวน 217 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.94 ของรูปแบบการตอบทั้งหมด ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงเหตุผลในการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง และเหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง ดังตารางต่อไปนี้ ตารางที่ 12 แสดงเหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

เหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	ความถี่การปรากฏ	ร้อยละ
เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของคู่สนทนา		
เข้าใจว่าการหยอกล้อเป็นเรื่องปกติ	98	45.16
เป็นเรื่องเล็กน้อย	8	3.69
ยอมรับความจริง	5	2.30
รวมเหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง	111	51.15
เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง		
ไม่สนใจถ้อยคำ	25	11.52
สนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่	22	10.14
ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว	19	8.76
ไม่รู้จะตอบอย่างไร	17	7.83
รวมเหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง	83	38.25
ไม่ระบุ	23	10.60
รวม	217	100.00

จากตารางที่ 12 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยเหตุผลหลายประการด้วยกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่หนึ่งคือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ได้แก่ เหตุผลที่เข้าใจว่าการหยอกล้อเป็นเรื่องปกติ เหตุผลว่าเป็นเรื่อง

เล็กน้อย และเหตุผลว่ายอมรับความจริง โดยเหตุผลที่พบมากที่สุดในกลุ่มนี้ คือ เหตุผลที่เข้าใจว่าการหยอกล้อเป็นเรื่องปกติ พบจำนวน 98 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.16 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าการหยอกล้อกันเพื่อสร้างอารมณ์ขัน สร้างความสนุกสนานในกลุ่มเพื่อนเป็นเรื่องปกติทั่วไปจึงเลือกการทำเฉย ๆ จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวถ้อยคำใด ๆ ตอบกลับมา ส่วนเหตุผลอื่น ๆ ในกลุ่มนี้พบในปริมาณที่น้อยและใกล้เคียงกัน

เหตุผลในกลุ่มที่สองคือ เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง ได้แก่ เหตุผลที่ไม่สนใจถ้อยคำ เหตุผลว่าสนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่ เหตุผลว่าต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว และเหตุผลว่าไม่รู้จะตอบอย่างไร โดยเหตุผลที่พบในกลุ่มนี้มีจำนวนใกล้เคียงกัน และเมื่อเปรียบเทียบเหตุผลของการไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้ง 2 กลุ่มเหตุผลแล้วพบว่า มีผู้ตอบใช้เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ 111 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.15 มากกว่ากลุ่มเหตุผลที่คำนึงถึงตนเองซึ่งพบจำนวน 83 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 38.25 แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้ว ผู้ตอบเลือกจะไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นด้วยเหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ รวมไปถึงความรุนแรงของสถานการณ์มากกว่าเหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ระบุเหตุผลของการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อประชดประชันจำนวน 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 2.22 และยังพบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ระบุเหตุผลของการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่ทำหน้าที่เพื่อหยอกล้อจำนวน 23 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 10.60

ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการไม่ตอบ หรือการเงียบนับเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยลดความไม่พอใจของผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของทันเนน ซึ่งกล่าวถึงการเงียบว่าเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ความขัดแย้งยุติลงหรือช่วยลดระดับของความขัดแย้งได้ (Tannen, 1990 อ้างถึงใน พรพรรณ ครุฑเนตร, 2557: 49) สอดคล้องกับนิสัยและค่านิยมในสังคมไทยที่มีความรักสงบ หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าเมื่อเกิดปัญหา และนิยมแก้ปัญหาด้วยวิธีการประนีประนอม (เคลาส์เนอร์, 2537, 2539) และยังสอดคล้องสำนวนไทยที่ว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” ที่หมายถึง พูดไปก็ไม่มีประโยชน์ นิ่งเสียดีกว่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) อีกด้วย โดยแต่ละเหตุผลแสดงรายละเอียดดังนี้

4.3.1 เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้ฟัง

4.3.1.1 เข้าใจว่าการหยอกล้อเป็นเรื่องปกติ

เหตุผลของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่พบมากที่สุด คือ เข้าใจว่าการหยอกล้อเป็นเรื่องปกติ ดังตัวอย่างเหตุผล “เข้าใจว่าเพื่อนแซวเล่น” “เพื่อนแค่แกล้งเล่น” “ปล่อยให้เพื่อนล้อไป” “เป็นเรื่องปกติที่จะถูกแซวจากกลุ่มเพื่อน” “เพื่อนแซวเล่นขำๆ” และ “เป็นการหยอกล้อกันตามปกติ” แสดงให้

เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อการหยอกล้อกัน เป็นการสร้างอารมณ์ขัน และสร้างความสนุกสนานในกลุ่มเพื่อน จึงมิได้ตอบด้วยถ้อยคำหรือกระทำการใด ๆ

4.3.1.2 เป็นเรื่องเล็กน้อย

เหตุผลหนึ่งของการทำเฉย ๆ ไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อก็เพราะ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันที่กล่าวนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่มีความสำคัญ ไม่จำเป็นต้องกล่าวถ้อยคำใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ ตอบกลับก็ได้ ดังตัวอย่างเหตุผล “เป็นเรื่องเล็กน้อย” “ไม่ใช่เรื่องใหญ่อะไร” “ปกติคุยกันแรงกว่านี้อีก”

4.3.1.3 ยอมรับความจริง

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยการทำเฉย ๆ เพราะยอมรับความจริง ดังตัวอย่าง สถานการณ์ที่รับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ผู้ตอบรับประทานอาหารไปเป็นจำนวนมาก และยัง รับประทานต่อไปเรื่อยๆ ในขณะที่เพื่อนอิมแล้วจึงรอ เพื่อนจึงกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อ ผู้ตอบให้เหตุผลว่า “ก็เรากินไม่อิมจริง ๆ” หรือในสถานการณ์ที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันหยอกล้อความ สูงของเพื่อนก็มีผู้ตอบให้เหตุผลว่า “ก็เราเตี้ยจริง ๆ” เช่นเดียวกับสถานการณ์ที่เข้าห้องน้ำเป็น เวลานานจนทำให้เพื่อนที่รอนั้นกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อนั้น ผู้ตอบก็ให้เหตุผลว่าของการ ทำเฉย ๆ ว่า “เพราะเราเข้าห้องน้ำนานไปจริง” “นานจริงเพราะแถวในห้องน้ำมันยาว” “ให้เพื่อนรอ จริง ๆ เลยเจียบๆ ไว้” “รู้สึกผิดเพราะนานกิน” จากเหตุผลนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างคำนึงถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าตนเองเป็นสาเหตุที่ทำให้เพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้น และสิ่งที่กล่าวออกมา นั้นเป็นเรื่องจริง จึงยอมรับผิดโดยการทำเฉย ๆ ไม่กล่าวถ้อยคำโต้แย้งใด ๆ ออกมา

4.3.2 เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง

4.3.2.1 ไม่สนใจถ้อยคำ

กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเลือกทำเฉย ๆ โดยให้เหตุผลดังตัวอย่าง “ไม่สนใจ” “พูดอะไรก็พูดไป เถอะ” และ “ไม่แคร์ค่ะ” จากข้อมูลผู้ตอบเลือกการทำเฉย ๆ ไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นกลับไปโดย ให้เหตุผลว่าไม่สนใจถ้อยคำนัยผกผันนั้นเพราะมองว่าไม่จำเป็นต้องสนใจหรือตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้น ก็ได้ และยังพบเหตุผล “ทำเป็นไม่ได้ยินน่าจะดีกว่า” เป็นการแสร้งไม่สนใจถ้อยคำนัยผกผัน เพราะ ผู้ตอบเห็นว่าการหลีกเลี่ยงการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำ โดยการทำเป็นไม่ได้ยินหรือไม่สนใจ นั้นส่งผลดีกว่าการตอบด้วยถ้อยคำออกไป

4.3.2.2 สนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยการทำเฉย ๆ เพราะกำลังสนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่ในขณะนั้น ดังตัวอย่างเหตุผล “กินอยู่” “ปากไม่ว่าง” ในสถานการณ์ที่รับประทานอาหารจำนวนมากจนเพื่อนกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน และเหตุผล “รีบไปงานต่อ” “รีบไปดูหนัง” “รีบทำภารกิจต่อไป” ในสถานการณ์อื่น ๆ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่กำลังทำอยู่ในขณะนั้นมากกว่าถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดกล่าวเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการตอบถ้อยคำนัยผกผัน

4.3.2.3 ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบโดยการทำเฉย ๆ เพราะต้องการให้สถานการณ์นั้นสิ้นสุดโดยเร็ว กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการกล่าวตอบใด ๆ เพราะมีความเห็นว่ากรกล่าวตอบนั้นจะทำให้สถานการณ์นั้นยืดเยื้อต่อไป ดังตัวอย่างเหตุผล “ไม่อยากต่อความยาวสาวความยืด” “ยิ่งพูดยิ่งมีปัญหา” แสดงว่าผู้ตอบไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้นจึงต้องการจบการสนทนาในเรื่องดังกล่าวและเริ่มบทสนทนาในหัวข้ออื่นต่อไป นอกจากนี้ยังพบเหตุผลที่ชัดเจนว่าไม่พอใจต่อถ้อยคำนัยผกผันนั้นโดยตรง ดังตัวอย่าง “ไม่ชอบคำพูดนี้ก็เลยไม่ตอบ จะได้เปลี่ยนเรื่องไวๆ” “ไม่พอใจเลยเงียบให้จบๆ ไป” ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าแม้ว่าถ้อยคำนัยผกผันนี้ ผู้พูดต้องการเพียงหยอกล้อให้เกิดอารมณ์ขัน เกิดความสนุกสนาน แต่ผู้ฟังหรือผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายนั้นตีความว่าผู้พูดต้องการประชดประชัน เสียดสี สร้างความไม่พอใจแก่ผู้ฟัง อาจเกิดจากผู้พูดและผู้ฟังนั้นเป็นเพื่อนที่ได้มีความสนิทสนมกันมากเพียงพอ จึงตีความเจตนาของถ้อยคำนัยผกผันนั้นต่างกันไป สอดคล้องกับ มายเออร์ (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94) กล่าวถึงถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้เพื่อหยอกล้อ (playful irony) ซึ่งเป็นถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้สร้างอารมณ์ขันโดยไม่ได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด มักใช้ในกลุ่มผู้ที่สนิทสนมกัน หรือในบรรยากาศที่สนุกสนานเป็นกันเองเท่านั้น เพราะผู้ฟังอาจจะตีความผิดไปเป็นการประชดประชันเสียดสีได้

4.3.2.4 ไม่รู้จะตอบอะไร

กลุ่มตัวอย่างบางส่วนให้เหตุผลของการทำเฉย ๆ ไม่ได้ตอบกลับถ้อยคำนัยผกผันนั้น เพราะไม่รู้ว่าจะกล่าวตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นอย่างไร ดังตัวอย่าง “ไม่รู้จะพูดว่าอย่างไร” “คิดคำพูดไม่ออก” “ไม่รู้จะรับมุกอย่างไรดี” หรือบางส่วนก็มิได้อยากที่จะตอบจริง ๆ ดังตัวอย่าง “ไม่มีอะไรจะกล่าว” “ไม่ได้อยากตอบโต้อะไร” ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความสุภาพของลีช (Leech, 1983) ซึ่งกล่าวถึงการใช้ถ้อยคำนัยผกผันนั้นทำให้ผู้ตอบโต้ตอบกลับได้ยาก

4.4 ข้อดี-ข้อดีของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสีย (pay-offs) ของกลวิธีทางภาษาที่ใช้ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่กลุ่มตัวอย่างใช้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 13 แสดงข้อดี-ข้อดีของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	ข้อดี	ข้อดี
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป - การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ - การหยอกล้อ - การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	- สร้างความขบขัน - ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ - เป็นการรักษา/ กระชับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา	-
กลวิธีการตอบแบบสุภาพ - การชี้แจงเหตุผล - การขอโทษ - การแสดงความรับผิดชอบ	- แสดงว่าคำนึงถึงความสัมพันธ์กับคู่สนทนา	- แสดงว่าการหยอกล้อไม่สัมฤทธิ์ผล
กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา - การตอบแบบสั้น - การห้ามไม่ให้หยอกล้อ - การเปลี่ยนประเด็นสนทนา	- แสดงเจตนาว่าไม่อยากหยอกล้อ	- แสดงว่าการหยอกล้อไม่สัมฤทธิ์ผล
กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ - การตักเตือน - การปฏิเสธ	- ระบายความคับข้องใจจากการถูกประชด (ตีความผิด) - การการตักเตือน ช่วยให้ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันทราบถึงข้อบกพร่องของตนเอง	- แสดงว่าการหยอกล้อไม่สัมฤทธิ์ผล

ภาพรวมของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ จากข้อมูลในแบบสอบถาม และข้อมูลจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน สามารถสรุปภาพรวมต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. เมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (humorous irony) ขึ้นในผลัดการสนทนาแรก ผู้พูดภาษาไทยมักเลือกที่จะตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นด้วยถ้อยคำมากที่สุดถึงร้อยละ 68.70 รองลงมาเป็นการตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น คิดเป็นร้อยละ 20.36 และเลือกไม่ตอบคู่สนทนาน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.94 ของรูปแบบการตอบทั้งหมด

2. ผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำด้วยกลวิธีที่แตกต่างกันไป แบ่งเป็น 4 กลวิธีใหญ่ 11 กลวิธีย่อย เรียงตามลำดับความถี่ ได้แก่ 1) กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ปรากฏความถี่ของการใช้สูงถึงร้อยละ 69.23 ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย คือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การหยอกล้อ การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม 2) กลวิธีการตอบแบบสุภาพ พบร้อยละ 25.05 ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อยเช่นกัน คือ การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ และการแสดงความรับผิดชอบ 3) กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา พบความถี่ของการปรากฏการใช้เพียงร้อยละ 3.06 ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย คือ การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ และการเปลี่ยนประเด็นสนทนา และ 4) กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ พบความถี่ของการปรากฏการใช้ต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 2.67 ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย คือ การตักเตือนและการปฏิเสธ

ทั้งนี้ผลการศึกษามีส่วนที่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันหลายกลวิธี กลวิธีสำคัญได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ การตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผัน และการบริภาษกลับ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยบางส่วนไม่สอดคล้องกับที่สมมติฐานระบุไว้ กล่าวคือ ไม่ปรากฏการบริภาษกลับเป็นกลวิธีสำคัญ อาจเนื่องมาจากการบริภาษเป็นการทำร้ายจิตใจของผู้ถูกบริภาษเพื่อให้รู้สึกสำนึกในความผิดที่ตนกระทำ แต่ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อนั้นเป็นการหยอกล้อกันเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานและสร้างความขบขัน จึงไม่พบการตอบบริภาษกลับ ส่วนที่สอดคล้องกับสมมติฐานคือ พบการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผัน เป็นกลวิธีสำคัญในกลุ่มที่ 1 คือ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ส่วนกลวิธีการชี้แจงเหตุผลและการขอโทษ เป็นกลวิธีสำคัญในกลุ่มที่ 2 คือ กลวิธีการตอบแบบสุภาพ

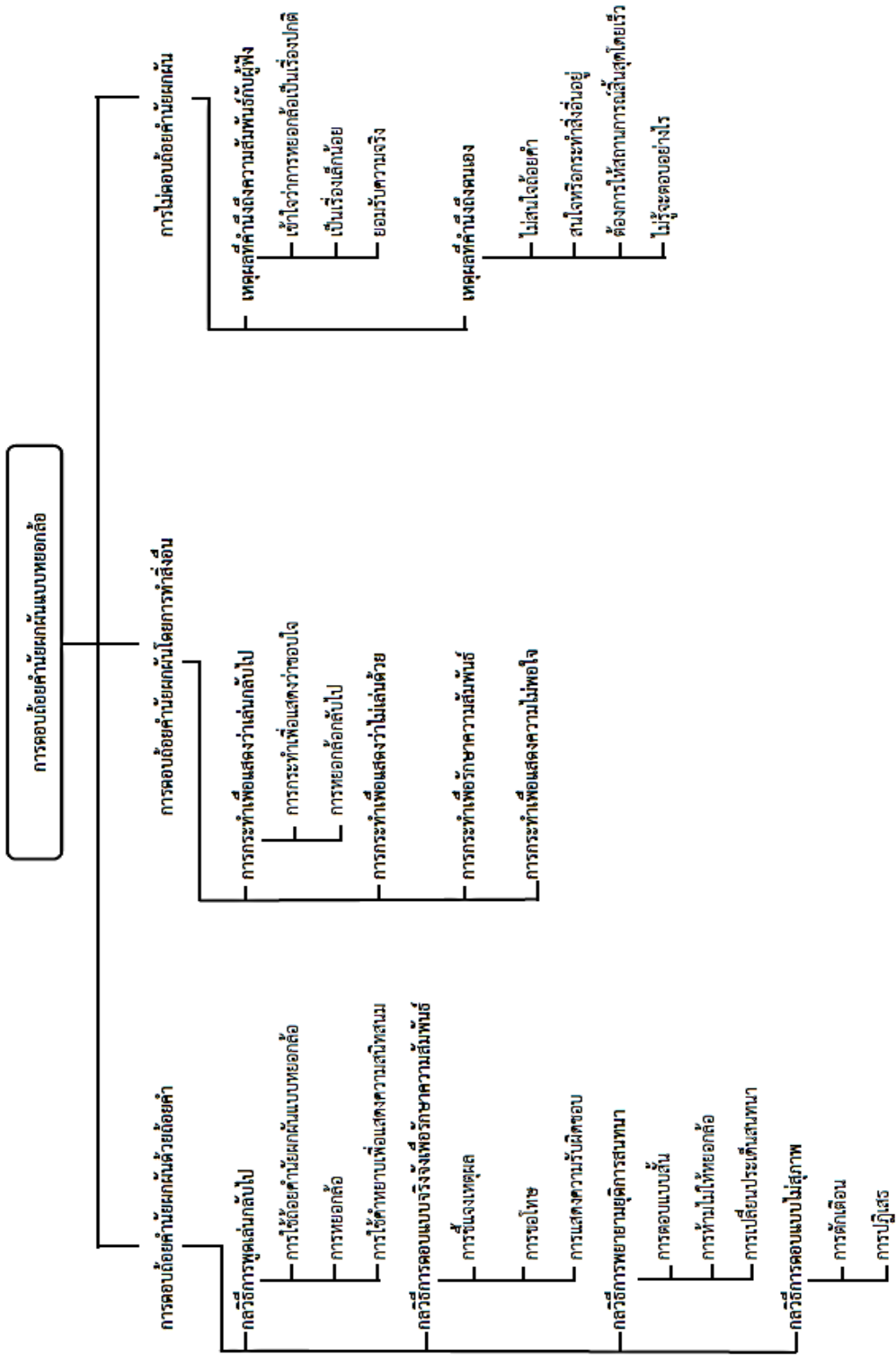
3. จากข้อมูลคำตอบพบว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ คู่สนทนานิยมตอบด้วยถ้อยคำสั้น ๆ เพียง 1-2 ถ้อยคำเท่านั้น และจากการศึกษาการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการ

ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ มักพบการตอบด้วยกลวิธีการหยอกล้อกลับไปพร้อมกันมากที่สุด โดยเฉพาะการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผัน

4. นอกจากการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยถ้อยคำแล้ว คู่สนทนายังใช้การตอบโดยใช้กลวิธีอื่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) การกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป 2) การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่เล่นด้วย 3) การกระทำเพื่อแก้ไขสถานการณ์ และ 4) การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจ พบการกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป ในความถี่สูงถึงร้อยละ 83.67 ของการตอบโดยใช้วิธีอื่นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าหากคู่สนทนาไม่กล่าวถ้อยคำตอบกลับไป คู่สนทนาจึงมักจะกระทำการบางอย่างเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป

5. จากข้อมูลคำตอบพบว่าผู้ที่ไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ให้เหตุผลไว้หลายประการด้วยกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่หนึ่งคือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ได้แก่ เหตุผลที่เข้าใจว่าการหยอกล้อเป็นเรื่องปกติ เหตุผลว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย และเหตุผลว่ายอมรับความจริง เหตุผลในกลุ่มที่สองคือ เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง ได้แก่ เหตุผลว่าไม่สนใจถ้อยคำ เหตุผลว่าสนใจหรือกระทำการสิ่งอื่นอยู่ เหตุผลว่าต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว และเหตุผลว่าไม่รู้จะตอบอย่างไร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะตอบกลับด้วยถ้อยคำ หรือวิธีอื่น ๆ คู่สนทนาจึงเลือก “การเล่น” เป็นการตอบกลับ เพื่อสร้างบรรยากาศสนุกสนาน มีกรณีจำนวนน้อยที่คู่สนทนาไม่พอใจการหยอกล้อ

บทที่ 5

ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยต่าง ๆ

ในบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันทั้งสองชนิด ได้แก่ กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันในบทที่ 3 และกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อในบทที่ 4 แสดงให้เห็นรูปแบบของการตอบถ้อยค่านัยผกผันทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การกล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำ 2) การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น และ 3) การไม่ตอบคู่สนทนา ซึ่งผู้วิจัยศึกษาเหตุผลของการไม่ตอบคู่สนทนาว่ามีเหตุผลอะไรบ้าง หลังจากศึกษากลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแต่ละชนิดแล้ว ในบทนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทย กับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยค่านัยผกผัน และปัจจัยเรื่องเพศ ทั้งนี้มีสมมติฐานของงานวิจัยว่า ปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยค่านัยผกผันและปัจจัยเรื่องเพศ มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทย ผลการศึกษานำเสนอเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยค่านัยผกผัน

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องเพศ

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยค่านัยผกผัน

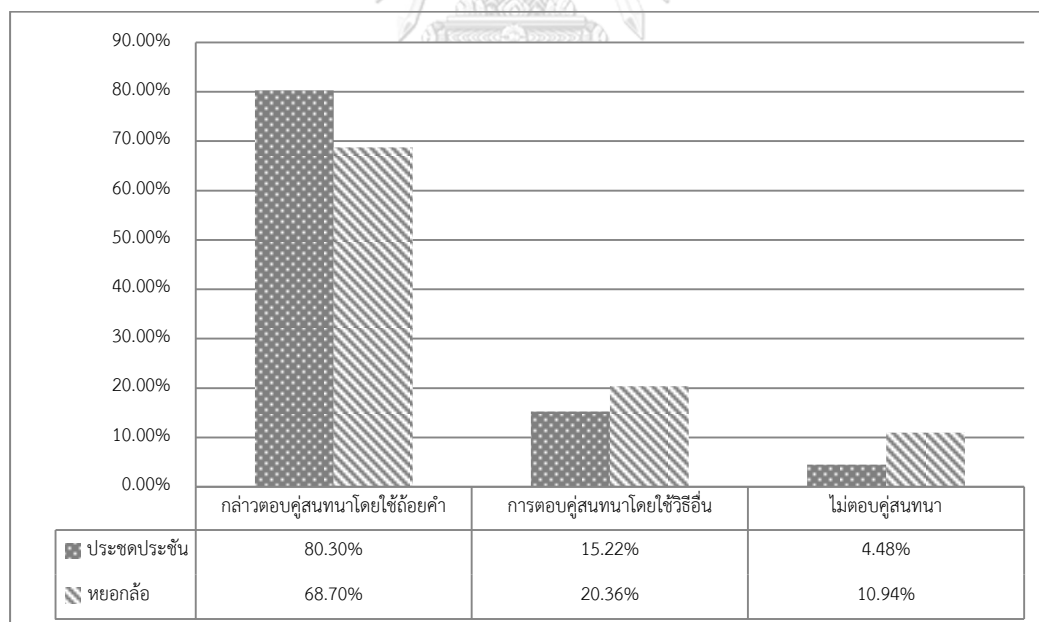
ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาว่า เรื่องชนิดของถ้อยค่านัยผกผันส่งผลต่อการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทยหรือไม่ และอย่างไร โดยผู้วิจัยจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการตอบถ้อยค่านัยผกผันกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยค่านัยผกผันก่อนในเบื้องต้น แล้วจึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยค่านัยผกผันด้วยถ้อยคำกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยค่านัยผกผัน เพื่อแสดงให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างกันระหว่างการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันและถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ

จากรูปแบบการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ
ประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทย

รูปแบบการตอบ ถ้อยคำนัยผกผัน	ชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน				รวม	
	ถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชัน		ถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อ			
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความ ถี่	ร้อยละ
1. กล่าวตอบคู่สนทนา ด้วยถ้อยคำ	1,614	80.30	1,363	68.70	2,977	74.54
2. การตอบคู่สนทนา โดยวิธีอื่น	306	15.22	404	20.36	710	17.78
3. ไม่ตอบคู่สนทนา	90	4.48	217	10.94	307	7.69
รวม	2,010	100	1,984	100	3,994	100.00

แผนภูมิที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่ร้อยละของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชด
ประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทย

จากตารางที่ 14 และแผนภูมิที่ 7 พบว่ารูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน
เรียงตามลำดับความถี่ของการปรากฏดังนี้ รูปแบบการตอบที่ปรากฏค่าความถี่สูงสุด ได้แก่ การกล่าว
ตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำพบร้อยละ 80.30 รูปแบบที่พบรองลงมาคือ การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่นพบ
ร้อยละ 15.22 และรูปแบบที่พบความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การไม่ตอบคู่สนทนาพบร้อยละ 4.48 ขณะที่

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อปรากฏความถี่ของรูปแบบการตอบเรียงตามลำดับดังนี้ รูปแบบการตอบที่ปรากฏค่าความถี่สูงสุด ได้แก่ การกล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำพริ้วละ 68.70 รูปแบบที่พบรองลงมา ได้แก่ การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่นพริ้วละ 20.36 และรูปแบบที่พบความถี่ น้อยที่สุด ได้แก่ การไม่ตอบคู่สนทนาพริ้วละ 10.94 จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการตอบถ้อยคำนัย ผกผันทั้งสองชนิดมีลำดับความถี่ของการปรากฏเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบ ถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดด้วยถ้อยคำกลับไปมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบของการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดจะมีลำดับความถี่ของ การปรากฏเช่นเดียวกัน แต่ผู้วิจัยพบข้อสังเกตบางประการ กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของรูปแบบการตอบของถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดพบว่า การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชด ประชันโดยใช้ถ้อยคำปรากฏความถี่ (ร้อยละ 80) สูงกว่าการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดย ใช้ถ้อยคำ (ร้อยละ 68) แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมกล่าวถ้อยคำตอบคู่สนทนาในสถานการณ์ที่ มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันมากกว่าสถานการณ์ที่ใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหยอกล้อกัน ระหว่างเพื่อน ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่พบความถี่ของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชด ประชันโดยใช้ถ้อยคำสูงกว่าการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำเพราะคู่สนทนา คำนึงถึงความรุนแรงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันแสดงให้เห็น ว่าผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นเกิดความไม่พอใจต่อคู่สนทนา สถานการณ์ย่อมมีความรุนแรง และ ส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาได้มากกว่าสถานการณ์ที่มีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อ คู่สนทนาส่วนใหญ่จึงเลือกกล่าวถ้อยคำออกมาเพื่อให้บรรยากาศของการสนทนานั้นดีขึ้น และดำเนินการสนทนาต่อไปได้ ส่วนสถานการณ์ที่มีการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อนั้น เป็น สถานการณ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความสนุกสนาน ไม่มีความรุนแรง ความจำเป็นในการตอบกลับจึง อาจจะไม่มากเท่าการตอบถ้อยคำนัยผกผันชนิดแบบประชดประชัน

ขณะที่การตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยวิธีอื่น และการไม่ตอบคู่สนทนา พบอัตราความถี่การ ปรากฏใช้ในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อสูงกว่าถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน แสดง ให้เห็นว่าเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่มี ความรุนแรง ใช้สร้างความสนุกสนานและเสียงหัวเราะระหว่างเพื่อน ผู้ตอบมองว่าการตอบด้วย ถ้อยคำมิได้มีความจำเป็นมากนัก คู่สนทนาจึงเลือกตอบโดยใช้วิธีอื่น หรือเลือกไม่ตอบคู่สนทนา

ความถี่สูงกว่าสถานการณ์ที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน ซึ่งมักเป็นสถานการณ์ที่มีความรุนแรง และส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทย แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการตอบที่ผู้พูดภาษาไทยนิยมใช้ตอบถ้อยคำนัยผกผันมากที่สุดคือการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำ ในขั้นตอนถัดไปผู้วิจัยจึงนำกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันด้วยถ้อยคำ หรือกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิด คือ การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างอย่างชัดเจน ดังตารางต่อไปนี้ ตารางที่ 15 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	
กลวิธีทางภาษา	ร้อยละการปรากฏ
1. กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ 1.1 การขอโทษ 1.2 การชี้แจงเหตุผล 1.3 การแสดงความรับผิดชอบ	66.93
2. กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ 2.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน 2.2 การบริภาษด้วยคำหยาบ 2.3 การตำหนิ 2.4 การตักเตือน 2.5 การปฏิเสธ	22.41
3. กลวิธีการหยอกล้อกลับไป 3.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ 3.2 การหยอกล้อ	4.91
4. กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา 4.1 การตอบแบบสั้น 4.2 การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	3.39
5. กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	2.36
รวม	100.00

จากตารางที่ 15 กลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน แบ่งได้เป็น 5 กลวิธีหลัก ๆ กลวิธีที่ปรากฏการใช้มากที่สุด คือ กลวิธีการตอบแบบสุภาพ ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบ กลวิธีที่ปรากฏการใช้รองลงมา คือ กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ ประกอบด้วย 5 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน การบริภาษด้วยคำหยาบ การตำหนิ การตักเตือน และการปฏิเสธ กลวิธีที่ปรากฏรองลงมาปรากฏความถี่ในอัตราที่น้อยและใกล้เคียงกัน กลวิธีที่ปรากฏการใช้ในลำดับที่ 3 คือ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ และการหยอกล้อ กลวิธีที่ปรากฏการใช้ในลำดับที่ 4 คือ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การตอบแบบสั้น และการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา กลวิธีที่ปรากฏการใช้น้อยที่สุด คือ กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันด้วยกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพมากที่สุด มีจำนวนเกินครึ่งหนึ่งของการตอบทั้งหมด อาจเป็นเพราะผู้ตอบคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง หรืออาจเป็นเพราะผู้ตอบคำนึงสถานการณ์ โดยสถานการณ์ที่ยกมานั้นเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบเป็นฝ่ายผิดเอง จึงส่งผลให้เลือกตอบโดยกลวิธีรักษาความสัมพันธ์กลับไป และอีกสาเหตุหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบกลับแบบรักษาความสัมพันธ์มากที่สุด

ตารางที่ 16 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	
กลวิธีทางภาษา	ร้อยละการปรากฏ
1. กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	69.23
1.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	
1.2 การหยอกล้อ	
1.3 การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	
2. กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	25.05
2.1 การชี้แจงเหตุผล	
2.2 การขอโทษ	
2.3 การแสดงความรับผิดชอบ	

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	
กลวิธีทางภาษา	ร้อยละการปรากฏ
3. กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา 3.1 การตอบแบบสั้น 3.2 การห้ามไม่ให้หยอกล้อ 3.3 การเปลี่ยนประเด็นสนทนา	3.06
4. กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ 4.1 การตักเตือน 4.2 การปฏิเสธ	2.67
รวม	100.00

จากตารางที่ 16 กลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ แบ่งได้เป็น 4 กลวิธีหลัก ๆ ได้เช่นเดียวกับกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน กลวิธีที่ปรากฏการใช้มากที่สุดคือ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การหยอกล้อ และการใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม กลวิธีที่ปรากฏการใช้รองลงมา คือ กลวิธีการตอบแบบสุภาพ ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ และการแสดงความรับผิดชอบ กลวิธีที่ปรากฏรองลงมาปรากฏความถี่ในอัตราที่น้อยและใกล้เคียงกัน กลวิธีที่ปรากฏการใช้ในลำดับที่ 3 คือ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ประกอบด้วย 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ และการเปลี่ยนประเด็นสนทนา กลวิธีที่ปรากฏการใช้น้อยที่สุดคือ กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ ประกอบด้วย 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การตักเตือน และการปฏิเสธ แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยกลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากที่สุด อาจเป็นเพราะคู่สนทนาวิเคราะห์ได้ว่าสถานการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นการหยอกล้อกันเล่นเพื่อความสนุกสนาน ขบขัน ระหว่างเพื่อน จึงใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับไปเช่นเดียวกัน เพื่อให้สถานการณ์นั้นดำเนินต่อไปอย่างสนุกสนาน สร้างเสียงหัวเราะภายใต้กรอบการเล่น (playful frame) เรียกว่าเป็นการ “ตบมุก” กลับไป ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันว่าการสนทนานั้นเป็นเรื่องเล่น ๆ ไม่ใช่เรื่องจริงจัง และไม่มีผลต่อชีวิตจริง

ตารางที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเรียงตามลำดับความถี่

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ
1. กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ 1.1 การขอโทษ 1.2 การชี้แจงเหตุผล 1.3 การแสดงความรับผิดชอบ	1. กลวิธีการหยอกล้อกลับไป 1.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ 1.2 การหยอกล้อ 1.3 การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม
2. กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ 2.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน 2.2 การบริภาษด้วยคำหยาบ 2.3 การตำหนิ 2.4 การตักเตือน 2.5 การปฏิเสธ	2. กลวิธีการตอบแบบสุภาพ 2.1 การชี้แจงเหตุผล 2.2 การขอโทษ 2.3 การแสดงความรับผิดชอบ
3. กลวิธีการหยอกล้อกลับไป 3.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ 3.2 การหยอกล้อ	3. กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา 3.1 การตอบแบบสั้น 3.2 การห้ามไม่ให้หยอกล้อ 3.3 การเปลี่ยนประเด็นสนทนา
4. กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา 4.1 การตอบแบบสั้น 4.2 การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	4. กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ 4.1 การการตักเตือน 4.2 การปฏิเสธ
5. กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	-

จากตารางที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเรียงตามลำดับความถี่ พบว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดมีความถี่การปรากฏแตกต่างกันไป กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน พบการตอบด้วยกลวิธีการตอบแบบสุภาพมากที่สุด รองลงมาเป็นกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา และกลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูดตามลำดับ ขณะที่กลวิธีการตอบถ้อยคำ

นัยผกผันแบบหยอกล้อ พบการตอบด้วยกลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากที่สุด รองลงมาเป็นกลวิธีการตอบแบบสุภาพ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา และกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม หากไม่พิจารณาความถี่จะเห็นว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดสามารถเทียบเคียงกันได้ในแง่ของกลวิธีหลัก แม้จะมีกลวิธีย่อยที่แตกต่างกันไป ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยถ้อยคำ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผัน	ประชดประชัน	หยอกล้อ
กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ	✓	✓
1. การขอโทษ	✓	✓
2. การชี้แจงเหตุผล	✓	✓
3. การแสดงความรับผิดชอบ	✓	✓
กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ	✓	✓
1. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	✓	x
2. การปริภาษด้วยคำหยาบ	✓	x
3. การตำหนิ	✓	x
4. การตักเตือน	✓	✓
5. การปฏิเสธ	✓	✓
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	✓	✓
1. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	✓	✓
2. การหยอกล้อ	✓	✓
3. การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	x	✓
กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	✓	✓
1. การตอบแบบสั้น	✓	✓
2. การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	✓	✓
3. การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	x	✓
กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	✓	x

จากตารางที่ 18 แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดมีกลวิธีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาพบว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อมี 5 กลวิธีใหญ่ ได้แก่ กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา และกลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด ขณะที่กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อพบทั้งสิ้น 4 กลวิธีใหญ่ ได้แก่ กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ กลวิธีการหยอกล้อกลับไป และกลวิธีการพยายามยุติการสนทนา กล่าวคือ กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ไม่พบกลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยพบว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองมีชนิดมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันเช่นเดียวกับกลวิธีหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลวิธีย่อยที่ปรากฏในกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ พบว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดมีกลวิธีย่อย 3 กลวิธีเช่นเดียวกัน ได้แก่ การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบ

2. กลวิธีย่อยที่ปรากฏในกลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ พบว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันมีความหลากหลายมากกว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ กล่าวคือ กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันด้วยการตอบแบบไม่สุภาพมี 5 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน การบริภาษด้วยคำหยาบ การตำหนิ การตักเตือน และการปฏิเสธ ขณะที่กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อมีเพียง 2 กลวิธีย่อยเท่านั้น ได้แก่ การตักเตือน และการปฏิเสธ

3. กลวิธีย่อยที่ปรากฏในกลวิธีการหยอกล้อกลับไป พบว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน มีความหลากหลายน้อยกว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ กล่าวคือ การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันด้วยการหยอกล้อกลับไปมี 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ และการหยอกล้อ ขณะที่การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยการหยอกล้อกลับไป พบกลวิธีย่อย 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การหยอกล้อ และการใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม

4. กลวิธีย่อยที่ปรากฏในกลวิธีการพยายามยุติการสนทนา พบว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน มีความหลากหลายน้อยกว่ากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ กล่าวคือ การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันด้วยการพยายามยุติการสนทนามี 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การตอบแบบสั้นและการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา ขณะที่การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยการพยายามยุติการสนทนา พบกลวิธีย่อย 3 กลวิธี ได้แก่ การตอบแบบสั้น การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา และการห้ามไม่ให้หยอกล้อ

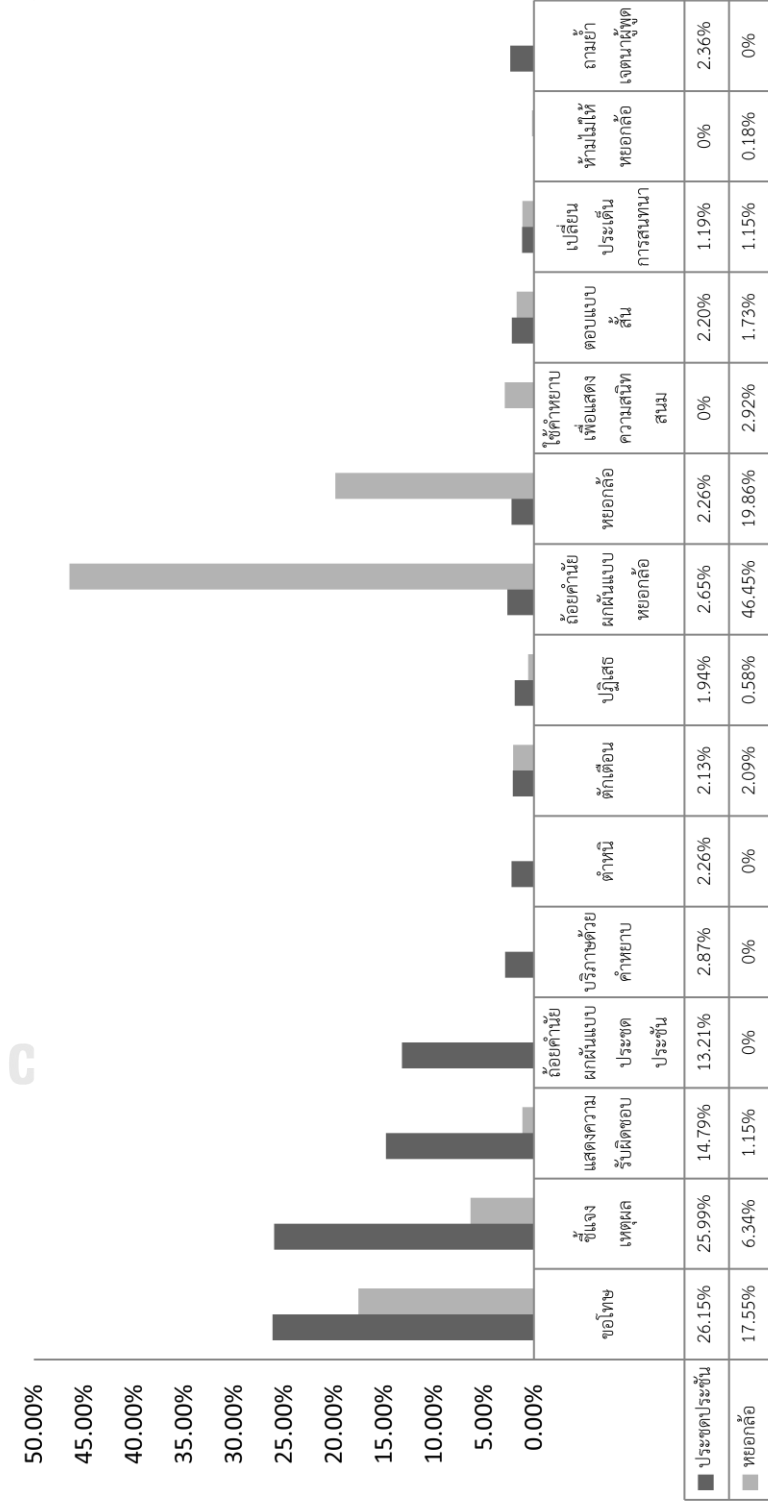
จากผลการศึกษาศึกษาสามารถเปรียบเทียบค่าความถี่ของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชด
 ประชดและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อได้ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่ของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชดและการ
 การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อด้วยถ้อยคำ

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผัน	ประชดประชด		หยอกล้อ	
	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ
กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพ	2,073	66.93	695	25.04
1. การขอโทษ	810	26.15	487	17.55
2. การชี้แจงเหตุผล	805	25.99	176	6.34
3. การแสดงความรับผิดชอบ	458	14.79	32	1.15
กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ	694	22.41	74	2.67
1. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชด ประชด	409	13.21	0	0
2. การบริภาษด้วยคำหยาบ	89	2.87	0	0
3. การตำหนิ	70	2.26	0	0
4. การตักเตือน	66	2.13	58	2.09
5. การปฏิเสธ	60	1.94	16	0.58
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	152	4.91	1,921	69.23
1. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	82	2.65	1,289	46.45
2. การหยอกล้อ	70	2.26	551	19.86
3. การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	0	0	81	2.92
กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	105	3.39	85	3.06
1. การตอบแบบสั้น	68	2.20	48	1.73
2. การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	37	1.19	32	1.15
3. การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	0	0	5	0.18
กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	73	2.36	0	0
รวม	3,097	100.00	2,775	100.00

แสดงการเปรียบเทียบความถี่ของกลวิธีการตอบถ้อยคำในแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำในแง่ดี
แบบหยอกล้อด้วยถ้อยคำ

จากการเปรียบเทียบค่าความถี่ร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน และการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าจะมีกลวิธีการตอบทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าความถี่ของการปรากฏแล้วพบว่า ความถี่ของกลวิธีที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจะใช้กลวิธีการตอบแบบสุภาพในความถี่สูง (การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล) ขณะที่การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ พบการตอบด้วยกลวิธีการหยอกล้อกลับไปในความถี่สูง (การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ)

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ชนิดของถ้อยคำนัยผกผันมีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน ทั้งนี้ สาเหตุที่ทำให้การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน และการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อมีความแตกต่างกัน เพราะจุดประสงค์ของถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดนั้นต่างกัน ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันเป็นถ้อยคำที่ทำให้ผู้ฟังเจ็บใจหรือแสดงความไม่พอใจต่อผู้ฟัง ผู้ตอบจึงเลือกใช้กลวิธีการตอบแบบสุภาพเพื่อลดความขุ่นข้องหมองใจนั้น ขณะที่ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเป็นถ้อยคำที่ใช้เพื่อหยอกล้อเล่นกัน สร้างความขบขัน จึงเลือกกลวิธีการหยอกล้อกลับไปเพื่อสร้างความขบขัน หยอกล้อกลับไปเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะพบการใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดแตกต่างกัน แต่ผู้วิจัยพบว่าผู้พูดภาษาไทยมีจุดประสงค์ในทำนองเดียวกัน คือ ต้องการรักษาความสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องเพศ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อกับปัจจัยเรื่องเพศ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานของงานวิจัยว่าเพศส่งผลต่อการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยหรือไม่ และอย่างไร โดยรายละเอียดดังนี้

5.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันกับปัจจัยเรื่องเพศ

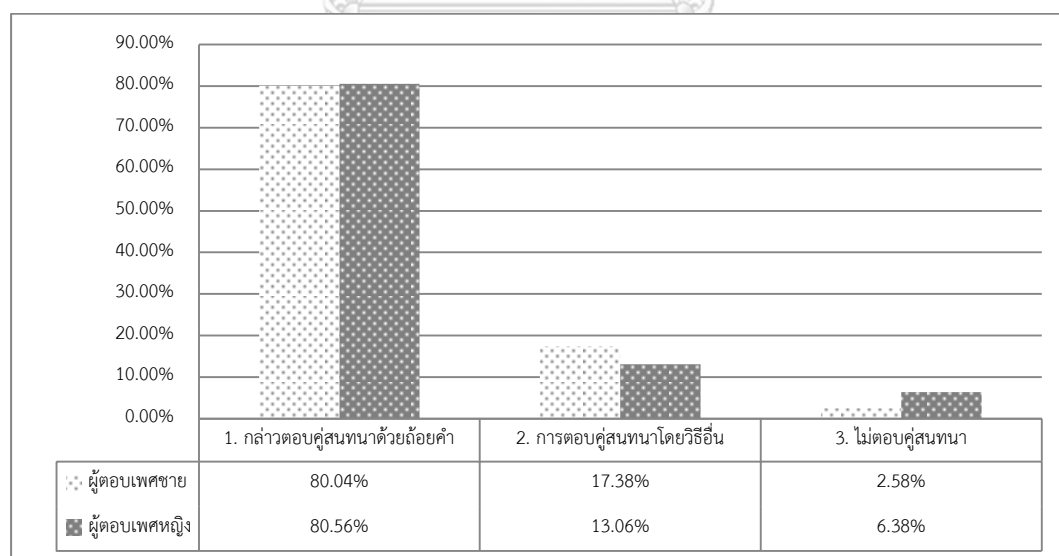
จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 200 ชุด และเพศหญิงจำนวน 200 ชุด รวมกับข้อมูลจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน จำนวน 20 สถานการณ์ ทำให้ได้คำตอบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 2,010 คำตอบ แบ่งเป็นคำตอบจากเพศชายจำนวน 1,007 คำตอบ และคำตอบจากเพศหญิงจำนวน 1,003

คำตอบ ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันในภาษาไทยแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การกล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำ การตอบคู่สนทนาโดยใช้วิธีอื่น เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การแก้ไขสถานการณ์ ฯลฯ และการไม่ตอบคู่สนทนา สามารถจำแนกรูปแบบของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันตามเพศ ได้ดังนี้

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศ ได้ดังนี้

รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผัน ประชดประชัน	ผู้ตอบเพศชาย		ผู้ตอบเพศหญิง	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. กล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำ	806	80.04	808	80.56
2. การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น	175	17.38	131	13.06
3. ไม่ตอบคู่สนทนา	26	2.58	64	6.38
รวม	1,007	100.00	1,003	100.00

แผนภูมิที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศ

จากตารางที่ 20 และแผนภูมิที่ 8 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันของเพศชายและเพศหญิงมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันทุกรูปแบบการตอบ ผู้ตอบส่วนมากนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ ทั้งเพศชายและเพศหญิงตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำด้วย

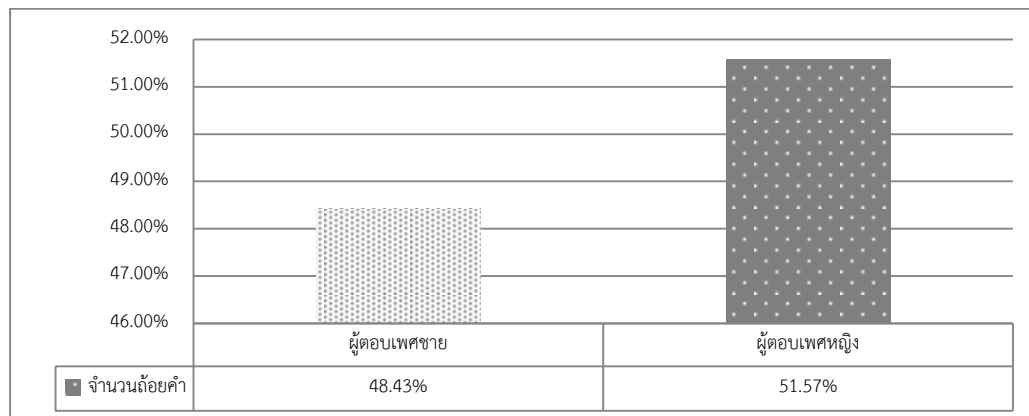
ความถี่ที่ใกล้เคียงกันมาก ต่างกันเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 เพศชายกล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำสูงถึงร้อยละ 80.04 เช่นเดียวกับเพศหญิงที่กล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำสูงถึงร้อยละ 80.56 รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่พบรองลงมา คือ การตอบคู่สนทนาโดยใช้วิธีอื่น เพศชายกล่าวตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่นคิดเป็นร้อยละ 17.38 และเพศหญิงกล่าวตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่นคิดเป็นร้อยละ 13.06 รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันที่พบน้อยที่สุดคือ การไม่ตอบคู่สนทนา หรือการทำเฉย ๆ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบเพศชายเลือกไม่ตอบคู่สนทนาคิดเป็นร้อยละ 2.58 และผู้ตอบเพศหญิงเลือกไม่ตอบคู่สนทนาคิดเป็นร้อยละ 6.38 ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบการตอบนี้พบน้อยมากเมื่อเทียบกับรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

เมื่อพบว่ารูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันที่พบบ่อยที่สุด คือ การตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำ ในขั้นต่อไปผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบจำนวนถ้อยคำในการตอบถ้อยคำนัยผกผันจำแนกตามเพศได้ดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันด้วยถ้อยคำจำแนกตามเพศ

จำนวนถ้อยคำ	ผู้ตอบเพศชาย		ผู้ตอบเพศหญิง		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
กล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำ	1,500	48.43	1,597	51.57	3,097	100.00

แผนภูมิที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชิดประชันด้วยถ้อยคำจำแนกตามเพศ

จากตารางที่ 21 และแผนภูมิที่ 9 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบจำนวนถ้อยคำของการตอบถ้อยคำนี้ผกผันจำแนกตามเพศแล้ว เพศชายและเพศหญิงใช้จำนวนถ้อยคำต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กล่าวคือ เพศชายกล่าวตอบคู่สนทนาโดยถ้อยคำจำนวน 1,500 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 48.43 ในขณะที่เพศหญิงกล่าวตอบคู่สนทนาโดยถ้อยคำจำนวน 1,597 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 51.57 แตกต่างกันเพียงประมาณร้อยละ 3 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันไม่มากนัก แต่พบว่าเพศหญิงมีอัตราการตอบด้วยถ้อยคำสูงกว่า ในการวิเคราะห์ข้อมูลขึ้นไป ผู้วิจัยจะนำเสนอกลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชิดประชันโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ เพื่อให้เห็นลักษณะเด่นของกลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแต่ละเพศก่อนในเบื้องต้น แล้วจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันกับปัจจัยเรื่องเพศต่อไป

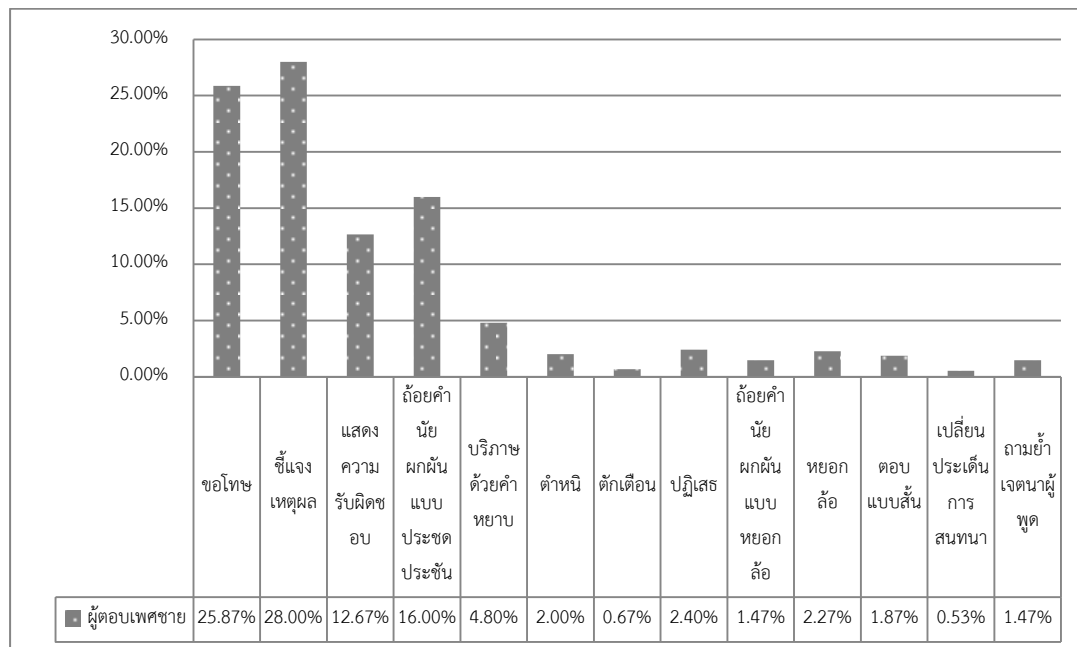
5.2.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชิดประชันโดยใช้ถ้อยคำของผู้ตอบเพศชาย

จากข้อมูลการตอบถ้อยคำนี้ผกผันของเพศชายจำนวน 1,500 ถ้อยคำ สามารถจำแนกกลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชิดประชันเป็นกลวิธีต่าง ๆ โดยมีค่าความถี่และร้อยละในการปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 22 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ
ประชดประชันของผู้ตอบเพศชาย

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผัน แบบประชดประชัน		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	จำนวน ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการตอบ แบบสุภาพ	การขอโทษ	388	25.87	998	66.54
	การชี้แจงเหตุผล	420	28.00		
	การแสดงความรับผิดชอบ	190	12.67		
กลวิธีการตอบ แบบไม่สุภาพ	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชัน	240	16.00	388	25.87
	การบริภาษด้วยคำหยาบ	72	4.80		
	การตำหนิ	30	2.00		
	การตักเตือน	10	0.67		
	การปฏิเสธ	36	2.40		
กลวิธีการ หยอกล้อ กลับไป	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อ	22	1.47	56	3.72
	การหยอกล้อ	34	2.27		
กลวิธีการ พยายามยุติ การสนทนา	การตอบแบบสั้น	28	1.87	36	2.40
	การเปลี่ยนประเด็นการ สนทนา	8	0.53		
กลวิธีการถาม ย้ำเจตนาผู้พูด	กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	22	1.47	22	1.47
รวม		1,500	100.00	1,500	100.00

แผนภูมิที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันของผู้ตอบเพศชาย

จากตารางที่ 22 และแผนภูมิที่ 10 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันของผู้ตอบเพศชาย เมื่อพิจารณากลวิธีหลักของการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันของผู้ตอบเพศชาย พบว่าเพศชายนิยมใช้กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพมากที่สุด ปรากฏค่าความถี่สูงถึง 998 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 66.54 กลวิธีหลักที่พบรองลงมา ได้แก่ กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ พบทั้งสิ้น 388 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 25.87 และกลวิธีการตอบที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ กลวิธีการถ้ามั่วเจตนาผู้พูด พบทั้งสิ้น 22 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.47 ตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพพบในความถี่ที่สูงต่างจากกลวิธีอื่นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการสนทนา เพศชายคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนามากที่สุด ผู้ตอบคำนึงว่าผู้กล่าวถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันจะต้องเกิดความรู้สึกไม่พอใจจึงกล่าวถ้อยค่านัยผกผันออกมา หรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการกล่าวถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันนั้น ผู้ตอบเป็นฝ่ายผิด จึงต้องตอบด้วยถ้อยคำที่สุภาพ คำนึงถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และยังคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาอีกด้วย สอดคล้องกับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเขียนอธิบายสาเหตุไว้ว่า “ไม่อยากจะเพื่อนรู้สึกไม่ดี” “ก็เราผิดเอง” และ “เพื่อนจะได้ใจเย็นๆ”

เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยของการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันของผู้พูดเพศชาย พบว่ากลวิธีที่พบมากที่สุด ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล พบจำนวน 420 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.00 กลวิธีที่พบมาก

เป็นอันดับ 2 ได้แก่ การขอโทษ พบจำนวน 388 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.87 และกลวิธีที่พบมากเป็นอันดับ 3 ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน พบจำนวน 240 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 16.00 ขณะที่กลวิธีที่ปรากฏค่าความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา พบจำนวน 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.53 จะสังเกตเห็นว่า กลวิธีย่อยที่พบความถี่สูงสุด 2 อันดับแรกเป็นกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพและกลวิธีที่พบความถี่ในอันดับรองลงมาเป็นกลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ

5.2.1.2 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำของผู้ตอบเพศหญิง

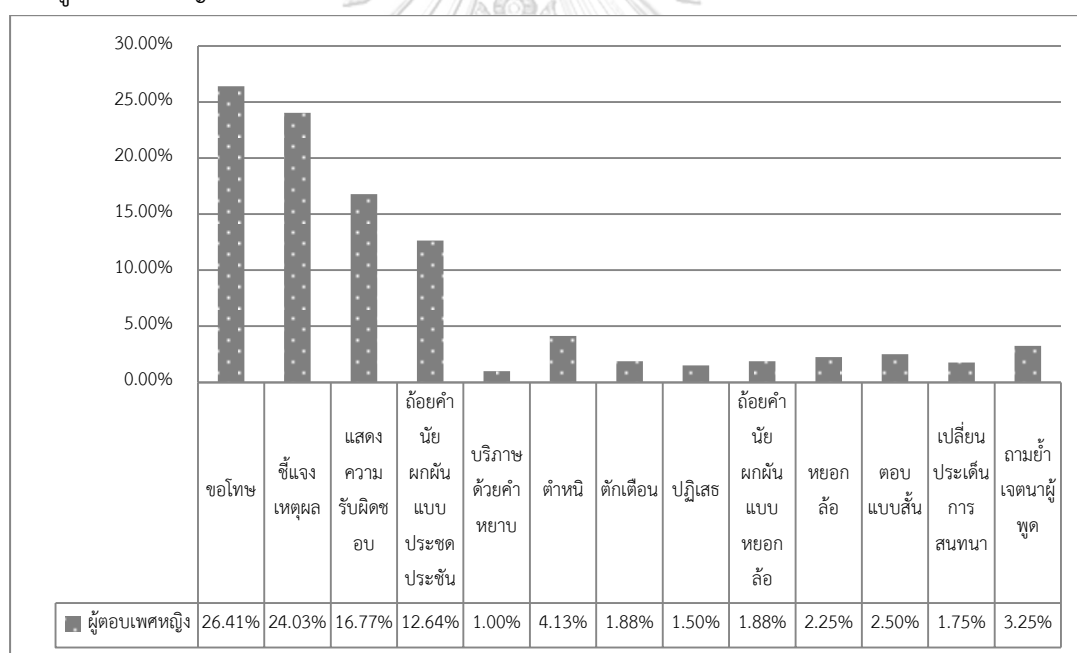
จากข้อมูลการตอบถ้อยคำนัยผกผันของเพศหญิงจำนวน 1,598 ถ้อยคำ สามารถจำแนกกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันเป็นกลวิธีต่าง ๆ โดยมีค่าความถี่และร้อยละในการปรากฏดังต่อไปนี้ ตารางที่ 23 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันของผู้ตอบเพศหญิง

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	จำนวน	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	การขอโทษ	422	26.41	1,074	67.21
	การชี้แจงเหตุผล	384	24.03		
	การแสดงความรักผิดชอบ	268	16.77		
กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน	202	12.64	338	21.15
	การบริภาษด้วยคำหยาบ	16	1.00		
	การตำหนิ	66	4.13		
	การตักเตือน	30	1.88		
	การปฏิเสธ	24	1.50		
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	30	1.88	66	4.13
	การหยอกล้อ	36	2.25		

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผ้น แบบประชิดประชัน		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	จำนวน	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการ พยายามยุติ การสนทนา	การตอบแบบสั้น	40	2.50	68	4.26
	การเปลี่ยนประเด็นการ สนทนา	28	1.75		
กลวิธีการถาม ย้ำเจตนาผู้พูด	กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	52	3.25	52	3.25
รวม		1,598	100.00	1,598	100.00

แผนภูมิที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผ้นแบบประชิดประชัน
ของผู้ตอบเพศหญิง

จากตารางที่ 23 และแผนภูมิที่ 11 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผ้นแบบประชิดประชัน
ของผู้ตอบเพศหญิง เมื่อพิจารณากลวิธีหลักของการตอบถ้อยคำนัยผ้นแบบประชิดประชันของผู้ตอบ
เพศหญิงพบว่าเพศหญิงนิยมใช้กลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพมากที่สุด พบความถี่การปรากฏสูงถึง
1,074 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 67.21 กลวิธีหลักที่พบรองลงมา คือ กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ
พบทั้งสิ้น 338 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 21.15 และกลวิธีการตอบที่พบน้อยที่สุด คือ กลวิธีการถามย้ำ
เจตนาผู้พูด พบทั้งสิ้น 52 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 3.25 ตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีการตอบ

กลับแบบสุภาพพบในความถี่ที่สูงต่างจากกลวิธีอื่นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการสนทนาเพศหญิง จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาเหมือนกันกับเพศชาย นอกจากนี้ยังมีอันดับการปรากฏอื่น ๆ เช่นเดียวกันกับเพศชายอีกด้วย

เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันของผู้พูดเพศหญิง พบว่า กลวิธีที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกเป็นกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพทั้งสิ้น ได้แก่ การขอโทษ พบจำนวน 422 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.41 การชี้แจงเหตุผล พบจำนวน 384 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.03 และการแสดงความรับผิดชอบ พบจำนวน 384 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.03 ขณะที่กลวิธีที่ปรากฏค่าความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การบริภาษด้วยคำหยาบ พบจำนวน 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.00

5.2.1.3 สรุปภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องเพศ

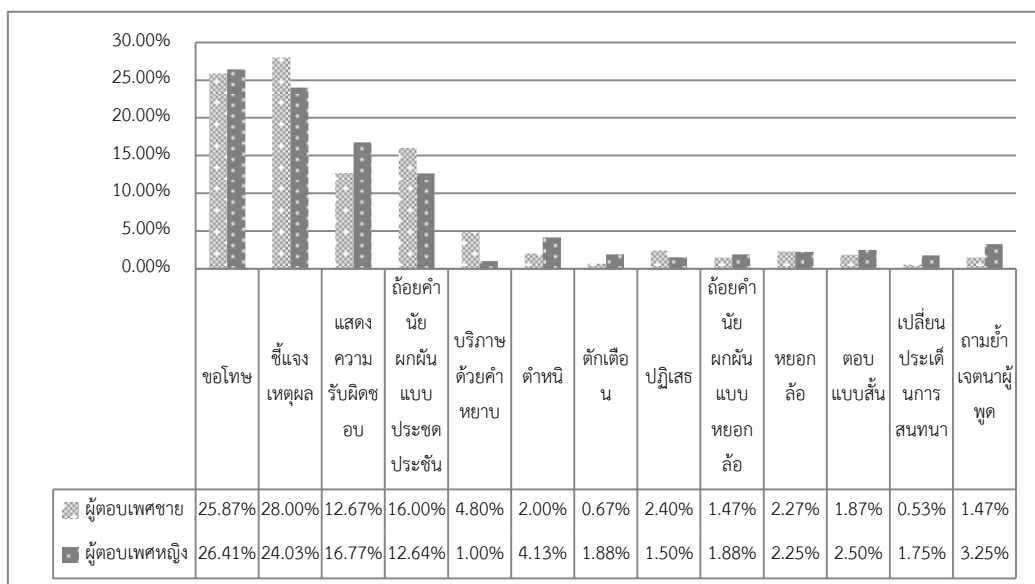
ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันกับปัจจัยเรื่องเพศ โดยนำค่าความถี่และค่าร้อยละการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันของผู้ตอบเพศชายและเพศหญิงมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำกับปัจจัยเรื่องเพศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 24 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศ

การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน		ผู้ตอบเพศชาย				ผู้ตอบเพศหญิง			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
การตอบกลับแบบสุภาพ	การขอโทษ	388	25.87	998	66.54	422	26.41	1,074	67.21
	การชี้แจงเหตุผล	420	28.00			384	24.03		
	การแสดงความรับผิดชอบ	190	12.67			268	16.77		

การตอบถ้อยค่านัย ผกผันแบบประชิด ประชัน		ผู้ตอบเพศชาย				ผู้ตอบเพศหญิง			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
การตอบกลับแบบไม่สุภาพ	การใช้ถ้อยค่านัยผกผันแบบประชิดประชัน	240	16.00	388	25.87	202	12.64	338	21.15
	การบริภาษด้วยคำหยาบ	72	4.80			16	1.00		
	การตำหนิ	30	2.00			66	4.13		
	การตักเตือน	10	0.67			30	1.88		
	การปฏิเสธ	36	2.40			24	1.50		
การหยอกถ้อยกลับไป	การใช้ถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกถ้อย	22	1.47	56	3.72	30	1.88	66	4.13
	การหยอกถ้อย	34	2.27			36	2.25		
พยายามยุติการสนทนา	การตอบแบบสั้น	28	1.87	36	2.40	40	2.50	68	4.26
	การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	8	0.53			28	1.75		
ถามย้ำเจตนาผู้พูด	กลวิธีคำถามย้ำเจตนาผู้พูด	22	1.47	22	1.47	52	3.25	52	3.25
	รวม	1,500	100.00	1,500	100.00	1,598	100.00	1,598	100.00

แผนภูมิที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบ ประชดประชันจำแนกตามเพศ

ผลการศึกษาค่าความถี่และร้อยละการปรากฏจากตารางที่ 24 และแผนภูมิที่ 12 พบว่า กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศ ปรากฏเหมือนและแตกต่างกัน แสดงรายละเอียดประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่ปรากฏ เหมือนกัน ผู้ตอบถ้อยค่านัยผกผันทั้งเพศชายและเพศหญิงเลือกกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพมากที่สุด และปรากฏค่าความถี่ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพศชายพบร้อยละ 66.54 และเพศหญิงพบร้อยละ 67.21 จากร้อยละของการปรากฏการตอบกลับแบบสุภาพซึ่งพบสูงมากเมื่อเทียบกับกลวิธีอื่น ๆ กล่าวคือ มี ค่าความถี่เกินครึ่งหนึ่งของกลวิธีการตอบทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่ากลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพเป็นกลวิธีที่เป็นลักษณะเด่น หรือเป็นกลวิธีสำคัญในการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันทั้งเพศชายและ เพศหญิง

เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยของกลวิธีการตอบแบบสุภาพ พบว่ากลวิธีที่ปรากฏความถี่สูงที่สุดของ แต่ละเพศมีความแตกต่างกันไป เพศชายพบการชี้แจงเหตุผลสูงที่สุด ปรากฏร้อยละ 28.00 ขณะที่ เพศหญิงพบการขอโทษสูงที่สุด ปรากฏร้อยละ 26.41 แสดงให้เห็นว่าเพศหญิงเลือกการขอโทษ ซึ่งเป็นกลวิธีเยียวยาความสัมพันธ์มากกว่าเพศชาย โดยยอมเป็นฝ่ายผิดหรือฝ่ายเสียหายเพื่อลดความ ขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น เป็นการถนอมไมตรีจิตและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างการสนทนา (Coates,

1996) ในขณะที่เพศชายนั้นใช้การชี้แจงเหตุผล ซึ่งถือว่ามีได้เป็นการยอมรับผิดโดยตรง สอดคล้องกับลักษณะนิสัยบางประการของเพศชายที่มักใช้ภาษาที่แสดงถึงความเป็นชาย แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจและเชื่อมั่นในตัวเอง (Coates, 1986, Romaine, 1987) ส่วนกลวิธีการหยอกล้อพบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงมีการใช้ในความถี่ต่ำ และใกล้เคียงกันมาก

2. กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ เป็นกลวิธีที่พบมากเป็นอันดับที่ 2 เช่นเดียวกันทั้งเพศชายและเพศหญิง พบในเพศชายร้อยละ 25.87 สูงกว่าเพศหญิงซึ่งพบร้อยละ 21.15 เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยพบว่า มีค่าความถี่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลวิธีที่ปรากฏความถี่การใช้ในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน เพศชายพบร้อยละ 16.00 เพศหญิงพบร้อยละ 12.64 การบริภาษด้วยคำหยาบ เพศชายพบร้อยละ 4.80 เพศหญิงพบร้อยละ 1.00 และการปฏิเสธ เพศชายพบร้อยละ 2.40 เพศหญิงพบร้อยละ 1.50 อย่างไรก็ตาม พบการตำหนิและการตักเตือนที่มีความถี่การปรากฏในเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย การตำหนิพบในเพศหญิงปรากฏร้อยละ 4.13 ขณะที่เพศชายปรากฏร้อยละ 2.00 และการตักเตือนพบในเพศหญิงปรากฏร้อยละ 1.88 ขณะที่เพศชายปรากฏร้อยละ 0.67

3. กลวิธีการหยอกล้อกลับไป พบรองลงมาในอันดับที่ 3 เช่นเดียวกันทั้งเพศชายและเพศหญิง พบในเพศหญิงร้อยละ 4.13 สูงกว่าเพศชายซึ่งพบร้อยละ 3.72 เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยพบว่า มีค่าความถี่แตกต่างกัน กล่าวคือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ พบในเพศหญิงร้อยละ 1.88 สูงกว่าเพศชายซึ่งพบร้อยละ 1.47 12.64 ขณะที่การหยอกล้อ พบในเพศชายร้อยละ 2.27 สูงกว่าเพศหญิงซึ่งพบร้อยละ 2.25

4. กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา พบรองลงมาในอันดับที่ 4 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จากการศึกษาพบกลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ปรากฏในเพศหญิงร้อยละ 4.26 สูงกว่าเพศชายซึ่งปรากฏร้อยละ 2.40 กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา เป็นกลวิธีแสดงถึงลักษณะของเพศหญิงได้เช่นเดียวกับกลวิธีการตอบแบบสุภาพ กล่าวคือ การพยายามยุติการสนทนา ช่วยให้สถานการณ์ยุติโดยเร็วเป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันได้ เพราะผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันออกมา เป็นการแสดงถึงความไม่พอใจต่อคู่สนทนา การพยายามยุติการสนทนา โดยการตอบแบบสั้น และการเปลี่ยนประเด็นการสนทนา อาจช่วยให้สถานการณ์ลดความตึงเครียดลงได้ สอดคล้องกับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างให้ไว้ เช่น “ตอบอะไรไปเดี๋ยวเพื่อนจะหงุดหงิดเปล่า ๆ ตอบอือ รับคำสั้น ๆ ก็พอ” และ “ชวนเพื่อนไปทำอย่างอื่นจะได้อารมณ์เย็นลง” เป็นต้น

4. กลวิธีที่ปรากฏใช้น้อยที่สุดทั้งเพศชายและเพศหญิง ได้แก่ กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด พบในเพศหญิงร้อยละ 3.25 สูงกว่าเพศชายซึ่งพบเพียงร้อยละ 1.47 เป็นกลวิธีที่ผู้ตอบถามย้ำวัตถุประสงค์ของผู้กล่าวถ้อยคำนี้ผกผันเพื่อความแน่ใจของตนเอง การพบกลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูดในเพศหญิงสูงกว่าเพศชายสอดคล้องกับลักษณะภาษาของเพศหญิงที่ดูมองว่าขาดความมั่นใจในตัวเอง มักใช้น้ำเสียงที่แสดงถึงความลังเลใจ และมักใช้ประโยคในรูปคำถาม (Lakoff, 1973)

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศนั้น มีกลวิธีการใช้เช่นเดียวกันแต่ปรากฏความถี่ของการใช้แตกต่างกันไป แบ่งได้เป็นกลวิธีที่พบในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การใช้ถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชัน การบริภาษด้วยคำหยาบ การปฏิเสธ และการหยอกล้อ ในขณะที่กลวิธีที่พบการปรากฏใช้ในเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ได้แก่ การขอโทษ การแสดงความรับผิดชอบ การตำหนิ การตักเตือน การใช้ถ้อยคำนี้ผกผันแบบหยอกล้อ การตอบแบบสั้น การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา และการถามย้ำเจตนาผู้พูด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าค่าความถี่และร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันของเพศชายและเพศหญิงจะมีความแตกต่างกัน การคำนวณค่าร้อยละเป็นเพียงการประมวลผลเบื้องต้นเท่านั้น ผู้วิจัยจึงต้องทดสอบสมมติฐานตามวิธีทางสถิติ เพื่อพิสูจน์ว่าค่าความถี่ของการปรากฏใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผู้วิจัยต้องตั้งสมมติฐานการทดสอบ ตรงกันข้ามกับสมมติฐานงานวิจัย ในงานวิจัยชิ้นนี้มีสมมติฐานคือ “ปัจจัยเรื่องเพศ มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันในภาษาไทย” ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานของการทดสอบว่า “ปัจจัยเรื่องเพศ ไม่มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันในภาษาไทย” และสมมติฐานของงานวิจัยนี้จะจริงต่อเมื่อ ผู้วิจัยปฏิเสธสมมติฐานของการทดสอบ

2. ผู้วิจัยกำหนดโอกาสในการทดสอบผิดพลาด เพื่อให้ทราบว่าคุณค่าความน่าจะเป็น (p) มีโอกาสในการผิดพลาดมากน้อยเพียงใด โดยทั่วไปในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ นิยมกำหนดระดับนัยสำคัญ (Significance Level) ไว้ที่ระดับ 0.05 หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิดความผิดพลาดได้ 5 ครั้ง จาก 100 ครั้ง หลังจากผู้วิจัยคำนวณค่าสถิติ p ผู้วิจัยจะนำค่าดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับค่านัยสำคัญที่ตั้งไว้ หากค่า p น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (น้อยกว่าระดับ 0.05) หมายถึง การสรุปผลมีโอกาสผิดพลาดน้อยหรืออยู่ในระดับที่ยอมรับได้ แต่หากค่า p มากกว่าระดับ

นัยสำคัญ (มากกว่าระดับ 0.05) อาจสามารถสรุปได้ว่าความแตกต่างของความถี่ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกันจริง หรือมีความผิดพลาดสูง (ม.ล.จรัลวิไล จรุงญโรจน์, 2556)

3. ผู้วิจัยกำหนดว่าเป็นการทดสอบนี้ใช้การทดสอบทางสถิติแบบไม่สัมพันธ์กัน Independent Samples T-test เนื่องจากสมมติฐานของการวิจัยต้องการศึกษาเรื่องเพศ ซึ่งทั้งเพศหญิงและเพศชายไม่ได้มีความสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS Statistics Data Editor เพื่อให้ได้ผลที่ครบถ้วนและแม่นยำ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 25 แสดงผลการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศ ด้วยสถิติ Independent Samples T-test

กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผัน แบบประชดประชัน		ผู้ตอบเพศชาย		ผู้ตอบเพศหญิง		ค่า t	ค่า p
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	ถ้อยคำ	ร้อยละ		
กลวิธีการ ตอบกลับ แบบสุภาพ	การขอโทษ	388	25.87	422	26.41	- 1.25	0.21
	การชี้แจงเหตุผล	420	28.00	384	24.03	1.16	0.25
	การแสดงความรักผิดชอบ	190	12.67	268	16.77	- 3.32	<0.00* ⁸
กลวิธีการ ตอบกลับ แบบไม่ สุภาพ	การใช้ถ้อยค่านัยผกผัน แบบประชดประชัน	240	16.00	202	12.64	0.97	0.33
	การตำหนิ	72	4.80	16	1.00	-1.03	<0.00*
	การตักเตือน	30	2.00	66	4.13	- 4.47	<0.00*
	การบริภาษด้วยคำหยาบ	10	0.67	30	1.88	5.21	<0.00*
	การปฏิเสธ	36	2.40	24	1.50	1.68	0.09
กลวิธีการ หยอกล้อ กลับไป	การใช้ถ้อยค่านัยผกผัน แบบหยอกล้อ	22	1.47	30	1.88	-1.74	0.26
	การหยอกล้อ	34	2.27	36	2.25	- 0.23	0.82
กลวิธีการ พยายามยุติการ สนทนา	การตอบแบบสั้น	28	1.87	40	2.50	- 1.34	0.18
	การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา	8	0.53	28	1.75	- 3.57	<0.00*
การถามย้ำ เจตนาผู้พูด	กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	22	1.47	52	3.25	- 3.57	<0.00*

ระดับนัยสำคัญ (Significance Level) ที่ระดับ 0.05

⁸ สัญลักษณ์ < ค่า p* หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ มีค่า p ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากการเปรียบเทียบในตารางที่ 25 สรุปได้ว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันในเพศชายและเพศหญิง ส่วนหนึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลวิธีส่วนหนึ่งมีค่า p ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งได้แก่ การแสดงความรับผิดชอบ การตำหนิ การตักเตือน การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา และการถามย้ำเจตนาผู้พูด ในขณะที่การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การปฏิเสธ และการตอบแบบสั้น เป็นกลวิธีที่ปรากฏค่า p สูงกว่าระดับ 0.05 แสดงว่ากลวิธีดังกล่าวมิได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการใช้ผลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเรื่องเพศมีผลต่อกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันเพียงบางส่วนเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการตอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นอาจจะคำนึงถึงสถานการณ์ ความเสียหายของคู่สนทนา เป็นหลักสำคัญ จึงทำให้ความสัมพันธ์ของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันกับปัจจัยเรื่องเพศมีความแตกต่างกันไม่มากนัก

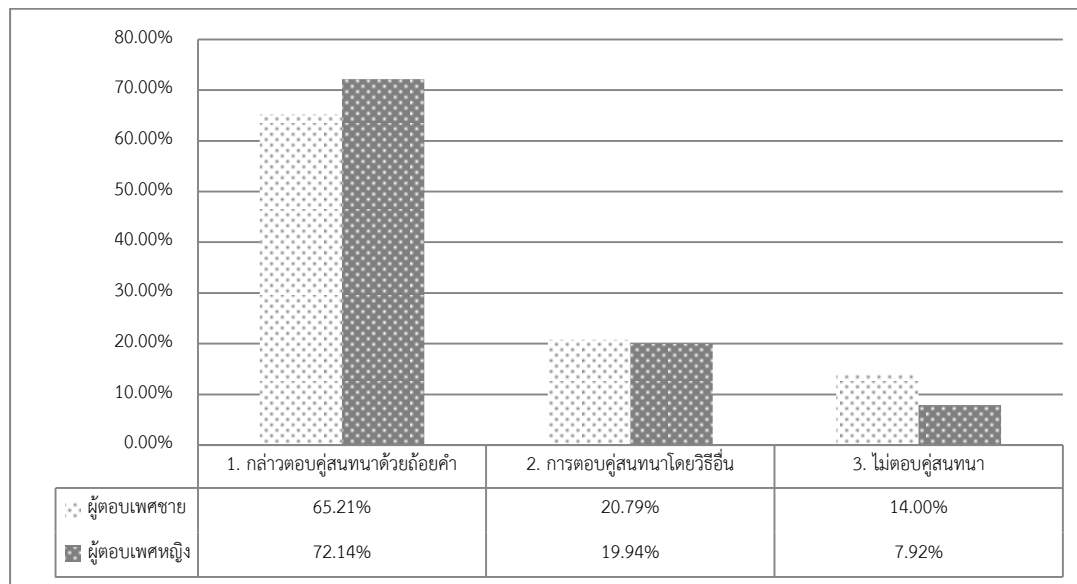
5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อกับปัจจัยเรื่องเพศ

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากกลุ่มตัวอย่างแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 200 ชุด และเพศหญิงจำนวน 200 ชุด รวมกับข้อมูลจากการบันทึกการสนทนาในชีวิตประจำวัน จำนวน 20 สถานการณ์ ทำให้ได้คำตอบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 1,984 คำตอบ แบ่งเป็นคำตอบจากเพศชายจำนวน 986 คำตอบ และคำตอบจากเพศหญิงจำนวน 998 คำตอบ ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทยแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การกล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำ การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การแก้ไขสถานการณ์ ฯลฯ และการไม่ตอบคู่สนทนา สามารถจำแนกรูปแบบของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อตามเพศ ได้ดังนี้ ตารางที่ 26 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศ

รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผัน แบบหยอกล้อ	ผู้ตอบเพศชาย		ผู้ตอบเพศหญิง	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. กล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำ	643	65.21	720	72.14
2. การตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่น	205	20.79	199	19.94
3. ไม่ตอบคู่สนทนา	138	14.00	79	7.92
รวม	986	100.00	998	100.00

แผนภูมิที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ
หยอกล้อจำแนกตามเพศ

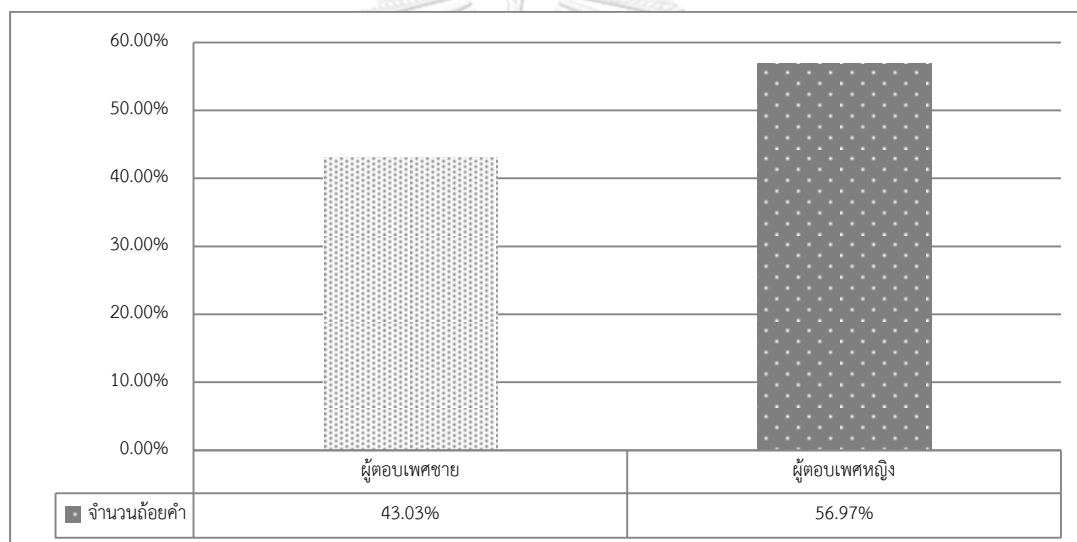
จากตารางที่ 26 และแผนภูมิที่ 13 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบ
หยอกล้อของเพศชายและเพศหญิงมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันทุกรูปแบบการตอบ กล่าวคือ
ผู้ตอบส่วนมากนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ เพศชายกล่าวตอบคู่
สนทนาปรากฏความถี่ร้อยละ 72.14 ขณะที่เพศหญิงกล่าวตอบคู่สนทนาด้วยถ้อยคำร้อยละ 72.14
รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันที่พบรองลงมา คือ การตอบคู่สนทนาโดยใช้วิธีอื่น เพศชายกล่าว
ตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่นคิดเป็นร้อยละ 20.79 และเพศหญิงกล่าวตอบคู่สนทนาโดยวิธีอื่นคิดเป็นร้อย
ละ 19.94 รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันที่พบน้อยที่สุดคือ การไม่ตอบคู่
สนทนา หรือการทำเฉย ๆ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบเพศชายเลือกไม่ตอบคู่สนทนาคิดเป็นร้อยละ
14.00 และผู้ตอบเพศหญิงเลือกไม่ตอบคู่สนทนาคิดเป็นร้อยละ 7.92 ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบการตอบนี้พบ
น้อยมากเมื่อเทียบกับรูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

เมื่อพบว่ารูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่พบมากที่สุด คือ การตอบคู่
สนทนาด้วยถ้อยคำ ในขั้นต่อไปผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบจำนวนถ้อยคำในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน
จำแนกตามเพศได้ดังนี้

ตารางที่ 27 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการตอบ ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ

จำนวนถ้อยคำ	ผู้ตอบเพศชาย		ผู้ตอบเพศหญิง		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. กล่าวตอบคู่ สนทนาด้วยถ้อยคำ	1,194	43.03	1,581	56.97	2,775	100.00

แผนภูมิที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละการปรากฏของจำนวนถ้อยคำในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ

จากตารางที่ 27 และแผนภูมิที่ 14 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบจำนวนถ้อยคำของการตอบถ้อยคำนัยผกผันจำแนกตามเพศแล้ว เพศชายและเพศหญิงใช้จำนวนถ้อยคำต่างกัน โดยพบว่าเพศหญิงมีอัตราการตอบด้วยถ้อยสูงกว่ กล่าวคือ เพศชายกล่าวตอบคู่สนทนาโดยถ้อยคำจำนวน 1,500 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 48.43 ในขณะที่เพศหญิงกล่าวตอบคู่สนทนาโดยถ้อยคำจำนวนสูงถึง 1,597 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 51.57 แตกต่างกันประมาณร้อยละ 14 ในการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ เพื่อให้เห็นลักษณะเด่นของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแต่ละเพศก่อนในเบื้องต้น แล้วจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันกับปัจจัยเรื่องเพศต่อไป

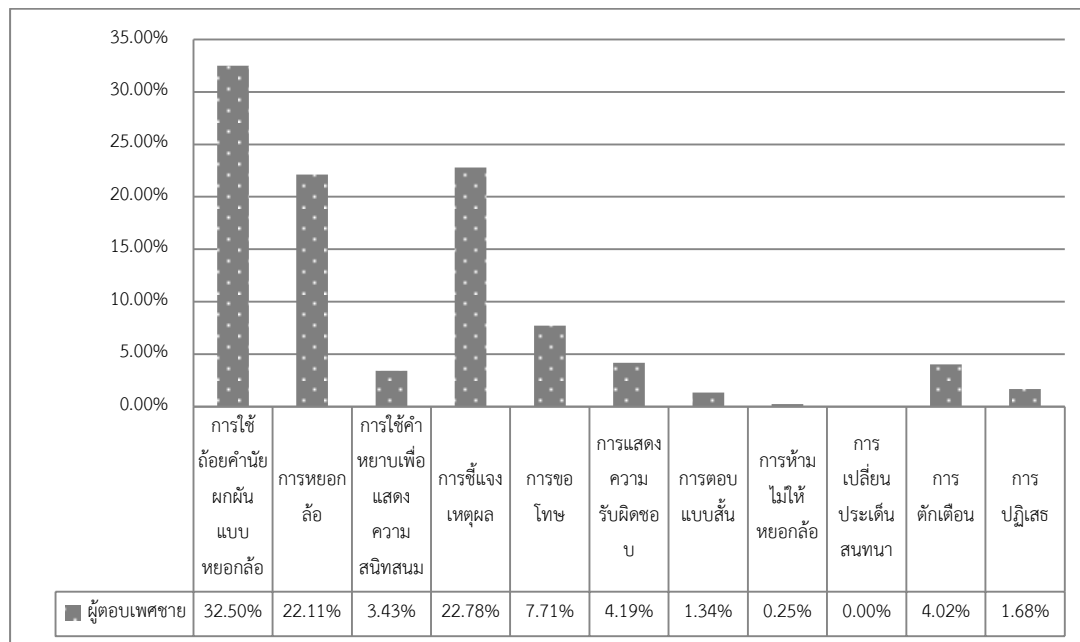
5.2.2.1 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย

จากข้อมูลการตอบถ้อยคำนัยผกผันของเพศชายจำนวน 634 คำตอบ แบ่งได้เป็น 1,194 ถ้อยคำ สามารถจำแนกกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเป็นกลวิธีต่าง ๆ โดยมีค่าความถี่และร้อยละในการปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 28 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย					
กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	388	32.50	693	58.04
	การหยอกล้อ	264	22.11		
	การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	41	3.43		
กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	การชี้แจงเหตุผล	272	22.78	414	34.67
	การขอโทษ	92	7.71		
	การแสดงความรักดีชอบ	50	4.19		
กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	การตอบแบบสั้น	16	1.34	19	1.59
	การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	3	0.25		
	การเปลี่ยนประเด็นสนทนา	0	0.00		
กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ	การตักเตือน	48	4.02	68	5.70
	การปฏิเสธ	20	1.68		
รวม		1,194	100.00	1,194	100.00

แผนภูมิที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย

จากตารางที่ 28 และแผนภูมิที่ 15 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย เมื่อพิจารณาหลักของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย พบว่าเพศชายนิยมใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากที่สุด ปรากฏค่าความถี่สูงถึง 693 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 58.04 กลวิธีหลักที่พบรองลงมาเป็นอันดับ 2 ได้แก่ กลวิธีการตอบแบบสุภาพ พบทั้งสิ้น 414 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 34.67 กลวิธีหลักที่พบรองลงมาเป็นอันดับ 3 ได้แก่ กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ พบทั้งสิ้น 68 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 5.70 และกลวิธีที่พบความถี่การปรากฏใช้น้อยที่สุด ได้แก่ การพยายามยุติการสนทนา พบทั้งสิ้น 19 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.59 ตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการหยอกล้อกลับไปพบในความถี่ที่สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการสนทนาหยอกล้อกันด้วยถ้อยคำนัยผกผันแล้ว เพศชายมักจะพูดเล่นกลับไป โดยมีเจตนาเพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างความขบขันและสร้างเสียงหัวเราะให้แก่คู่สนทนา สอดคล้องกับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเขียนอธิบายสาเหตุไว้ว่า “เพื่อนล้อเล่นมา เลยล้อเล่นกลับบ้าง” “ตอบกลับไปแบบเล่น ๆ” และ “พูดไปตลก ๆ”

เมื่อพิจารณาถ้อยคำของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศชาย พบว่ากลวิธีที่พบความถี่การปรากฏใช้สูงที่สุด 3 ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ พบจำนวน 388 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.50 กลวิธีที่พบความถี่รองลงมาและมีความใกล้เคียงกัน ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล พบจำนวน 272 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.78 และ การหยอกล้อ พบจำนวน 264 ครั้ง คิดเป็น

ร้อยละ 22.11 ขณะที่กลวิธีที่ปรากฏในความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การห้ามไม่ให้หยอกล้อ พบจำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.25 และกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อที่ไม่ปรากฏการใช้ คือ การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา จะสังเกตเห็นว่า กลวิธีย่อยที่ปรากฏความถี่สูงที่สุด 3 อันดับแรกนั้น เป็นกลวิธีการหยอกล้อกลับไป 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อและการหยอกล้อ และกลวิธีการตอบแบบสุภาพ 1 กลวิธี ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล

5.2.2.2 กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง

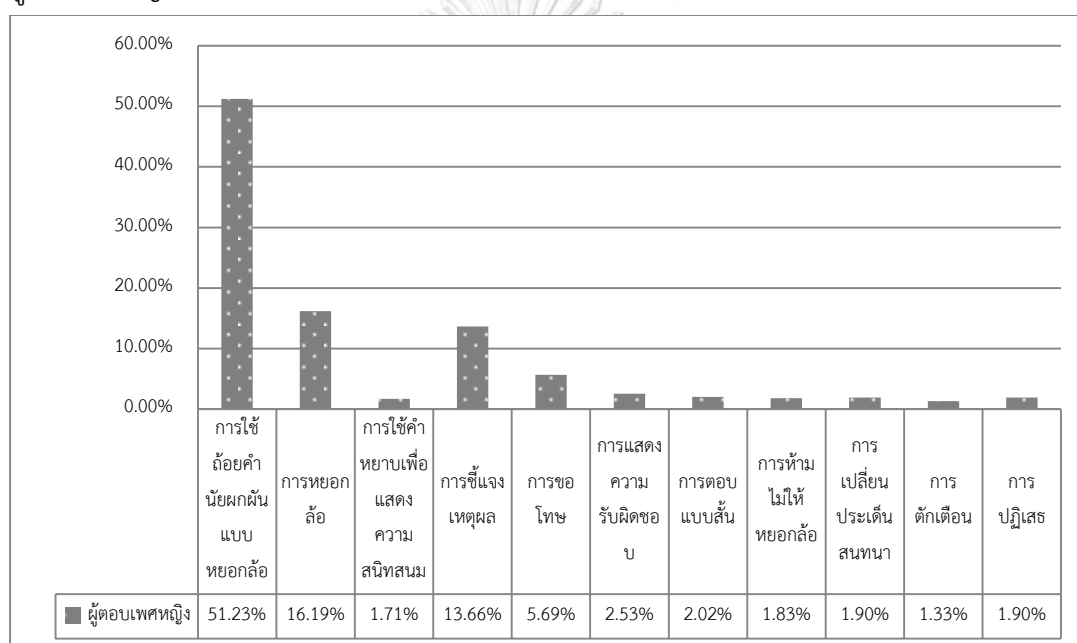
จากข้อมูลการตอบถ้อยคำนัยผกผันของเพศหญิงจำนวน 720 คำตอบ แบ่งได้เป็น 1,581 ถ้อยคำ สามารถจำแนกกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเป็นกลวิธีต่าง ๆ โดยมีค่าความถี่ และร้อยละในการปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 29 แสดงค่าความถี่และร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง					
กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ	810	51.23	1,093	69.13
	การหยอกล้อ	256	16.19		
	การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	27	1.71		
กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	การชี้แจงเหตุผล	216	13.66	346	21.88
	การขอโทษ	90	5.69		
	การแสดงความรักดีชอบ	40	2.53		
กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	การตอบแบบสั้น	32	2.02	91	5.76
	การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	29	1.83		
	การเปลี่ยนประเด็นสนทนา	30	1.90		

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง					
กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ	การตักเตือน	21	1.33	51	3.23
	การปฏิเสธ	30	1.90		
รวม		1,581	100.00	1,581	100.00

แผนภูมิที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง

จากตารางที่ 29 และแผนภูมิที่ 16 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิง เมื่อพิจารณากลวิธีหลักของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้ตอบเพศหญิงพบว่า เพศหญิงนิยมใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากที่สุด พบความถี่การปรากฏสูงถึง 1,093 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 69.13 กลวิธีหลักที่พบรองลงมา คือ กลวิธีการตอบแบบสุภาพ พบทั้งสิ้น 346 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 21.88 และกลวิธีการตอบที่ปรากฏความถี่น้อยที่สุดพบใกล้เคียงกัน คือ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา และกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพตามลำดับ กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา พบทั้งสิ้น 91 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 5.76 และกลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ พบทั้งสิ้น 51 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 3.23 ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบเพศหญิงใช้กลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการสนทนาหยอกล้อกันด้วยถ้อยคำนัยผกผันแล้ว เพศหญิงมักจะพูดเล่นกลับไป

โดยมีเจตนาเพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างความขบขันและสร้างเสียงหัวเราะให้แก่คู่สนทนา สอดคล้องกับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเขียนอธิบายสาเหตุไว้ว่า “ตอบกลับด้วยอารมณ์ขัน” “พูดเล่น ขำๆ” และ “เพื่อนเล่นมากก็เล่นกลับ”

เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของผู้พูดเพศหญิง พบว่า กลวิธีที่ปรากฏความถี่สูงสุด ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ พบจำนวน 810 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.23 กล่าวคือประมาณครึ่งหนึ่งของกลวิธีการตอบทั้งหมด ส่วนกลวิธีที่พบรองลงมาและมีค่าความถี่ที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ การหยอกล้อ พบจำนวน 256 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 16.19 และการชี้แจงเหตุผล พบจำนวน 216 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.66 ขณะที่กลวิธีที่ปรากฏค่าความถี่น้อยที่สุดใกล้เคียงกัน ได้แก่ การปฏิเสธพบจำนวน 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.90 การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม พบจำนวน 27 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.71 และการตักเตือน พบจำนวน 21 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.33

5.2.2.3 สรุปภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องเพศ

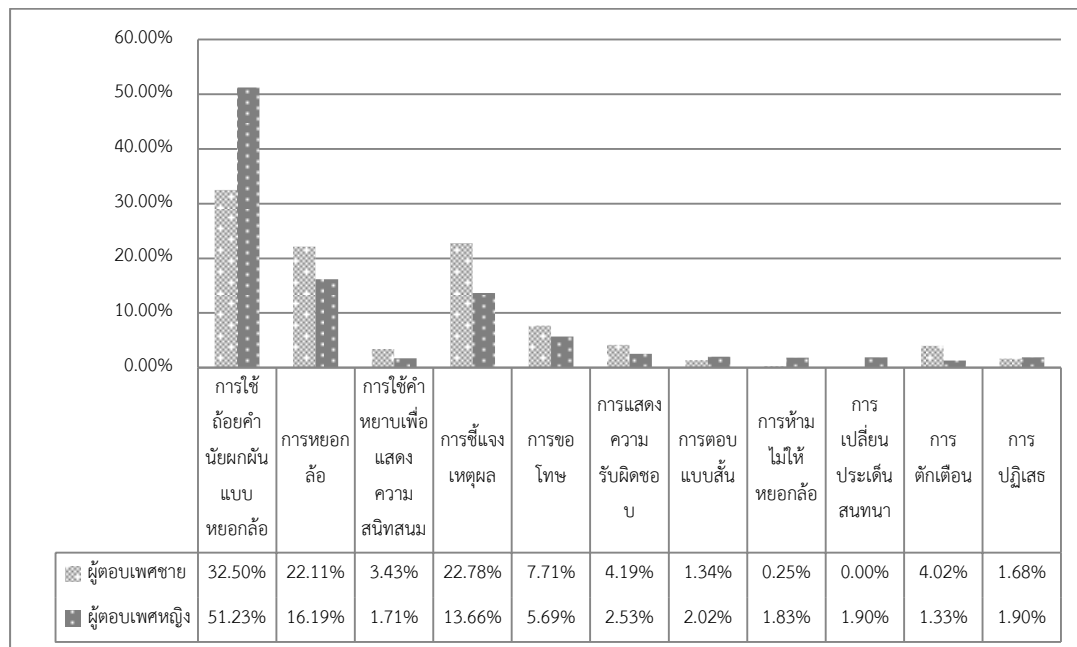
ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อกับปัจจัยเรื่องเพศ โดยนำค่าความถี่และค่าร้อยละการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันของผู้ตอบเพศชายและเพศหญิงมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำกับปัจจัยเรื่องเพศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 30 แสดงการเปรียบเทียบค่าความถี่และร้อยละการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำน้อย
ผกผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศ

กลวิธีทางภาษาในตอบ ถ้อยคำน้อยผกผันแบบหยอก ล้อ		ผู้ตอบเพศชาย				ผู้ตอบเพศหญิง			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
การหยอกล้อกลับไป	การใช้ถ้อยคำน้อย ผกผันแบบหยอกล้อ	388	32.50	693	58.04	810	51.23	1,093	69.13
	การหยอกล้อ	264	22.11			256	16.19		
	การใช้คำหยาบเพื่อ แสดงความสนิทสนม	41	3.43			27	1.71		
การตอบแบบสุภาพ	การชี้แจงเหตุผล	272	22.78	414	34.67	216	13.66	346	21.88
	การขอโทษ	92	7.71			90	5.69		
	การแสดงความ รับผิดชอบ	50	4.19			40	2.53		
การพยายามยุติการสนทนา	การตอบแบบสั้น	16	1.34	19	1.59	32	2.02	91	5.76
	การห้ามไม่ให้หยอก ล้อ	3	0.25			29	1.83		
	การเปลี่ยนประเด็น สนทนา	0	0.00			30	1.90		
การตอบแบบไม่สุภาพ	การตักเตือน	48	4.02	68	5.70	21	1.33	51	3.23
	การปฏิเสธ	20	1.68			30	1.90		
รวม		1,194	100.00	1,194	100.00	1,581	100.00	1,581	100.00

แผนภูมิที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบค่าร้อยละของการปรากฏของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ

ผลการศึกษาค่าความถี่และร้อยละการปรากฏจากตารางและแผนภูมิข้างต้นพบว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำจำแนกตามเพศ ปรากฏเหมือนและแตกต่างกัน แสดงรายละเอียดประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่ปรากฏเหมือนกัน ผู้ตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งเพศชายและเพศหญิงเลือกกลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากที่สุด เพศชายพบร้อยละ 58.04 และเพศหญิงพบร้อยละ 69.13 จากร้อยละของการปรากฏการหยอกล้อกลับไป ซึ่งพบสูงมากเมื่อเทียบกับกลวิธีอื่น ๆ กล่าวคือ มีค่าความถี่เกินครึ่งหนึ่งของกลวิธีการตอบทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่ากลวิธีการหยอกล้อกลับไปเป็นกลวิธีที่เป็นลักษณะเด่น หรือเป็นกลวิธีที่สำคัญในการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งเพศชายและเพศหญิง

เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยของกลวิธีการหยอกล้อกลับไป พบอันดับการปรากฏของกลวิธีการตอบทั้งเพศชายและเพศหญิงเหมือนกัน แต่มีค่าความถี่แตกต่างกันดังนี้ กลวิธีที่ปรากฏความถี่สูงสุดของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ เพศหญิงพบร้อยละ 51.23 สูงกว่าเพศชายที่พบร้อยละ 32.50 รองลงมา ได้แก่ การหยอกล้อ เพศชายพบการหยอกล้อ ปรากฏร้อยละ 22.11 ขณะที่เพศหญิงพบการหยอกล้อเพียงร้อยละ 16.19 และการใช้คำ

หยาบแทนความสนิทสนม เพศชายปรากฏร้อยละ 3.43 ขณะที่เพศหญิงปรากฏร้อยละ 1.71 จากการศึกษา พบว่า เพศหญิงใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในความถี่สูงกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายใช้การหยอกล้อและการชี้แจงเหตุผลสูงกว่าเพศหญิง

2. กลวิธีการตอบแบบสุภาพ เป็นกลวิธีที่พบมากเป็นอันดับที่ 2 เช่นเดียวกันทั้งเพศชายและเพศหญิง พบในเพศชายร้อยละ 34.67 สูงกว่าเพศหญิงซึ่งพบร้อยละ 21.88 เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยพบว่าเพศชายปรากฏความถี่สูงกว่าเพศหญิงทุกกลวิธี กล่าวคือ กลวิธีการชี้แจงเหตุผล เพศชายพบร้อยละ 22.78 ขณะที่เพศหญิงพบร้อยละ 13.66 แสดงว่าเพศชายนั้นใช้การชี้แจงเหตุผล ซึ่งถือว่ามีได้เป็นการยอมรับผิดโดยตรง สอดคล้องกับลักษณะนิสัยบางประการของเพศชายที่มักใช้ภาษาที่แสดงถึงความเป็นชาย แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจและเชื่อมั่นในตัวเอง (Coates, 1986, Romaine, 1987) การขอโทษ เพศชายพบร้อยละ 7.71 ขณะที่เพศหญิงพบร้อยละ 5.69 และการแสดงความรับผิดชอบ เพศชายพบร้อยละ 4.19 ขณะที่เพศหญิงพบร้อยละ 2.53 แม้ว่าผลการศึกษานี้จะมีความถี่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย แต่จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเพศชายใช้กลวิธีการขอโทษและการชี้แจงเหตุผลซึ่งเป็นวิธีการที่สุภาพ ประณีประนอม ในความถี่สูงกว่าเพศหญิง แตกต่างไปจากงานของ Tannen (1994: 30) ซึ่งกล่าวว่าเพศหญิงมีความประณีประนอมมากกว่าเพศชาย จึงใช้กลวิธีที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง โดยยอมเป็นฝ่ายผิดหรือฝ่ายเสียหายเพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

3. กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา พบรองลงมาในอันดับที่ 3 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จากการศึกษาพบกลวิธีการพยายามยุติการสนทนา ปรากฏในเพศหญิงร้อยละ 5.76 สูงกว่าเพศชายซึ่งปรากฏร้อยละ 1.59 เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยพบว่าเพศหญิงปรากฏความถี่สูงกว่าเพศชายทุกกลวิธี กล่าวคือ การตอบแบบสั้น เพศหญิงพบร้อยละ 2.02 ขณะที่เพศชายพบร้อยละ 1.34 การห้ามไม่ให้หยอกล้อ เพศหญิงพบร้อยละ 1.83 ขณะที่เพศชายพบร้อยละ 0.25 และการเปลี่ยนประเด็นสนทนา เพศหญิงพบร้อยละ 1.90 ขณะที่เพศชายไม่พบการปรากฏใช้กลวิธีดังกล่าว

4. กลวิธีที่ปรากฏใช้น้อยที่สุดทั้งเพศชายและเพศหญิง ได้แก่ กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ พบในเพศชายร้อยละ 5.70 สูงกว่าเพศหญิงซึ่งพบเพียงร้อยละ 3.23 เมื่อพิจารณากลวิธีย่อยพบว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การแสดงความไม่พอใจอย่างชัดแจ้ง พบในเพศชายร้อยละ 4.02 สูงกว่าเพศหญิงซึ่งพบเพียงร้อยละ 1.33 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดแจ้ง เป็นกลวิธีหนึ่งที่แสดงถึงความมีอำนาจซึ่งเป็นกลวิธีที่เพศชายใช้มากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับลักษณะนิสัยบาง

ประการของเพศชายที่มักใช้ภาษาที่ แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจ (Coates, 1986, Romaine, 1987) ขณะที่กลวิธีการปฏิเสธ พบในเพศหญิงและเพศชายในความถี่ที่ใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 2

จากผลการศึกษารูปได้ว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศนั้น มีกลวิธีการใช้เช่นเดียวกัน แต่ปรากฏความถี่ของการใช้แตกต่างกันไป แบ่งได้เป็น กลวิธีที่พบในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง ได้แก่ การหยอกล้อ การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ การแสดงความรับผิดชอบ และการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน ในขณะที่กลวิธีที่พบการปรากฏใช้ในเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ การเปลี่ยนประเด็นสนทนา และการปฏิเสธ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าค่าความถี่และร้อยละของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อของเพศชายและเพศหญิงจะมีความแตกต่างกัน การคำนวณค่าร้อยละเป็นเพียงการประมวลผลเบื้องต้นเท่านั้น ผู้วิจัยจึงต้องทดสอบสมมติฐานตามวิธีทางสถิติ เพื่อพิสูจน์ว่าค่าความถี่ของการปรากฏใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผู้วิจัยต้องตั้งสมมติฐานการทดสอบ ตรงกันข้ามกับสมมติฐานงานวิจัย ในงานวิจัยชิ้นนี้มีสมมติฐานคือ “ปัจจัยเรื่องเพศ มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย” ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานของการทดสอบว่า “ปัจจัยเรื่องเพศ ไม่มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย” และสมมติฐานของงานวิจัยนี้จะจริงต่อเมื่อ ผู้วิจัยปฏิเสธสมมติฐานของการทดสอบ

2. ผู้วิจัยกำหนดโอกาสในการทดสอบผิดพลาด เพื่อให้ทราบว่าคุณค่าความน่าจะเป็น (p) มีโอกาสในการผิดพลาดมากน้อยเพียงใด โดยทั่วไปในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ นิยมกำหนดระดับนัยสำคัญ (Significance Level) ไว้ที่ระดับ 0.05 หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิดความผิดพลาดได้ 5 ครั้ง จาก 100 ครั้ง หลังจากผู้วิจัยคำนวณค่าสถิติ p ผู้วิจัยจะนำค่าดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับค่านัยสำคัญที่ตั้งไว้ หากค่า p น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (น้อยกว่าระดับ 0.05) หมายถึง การสรุปผลมีโอกาสผิดพลาดน้อยหรืออยู่ในระดับที่ยอมรับได้ แต่หากค่า p มากกว่าระดับนัยสำคัญ (มากกว่าระดับ 0.05) อาจสามารถสรุปได้ว่าความแตกต่างของความถี่ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างกันจริง หรือมีความผิดพลาดสูง (ม.ล.จรัลวิไล จรุงญโรจน์, 2556)

3. ผู้วิจัยกำหนดว่าเป็นการทดสอบนี้ใช้การทดสอบทางสถิติแบบไม่สัมพันธ์กัน Independent Samples T-test เนื่องจากผู้วิจัย ตั้งสมมติฐานของการวิจัยต้องการศึกษาเรื่องเพศ ซึ่งทั้งเพศหญิงและเพศชายไม่ได้มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์จากโปรแกรม SPSS Statistics Data Editor เพื่อให้ได้ผลที่ครบถ้วนและแม่นยำ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 31 แสดงผลการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยพหุผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศด้วยสถิติ Independent Samples T-test

กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยพหุผันแบบหยอกล้อ		ผู้ตอบเพศชาย		ผู้ตอบเพศหญิง		ค่า t	ค่า p
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	ถ้อยคำ	ร้อยละ		
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	การใช้ถ้อยค่านัยพหุผันแบบหยอกล้อ	388	32.50	810	51.23	-9.44	<0.00*
	การหยอกล้อ	264	22.11	256	16.19	0.42	0.68
	การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	41	3.43	27	1.71	1.58	0.12
กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	การชี้แจงเหตุผล	272	22.78	216	13.66	2.08	<0.04*
	การขอโทษ	92	7.71	90	5.69	0.16	0.87
	การแสดงความรับผิดชอบ	50	4.19	40	2.53	1.20	0.23
กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	การตอบแบบสั้น	16	1.34	32	2.02	-2.48	<0.01*
	การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	3	0.25	29	1.83	-4.93	<0.00*
	การเปลี่ยนประเด็นสนทนา	0	0.00	30	1.90	-5.93	<0.00*
กลวิธีการตอบแบบไม่สุภาพ	การตักเตือน	48	4.02	21	1.33	3.24	<0.00*
	การปฏิเสธ	20	1.68	30	1.90	-1.51	0.13

ระดับนัยสำคัญ (Significance Level) ที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบในตารางที่ 31 สามารถสรุปได้ว่า กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในเพศชายและเพศหญิง ส่วนหนึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลวิธีส่วนหนึ่งมีค่า p ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การชี้แจงเหตุผล การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ การเปลี่ยนประเด็นสนทนา และการดักเตือน ในขณะที่ การหยอกล้อ การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม การแสดงความรับผิดชอบ การขอโทษ และการปฏิเสธ เป็นกลวิธีที่ปรากฏค่า p สูงกว่าระดับ 0.05 แสดงว่ากลวิธีดังกล่าวไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการใช้ผลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเรื่องเพศมีผลต่อกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเพียงบางส่วนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้พูดภาษาไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีหยอกล้อกันด้วยถ้อยคำนัยผกผันแล้ว ผู้พูดภาษาไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงนิยมตอบกลับไปด้วยกลวิธีที่ตัดสินใจไม่ต่างกันมากนัก

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยต่าง ๆ พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัยบางส่วน กล่าวคือสมมติฐานผู้วิจัยมีว่า ปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผันและปัจจัยเรื่องเพศ มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ผลการวิจัยแสดงว่ากลวิธีการทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ของถ้อยคำนัยผกผันที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าผู้พูดชาวไทยนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้ง 2 ชนิด ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ต้องการรักษาความสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ส่วนปัจจัยเรื่องเพศ ผลการวิจัยพบว่า มีผลต่อถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อเพียงบางส่วนเท่านั้น ทั้งเพศชายและเพศหญิงนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดด้วยกลวิธีที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนที่แตกต่างกัน คือ ความถี่การใช้กลวิธีบางกลวิธีเท่านั้น

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยในกรณีที่คุณสนทนามีสถานภาพเท่ากัน และเปรียบเทียบกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย กับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน และปัจจัยเรื่องเพศ โดยมีสมมติฐานในการวิจัยว่าผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันหลายกลวิธี กลวิธีสำคัญได้แก่ การขอโทษ การแสดงเหตุผล การตอบกลับด้วยถ้อยคำนัยผกผัน การบริภาษกลับ และปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน และปัจจัยเรื่องเพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่

1) ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion task หรือ WDCT) จากนิสิตนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 200 คน และวัยทำงาน จำนวน 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ตามปัจจัยเพศ คือ กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่ นิสิตนักศึกษาเพศชายจำนวน 100 คนและวัยทำงานเพศชายจำนวน 100 คน กลุ่มที่สอง ได้แก่ นิสิตนักศึกษาเพศชาย จำนวน 100 คน และวัยทำงานหญิงจำนวน 100 คน ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกสถานการณ์ที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันมาจากแบบสอบถามเบื้องต้น รวบรวมสถานการณ์และถ้อยคำที่พบการใช้เป็นถ้อยคำนัยผกผันจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 40 คน จากนั้นคัดเลือกสถานการณ์และถ้อยคำนัยผกผันที่ปรากฏความถี่มากที่สุด 5 สถานการณ์ มาเป็นแนวทางในการสร้างสถานการณ์ในแบบสอบถามการตอบถ้อยคำนัยผกผัน

2) ข้อมูลการสนทนาในชีวิตประจำวัน

ข้อมูลการสนทนาในชีวิตประจำวันมาจากการบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างผู้พูดภาษาไทย 2 คนที่มีสถานภาพเท่ากัน จำนวน 20 สถานการณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมสนทนา (participant) หรือเป็นผู้อยู่ร่วมในบริบทการสนทนา (bystander) ทุกสถานการณ์

การศึกษารังนี้ สามารถจำแนกผลการวิจัยที่ได้ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน 2) กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ และ 3) ความสัมพันธ์

ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1.1 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน

ในประเด็นแรก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน จาก การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นทำให้ได้คำตอบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 1,984 คำตอบ ผู้วิจัยนำข้อมูล ดังกล่าวมาวิเคราะห์กลวิธีการตอบโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1) จำแนกการตอบออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1. การตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ 2. การตอบ โดยวิธีอื่น และ 3. การไม่ตอบคู่สนทนา ทั้งนี้การตอบโดยใช้ถ้อยคำที่ไม่ได้กล่าวกับคู่สนทนาโดยตรง เช่น การบ่นกับตนเอง การหันไปพูดกับสิ่งอื่น การเขียนถ้อยคำตำหนิใส่กระดาษ เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ต่างไปจากการกล่าวตอบคู่สนทนาโดยตรง จึงจัดให้เป็นการตอบโดยวิธีอื่น

2) นำคำตอบที่เป็นการตอบด้วยถ้อยคำมาแยกเป็นถ้อยคำ โดยใช้นิยามถ้อยคำ (utterance) หมายถึง ช่วงของการพูดที่คั่นด้วยความเงียบ (Hurford and Heasley, 1983: 16) และเกณฑ์ที่ว่า ถ้อยคำต้องมีเนื้อความสมบูรณ์

3) จำแนกกลวิธี โดยใช้เกณฑ์ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ พิจารณาจากเนื้อความ และบริบท เช่น น้ำเสียง (ที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุ) ถ้อยคำแวดล้อม และข้อมูลเพิ่มเติมที่ผู้ตอบระบุไว้ใน แบบสอบถาม หรือจากการสอบถามโดยตรงกรณีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันภาย หลังจากการสนทนานั้นสิ้นสุดลง

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. การตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน ปรากฏทั้งสิ้น 3 รูปแบบ เรียงตามลำดับ ความถี่ในการปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ การตอบโดยวิธีอื่น และ การไม่ตอบคู่สนทนา

2. ผู้พูดภาษาไทย ใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันทั้งสิ้น 3,097 ถ้อยคำ โดยจำแนกกลวิธีทางภาษาได้ 5 กลวิธีใหญ่ และ 13 กลวิธีย่อย เรียงตามลำดับความถี่ ในการปรากฏจากมากไปหาน้อย ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 32 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยผกผัน แบบประชดประชัน		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการตอบ แบบสุภาพ	การขอโทษ	810	26.15	2,073	66.93
	การชี้แจงเหตุผล	805	25.99		
	การแสดงความรักผิดชอบ	458	14.79		
กลวิธีการตอบ แบบไม่สุภาพ	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบ ประชดประชัน	409	13.21	694	22.41
	การบริภาษด้วยคำหยาบ	89	2.87		
	การตำหนิ	70	2.26		
	การตักเตือน	66	2.13		
	การปฏิเสธ	60	1.94		
กลวิธีการ หยอกล้อ กลับไป	การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบ หยอกล้อ	82	2.65	152	4.91
	การหยอกล้อ	70	2.26		
กลวิธีการ พยายามยุติ การสนทนา	การตอบแบบสั้น	68	2.20	105	3.39
	การเปลี่ยนประเด็นการ สนทนา	37	1.19		
กลวิธีการถาม ย้ำเจตนาผู้พูด	กลวิธีการถามย้ำเจตนาผู้พูด	73	2.36	73	2.36
รวม		3,097	100.00	3,097	100.00

ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันหลายกลวิธี ได้แก่ การขอโทษ การแสดงเหตุผล การตอบกลับด้วยถ้อยคำนัยผกผัน การบริภาษกลับ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน พบในความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ เป็นกลวิธีสำคัญในกลุ่มกลวิธีการตอบแบบสุภาพ ส่วนการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน เป็นกลวิธีสำคัญในกลุ่มกลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพ

3. จากข้อมูลคำตอบพบว่า ผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบด้วยถ้อยคำมากกว่าหนึ่งถ้อยคำ กลวิธีที่ไม่ปรากฏการใช้เพียงลำพัง คือ การบริภาษด้วยคำหยาบ กลวิธีนี้มีปรากฏร่วมกับการตอบกลับแบบรักษาความสัมพันธ์ เพื่อต้องการลดระดับความรุนแรงของถ้อยคำลง เมื่อพิจารณารูปแบบการปรากฏร่วมของกลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชัน พบรูปแบบของกลวิธีการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันที่ปรากฏร่วมกันมากที่สุด ได้แก่ 1) การปรากฏร่วมของกลวิธีการตอบแบบรักษาความสัมพันธ์ร่วมกัน กลวิธีที่โดดเด่น ได้แก่ การขอโทษ พบในทุกสถานการณ์ และมักปรากฏร่วมกับกลวิธีการตอบแบบสุภาพกลวิธีอื่น ๆ และ 2) การปรากฏร่วมของกลวิธีการตอบที่ไม่สุภาพร่วมกับกลวิธีการตอบแบบสุภาพ ซึ่งการปรากฏร่วมกับกลวิธีการตอบแบบสุภาพ จะช่วยลดระดับความไม่พอใจของคู่สนทนาลง ทั้งยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอีกด้วย

4. รูปแบบการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันที่พบรองลงมา ได้แก่ การตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันด้วยวิธีอื่น แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ การกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น ประกอบด้วย 4 การกระทำย่อย ได้แก่ การแก้ไขสถานการณ์ การแสดงออกทางสีหน้าทางบวก การยกมือไหว้และการหัวเราะ พบในกรณีที่สูงกว่าการกระทำสิ่งอื่นเพื่อให้สถานการณ์แย่ลง ประกอบด้วย 2 การกระทำย่อย ได้แก่ การกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้น และการแสดงออกทางสีหน้าในทางลบ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าผู้พูดภาษาไทยจะเลือกการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันด้วยวิธีอื่นแทนการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ แต่ผู้พูดภาษาไทยก็ยังคำนึงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกันกับการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

5. จากข้อมูลคำตอบพบว่าผู้ที่ไม่ตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชัน ให้เหตุผลไว้หลายประการ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มที่หนึ่ง คือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ได้แก่ เหตุผลว่าไม่ต้องการให้เหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้น เหตุผลว่ายอมรับผิด เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ และเหตุผลว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ซึ่งปรากฏในกรณีที่สูงกว่าเหตุผลในกลุ่มที่สอง คือ เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง ได้แก่ เหตุผลที่ต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว เหตุผลว่ากลัวเสียผลประโยชน์ และเหตุผลว่าสนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าผู้พูดภาษาไทยจะเลือกไม่ตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชัน แต่ผู้พูดภาษาไทยก็ยังคำนึงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกันกับการตอบถ้อยคำนี้ผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

6.1.2 กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นทำให้ได้คำตอบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 2,010 คำตอบ ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์กลวิธีการตอบโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาเช่นเดียวกับการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชัน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ ปรากฏทั้งสิ้น 3 รูปแบบ เรียงตามลำดับความถี่ในการปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การตอบคู่สนทนาโดยใช้ถ้อยคำ การตอบโดยวิธีอื่น และการไม่ตอบคู่สนทนา

2. ผู้พูดภาษาไทย ใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบประชดประชันทั้งสิ้น 2,775 ถ้อยคำ โดยจำแนกกลวิธีทางภาษาได้ 4 กลวิธีใหญ่ และ 11 กลวิธีย่อย เรียงตามลำดับความถี่ในการปรากฏจากมากไปหาน้อย ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 33 แสดงกลวิธีการตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการหยอกล้อกลับไป	การใช้ถ้อยค่านัยผกผันแบบหยอกล้อ	1,289	46.45	1,921	69.23
	การหยอกล้อ	551	19.86		
	การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม	81	2.92		
กลวิธีการตอบแบบสุภาพ	การชี้แจงเหตุผล	487	17.55	695	25.05
	การขอโทษ	176	6.34		
	การแสดงความรักผิดชอบ	32	1.15		
กลวิธีการพยายามยุติการสนทนา	การตอบแบบสั้น	48	1.73	85	3.06
	การห้ามไม่ให้หยอกล้อ	32	1.15		
	การเปลี่ยนประเด็นสนทนา	5	0.18		

กลวิธีทางภาษาในตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อ		ความถี่การปรากฏใช้			
กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย	ถ้อยคำ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กลวิธีการตอบ แบบไม่สุภาพ	การตักเตือน	58	2.09	74	2.67
	การปฏิเสธ	16	0.58		
รวม		2,775	100.00	2,775	100.00

ผลการศึกษาที่มีบางส่วนสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงหลายกลวิธี ได้แก่ การขอโทษ การแสดงเหตุผล การตอบกลับด้วยถ้อยคำนัยแฝง การบริภาษกลับ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การใช้ถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อ เป็นกลวิธีสำคัญที่ปรากฏความถี่สูงสุด ส่วนกลวิธีที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ได้แก่ การบริภาษกลับ ไม่ปรากฏในการตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อ นอกจากนี้ยังมีกลวิธีอื่น ๆ ที่มีได้ระบุในสมมติฐานเรียงตามความถี่ ได้แก่ การหยอกล้อ การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนทสนม การตักเตือน การตอบแบบสั้น การแสดงความรับผิดชอบ การห้ามไม่ให้หยอกล้อ การปฏิเสธ และการเปลี่ยนประเด็นสนทนา

3. จากข้อมูลคำตอบพบว่า ผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบด้วยถ้อยคำมากกว่าหนึ่งถ้อยคำ กลวิธีที่ไม่ปรากฏการใช้เพียงลำพัง คือ การแสดงความรับผิดชอบ เนื่องจากถ้อยคำนัยแฝงนั้นมีความเจตนาเพื่อหยอกล้อกันเล่น ไม่ได้เกิดความรู้สึกไม่พอใจจึงไม่จำเป็นต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ หรืออีกกรณีหนึ่งคือ การแสดงความรับผิดชอบมักปรากฏร่วมกับการชี้แจงเหตุผลและการขอโทษ เมื่อพิจารณารูปแบบการปรากฏร่วมของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อ พบการตอบด้วยกลวิธีการหยอกล้อกลับไปพร้อมกันมากที่สุด โดยเฉพาะการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการตอบด้วยถ้อยคำนัยแฝง

4. รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อที่พบรองลงมา ได้แก่ การตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อด้วยวิธีอื่น สามารถแบ่งการกระทำออกได้เป็น 4 กลุ่ม เรียงตามลำดับความถี่การปรากฏ ได้แก่ 1.การกระทำเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป ประกอบด้วย 2 การกระทำย่อย คือ การกระทำเพื่อแสดงว่าพอใจ และการหยอกล้อกลับไป 2.การกระทำเพื่อแสดงว่าไม่เล่นด้วย 3.การกระทำเพื่อแก้ไขสถานการณ์ และ 4.การกระทำเพื่อแสดงความไม่พอใจ แสดงให้เห็นว่าหากคู่สนทนาไม่กล่าวถ้อยคำตอบกลับไป คู่สนทนามักจะกระทำบางอย่างเพื่อแสดงว่าเล่นกลับไป เช่นเดียวกันกับการตอบถ้อยคำนัยแฝงแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

5. จากข้อมูลคำตอบพบว่าผู้ที่ไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ ให้เหตุผลไว้หลายประการ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่หนึ่ง คือ เหตุผลที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ได้แก่ เหตุผลที่เข้าใจว่าการหยอกล้อเป็นเรื่องปกติ เหตุผลว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย เหตุผลว่าและยอมรับความจริง ซึ่งปรากฏในความถี่สูงกว่าเหตุผลในกลุ่มที่สอง คือ เหตุผลที่คำนึงถึงตนเอง ได้แก่ เหตุผลว่าไม่สนใจถ้อยคำ เหตุผลว่าสนใจหรือกระทำสิ่งอื่นอยู่ เหตุผลว่าต้องการให้สถานการณ์สิ้นสุดโดยเร็ว และเหตุผลที่ว่าไม่รู้จะตอบอะไร แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าผู้พูดภาษาไทยจะเลือกไม่ตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ แต่ผู้พูดภาษาไทยก็ยังคำนึงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกันกับการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

6.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยต่าง ๆ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน และปัจจัยเรื่องเพศ สรุปได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อปรากฏเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทยนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดด้วยถ้อยคำกลับไปมากที่สุด

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องชนิดของถ้อยคำนัยผกผันแสดงให้เห็นว่า ชนิดของถ้อยคำนัยผกผันมีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน ทั้งนี้ สาเหตุที่ทำให้การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันและการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อมีความแตกต่างกัน เพราะจุดประสงค์ของถ้อยคำนัยผกผันทั้งสองชนิดนั้นต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าผู้พูดภาษาไทยจุดประสงค์ของการตอบในทำนองเดียวกันคือ ต้องการรักษาความสัมพันธ์ และสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันกับปัจจัยเรื่องเพศ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันของเพศชายและเพศหญิงมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันทุกรูปแบบการตอบ ผู้ตอบส่วนมากนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำ

กลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่ปรากฏเหมือนกัน ผู้ตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งเพศชายและเพศหญิงเลือกกลวิธีการตอบกลับแบบสุภาพมากที่สุด มีค่าความถี่เกินครึ่งหนึ่งของกลวิธีการตอบทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่ากลวิธีการตอบกลับ

แบบสุภาพเป็นกลวิธีที่เป็นลักษณะเด่น หรือเป็นกลวิธีที่สำคัญในการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งเพศชาย และเพศหญิง

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันจำแนกตามเพศนั้น มีกลวิธีการใช้ เช่นเดียวกันแต่ปรากฏความถี่ของการใช้แตกต่างกันไป แบ่งได้เป็นกลวิธีที่พบในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน การบริภาษด้วยคำหยาบ การปฏิเสธ และการหยอกล้อ ในขณะที่กลวิธีที่พบการปรากฏใช้ในเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ได้แก่ การขอโทษ การแสดงความรับผิดชอบ การตำหนิ การตักเตือน การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การตอบแบบสั้น การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา และการถามย้ำเจตนาผู้พูด

ทั้งนี้เมื่อทดสอบสมมติฐานตามวิธีทางสถิติ ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ กลวิธีส่วนหนึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏค่า p ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ การแสดงความรับผิดชอบ การตำหนิ การตักเตือน การเปลี่ยนประเด็นการสนทนา และการถามย้ำเจตนาผู้พูด ในขณะที่ การขอโทษ การชี้แจงเหตุผล การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การปฏิเสธ และการตอบแบบสั้น เป็นกลวิธีที่ปรากฏค่า p สูงกว่าระดับ 0.05 แสดงว่ากลวิธีดังกล่าวไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อกับปัจจัยเรื่องเพศ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการตอบถ้อยคำนัยผกผันของเพศชายและเพศหญิงมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันทุกรูปแบบการตอบ ผู้ตอบส่วนมากนิยมตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อโดยใช้ถ้อยคำ

กลวิธีทางภาษาในการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่ ปรากฏเหมือนกัน ผู้ตอบเลือกกลวิธีการหยอกล้อกลับไป มีค่าความถี่เกินครึ่งหนึ่งของกลวิธีการตอบทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่ากลวิธีการหยอกล้อกลับไปเป็นกลวิธีที่เป็นลักษณะเด่น หรือเป็นกลวิธีที่สำคัญในการตอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งเพศชายและเพศหญิง

กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อจำแนกตามเพศนั้น มีกลวิธีการใช้เช่นเดียวกัน แต่ปรากฏความถี่ของการใช้แตกต่างกันไป แบ่งได้เป็น กลวิธีที่พบในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง ได้แก่ การหยอกล้อ การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม การชี้แจงเหตุผล การขอโทษ การแสดงความรับผิดชอบ และการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน ในขณะที่กลวิธีที่พบการปรากฏใช้ในเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ การเปลี่ยนประเด็นสนทนา และการปฏิเสธ

ทั้งนี้เมื่อทดสอบสมมติฐานตามวิธีทางสถิติ ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ เพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ กลวิธีส่วนหนึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏค่า p ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ การชี้แจงเหตุผล การตอบแบบสั้น การห้ามไม่ให้หยอกล้อ การเปลี่ยนประเด็นสนทนา และการแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจน ในขณะที่ การหยอกล้อ การใช้คำหยาบเพื่อแสดงความสนิทสนม การแสดงความรับผิดชอบ การขอโทษ และการปฏิเสธ เป็นกลวิธีที่ปรากฏค่า p สูงกว่าระดับ 0.05 แสดงว่ากลวิธีดังกล่าวไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.2 อภิปรายผล

1. งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า คนไทยคำนึงถึงการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อคู่สนทนา หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของนักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยา (สุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ, 2522) ในขณะที่การตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อพบกลวิธีการหยอกล้อกลับไปมากที่สุด แสดงให้เห็นลักษณะของคนไทยในอีกมุมหนึ่ง คือ คนไทยชื่นชอบบรรยากาศที่สนุกสนาน รื่นเริง และเสียงหัวเราะ (เคลาส์เนอร์, 2537)

2. เมื่อพิจารณาการปรากฏร่วมของกลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน อาจขึ้นต้นด้วยกลวิธีแบบไม่สุภาพ 1 กลวิธี แล้วตามด้วยกลวิธีการตอบแบบรักษาความสัมพันธ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะมากกว่า 1 กลวิธี ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากรูปแบบการปรากฏร่วมกันเช่นนี้จะช่วยลดระดับความรุนแรงของถ้อยคำที่แสดงถึงความไม่พอใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และยังช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้อยคำขึ้นต้นที่ไม่สุภาพนั้นยังเป็นการระบายความคับข้องใจของตนเองอีกด้วย ก่อนจะกล่าวถ้อยคำที่สุภาพเพื่อแสดงความรับผิดชอบ หรือแสดงไมตรีอันดี เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ถ้อยคำถัดมา

3. ข้อจำกัดของการใช้แบบสอบถามชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion task หรือ WDCT) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แม้ว่าจะมีข้อดีในการควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถเก็บข้อมูลจำนวนมากในเวลาที่ยกทำได้ แต่ในกรณีของการตีความถ้อยคำนัยผกผันนั้น จะต้องอาศัยการตีความจากบริบทแวดล้อมประกอบกัน เช่น บรรยากาศ ความสนิทสนม น้ำเสียง จึงอาจทำให้ผู้ตอบตีความได้ยาก

นอกจากนี้ การเข้าใจและตีความถ้อยคำนัยผกผันได้อย่างลึกซึ้งนั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย เช่น ตัวอย่างในแบบสอบถามเป็นถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันเพื่อนที่

เปิดเพลงเสียงดังรบกวนว่า “เปิดเพลงให้ดังกว่านี้อีกสิ” ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มหนึ่งเข้าใจว่าเป็นการประชดประชันที่ตนเปิดเพลงเสียงดัง ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเข้าใจว่าเป็นการแนะนำให้ทำเช่นนั้นจริง ๆ แสดงให้เห็นว่า ในถ้อยคำนัยผกผันถ้อยคำเดียวกันนี้ยังมีผู้ที่สามารถตีความได้ไม่เหมือนกัน แม้ผู้วิจัยจะระบุเจตนาประชดประชันของถ้อยคำนัยผกผันไว้อย่างชัดเจนก็ตาม

จากตัวอย่างข้างต้น นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าผู้ฟังอาจตีความถ้อยคำนัยผกผันถ้อยคำเดียวกันในทิศทางที่ต่างกันได้แล้ว ยังชี้ให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันเป็นถ้อยคำที่มีความกำกวม มีโอกาสที่ผู้ฟังจะตีความได้มากกว่า 1 ความหมาย จึงอาจนับว่าเป็นถ้อยคำลักษณะหนึ่งที่ได้รับสารได้ตอบกลับได้ยากด้วย

4. ปัจจัยสถานการณ์ น่าจะมีผลต่อการตอบถ้อยคำนัยผกผัน จากการศึกษาตัวอย่างสถานการณ์ขับรถเร็วจนเป็นสาเหตุให้ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้น ผลการศึกษาพบว่าคู่สนทนาใช้กลวิธีการตอบกลับแบบไม่สุภาพเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับสถานการณ์อื่น ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพราะสถานการณ์ขับรถเร็ว นั้น เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบอยู่ในสถานะของผู้ให้ความช่วยเหลือ (ขับรถให้ที่นั่ง) แตกต่างกับสถานการณ์ที่ผู้ตอบเป็นฝ่ายละเมิดผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันทำให้เกิดความไม่พอใจ เช่น มาช้ากว่าเวลาที่กำหนด ทำสิ่งของเพื่อนชำรุดเสียหาย และส่งเสียงดังรบกวน เป็นต้น การตอบสถานการณ์การขับรถเร็วที่ตอบแบบไม่สุภาพมากกว่าสถานการณ์อื่น จึงน่าจะเป็นผลมาจากการที่ผู้ตอบตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ตนสร้างให้แก่อีกฝ่าย มากกว่าความเสียหายที่ทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจ

ทั้งนี้ สถานการณ์ที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ มีที่มาจากขั้นตอนการทำแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยขอให้ผู้พูดภาษาไทยระบุว่าสถานการณ์ใดผู้พูดภาษาไทยจะมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันมากที่สุด และสถานการณ์ 5 อันดับแรกที่ผู้วิจัยระบุส่วนใหญ่เป็นสถานการณ์ที่มีการละเมิดทำให้กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน

5. ชนิดของวัจนกรรมในผลัดที่เป็นถ้อยคำนัยผกผันมีผลต่อกลวิธีการในการตอบถ้อยคำนัยผกผัน เฮเวอร์เคท (Haverkate, 1990 อ้างถึงใน Panpothong, 1996) กล่าวว่า ถ้อยคำนัยผกผันอาจปรากฏในรูปวัจนกรรมต่าง ๆ ได้ ดังนั้น การตอบถ้อยคำนัยผกผันจึงเปรียบเสมือนการตอบวัจนกรรมนั้น ๆ เช่น หากเป็นวัจนกรรมการตำหนิ อาจทำให้ผู้ตอบเลือกกลวิธีความสุภาพเพื่อลดความไม่พอใจของผู้กล่าวประชด ซึ่งกลวิธีการตอบอาจแตกต่างไปจากวัจนกรรมการชมในรูปถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ จึงตอบด้วยการหยอกล้อกลับไป เป็นต้น

6. งานวิจัยเรื่องการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยของผู้วิจัยไม่สามารถนำไปเทียบเคียงกับผลการวิจัยของ Kotthoff (2003: 1387–1411) แบบกลวิธีต่อกลวิธีได้ เนื่องจาก Kotthoff ได้จำแนกรูปแบบการตอบได้ 5 รูปแบบ 1) การตอบกลับความหมายตามรูปภาพ (Reactions to what is said) 2) การตอบกลับความหมายที่ต้องการสื่อ (Reactions to what is meant) 3) การตอบกลับแบบผสมกัน (Mixed reactions) 4) การตอบกลับแบบกำกวม (Ambiguous reactions) และ 5) การหัวเราะ (Laughter) ขณะที่ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ที่แตกต่างไป กล่าวคือ ผู้วิจัยจำแนกกลวิธีตามความหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้ตอบ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยการตอบถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อในภาษาไทยนี้สามารถวิเคราะห์รูปแบบตามมุมมองของ Kotthoff ได้เช่นเดียวกัน เช่น กลวิธีการขอโทษ การชี้แจงเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบ จัดเป็นการตอบกลับตามความหมายที่ต้องการสื่อ (Reactions to what is meant) ขณะที่การตอบด้วยถ้อยคำนัยผกผันด้วยวจนกรรมชนิดต่าง ๆ จัดเป็นการตอบกลับตามรูปภาพ (Reactions to what is said) เช่น ถ้อยคำนัยผกผันในผลัดแรกกล่าวชม ผู้ตอบใช้การขอบคุณกลับไป แม้จะทราบว่านัยผกผันของการชมนั้นเป็นการประชดประชันก็ตาม

7. แม้วานักวิจัยหลายท่านจะกล่าวถึงพฤติกรรมการสื่อสารของเพศ ส่งผลให้ลักษณะการสื่อสาร และการใช้ภาษาของแต่ละเพศแตกต่างกันไป แต่งานวิจัยนี้พบว่าเพศมีผลต่อการตอบถ้อยคำนัยผกผันเพียงบางส่วนเท่านั้น

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจและสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1. งานวิจัยนี้ศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ศึกษาเฉพาะคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากันเท่านั้น ในอนาคตอาจศึกษาการตอบถ้อยคำนัยผกผันโดยเก็บข้อมูลจากคู่สนทนาที่มีสถานภาพแตกต่างกัน หรืออาจศึกษาโดยพิจารณาปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ เช่น ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยความสนิทสนม ปัจจัยชนิดและความรุนแรงของสถานการณ์ ประกอบด้วย เพื่อให้เห็นภาพรวมของการการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากสถานการณ์การสนทนาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน อาจศึกษาการการตอบถ้อยคำนัยผกผันในบริบทต่าง ๆ เช่น การตอบถ้อยคำนัยผกผันของนักการเมืองในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ การตอบถ้อยคำนัยผกผันของบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า

จะมีกลวิธีการตอบถ้อยคํานัยผกผันที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากการตอบถ้อยคํานัยผกผันในชีวิตประจำวันหรือไม่ อย่างไร

3. งานวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะการตอบถ้อยคํานัยผกผันในภาษาไทยเท่านั้น อาจศึกษาเปรียบเทียบกับ การตอบถ้อยคํานัยผกผันในในภาษาอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้ทราบว่า กลวิธีการตอบถ้อยคํานัยผกผันในภาษาไทยเหมือนหรือแตกต่างไปจากการตอบถ้อยคํานัยผกผันในภาษาอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร.

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. (2548). การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎฐิบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เคลาส์เนอร์ วิลเลียม เจ. (2537). สะท้อนวัฒนธรรมไทย เล่ม 1. แปลโดย ชัตติยา กรรณสูต.
กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- เคลาส์เนอร์ วิลเลียม เจ. (2539). สะท้อนวัฒนธรรมไทย เล่ม 2. แปลโดย สิริวัฒน์ คำวันสา.
กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- จรัลวิไล จรุงโรจน์ ม.ล. (2556). เทคนิคการวิจัยทางภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิรรัตน์ เพชรรัตน์โมรา. (2544). การศึกษาการขอโทษของผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกัน
ภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญวิทย์ เอวารุทธา. (2555). แนวคิดเรื่อง “บุญคุณ” กับวัฒนธรรม 3 ชนิดในวังคมไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาสินี สำราญอินทร พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ และ ชัญญา ลีศัตร์พ่าย. กลวิธีการใช้ภาษาเสียดสีใน
รายการ “เจาะข่าวตื้น”. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 5, หน้า
190-204. 16 พฤษภาคม 2557 ณ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2549). มองคหุทธิลียาจะจำจากมุมมองนักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี.
กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2555). เอกสารคำสอนรายวิชา 2201783. การวิเคราะห์ภาษาไทยตาม
แนววจนปฏิบัติศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง). ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. (อ้ดสำเนา).
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการ
นำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิยุ ศรีนราวุฒัน. (2544). กลวิธีสื่อสารด้วยการกล่าวอ้อมของคนไทย. วารสารศิลปศาสตร์, 1
(กรกฎาคม-ธันวาคม): 85-101.

- นวรรณ พันธเมธา. (2527). ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- นวรรณ พันธเมธา. (2553). ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปนนดา เลอเลิศยุติธรรม. (2549). การศึกษาความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิตภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศกร จินดาวัฒนะ. (2555). กลวิธีการอเบอรรี่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพื่อนดี.
- พรรณธร ครุเนตร. (2547). กลวิธีการภาษาที่ใช้โจมตีรัฐบาลทางอ้อมในปริจเฉทการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณธร ครุเนตร. (2557). กลวิธีการภาษาที่ใช้ยุติการสนทนาที่มาจากความขัดแย้งในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์นภัส โตสติ. (2553). การพูดประชดในวรรณกรรมเรื่อง *pride and prejudice* ของเจน ออสเตน: การศึกษาเปรียบเทียบในฉบับแปลภาษาไทยของจุเลียดและของปฐมมา พรหมสรร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มารศรี สอทิพย์. (2542). ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2559). การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยาภา ลีวีเจริญชัย. (2548). การศึกษาเชิงปริจเฉทวิเคราะห์แบบทดสอบในนิตยสารไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัมภ์รดา กองช้าง. (2557). “การตอบถ้อยคำนัยผกผัน : กรณีศึกษานิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” บทความภาคินิพนธ์รายวิชาวจนปฏิบัติศาสตร์ ภาคปลาย ปีการศึกษา 2557 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: ภาพพจน์โวหารและกลการประพันธ์. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- รุ่งอรุณ ใจซื่อ. (2549). วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย: กรณีศึกษานิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณุช กรองทอง. (2547). กลวิธีและหน้าที่ทางการสื่อสารด้วยการพูดประชดในการอภิปรายทางการเมืองไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรารักษ์ คริสณ. (2558). ประมวลกฎหมายอาญาฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทย์พัฒนา.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2547). วัจนกรรมการบริภาษในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. (2549). ความแหวกแนวและอารมณ์ขันของสมญานามนักการเมืองไทยในสื่อมวลชน. . มองสังคมผ่านวาทกรรม, 241-268. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไศรยา วิมลสถิตพงษ์. (2549). กลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมในบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2549). วัจนกรรมการตักเตือนในภาษาไทย: กรณีศึกษาครูกับศิษย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร โคมิน และ สนิท สัมครการ. (2522). ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย: เครื่องมือในการสำรวจวัด. รายงานการวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรัตน์ ตรีสกุล. (2547). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อรกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข. (2559). ถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ. (2552). การศึกษาการใช้ภาษาบริภาษของนักการเมืองไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

- Adler, R., & Rodman, G. (2003). *Understanding human communication (8th ed.)*. Oxford: Oxford University Press.
- Austin, J. L. (1962). *How to do thing with words*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

- Brown, P., & Levinson, S. C. (1978). *Universal in language usage: Politeness phenomena*. London: Cambridge University Press.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Great Britain: Cambridge University Press.
- Coates, J. (1996). *Women talk*. Oxford: Blackwell.
- Colston, H. L., & Lee, S. Y. (2004). Gender differences in verbal irony use. *Metaphor and Symbol*, 19,14: 289–306.
- Fridlund, A. J. (1991). Sociality of solitary smiling: Potentiation by an implicit audience. *Personality and Social Psychology*, 60,62: 229-240.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation in p. Cole and j.L. Morgan, eds. *Syntax and Semantics*, 3 pp. 41-58. New York: Academic Press.
- Holtgraves, T. (1991). Interpreting questions and replies: Effects of face-threat, question form, and gender. *Social Psychology Quarterly*, 54, 51 (March): 15-24.
- Hornby, A. S. (1974). *Oxford advanced learner's dictionary of current english*. Oxford: Oxford University Press.
- Hurford, J. R., & Heasley, B. (1983). *Semantics a coursebook*. New York: Cambridge University Press.
- Juez, L. A. (1995). Verbal irony and the maxims of grice's cooperative principle. *Revista Alicantina de Estudio Ingleses*, 8: 25-30.
- Kotthoff, H. (2003). Responding to irony in different contexts: On cognition in conversation. *Journal of Pragmatics*, 35(2003): 1387–1411.
- Lakoff, R. (1973). Language and woman's place. *Language in Society*, 2, 1: 45-79.
- Leech, G. (1983). *Principle of pragmatics*: New York: Longman.
- Link, K. E., & Kreuz, R. J. (1999). Do men and women use nonliteral language differently when they talk about emotions? *the 40th Annual Meeting of the Psychonomic Society*. n.p.
- Matthews, P. (1997). *The concise oxford dictionary of linguistics*. New York: Oxford University Press.

- Milanowicz, A. (2013). Irony as a means of perception through communication channels. Emotions, attitude and iq related to irony across gender. *Psychology of Language and Communication*, 17, 12: 115-132.
- Mish, F. C. (1991). Webster's ninth new collegiate dictionary. In. U.S.A.: Merriam-Webster Inc.
- Muecke, D. C. (1982). *Irony and the ironic*. New York: Methuen Publishing.
- Mulder, N. (1992). *Individual and society in java. A cultural analysis*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.
- Panpothong, N. (1996). *A pragmatic study of verbal irony in thai*. Ph.D Dissertation, University of Hawai'i.
- Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simplest of systematic for the organization of turn-talking foe conversation. *Language*, 50, 54: 696-734.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language* Great Britain: Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1976). A classicification of illocutionary acts. *Language in Society*, 5, 1: 1-23.
- Sperber, D., Jogensen, J and Miller, G.A., (1984). Test of the mention theory of irony. *Journal of experimental psychology: General* 113, 1: 112-120.
- Sperber, D., & Wilson, D. (1981). *Irony and the use-mention distinction*. In P. Cole, ed., *Radical Pragmatics*. New York Academic Press.
- Summers, D. (2000). *Longman advanced american dictionary*. Spain: Pearson Education Limited: .
- Tannen, D. (1994). *Gender & discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- Utsumi, A. (2000). Verbal irony as implicit display of ironic environment: Distinguishing ironic utterances from nonirony. *Journal of Pragmatics*, 32: 1777-1806.
- Wilson, D., & Sperber, D. (1992). On verbal irony. *Lingua*, 87: 53-76.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย
แบบสอบถามงานวิจัยด้านภาษาไทย

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเรื่องการสื่อสารในวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยเป็นนิสิต
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดใน
แบบสอบถามนี้ เป็นสถานการณ์สมมติที่ใช้เพื่อการศึกษาภาษา และข้อมูลที่ได้จะใช้เพื่อการศึกษา
ภาษาเท่านั้น โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การบรรยายสถานการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 การตอบการประชด

- ตอนที่ 2 การตอบการหยอกล้อ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยด้านภาษาไทย

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

สถานการณ์ ก เดินชนแล้วไม่ขอโทษ

เพื่อนของท่านยืนอยู่บริเวณหน้าห้อง ท่านรีบเดินเข้ามาในห้องโดยไม่ทันระวังจึงไปชนเพื่อน
ของท่านจนเข้เล็กน้อยและไม่ได้กล่าวขอโทษ เพื่อนของท่านจึงกล่าวประชดประชันว่า

เพื่อน : “ชนให้ล้มเลยสิ คราวหลังนะ”

1. ท่านจะกล่าวต่อเพื่อนอย่างไร กับสถานการณ์นี้

- กล่าวต่อเพื่อนว่า.....ขอโทษนะ เราไม่ได้ตั้งใจ เราไม่ทันเห็น.....
- ไม่กล่าวต่อหน้าเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น

.....เราเป็นคนผิดจึงต้องกล่าวขอโทษแม้จะเป็นเพื่อนก็ตาม.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ท่านเลือกและกรอกข้อมูลให้ครบถ้วน

- เพศ ชาย หญิง
- อายุ _____ ปี
- อาชีพ นักเรียน สถาบัน _____
- นิสิต นักศึกษา สถาบัน _____
- ประกอบอาชีพ _____

ส่วนที่ 2 การบรรยายสถานการณ์

คำชี้แจง : ขอความกรุณาอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างละเอียด และเติมถ้อยคำที่ท่านจะกล่าวเพื่อตอบเพื่อน พร้อมทั้งระบุเหตุผลที่กล่าวเช่นนั้น

❖ ตอนที่ 1 การตอบการประชดประชัน

สถานการณ์ที่ 1 ผิดเวลา

ท่านมีนัดหมายกับเพื่อน แต่ท่านไปสายเป็นเวลา 2 ชั่วโมง โดยไม่ได้โทรบอกเหตุผล เมื่อมาถึงเพื่อนของท่านจึงกล่าวประชดประชันท่านว่า

เพื่อน : “มาจนป่านนี้ ทำไมไม่มาพรั่งนี้เลยล่ะ”

- ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร
  - กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
  - ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
  - ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
  - ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)
2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 2 ยืมแล้วไม่คืน

ท่านยืมเงินเพื่อนมา 5000 บาท แต่เมื่อถึงเวลาเงินเดือนออก ท่านก็ยังไม่ได้นำเงินไปคืนเพื่อน เมื่อท่านบังเอิญไปเจอกับเพื่อนคนนั้น เพื่อนจึงกล่าวประชดประชันท่านว่า

เพื่อน : “ไม่ต้องคืนแล้วก็ได้ล่ะ เงินนะ”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 3 ขับรถ

ท่านขับรถยนต์ส่วนตัวเพื่อไปทำธุระกับเพื่อน ในระหว่างทางท่านขับรถเร็วมากเพื่อนที่นั่งมาด้วยกันจึงกล่าวประชดประชันท่านว่า

เพื่อน : “ทำไมไม่ไปเสียตั้งแต่เมื่อวาน จะได้ไม่ต้องรีบ”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 4 ทำสิ่งของชำรุด

ท่านไม่ทันระวังว่ามีโทรศัพท์ของเพื่อนวางอยู่ขอบโต๊ะ จึงไปปิดโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่ของเพื่อนตกพื้น เสียหาย เพื่อนจึงกล่าวประชดประชันท่านว่า

เพื่อน : “อยากซื้อให้ใหม่ละสิ”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 5 เสียงดัง

ท่านเปิดเพลงเสียงดังรบกวนเพื่อนที่กำลังทำงานอย่างเคร่งเครียด เพื่อนจึงกล่าว ประชด ประชัน ท่านว่า

เพื่อน : “เปิดเพลงให้ดังกว่านี้อีกสิ กำลังสนุกเลย”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

❖ ตอนที่ 2 การตอบการหยอกล้อ

สถานการณ์ที่ 6 รับประทานอาหาร

ท่านไปรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ในขณะที่เพื่อนอิ่มกันหมดแล้วท่านก็ยังคงกินอยู่ เพื่อนจึงกล่าว หยอกล้อ ท่านว่า

เพื่อน : “ทำไมวันนี้กินน้อยจัง ระวังจะผอมนะ”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 7 รูปร่าง/หน้าตา

ท่านและเพื่อนกำลังยืนพูดคุยเรื่องส่วนสูงของเพื่อนแต่ละคนอยู่ เพื่อนจึงแกล้งหยอกล้อท่าน ที่มีรูปร่างเตี้ยกว่าว่า

เพื่อน : “อากาศข้างล่างเป็นอย่างไบบ้าง”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 8 ผิดเวลา

*สถานการณ์นี้เป็นการกล่าวเพื่อหยอกล้อ ต่างจากสถานการณ์ที่ 1 ซึ่งเป็นการกล่าวเพื่อประชดประชัน

ท่านมีนัดหมายกับเพื่อน แต่ท่านไปสายเป็นเวลา 15 นาที โดยไม่ได้โทรบอกเหตุผล เมื่อมาถึงเพื่อนของท่านจึงกล่าวหยอกล้อท่านว่า

เพื่อน : “มาจนปานนี้ ทำไมไม่มาพรั่งนี้เลยล่ะ”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 9 แต่งตัวผิดไปจากปกติ

วันนี้ท่านแต่งหน้า แต่งตัวมากกว่าปกติ เมื่อเพื่อนท่านเห็นจึงกล่าวหยอกล้อท่านว่า

เพื่อน : “จะไปเดินงานพรมแดงที่ไหนจะวันนี้”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....

- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

สถานการณ์ที่ 10 เข้าห้องน้ำ

ท่านบอกเพื่อนว่าจะไปเข้าห้องน้ำ และหายไปนานถึง 10 นาที เมื่อท่านเดินกลับมาหาเพื่อน เพื่อนจึงหยอกล้อท่านว่า

เพื่อน : “หายไปเสียนาน อิมเลยไหมล่ะ”

1. ท่านจะกล่าวตอบเพื่อนในสถานการณ์นี้อย่างไร

- กล่าวตอบเพื่อนว่า.....
- ไม่กล่าวตอบเพื่อน แต่กล่าวกับ.....ว่า.....
- ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ แต่ทำอย่างอื่น คือ.....
- ไม่ทำอะไรเลย (เฉยๆ)

2. เพราะเหตุใดจึงกล่าวหรือไม่กล่าวเช่นนั้น.....

ขอขอบคุณที่ท่านได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวรัมภ์รดา กองช้าง เกิดวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2534 ที่จังหวัดตราด สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จากภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2556 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2557

